

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

**Збірник тез доповідей
ПІДСУМКОВОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СЛУХАЧІВ, КУРСАНТІВ
І СТУДЕНТІВ**

Секція №4

**Актуальні питання лінгвістичного, правового та
психологічного забезпечення і соціально-гуманітарні
проблеми службово-бойової діяльності фахівців сектору
безпеки і оборони України**

([http:// nangu.edu.ua](http://nangu.edu.ua))

*24 березня 2022 року
м. Харків*

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – перший заступник начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи генерал-майор **Морозов О.О.**

Відповідальний секретар оргкомітету:

науковий співробітник науково-організаційного відділу **Єсіпова О.О.**
(057-732-37-56, 54-76)

Члени оргкомітету:

начальник навчально-методичного центру полковник **Тробюк В.І.**;
начальник командно-штабного факультету полковник **Антонець В.В.**;
начальник факультету логістики полковник **Єманов В.В.**;
начальник оперативного факультету полковник **Павлов С.П.**;
начальник гуманітарного факультету полковник **Іщенко С.О.**;
начальник відділу служб полковник **Деркач О.В.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом підполковник **Прядка М.І.**;
заступник начальника науково-організаційного відділу полковник **Ніконенко О.В.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: (057-732-37-56, 54-76).

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори

Підсекція № 4.1 Проблеми стратегічних комунікацій

Керівник підсекції: доктор філологічних наук, професор **Пелепейченко Л.М.**,
Секретар підсекції: кандидат філологічних наук, доцент **Дорошина Л.Ф.**

УДК 159.9.019:377.35

Блудов Д.К., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

**ЛІДЕРСТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ
ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Термін «стратегічні комунікації» все частіше використовується в нашу добу. Поняття, яке він позначає, дещо варіюється в залежності від галузі діяльності, проте є спільна ознака, яка ідентифікує поняття: «комунікативна взаємодія в соціумі». У військовій сфері діяльність спрямована на ключові цілі духовного і морально-етичного плану. Проте всім добре відомо, що перебіг подій у суспільстві змінюється, а отже, певна частина цілей стратегічних комунікацій теж зазнає еволюції. Це означає, що проблеми моніторингу надплином подій, уточнення ключових цілей стратегічних комунікацій ніколи не втрачають своєї актуальності. Будь-які цілі можуть бути досягнуті на основі чітких уявлень, з одного боку, про систему стратегічних комунікацій, з другого, – про соціальний контекст, у якому відбувається діяльність будь-якої держави, в тому числі і України.

В українських теоретичних джерелах характеризувалися еволюційні процеси у виконанні стратегічних завдань зарубіжними колегами. Відзначається, що перші етапи процесу стратегічних комунікацій у США були пов'язані із широким використанням нарративу, спрямованого на захист американців від впливу інформаційної війни, реалізацію національних інтересів США, досягнення стратегічних цілей [1;4;7]. Практична діяльність у названих напрямках будувалась на засадах теорії нарративу, які проєктувались на американські умови діяльності. Подавання нарративу у відповідь на меседжі ворожого впливу інформаційної війни розглядалося як битва нарративів [1;7]. Іншими словами, перемога буде за тим, чий нарратив краще враховує ціннісні пріоритети та інші особливості цільової аудиторії. Проте поступово американські колеги підійшли до принципово іншого підходу у виборі засобів стратегічного впливу [там само]. Як відзначає Тетяна Попова, американські колеги поступово відходять від вузького тлумачення стратегічних комунікацій,

таких як «битва наративів», або функціонування прес-служб [7]. Авторка вважає, що «загальний контекст розвитку теми стратегічних комунікацій є досить простий: дискусія щодо стратегічних комунікацій поступово зміщується в бік пошуку відповідей на питання щодо системних дій в інформаційному домені» [там само]. В українській практиці здійснення стратегічних комунікацій відзначаємо аналогічну тенденцію: підрозділи прес-служб переформовані в підрозділи інформації і комунікації. Іншими словами, спостерігаємо рух до лідерства в інформаційному просторі. Проте науково обґрунтованої дефініції терміну «лідерство в інформаційному просторі» поки що немає, що свідчить про актуальність теми дослідження, представленого в цій роботі.

Викладена інформація була взята до уваги у формулюванні мети і завдань дослідження.

Мета роботи – обґрунтувати поняття лідерства в інформаційному просторі України та окреслити способи його реалізації в стратегічних комунікаціях силових структур.

Як відзначалося в теоретичних джерелах, значення терміну *стратегічні комунікації* не є простою сумою значень слів, що утворюють словосполучення, – воно набуло помітних прирощень смислу, які стали результатом його використання в різних галузях діяльності соціуму [6]. У нашій роботі приймемо визначення, акцентуючи спільні ознаки різних дефініцій [1;4;5;7] і будемо інтерпретувати СК як сукупність заходів, видів і форм комунікаційної діяльності, спрямованих на досягнення ключових цілей соціального життя України, її соціальних інститутів або окремих галузей [6, с.113].

Як уже відзначалось, практика стратегічної діяльності показала деяку обмеженість наративу. На думку Тетяни Попової, «загальний контекст розвитку теми стратегічних комунікацій є досить простий: ситуація в США дуже нагадує наші реалії. Американці все більше стають об'єктом негативного інформаційного впливу, починаючи від Росії (згадаємо недавні вибори президента) та закінчуючи міжнародними терористичними угрупованнями на зразок так званої «Ісламської держави». Тому дискусія щодо стратегічних комунікацій поступово зміщується в бік пошуку відповідей на питання щодо системних дій в інформаційному домені» [7].

В українській практиці здійснення стратегічних комунікацій відзначаємо аналогічну тенденцію – рух до лідерства в інформаційному просторі. Проте загальноприйнятої дефініції терміну «лідерство в інформаційному просторі» поки що немає». Так, у США його інтерпретують як розвиток спроможностей досягати в інформаційному просторі мети збройного протиборства [1;7]. Фактично йдеться про активну протидію інформаційній війні, яка передбачає не тільки захист від інформаційних атак агресора, а й контратаки і контрнаступи. Активно розвивається теорія та практика інформаційних

операцій, яка охоплює такі основні інформаційні спроможності як електронне протиборство, операції в кіберпросторі, операції військової інформаційної підтримки, введення в оману, заходи щодо впливу, безпеку операцій, розвідувальне забезпечення інформаційних операцій тощо [1;5;7]. У проєкції на соціальні умови України лідерство в інформаційному просторі інтерпретують як сукупність форм і методів стратегічного впливу, що забезпечує формування у користувачів Інтернету картини світу, тобто такої інтерпретації та оцінки подій, яка відповідає національним ціннісним пріоритетам українців. Для того щоб обрати переконливу позицію, звернемося до дефініцій поняття лідерства в загальноприйнятому розумінні (як ознака особистості), і спроектуємо його на сферу, яка є предметом аналізу в нашій роботі, – як ознака стратегічних комунікацій.

У деяких джерелах лідерство визначають як різновид влади, специфікою якої є спрямованість від одного до іншого, а також те, що її носієм виступає не група людей а конкретна особистість. Так, Жан Блондель пише «...Лідерство – це різновид влади, специфікою якої є спрямованість зверху донизу, а також те, що її носієм виступає людина, а не більшість. А політичне лідерство – це влада, здійснювана одним або декількома індивідами, для того, щоби спонукати членів нації до дій» [2]. Для нашого питання акцентуємо увагу на словосполученні, виділеному нами жирним шрифтом. Отже, лідерство в інформаційному просторі – це здатність джерела інформації впливати на цільові аудиторії.

Лідерство в англійській мові (Leadership) трактують як впровадження організаційного керівництва, яке здійснюється з ініціативою та наполегливістю. Лідерство є складовою передбачення, планування, прийняття рішень, заохочення, організації, надання повноважень та спрямування діяльності людини на досягнення певної мети [3]. Як бачимо, в поданому визначенні фіксується увага не тільки на впливовому характері лідерства, а ще й на плануванні відповідних заходів та прийнятті рішень. Вказані ознаки доцільно спроектувати і на лідерство в інформаційному просторі.

Своєрідним є тлумачення аналізованого поняття у військовій сфері. Цзянь Лін у поясненнях до книги Сунь Цзи, «Мистецтво війни» писав: «Лідерство – це справа інтелекту, надійності, гуманності, мужності та дисципліни ... Опора лише на інтелект призводить до непокірності. Прояв гуманності, сам по собі призводить до слабкості. Надмірна дисципліна та суворість командування, призводять до жорстокості. Зацикленість на довірі призводить до халепи. Залежність від сили мужності призводить до насильства. Коли у особистості є всі п'ять з цих принципів тоді він може бути лідером» [3]. Погоджуємося з викладеними думками і тлумачимо їх як ознаку комплексності впливу в інформаційному просторі.

У сучасних наукових парадигмах обґрунтовано типологію лідерів та риси,

які мають бути притаманними йому. Спроекуємо їх на аналізований у нашій роботі феномен і зафіксуємо відносно суб'єктів діяльності силових структур. Зауважимо, що йдеться не про певну посадову особу, а про підрозділ, який відповідає за стратегічні комунікації.

У теоретичних джерелах виділяють такі риси лідера: а) відкритість, неупередженість, вміння слухати чужу думку; б) здатність давати поради, що мають цінність для адресатів; в) відповідальність; г) порядність; д) працьовитість; е) цілеспрямованість; є) оптимізм; вміння вселяти в інших впевненість, мотивувати до дії; ж) вміння встановлювати контакт і підтримувати комунікативну взаємодію; з) вміння пропонувати рішення проблеми [3].

Якщо умовно прийняти, що в ролі лідера в інформаційному просторі виступає прес-центр підрозділу інформації і комунікації, то названі риси лідера набувають дещо трансформованого змісту. Подамо результати трансформацій у таблиці 1.

Таблиця 1

Риси лідера у проєкції на лідерство в інформаційному просторі.

Риса	Риси лідера у проєкції на стратегічні комунікації (ознаки лідерства в інформаційному просторі)
а	Уміння заохочувати адресатів до вільного висловлення думок в обговоренні проблемних питань та дискусіях.
б	Уміння формувати довіру у користувачів Інтернету чи читачів друкованої продукції.
в	Аргументованість думок, відсутність неправдивої інформації та деструктивного впливу.
г	Поважне ставлення до адресатів усіх цільових аудиторій.
д	Креативність, постійний пошук нових форм комунікативної взаємодії з різними цільовими аудиторіями.
е	Спрямованість на основні цілі стратегічних комунікацій.
є	Різноманітність жанрів стратегічного наративу.
ж	Інтерактивний характер меседжів, використання персуазиву і рефутативу.
з	Вміння вести учасників комунікативної взаємодії до спільного пошуку рішення проблем.

Конкретизацію способів вираження кожної з ознак лідерства в інформаційному просторі розглядаємо як перспективу дослідження теми.

Список використаних джерел

1. Баровська А. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. Стратегічні пріоритети. 2015. № 1. С. 147–152. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/>

24-1436781085.pdf

2. Блондель Жан. Лідерство. URL: <https://cutt.ly/6OHR3OF>
3. Гудзь А. Військовий лідер: критерій для українських та закордонних керівників. URL: <https://cutt.ly/OONEj3A>.
4. Доктрина стратегічних комунікацій Національної гвардії України. URL: <https://cutt.ly/aOGWQSR>
5. Ліпкан В.А. Роль стратегічних комунікацій в протидії гібридній війні проти України. URL: <http://goal-int.org/rol-strategichnix-komunikacij-v-protidii-gibridnij-vijni-proti-ukraini/>
6. Пелепейченко Л.М. Стратегічні комунікації силових структур України в сучасному соціальному контексті. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави: Науково-практичний журнал. Серія «Юридичні науки». 2017. № 1. С. 34–41.
7. Попова Т.В. Стратегічні комунікації, досвід США: «успішні стратегічні комунікації засновані на 80% реальних дій». <https://site.ua/tetiana.popova/9906/>.

УДК 159.9.019:377.35

Бондаренко С.В., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ІНФОРМАТИВНІ ТА МАНІПУЛЯТИВНІ ТИПИ КОНТЕНТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

На сучасному етапі інформаційного розвитку соціальні медіа відіграють важливу роль у житті кожного суспільства, адже є своєрідним генератором і ретранслятором інформації. Тож засоби масової інформації (далі – ЗМІ) здійснюють продукування й поширення нової інформації. Така діяльність спрямована на широкі кола людей. Проте, з розвитком новітніх медіа, стали використовуватися інформативні та маніпулятивні прийоми впливу на свідомість індивідів. Із цією метою застосовуються різноманітні технології прихованого тиску на емоційну складову масової свідомості, відбувається управління поведінкою людей шляхом нав'язування їм ідей, установок, стереотипів поведінки.

Контент – це збірний термін, що характеризує інформацію на сторінках соціальних мереж, сайтів і т. д. Контентом можна назвати тексти, аудіо- і відеофайли, графічні зображення, анімації – загалом, усе, що можна побачити, почути або прочитати.

Наразі, можемо констатувати, людство живе в інформаційному суспільстві. Це новий тип суспільства, в якому володіння інформацією є

рушійною силою його перетворень і розвитку, де процвітає людська інтелектуальна творчість.

Інформаційне суспільство спричинило інформаційні війни. Інформаційна війна – форма ведення інформаційного протистояння між різними суб'єктами (державами, неурядовими, економічними та іншими структурами), яка передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на нанесення шкоди інформаційній сфері конкуруючої сторони і захисту власної інформаційної сфери, становлення власної інформаційної безпеки.

ЗМІ стали головним інструментом для поширення повідомлень, що впливають на суспільну свідомість. ЗМІ значною мірою контролюють інформаційне середовище. Пропускаючи потоки інформації через свої фільтри, ЗМІ виділяють окремі елементи із загальної маси соціальних явищ і надають їм особливої уваги, підвищують цінність однієї ідеї, знецінюють іншу, поляризують таким чином все поле інформаційної культури. Те, що не потрапило в канали масової комунікації, майже не впливає на розвиток суспільства. Таким чином, сучасна людина не може ухилитися від впливу ЗМІ. Такий вплив передбачає використання різноманітних прихованих маніпулятивних технологій.

Маніпулювання – це спосіб психологічного впливу, спрямований на зміну напрямку активності аудиторії, її ідей, думок, поглядів тощо, який залишається непоміченим. Маніпуляції можуть застосовуватись до друкованих текстів, аудіо-, відео-, фотоматеріалів.

Виділяють три рівні маніпулювання:

- 1) посилення існуючих у свідомості людей потрібних маніпулятору ідей, установок, мотивів, цінностей, норм;
- 2) часткові, незначні зміни поглядів на ті чи ті події, процеси, факти, що також впливає на емоційне і практичне ставлення населення до конкретного явища;
- 3) докорінна, кардинальна зміна життєвих установок шляхом поширення серед народу сенсаційних, драматичних, надзвичайно важливих для них повідомлень.

Виходячи з теоретичного огляду за цією проблемою, можна зробити такі висновки: ЗМІ за допомогою інформативного та маніпулятивного впливу формують медіасвідомість, яка змінює громадську думку. Такий вплив передбачає використання різноманітних технологій прихованого тиску на свідомість людей. Інформативний і маніпулятивний вплив соціальних медіа реалізується через застосування системи повторення, міфотворчості, підтасовування даних, приховування фактів, подій та документів у процесі формування стереотипів та установок.

УДК 371

Ванієва А.Т., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

**РОЛЬ ХУДОЖНІХ КІНОФІЛЬМІВ У ФОРМУВАННІ
КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ:
МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Формування комунікативної особистості представника будь-якої професії – проблема, яка ніколи не втратить своєї актуальності. Її важливість пояснюється передусім соціальними факторами. Еволюціонує світ, а разом із ним зазнають змін і вимоги до професійних рис фахівців, змінюються еталонні професійні стереотипи. Сьогодні вже нікого здивує, що однією з вимог до представників будь-якої професії є наявність комунікативної компетенції, вміння успішно взаємодіяти в межах колективу і поза ним через використання мови. Особливо важливими комунікативні вміння вважаються для представників військової сфери з правоохоронними функціями, якими є військовослужбовці Національної гвардії України (НГУ). У проєкції на діяльність НГУ комунікативна грамотність є одним із чинників забезпечення громадського порядку в державі, ствердження верховенства права, демократії і поваги до людини [4].

Слід відзначити, що комунікація в діяльності сил охорони правопорядку має свою специфіку, яка полягає в її багатогранності та поліфункціональності. Спілкування в цій сфері пов'язане з багатьма питаннями: встановленням контакту з окремими людьми, зокрема з особами девіантної поведінки; з аудиторією і більш широко – з масами людей, контролем над натовпом; із забезпеченням повного порозуміння в діяльності сил охорони правопорядку в межах своєї країни та в міжнародній співпраці. Своєрідною є службово-бойова діяльність НГУ: вона спрямована не тільки на виконання воєнних операцій, а й на забезпечення нормальних умов для життя й роботи громадян. У зв'язку із цим такі якості офіцера, як уміння спілкуватися з аудиторією, здійснювати мовний вплив, переконувати, набувають соціального значення. Мовна комунікація відіграє велику роль і у створенні позитивної атмосфери спілкування у військовому колективі: вона здатна запобігти стресовим ситуаціям і негативним наслідкам, що зумовлені ними [5].

Незважаючи на важливість і соціальну значущість, проблеми формування комунікативної особистості досліджені мало. Викладене свідчить про актуальність і важливість дослідження проблеми формування комунікативної особистості майбутніх офіцерів НГУ.

За принципом ланцюгової реакції соціальну значущість набуває і проблема чинників, шляхів і способів формування комунікативної особистості. До таких

чинників належать засоби масової інформації (ЗМІ) і засоби масової комунікації (ЗМК) [2]; серед останніх щільне місце посідає кінематографічна продукція. Переважна більшість сучасних ЗМК формує образ сильного та самовідданого героя різними шляхами: повідомленнями про участь у збройних конфліктах, різними репортажами про військові паради та навчання, демонструванням нових серіалів та художніх кінофільмів про життя військовослужбовців. І все ж поки що в уявленні пересічних громадян України немає еталонного стереотипу українського військового, на якого можна орієнтуватися у формуванні комунікативної особистості. На цю прогалину звертав увагу і Г. Почепцов: «Україні потрібен свій масовий герой книг і фільмів, без якого не буває жодної сильної нації» [6]. Тим часом роль соціальних стереотипів у формуванні особистості є надзвичайно великою [1]. Стереотип, як правило, формується завдяки кінофільмам, у яких головними героями є саме військові, що демонструють найкращі риси офіцера. Отже, постала необхідність виявити, як саме впливає кінематографічна продукція на формування комунікативної особистості офіцера в соціальних умовах України.

Викладені спостереження слугували орієнтиром у формулюванні основної концептуальної ідеї, мети та завдань дослідження, представленого в цій статті. Основна концептуальна ідея дослідження – можливість формування комунікативної особистості майбутнього офіцера через активні форми популяризації позитивних стереотипів військового, створені в художніх кінофільмах військової тематики.

Мета роботи – запропонувати активні форми і методи роботи над кінофільмами, спрямованої на створення у молодих людей позитивних стереотипів комунікативної особистості українського офіцера.

Кінематограф, який сам по собі є системою і має складну структуру, реалізує всі функції засобів масової комунікації – інформаційну, виховну, організаційну, розважальну, комунікативну – але специфічним способом, відтворюючи реальне життя. У багатьох теоретичних джерелах відзначається, що в силу свого статусу як засобу масової комунікації, кіно має величезний потенціал впливу на суспільство. Під час перегляду історії на екрані глядач починає проживати ту чи іншу ситуацію і під цим впливом створює власне бачення картини світу, оцінку подій та вчинків і разом із цим погоджується з баченням, яке хотіли донести творці картини. Не можна переоцінити іміджетвірний потенціал кінематографічної продукції. Досліджуючи вказане питання, слухачка магістратури НАНГУ Маргарита Коломієць переконливо довела викладену тезу і обґрунтувала умови, за яких можлива реалізація іміджетвірного потенціалу кінопродукції стосовно створення стереотипу українського офіцера [3, с.193]. Запропоновані авторкою умови стосувалися змін, які адресувалися кінематографістам України. Погоджуючись із положеннями, викладеними М. Коломієць, і продовжуючи пошуки в

аналізованій сфері наукових студій, відзначимо: пропозиції, що ми обґрунтуємо в нашому дослідженні, адресуються майбутнім офіцерам, які будуть відповідальними за роботу з особовим складом.

За результатами анкетування, яке М. Коломієць провела серед курсантів та цивільних молодих людей, «переважна більшість українців (в основному цивільні молоді люди) формували уявлення про військових на прикладі зарубіжних кінофільмів: «Врятувати рядового Райана», «Осада Жадовіля», «Чорний яструб», «Переговірники» та інших» [там само, с. 191]. У нашому дослідженні ми обґрунтуємо вибір художніх кінофільмів про військових, використовуючи для популяризації передусім продукцію українських кінематографістів, проте не будемо виключати і деякі фільми зарубіжних авторів.

Перш ніж обґрунтовувати форми і методи роботи над кінофільмами, викладемо тлумачення терміну «модель дослідження». Із численної кількості визначень наведеного терміну, представлених у різних джерелах, було обране таке: модель дослідження – це структура наукового пошуку, яка складається з таких компонентів: уточнення проблеми; формулювання мети; обґрунтування методів; вибір матеріалу дослідження; створення продуктів інтелектуальної діяльності; окреслення способів їх реалізації в житті.

Отже, уточнюємо проблему: в нашій роботі досліджується проблема вибору активних форм діяльності у популяризації позитивних стереотипів офіцера, створених у художніх кінофільмах військової тематики. Мета, викладена вище, орієнтує на обґрунтування відповідних форм і методів популяризації. Основним було обрано метод створення проєктів: ми створювали проєкти заходів, що сприяють популяризації позитивних стереотипів українських військових за допомогою різних форм роботи над художніми кінофільмами. Принагідно залучались методи обґрунтування (обґрунтовувались обрані форми та способи їх змістового наповнення), експерименту (експериментально перевірялась ефективність спроектованих форм) та традиційні загальнонаукові методи.

У якості матеріалу для дослідження обрано такі українські художні кінофільми: «Бандерас», «Іловайськ 2014», «Кіборги», «Крути», «Черкаси», «Врятувати рядового Райана». Останній із названих фільм – не український. Його включено до аналізу у зв'язку з тим, що він рекомендований для перегляду і дискусій у базисному плані підготовки офіцерів НАТО «Generic Officer Professional Military Education Reference Curriculum» [7]. До обраних форм роботи над кінофільмами відносимо проведення таких заходів: обговорення кінофільмів; дискусії за змістом окремих епізодів кінофільмів; пояснення логіки окремих учинків героїв кінофільму; моделювання власного бачення продовження чи завершення фільму; моделювання професійних ситуацій за аналогією подій у кінофільмі та інші.

Окреслення способів реалізації створених нами проєктів у реальну діяльність здійснюємо з огляду на три варіанти умов комунікації – офіційні, напівофіційні і неофіційні. До офіційних умов відносимо заплановані бесіди і зустрічі з особовим складом загалом. Напівофіційні – умови індивідуальних бесід із підлеглими. Неофіційними вважаємо умови, за яких обговорення, дискусії чи інші форми комунікації відбуваються поза межами військового підрозділу. У процесі роботи над фільмами приділяємо увагу таким питанням у залежності від змісту фільму та аналізованої проблеми:

- когнітивні засади мовної поведінки офіцерів чи інших військовослужбовців: ціннісні пріоритети і загалом картина світу з її професійними інтернаціональними і специфічно національними особливостями;

- особливості мовлення: лексикон, виразність, точність та лаконічність висловлень;

- мовна поведінка в ситуаціях, що представлені у відповідних кінофільмах;

- особливу увагу звертаємо на комунікативну поведінку в конфліктних та екстремальних ситуаціях, а також у спорі;

- реакції на мовні подразники, представлені у кінофільмах: комплімент, прояви агресії, образу, брехню і т. ін.;

- тон спілкування офіцера з підлеглими; комунікативні стратегії, які він використовує;

- як офіцер здійснює комунікативний вплив (переконання, спростування тощо);

- лідерські риси офіцера та способи їх вираження в кінофільмі.

Експериментальна перевірка одного із запропонованих заходів планується в березні 2022 року на засіданні гуртка, а решта створених проєктів буде перевірена експериментально у перспективі.

Список використаних джерел

1. Блинова О.Є. Роль соціальних стереотипів у регуляції поведінки особистості. URL: http://mdu.edu.ua/wpcontent/uploads/files/9_19.pdf.

2. Гаркавенко Ю.С. Мас-медійні джерела гетеростереотипізації України: комунікаційний аспект: Дисертація канд наук із соціальних комунікацій. Дніпро. 2019. с. 122.

3. Коломієць М. Іміджетвірний потенціал кінематографічної продукції. Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека. Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції молодих учених, студентів та курсантів (Київ, 8 квітня 2020 року): у 2-х ч. Ч.2. Київ: Нац. акад. СБУ, 2020. С. 190–193.

4. Комунікативна особистість військовослужбовця Національної гвардії України в сучасному соціальному контексті: монографія / за ред. Л. М. Пелепейченко. Харків: Національна академія НГУ, 2014. 221 с.

5. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку: теоретичні засади галузевої комунікації: монографія / за ред. Л. М. Пелепейченко. Харків: АВВ МВС України, 2009. 272 с.

6. Україні потрібен свій масовий герой книг і фільмів, без якого не буває жодної сильної нації (фрагменти інтерв'ю Г. Почепцова газеті «Факти», від 29.03.2014). URL: <https://cutt.ly/ojyqu3z>

7. Generic Officer Professional Military Education Reference Curriculum, 2011. URL: <https://cutt.ly/FjugugD>

УДК 81'373.48

Власов Д.А., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕМІВ ПРО СИЛОВІ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ ТА США

У сучасному світі комунікації та інтернет-комунікації стали невід'ємними: ми не думаємо про те, що постійно перебуваємо в мережі, навіть коли зайняті справою або спілкуванням у реальному житті. В основному, ми переносимо реальне спілкування в Інтернет, але існує феномен, який проникає з інтернет-комунікацій у нашу повсякденну життя, – це інтернет-меми.

Інтернет-мем як явище раптового розповсюдження певної інформації Інтернетом усіма можливими способами (електронною поштою, в месенджерах, форумах, блогах тощо) почало використовуватись у середині першого десятиліття ХХІ століття.

Інтернет-мем є комунікативним знаком, що має стійку форму, яка містить змінюваний концепт. Інтернет-мем може виконувати функції інтеграції, трансляції, репрезентації, інформування, а також емоційну та контактоустановчу (фатичну). До основних характеристик інтернет-мема можна віднести вірусність, реплікованість, емоційність, серійність, мімікрію, мінімалізм форми, полімодальність, актуальність, гумористичну спрямованість, медійність, фантазійний характер.

Меми для молоді характеризуються інтеграцією емоційного, фатичного та функціонального компонентів. Меми використовуються для відокремлення «своих» від «чужих» та поділяються на «локальні» та «загальні».

Всі меми можуть бути умовно розділені на 4 групи, в залежності від форми їх вираження: текстові меми, меми-картинки, відеомеми / медіадеми, креолізовані меми.

Прагматичний потенціал мемів полягає у впливі на підсвідомість тих, хто їх переглядає. Не замислюючись, людина може переглядати меми того, чи

іншого контексту та змінювати свою думку щодо поглядів ставлення до подій у світі.

На підставі аналізу інтернет-мемів з'ясовано, що образ українського військового містить частину історії, коли історична пам'ять постає як одне з джерел національної ідентичності, тобто того почуття причетності до певної спільноти, яка саме завдяки характерним для неї загальним місцям і міфам, впізнає себе у загальному минулому й, отже в сьогоденні. Учасники досліджуваних інтернет-спільнот черпають необхідний матеріал для створення патріотичних символів із історії України з її численними реальними і міфічними проявами героїзму і жертвності, а творчий підхід до історичної спадщини українського народу дозволяє поєднати в інтернет-мемах образи козацтва і сучасного військового.

Меми, пов'язані з військовою тематикою в США, частіше присвячені військовому колективу. У Збройних Силах США тема командної роботи, колективу та братерства серед військових є актуальною. В умовах постійної участі в збройних конфліктах міць військовослужбовця, не як індивідуального організму, а як єдності, є досить важливою.

Меми досліджуваної тематики в Україні та США висміюють харчування, екіпіровку, дійсність та реальність щодо проходження служби та відмінності серед родів військ. Це відповідає тематиці анекдотів про військових, оскільки зазначені питання завжди перебувають у фокусі комунікації військових.

Таким чином, меми постають інструментом впливу на свідомість через Інтернет, а їхні подальші дослідження дозволять краще зрозуміти механізм підсвідомої зміни ставлення особистості до певних проблем чи подій.

УДК 81'(42+27)

Гнедін А.В., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ІМІДЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛІ ОФІЦІЙНОЇ СТОРІНКИ НГУ У ФЕЙСБУЦІ)

Імідж Національної гвардії України (далі НГУ) як силової структури складається з її зовнішнього іміджу, ауто іміджу (бажаного іміджу) та індивідуалізованого іміджу репрезентанта (від рядового до командувача).

У межах нашого дослідження ми визначили особливості формування саме третьої компоненти – індивідуалізованого іміджу військовослужбовця НГУ. Оскільки домен формування іміджу зумовлює використання тих чи інших

іміджеформувальних стратегій і тактик, ми обмежили свій пошук офіційною сторінкою НГУ у фейсбуці за 2021 рік.

Зауважимо, що в основі змісту іміджу НГУ лежить Я-концепція НГУ, яка постає першим етапом формування іміджу. На цьому етапі важливим є розуміння власного «реального Я», «ідеального Я» та ставлення інших до себе. Це дозволяє сформувати ідеальний образ себе для інших, що є ідеальною моделлю майбутнього іміджу. Важливо враховувати, що «бажаний імідж» є компромісом, мінімізацією протиріч між елементами Я-концепції («реальним Я» й «ідеальним Я») та між Я-концепцією та ставленням інших до суб'єкта-прообразу іміджу. Наступним етапом визначають вибір іміджеформувальних символів, які максимально адекватно виражають ідеальний образ себе для інших. У контексті формування іміджу НГУ на цьому етапі з'ясовуються базові концепти, які вербалізуватимуться в іміджевих повідомленнях, та концепти, яких доцільно уникати. Потім відбувається переведення зконструйованої моделі в реальні контексти (візуальний, вербальний, подійний тощо), що характеризується активним використанням комунікативних стратегій і мовленнєвих тактик.

Доцільно зазначити, що імідж передбачає навмисне зміщення ракурсу сприйняття й акцент лише на певних сторонах об'єкта, отже імідж може поєднувати як реальні властивості об'єкта, так і неіснуючі, приписувані.

На підставі проведеного аналізу з'ясовано, що військовослужбовець НГУ сумлінно виконує свої обов'язки, отже на нього можна покластися; він є професіоналом, який постійно удосконалюється, бере участь у навчаннях та тренуваннях, зокрема з іноземними партнерами; він є членом громади, піклується про нужденних та дітей, зокрема бере участь у різноманітних громадських заходах у школах, інтернатах тощо; він займається спортом і досягає успіхів у цьому. Військовослужбовець НГУ є освіченою людиною, яка цінує мистецтво, літературу та культуру. Формуванню позитивного іміджу військовослужбовця сприяють численні інформаційні проекти НГУ, які також висвітлюються на офіційній сторінці у Фейсбук.

Імідж є непостійним конструктом, на який впливає низка чинників, зокрема вхідна інформація про діяльність репрезентантів та структури у цілому. Нещодавні події в НГУ вже внесли свої корективи як у загальний імідж НГУ, так і в індивідуалізований імідж репрезентанта НГУ, отже імідж має залишатися у фокусі наукових розвідок прикладного характеру.

УДК 159.9.019:377.35

Доля А.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СТРАТЕГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (НА МАТЕРІАЛІ ДОПИСІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ)

Соціальні мережі володіють потужним впливовим потенціалом на медіакористувачів, а отже, стають важливим матеріалом дослідження в аспекті стратегічних комунікацій у цілому, медіапросторі для поширення дезінформації зокрема. У час активного провадження інформаційної війни в Україні результати такого моніторингу набувають актуальності.

Інформаційна війна – це викладення інформації у такий спосіб, який формує точку зору, громадську думку, хід взаємодоповнюючих логічних позицій, вичерпну систему поглядів щодо окремих питань на користь організатора інформаційної пропаганди. Як наслідок, відбувається усвідомлення окремих фактів чи подій у потрібному для маніпулятора річизі, формування «потрібного» світогляду чи життєвої позиції стосовно питань, у яких раніше були протиріччя, непорозуміння чи просто інформаційні прогалини.

Інформаційна війна ґрунтується на природній потребі населення в новій інформації (для закриття прогалин у знаннях, спростуванні чи підтвердженні породжених сумнівів, перевірки та детальному вивченні нових суперечливих фактів), тому інформаційна вразливість притаманна всім суспільним прошаркам. Рівень освіченості суспільства значно ускладнює інспірацію маніпулятивних технологій, але не робить її неможливою. Для мінімізації критичного ставлення до нових фактів обов'язковою умовою для початку інформаційної війни є встановлення довіри до альтернативного джерела інформації.

Планування інформаційної війни починається з вибору стратегії. Цей стратегічний рівень дає змогу намітити базові напрямки й орієнтири, сприятливі умови і характеристики комунікативних процесів. Перший крок – визначення мети, що може реалізуватися в таких варіантах:

1. *Консолідація* – сприяння об'єднанню представників цільових груп задля вирішення завдань. Така мета має місце у ситуаціях, коли потрібно мобілізувати суспільство в умовах військової агресії, протидії обставинам або силам внутрішнього характеру для вирішення проблем.

2. *Заспокоєння* – зниження суспільного напруження, агресії, незадоволення представників певних цільових груп або суспільства в цілому. Зазначена мета виникає у разі виникнення внутрішніх несприятливих умов

соціально-економічного або політичного розвитку, за умови зовнішнього підбурення населення до проявів незадоволення.

3. *Залюквання* – необхідність викликати невпевненість чи страх серед певних соціальних груп, у суспільстві в цілому відносно певних викликів або загроз. До такого підходу вдаються в разі необхідності припинення розвитку процесів сталого розвитку соціально-економічного або політичного розвитку. Це є, в переважній більшості випадків, ознакою прихованої інформаційно-психологічної агресії.

4. *Невдоволення* – необхідність виведення із стану рівноваги окремі соціальні групи або суспільство в цілому, для формування настроїв протесту. У такому випадку намагаються викликати відчуття дискомфорту щодо існуючих обставин або умови розвитку соціально-економічних чи політичних процесів, що стимулюють громадське невдоволення.

5. *Протести* – публічні дії представників певних соціальних груп або найбільш активної частини суспільства, спрямовані проти певних ситуацій, структур або окремих осіб. У такому разі відбуваються дії організовані цілеспрямовано або самоорганізовані, внаслідок яких може відбуватися зміна, трансформація або цілковите знищення певних соціальних інструментів, зміна ситуації, усунення певних осіб від керівництва соціально-економічними або політичними процесами.

До першого стратегічного рівня також належить другий крок загального алгоритму – формулювання завдань, які конкретизують та уточнюють шляхи досягнення базової мети. Найбільш типовими завданнями, в рамках SMM-комунікацій, вирізняються такі:

1. *Підготовка контенту* – створення інформаційного повідомлення, що має певну тематичну цілісність і цінність. У такому разі контент може бути поданий у вигляді графічного зображення, фото, відео, аудіо або текстового матеріалу, який може бути переданий за допомогою соціальних онлайн мереж.

2. *Поширення контенту* – дії спрямовані на якомога ширше розповсюдження відповідної інформації в медіасередовищі соціальних груп або адресно – конкретні персоналії.

3. *Добір контенту* – процедура пошуку й аналізу цільової інформації з метою отримання бажаного бачення ситуації або передбачення ситуацій, що можуть мати місце за сприятливих обставин.

Після визначення завдання наступним логічним кроком є визначення цільових груп, відносно яких передбачається реалізація комунікативних дій. Серед них визначаються такі категорії:

1. *Стать* – соціальна група, яка формується за принципом статевої приналежності.

2. *Вік* – соціальна група, яка формується за принципом вікової приналежності.

3. *Соціальне положення* – соціальна група, яка об'єднує осіб за соціальним положенням, наприклад: рівень прибутків, рід діяльності, фізіологічні особливості (люди з особливими потребами), расові або етнічні чинники.

4. *Ситуативні соціальні групи* – соціальні групи, які формуються за принципом тимчасового об'єднання навколо відповідної проблеми, ідеї, завдання і враховують соціальні, вікові та статеві характеристики.

5. *Персоналії* – соціальні групи, які формуються з конкретних персон, які викликають зацікавленість у тих чи тих комунікаційних ситуаціях.

Четвертим рівнем є характер і зміст меседжів, що спрямовуються на визначення в попередньому етапі цільової групи. За характером меседжі можуть зреалізовувати такі функції:

1. *Закликати* – змушувати, спонукати медіаотримувачів до відповідних дій або рішень.

2. *Констатування* – фіксувати стан речей, ситуації або факти, що мають місце у відповідний момент часу.

Отже, соціальні мережі мають потужний інформаційний вплив у процесі дезінформування суспільства. Перспективу подальших досліджень убачаємо в детальному аналізі тактичних дій маніпулятивного впливу на українців.

УДК 355/359

Дудар А.Д., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПІДРОЗДІЛ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

Найважливішим складником діяльності будь-якого соціального інституту, комерційних та некомерційних організацій є зв'язки з громадськістю, зокрема встановлення комунікацій зі ЗМІ та іншими медіаорганізаціями.

Політика зв'язків із громадськістю дозволить сформулювати позитивний імідж Національної гвардії України, а результатом послідовної реалізації такої політики буде підтримка й довіра суспільства. Відповідно, розроблення політики зв'язків із громадськістю й зміцнення іміджу Нацгвардії є одним із важливих складників стратегічних комунікацій.

Згідно з Доктриною стратегічних комунікацій Національної гвардії України, зв'язки з громадськістю ґрунтуються на загальних принципах публічного спілкування та є одним із головних елементів системи стратегічних комунікацій Національної гвардії України, що спрямовані на інформаційний супровід діяльності, задоволення інформаційних потреб Національної гвардії

України, а також своєчасне, оперативне та об'єктивне інформування громадськості та ЗМІ щодо їх професійної діяльності в мирний час та в особливий період.

Безпосередня відповідальність за організацію зв'язків із громадськістю покладається на офіцерів підрозділів інформації та комунікації у військових частинах Національної гвардії України.

Командир є головним розпорядником інформації стосовно підпорядкованої військової частини та всіх подій, пов'язаних з її діяльністю.

Визначені командиром службові особи своєчасно надають службам зв'язків із громадськістю інформацію щодо подій, які потребують інформаційного супроводження. На підставі цієї інформації підрозділи інформації та комунікації у військових частинах, пресофіцери готують анонси, пресрелізи, тексти інформаційних повідомлень, тези для публічних виступів і коментарів, інші інформаційні продукти.

Командир або уповноважена на це посадова особа є головними речниками з найважливіших питань життєдіяльності підпорядкованих військових частин (установ). Для надання детальнішої фахової інформації командир своїм наказом призначає речника, із числа найбільш підготовлених службових осіб. Підготовка речника до участі в медіазаході та надання коментарів покладається на офіцерів підрозділів інформації та комунікації [1, с. 19–20].

На сьогодні в умовах інформаційної війни Національна гвардія України повинна ефективно протидіяти російській пропаганді й продукувати відповідний інформаційний контент про власну діяльність.

Офіцери підрозділів інформації та комунікації майже щодня готують інформаційні матеріали про діяльність Національної гвардії України. Відповідно, вони повинні бути універсальними фахівцями: не лише журналістами, але й ланкою, що з'єднує ЗМІ та суспільство з Національною гвардією України.

Основними засадами роботи підрозділу інформації та комунікації військової частини Національної гвардії України мають бути: оперативність, законність, об'єктивність, конструктивність, якість, гнучкість, безперервність, ефективність.

Підрозділ інформації та комунікації військової частини Національної гвардії України має ретельно перевіряти інформацію перед тим, як передати її журналістам, оскільки несе за неї відповідальність.

До основних стратегічних цілей підрозділів інформації та комунікації військової частини Національної гвардії України належать:

- 1) створення зовнішнього й внутрішнього позитивного іміджу Національної гвардії України;
- 2) формування індивідуального образу, що сприяє впізнаваності структури населенням;

- 3) охоплення населення позитивною інформацією про Національну гвардію України;
- 4) участь у полеміці з метою запобігання поширенню негативної інформації про Національну гвардію України;
- 5) робота зі ЗМІ,
- 6) підвищення ефективності зв'язків із громадськістю,
- 7) моніторинг матеріалів ЗМІ щодо діяльності Національної гвардії України.

Отже, офіцери підрозділів інформації та комунікації виконують важливу роботу: інформують суспільство про діяльність своїх підрозділів і структур, протидіють дезінформації, формують позитивний імідж Національної гвардії України.

Список використаних джерел

1. Доктрина стратегічних комунікацій Національної гвардії України: затв. Наказом командувача Національної гвардії України від 22.11.2021 № 541. 2021. 30с. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/vkp-11-0101.01-doktryna-strategichnyh-komunikacij-ngu.pdf>.

УДК 159.9.019:377.35

Катріченко В.С., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Ключовими у формулюванні заявленої теми є два терміни: «інформаційно-психологічні операції» (ІПО), «стратегічні комунікації» (СК). Обидва поняття є соціально важливими. Проблеми стратегічних комунікацій перебувають у центрі уваги діяльності силових структур альянсу НАТО і України, що пояснюється передусім соціальними причинами [1]. Зміни в суспільному житті – гібридна війна, вагомою частиною якої є війна інформаційна, диктують необхідність боротьби за погляди та психологічний стан українців і зарубіжної громадськості. Потужний деструктивний вплив російської пропаганди на українських громадян потребує не менш потужної протидії. У такому соціальному контексті нагальною стає проблема нейтралізації негативного комунікативного впливу з метою корекції громадської думки [2;5] та підтримання позитивного іміджу України і її силових структур. Саме на викладені цілі і спрямовані стратегічні комунікації. Способи протидії викликам інформаційної війни в процесі стратегічних комунікацій часто інтерпретували

як своєрідну битву наративів, проте досвід комунікативної діяльності зарубіжних країн переконливо довів, що однієї битви наративів недостатньо – необхідним стає більш потужний комунікативний вплив, який унеможлиблюється без уміння здійснювати інформаційно-психологічні операції. Отже, проблема інформаційно-психологічних операцій поставлена до порядку денного самим життям. Пов'язаною з нею і не менш важливою є і проблема формування громадської думки, яка б сприяла досягненню цілей діяльності Національної гвардії України і більш широко – інтересам України.

Мета цієї роботи – обґрунтувати визначення названого поняття та запропонувати напрями здійснення інформаційно-психологічних операцій у межах стратегічних комунікацій НГУ.

Історія інформаційно-психологічних операцій налічує тисячі років. Однією з перших робіт на вказану тему є класичний твір китайського вченого і полководця Сунь Цзи «Мистецтво війни», де він визначив проблему інформаційно-психологічних аспектів впливу на масову та індивідуальну свідомість армії ворога. Сунь Цзи писав, що найкраща політика – захопити державу без руїн, бо зруйнувати її значно легше. Узяти у полон армію противника краще, ніж знищити її. Здобути сотню перемог у сотні боїв — це ще не межа мистецтва. Скорити противника без бою – ось вінець мистецтва. Найвигідніша з усіх воєнних стратегій – маніпулювання ворогом таким чином, щоб домогтися легкої перемоги над ним без бою. Краще атакувати свідомість противника, ніж його укріплені міста. Війна – гра обману [8].

У нашу добу поняття «інформаційно-психологічні операції», як і будь-які інші, що перебувають на перетині різних наук, є дискусійним. У науковій та публіцистичній літературі зустрічаються такі терміни: «інформаційно-психологічні операції», «інформаційні операції», «психологічні операції», «таємні операції», «спеціальні інформаційні операції» [3;4;6;7]. Існує і визначення інформаційного впливу як одного із заходів психологічної війни, що передбачає вплив інформацією (словом) на свідомість [6], і тоді, на думку вченого, логічно прийняти термін інформаційно-психологічні операції.

Водночас існують наукові дослідження, в яких поняття інформаційних та психологічних операцій розмежовуються. Так, Г. Почепцов використовує у своїх працях терміни «спеціальні інформаційні операції», «спеціальні психологічні операції» [6]. Запропоноване іншими авторами визначення спеціальної інформаційної операції як спланованих дій, спрямованих на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію з метою схилення до ухвалення управлінських рішень та/або вчинення дій, вигідних для суб'єкта інформаційного впливу [7], вважаємо занадто загальним, таким, що не репрезентує сутність поняття повною мірою.

У країнах НАТО вважають, що ІПО мають ґрунтуватися на реальності, меседжі повинні узгоджуватися між собою, а конструйована «реальність» має

бути так чи інакше прийнятною для будь-якої аудиторії. В армії США, наприклад, діють чотири групи, що займаються інформаційно-психологічними операціями. Є навіть чітка класифікація інформаційних продуктів: білі – це офіційні заяви чи дії ініціатора або сторін, тісно пов'язаних із ним; сірі – коли важко визначити джерело інформації; чорні – коли інформація надходить нібито від ворожої сторони, а насправді грає на користь стратегічних інтересів ініціатора (який, утім, заперечує причетність).

До складу груп входять як «бойовики» – висококваліфікований армійський спецназ зі 140-го центру спеціальних операцій, так і підрозділ ПІСО – інформаційно-психологічних спеціальних операцій, тобто, «військових політтехнологів», які працюють над тим, щоб деморалізувати психологічний стан ворога і змусити його до поразки. Ці підрозділи працюють також із цивільним населенням, готують підґрунтя для спеціальних операцій і займаються військовою аналітикою. Найгарячіша фаза бойових дій для названого підрозділу починається в період перемир'я.

Певний досвід ІПО набула і Україна. Вперше інформаційно-психологічні операції Збройних сил України було застосовано у 2004 році на війні в Іраку під час виконання миротворчої місії «Свобода Іраку». Український контингент виконував завдання у складі українсько-польської дивізії «Центр-Південь» Багатонаціональних коаліційних сил. Одним із компонентів миротворчого контингенту було відділення інформаційно-психологічних операцій, яке виконувало завдання виявлення інформаційних загроз, спрямованих проти українського миротворчого контингенту, та запобігання їхнім негативним наслідкам. Назване відділення забезпечувало інформаційне середовище для позитивного сприйняття місцевим населенням українського військового контингенту виключно у миротворчому контексті. Підготовка відділення до відрядження в гарячу точку здійснювалася за двома основними напрямками. По-перше, вивчався та аналізувався досвід ведення подібних операцій іншими контингентами, які були присутні в Іраку, – США, Великій Британії, Іспанії та Польщі. По-друге, вивчалися національні особливості іракського народу, його менталітет, історія, основи ісламської релігії та інше.

У ХХІ столітті розуміння цілей ІПО майже не змінилось; як і раніше, основним завданням ІПО вважається деморалізація особового складу ворога, створення сприятливих умов для перемоги у протистоянні. У нашій роботі поняття ІПО дещо розширюється і інтерпретується з огляду на специфіку стратегічних комунікацій. Ми інтерпретуємо поняття ІПО як сукупність інформаційно-психологічних комунікативних заходів, спрямованих на досягнення ключових цілей стратегічних комунікацій НГУ. Нагадаємо, що основні цілі окреслені в декількох документах і наукових розвідках. У Доктрині СК НГУ відзначається: «Стратегічні комунікації у Національній гвардії України – об'єднання комунікативних спроможностей з метою формування

інформаційного середовища для розуміння, підтримки українським суспільством та міжнародною спільнотою діяльності НГУ, створення сприятливих умов для виконання ними завдань за призначенням» [1,с.3]. У теоретичних працях уточнюються цілі, які сприяють виконанню завдань за призначенням: підтримання позитивного іміджу НГУ; виховання патріотизму у громадян; протидія загрозам інформаційної війни [5, с.128–134].

Визначення, прийняте в нашій роботі, має спільні ознаки з традиційними дефініціями і відмінні від них. До спільних ознак відносимо заходи, спрямовані на цільову аудиторію ворога; до відмінних – ті, що спрямовані на українських громадян та дружні країни. Специфіка ІПО першого типу полягає в тому, що в межах завдань нашого дослідження ми ставимо за мету не деморалізацію ворога, а боротьбу із загрозами інформаційної війни, яку він веде проти України, ставлячи за мету деморалізацію громадян України та її воїнів. Стосовно другого типу, виділеного нами, розглядаємо ІПО, мета яких – підтримання позитивного іміджу НГУ, зміцнення дружніх стосунків між різними регіонами України, виховання патріотизму у громадян нашої країни. Всі названі цілі є ключовими у здійсненні стратегічних комунікацій.

Напрями роботи у підготовці двох названих типів ІПО відрізняються. У підготовці ІПО першого типу використано комунікативні заходи таких типів:

1) спростування фейків ворожої пропаганди, спрямованих проти України, її силових структур, зокрема НГУ, проти фальсифікування історії України та біографічних фактів відомих історичних осіб; 2) оприлюднення історичних фактів, які замовчуються або викривляються ворогом. ІПО другого типу готуються в таких напрямках: 1) проектування комунікативних заходів, які передбачають комунікативну взаємодію українців різних регіонів;

2) розроблення інтелектуально-розважальних заходів, у яких популяризується інформація про Україну, її історію, традиції, звичаї;

3) моделювання комунікативних заходів, які сприяють підтриманню позитивного іміджу НГУ та України загалом.

Перспективою дослідження вважаємо розроблення сценаріїв ІПО за концептуальними положеннями, поданими вище.

Список використаних джерел

1. Доктрина стратегічних комунікацій Національної гвардії України. URL: <https://cutt.ly/aOGWQSR>

2. Кушнір О.В. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні. URL: <http://stratcom.co.ua/ponyattya-ta-sutnist-strategichnih-komunikatsiyi-u-suchasnomu-ukrayinskomu-derzhavotvorenni/>

3. Ліпкан В.А. Роль стратегічних комунікацій в протидії гібридній війні проти України. URL: <http://goal-int.org/rol-strategichnih-komunikacij-v-protidii-gibridnij-vijni-proti-ukraini/>

4. Панченко В.М. Інформаційні операції в системі стратегічних

комунікацій. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sppol_2016_4_4

5. Пелепейченко Л.М. Стратегічні комунікації силових структур України в сучасному соціальному контексті. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави: Науково-практичний журнал. Серія «Юридичні науки». 2017. № 1. С.34–41.

6. Почепцов Г.Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Видавничий дім «Києво-Млилянська академія», 2015. 496 с.

7. Присяжнюк М.М. Основні поняття та особливості проведення спеціальних інформаційних операцій. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. Вип. 46. С. 112–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpviknu_2014_46_19

8. Сунь-Цзи. Мистецтво війни / Переклад з англійської Ганна Литвиненко. Харків: КСД, 2016. 128 с. URL: <https://cutt.ly/sOGQfEQ>

УДК 37.013.3

Косакова А.Б., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Професійна діяльність офіцерів Національної гвардії України (НГУ) становить складну динамічну систему, яка має на меті виконання професійних завдань та функцій, що викладені у статті 1 та 2 «Закону України Про Національну гвардію України» [4]. Серед функцій суспільно-професійного спрямування є такі, що передбачають захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Сучасному суспільству часто-густо притаманні психоемоційна напруженість, повсякденні загрози для життя і здоров'я, в тому числі через прояви насильства, інколи навіть з використанням зброї, низький рівень поваги до верховенства права та законслухняності населення. На тлі негативної динаміки соціальних настроїв умови служби офіцера Національної гвардії України ускладнюються. Такий стан речей вимагає сформованості образу офіцера як суспільно відповідальної демократично налаштованої особистості, здатної ефективно виконувати свої обов'язки у складному, суперечливому, швидкоплинному світі.

Сучасний образ взірцевого офіцера Національної гвардії України, на думку багатьох військових, полягає у виконанні суто професійних обов'язків. Проте, як засвідчує досвід, недоліки фахової підготовки офіцерів НГУ існують саме у

соціально-гуманітарному напрямі. Вони проявляються в нерозумінні офіцерами суспільних процесів і явищ, релігійних і культурних традицій інших народів, невмінні вирішувати конфлікти будь-якого характеру, знаходити компромісні рішення тощо. Це впливає на зниження якості і рівня професіоналізації офіцера Нацгвардії, що і визначає актуальність зазначеної теми.

Для функціонування людини у сучасному полікультурному середовищі, все більше зростаючому інформаційному потоці важливою є сформованість поваги до політичних, ідеологічних, расових різноманітностей і критично-адекватне їх оцінювання, толерантного і терплячого ставлення до різних світоглядних переконань. Однак мова не йде про толерантне ставлення до соціальної несправедливості або відмову від особистісних принципів. Йдеться про вільне дотримання своїх поглядів та визнання такого ж права за іншими. А отже, важливим є усвідомлення і прийняття кожним офіцером НГУ гуманістичних ідеалів [2].

Концептуальним є також отримання соціально релевантної істинної інформації та вміння правильно мислити і реагувати на неї. Соціальне виховання набуває особистісного характеру та визначає офіцера як творчу людину, яка усвідомлює свої права і обов'язки по відношенню до країни, суспільства, законів і норм життя. Кожна особистість намагається активно «вбудовувати» себе в соціум і знаходити свою «когнітивну нішу», що сприяє уявленню суб'єкта про себе, про системи як особистісних цінностей, так і колективних, про ситуації, в яких індивід повинен нести моральну відповідальність за свій вчинок і прийняте рішення.

Ураховуючи вищезазначене, виокремлюємо соціально орієнтований компонент професійної діяльності офіцера НГУ як такий, що характеризується відповідальністю перед суспільством, активною життєвою позицією, усвідомленням суспільного значення своєї діяльності, потребою брати участь у суспільному житті, почуттям обов'язку, ідентифікацією офіцера з певною групою або громадою. На цій підставі він буде вважати себе її членом, ототожнюватися з нею, жити її проблемами, інтересами, цілями.

Для офіцера, який спонукається до професійної діяльності соціальним мотивом, притаманні нормативність, лояльність до групових стандартів, визнання і захист суспільних цінностей, прагнення реалізувати громадянські цінності, цілі. Відповідальні військові фахівці більш активні, більш сумлінно виконують свої професійні обов'язки.

Для офіцера Нацгвардії важливо актуалізувати колективний дух своїх підлеглих, бо без ідентифікації з цією групою, а саме з її цінностями, інтересами, цілями неможливо досягти успіху. Ті, хто більше за інших ідентифікується зі своєю країною, соціальною групою, будуть спрямовувати свою діяльність на захист і процвітання своєї держави. Така позиція пояснюється, передусім, тим, що людина відображає навколишній світ у

вигляді образів і думок, які мають індивідуальне забарвлення внаслідок особистісного розумового, морального розвитку, сформованих вольових якостей [1].

Формування соціальної складової відбувається завдяки поінформованості офіцера з питань функціонування та розвитку демократичного суспільства, здатності використовувати отримані знання в умовах сучасного життя. Ця здатність досягається опануванням необхідних умінь для компетентної участі в громадсько-політичному житті країни, невинним формуванням критичного мислення. Глибоке осмислення моральних категорій, особистісна активність у формуванні своєї позиції, критичне ставлення до визначених вимог характеризує суб'єктивний зміст соціального фактору. Він демонструє цілісність та саморегуляцію внутрішніх процесів, визначає соціальну якість людини, ступінь взаємозв'язку з громадою. Формування окресленого вимагає від офіцера НГУ прояву вольових якостей, вміння ставити перед собою мету і досягати її, опанувати способи регуляції поведінки та емоційних станів.

Таким чином, соціальна складова сприяє розвитку когнітивно-інтелектуальної та емоційно-вольової сфер офіцера. Ці сфери тісно переплітаються з психічними процесами щодо пізнання себе і оточуючого середовища, з афектною поведінкою офіцера (сприйняття і розуміння інших людей), які спрямовані на аналіз результатів особистісної діяльності та її зовнішньої активності. Зазначене передбачає саморозвиток і свідоме самовдосконалення, де значущої ролі набуває критичне ставлення до себе, своєї діяльності, особистісного життя [3]. У такий спосіб, зумовлюється важливість формування образу офіцера, командира і виховника як інтелектуальної, всебічно розвиненої, гармонічної людини.

Список використаних джерел

1. Агаєв Н. Проблеми формування професійної ідентичності майбутніх офіцерів. Вісник національного університету оборони України. 2018. № 2 (50). С. 5–13.
2. Блашкова О.М. Формування гуманістичних цінностей студентів природничих спеціальностей у навчально-виховному процесі педагогічних університетів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2019. 232 с.
3. Квіткін П.В., Дятлова І. В. Соціальна відповідальність особистості військового професіонала: актуальні проблеми формування. Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення: зб. тез I міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків НАНГУ, 20 травня 2021. Харків, 2021. С. 30–32.
4. Наказ МВС України № 692 від 20.07.2016. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України.

5. Хлипавка Г.Г. Формування соціальної компетентності майбутніх офіцерів служби цивільного захисту України в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2019. 292 с.

УДК 316.46:316.77

Леусенко В.О., курсант 210 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА ЯК МЕТА ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ

Структура стратегічних комунікацій, згідно з Доктриною зі стратегічних комунікацій, передбачає діяльність за такими напрямками: публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю, внутрішня комунікація, інформаційна операція, заходи психологічних операцій, цивільно-військове співробітництво.

Основною метою внутрішньої комунікації є забезпечення ефективного обміну цільовою за змістом інформацією, а одним із завдань визначено забезпечення лідерства військовослужбовців. До цього про лідерство у військовій сфері згадувалось виключно в аспекті управлінської діяльності або особистісної характеристики військовослужбовця. При цьому ігнорувалася роль комунікації в реалізації лідерства як сфери взаємодії у військовому колективі. Хоча західні університети в навчальних програмах із лідерства вже давно одним із умінь, набутих у результаті навчання, визначають здатність здійснювати стратегічні комунікації.

На жаль, у нормативних документах Національної гвардії України (далі – НГУ) не йдеться про лідерство й його роль у розбудові структури. Хоча про забезпечення лідерства згадується в Проекті Доктрини стратегічних комунікацій НГУ, необхідність якої постала після видання аналогічної Доктрини для ЗСУ. Саме тому видається важливим обґрунтувати поняття лідерства для НГУ, оскільки це дало б відповіді на суперечливі питання, які й досі викликає трактування цього поняття, створило б базу для впровадження й удосконалення військових стандартів та інших нормативних документів, що у свою чергу визначить напрямок педагогічної діяльності та розроблення навчально-методичних матеріалів для підготовки майбутніх лідерів НГУ. Адже різночитання у визначенні призводять до підміни понять лідерства й керівництва, що спричиняє проблеми у вибудовуванні системи стратегічних комунікацій структури. Це дає підстави розглядати проблему лідерства в межах стратегічних комунікацій НГУ, які наразі відносять до сфери лінгвістичного забезпечення.

У передмові до американського статуту «Армійське лідерство: компетентне, впевнене і гнучке», де викладене обґрунтування необхідності зазначеного документа, сказано, що кожен і кожна в армії є частиною команди, у якій є одночасно і керівником, і підлеглим, у різні моменти й у різних ситуаціях можуть відігравати роль лідера і послідовника. Тому найважливіше усвідомити, що лідерство – це не вміння керувати підлеглими, а здатність створити ефективну взаємодію між лідерами. Із цього випливає, що злагодженість військового колективу визначається успішністю внутрішніх комунікацій, які базуються не на засадах лідерства одного, а на засадах лідерства кожного й кожної, яке проявляється в процесі ефективної взаємодії.

Перехід НГУ на стандарти НАТО, які передбачають трактування військового лідерства саме крізь призму здійснення впливу в процесі ефективних внутрішніх комунікацій, зумовлює доцільність визначення компетентностей, необхідних офіцерам НГУ, а також коригування діяльності Національної академії Національної гвардії України, яка як базовий навчальний заклад має сформувати ці компетентності у випускників.

УДК 81'25

Лебедева А.О., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

РЕАЛІЗАЦІЯ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНОГО НАРАТИВУ НА ОФІЦІЙНИХ САЙТАХ СИЛОВИХ СТРУКТУР СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В останні роки в сучасному світі поняття «імідж» без перебільшення стало одним із найпопулярніших. У світі відкриваються імідж-студії, з'явилася професія іміджмейкер, а також іміджелогія як вчення про формування іміджу. Наразі імідж розширив свої межі, і тепер це поняття застосовується не тільки до людей, а навіть більшою мірою до організацій, великих корпорацій і навіть явищ.

Формування іміджу силової структури сектору безпеки та оборони є процесом, який здійснюється у вигляді активного впливу на масову свідомість за допомогою встановлення довірчих взаємин відомчими підрозділами зв'язків із громадськістю з аудиторією та засобами масової інформації.

Розглядаючи іміджевий наратив силової структури сектору безпеки та оборони, зазначимо, що саме він дозволяє успішно вирішувати поставлені перед органами сектору безпеки та оборони завдання ефективно виконувати основні функції, оскільки найчастіше саме суспільство стає помічником стратегічних завдань, вирішуваних військовими.

Іміджеформувальний наратив силової структури сектору безпеки та оборони постає сукупністю меседжів, показників, які дають уявлення про діяльність відомства та формують ставлення адресата до цієї структури.

Наявність в глобальній мережі офіційних сайтів різних організацій помітно полегшує пошук і фільтрування відомостей, необхідних користувачеві. Тому офіційний сайт однозначно заощаджує час користувача для перевірки достовірності інформації.

Офіційні сайти постають важливим простором формування позитивного іміджу військових та правоохоронних структур, оскільки зміст та форму подання інформації в цьому випадку визначають зацікавлені військові організації (їхні спеціальні групи зв'язків з громадськістю, прес-служби тощо) як власники сайтів.

Формування іміджу, зокрема «бажаного» іміджу, або автоіміджу, передбачає використання певних комунікативних стратегій. У структурі іміджу виокремлюються домінанти, які реалізуються комунікативними тактиками та кроками.

Для силових структур іміджеформувальний наратив має важливе значення, оскільки імідж корелює з рівнем довіри населення та слугує критерієм оцінки суспільством ефективності управлінської діяльності.

Для іміджеформувального наративу силових структур України особливого значення набуває акцентуація базових концептів на кшталт МУЖНІСТЬ, ЧЕСТЬ, ЗАКОН, СУЧАСНІСТЬ, УСПІШНІСТЬ, ДОВІРА, ЛЮДЯНІСТЬ через ключові слова і певні інформативні кванти, які несуть більше смислове навантаження.

Оскільки сучасна людина більше орієнтується на візуальне сприйняття інформації, повідомлення на офіційних сайтах супроводжується фото, схемами та діаграмами.

Комунікативна специфіка ефективного іміджеформувального наративу силової структури полягає, по-перше, в аргументованості інформації, що досягається серед іншого посиленням на авторитети, по-друге, в наведенні фактуальної інформації (статистики, історичних фактів, біографій тощо) та, по-третє, у позитивній тональності, яка досягається високою апелятивністю, використанням стратегій мовного впливу, залученням риторичних технік на кшталт «свій – чужий» тощо.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у встановленні інвентарю іміджеформувальних комунікативних засобів, використовуваних окремими силовими структурами України, задля виокремлення успішних практик формування іміджу.

УДК 81.42

Мазко О.В., магістрант Національної академії Служби безпеки України;
Івасишина Т.А., кандидат філологічних наук, доцент Національної академії
Служби безпеки України

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВ (НА МАТЕРІАЛІ ВИСТУПУ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО)

Однією з форм функціонування багатогранного явища текстів політичного характеру є публічний виступ, під яким розуміється усне монологічне звернення, що відрізняється наявністю задуму, структурно-композиційною та змістовною завершеністю, цілеспрямованістю і установкою на риторичне переконання. У фокусі уваги сучасних досліджень перебувають інавгураційні промови – як один із різновидів публічного виступу перших осіб держав. Унікальність цього особливого словесного жанру полягає в тому, що промова є історичним представленням програми подальшого розвитку країни, моментом презентації президента як лідера нації, що представляє державу як всередині країни, так і за її межами. У формуванні політичного іміджу інавгураційна промова слугує засобом м'якої сили впливу, яка в сучасних умовах найбільш успішна в царині інтеграції інтересів країни на міжнародній арені.

Сьогодні дедалі більше уваги науковці [3, 4, 5] приділяють комунікативним стратегіям у політичному дискурсі, зокрема під час міжнародних переговорів, виступів державних лідерів тощо. З огляду на це набуває актуальності розвиток політичної лінгвістики, зокрема дослідження когнітивно-прагматичних особливостей дискурсу інавгурації. Мета нашого наукового пошуку – розглянути лексико-стилістичні особливості інавгураційної промови Володимира Зеленського, дослідити прагматичний потенціал риторичних фігур і тропів.

Інавгураційну промову Президент розпочав із переказу розмови із сином. Його син почув по телевізору, що «Зеленський – президент», тож і сказав батькові: *«отже, я тепер – Президент»* [1]. Інтерпретуючи цю розмову, глава держави, звертаючись до українського народу, вдається до узагальнення: тепер *«кожен із нас президент... Кожен із нас поклав руку на Конституцію і кожен із нас присягнув на вірність Україні»* [1]. З погляду риторики ораторський прийом узагальнення реалізується за допомогою підкреслення ключових лексем – *«спільний»*, *«кожен з нас»* та риторичної фігури паралелізму (*Це не моя, це наша спільна перемога. І це – наш спільний шанс, за який ми несемо спільну відповідальність. І щойно – не тільки я приймав присягу. Кожен з нас поклав руку на Конституцію і кожен з нас присягнув на вірність Україні... Від сьогодні кожен з нас несе відповідальність за Україну, яку ми залишаємо своїм дітям. Кожен з нас, на своєму місці, зможе зробити все для розвитку*

України [1]).

Для підкріплення своєї тези Володимир Зеленський послуговується прикладами як риторичною фігурою, завдання якої уточнити абстрактне твердження, ілюструвати його, зробити зрозумілим для аудиторії (*Уявіть собі гучні заголовки: «Президент не платить податків», «Президент напідпитку промчав на червоне світло», «Президент потихеньку краде, бо «всі ж так роблять». Ви згодні, що це ганьба? Ось що я маю на увазі, коли кажу, що кожен з нас – Президент [1]).*

Персоналізація у промові має важливе значення для об'єктивації колективної відповідальності, зокрема, коли йдеться про європейський шлях України. Питання євроінтеграції не залежить від тверджень велетнів національної думки або прагнень минулих поколінь, бо на думку В. Зеленського: *«Європейська країна починається з кожного» [1].* Європа – це насамперед питання ментальності, а вже потім питання політичної чи культурної належності (*Ми обрали шлях до Європи, але Європа – не десь там. Європа ось тут (тут – у голові, примітка авт.). І коли Європа буде ось тут – тоді вона з'явиться і ось тут – у всій Україні. І це – наша спільна мрія [1]).*

У промові також використано контраст, що надає їй виразного пафосу. При цьому переході застосовано *антитезу* – фігуру, суть якої полягає в протиставленні протилежних понять із метою їх виокремлення, зокрема: *Це наша спільна мрія. Але у нас є і спільний біль [1].*

Застосування метафори й паралелізму також сприяє формуванню тези про єднання нації: *...кожен з нас загинув на Донбасі», що «кожен з нас – переселенець», що «кожен з нас – заробітчанин» [1].* Відповідальність одного – це відповідальність усіх, коли йдеться про майбутнє України; біда одного – це біда всіх, коли йдеться про українську сучасність. У цьому сенсі українська нація схожа на сім'ю. Така метафора у промові має два рівні: метафоричне мовне вираження і концептуальну метафору: *НАЦІЯ – ЦЕ СІМ'Я*. Питання єдності нерозривно пов'язане з питанням відповідальності, що актуалізує такі цінності, як співпраця, співчуття і турбота про інших. Коли є єдність, неможливе стає можливим:

А може, це і є наша національна ідея? Об'єднавшись – зробити неможливе. Всупереч усьому! [1]. Так само сила нації залежить від єдності: *І ми маємо бути єдині. Адже тільки тоді – ми сильні [1].*

Щоб довести важливість єдності, Президент проводить аналогію зі здобутками збірної Ісландії з футболу, якій на Чемпіонаті Європи з футболу 2016-ого року, незважаючи на аматорський склад команди, усе ж вдалося вийти до чвертьфіналу: *Згадайте збірну Ісландії з футболу на чемпіонаті Європи. Коли дантист, режисер, пілот, студент і прибиральник билися й захищали честь своєї країни. І зробили це, хоча ніхто не вірив [1].*

Аналогія визначається як «подібність різних предметів чи явищ за певними ознаками; умовивід, відповідно до якого певні явища, схожі за деякими ознаками, можуть бути схожі й за іншими параметрами» [2, с. 43]. Українська нація – це команда, яка має триматися разом, якщо хоче досягти успіху.

У промові також йдеться про відповідальність України закінчити війну, незважаючи на непричетність України в її провокуванні («*Не ми почали цю війну. Але нам цю війну закінчувати*») [1], актуалізується готовність до діалогу, який має початися з повернення українських полонених. Президент у своїй промові також вживає російську мову: *И я уверен, что первым шагом для начала этого диалога станет возвращение всех украинских пленных* [1].

В. Зеленський чітко заявляє, що Крим і Донбас – «*українська земля*», це «*втрачені*» території, які мають повернутися». При цьому констатуванні він користується корекцією або, у вужчому сенсі, епанортозою (троп, який визначається як навмисне виправлення неадекватно використаного слова в описанні певного явища): *Чесно кажучи, мені здається, що це формулювання не зовсім коректне. Бо неможливо втратити те, що й так наше по праву* [1]. Далі, говорячи про плани стосовно армії, В. Зеленський стверджує, що «*потрібно не розповідати про стандарти НАТО, а творити ці стандарти*» [1], зосереджується на самих військових і порушує питання, що держава може зробити для армії чи, точніше, для окремого військовослужбовця.

Для описання різних форм політичної корупції в промові використано жаргонізми: «*відкати*», «*потоки*», «*дерібани*».

Отже, головною думкою, яка наскрізно відображається у інавгураційній промові глави держави, є об'єднання українців для створення вільної, міцної, сильної та потужної України. Інавгураційна промова В. Зеленського характеризується використанням різноманітних стилістичних та риторичних фігур, зокрема таких, як: звертання, персоналізація, приклад, паралелізм, антитеза, метафора, аналогія, епанортоза, жаргонізми, слова-кліше, риторичні питання тощо. Для посилення власного закликів та актуалізації єднання використано займенник «ми» (близько 20 разів), іменник «українці» (16 разів). Риторична категорія пафосу простежується наскрізно як одна з ключових категорій ораторського мистецтва.

Таким чином, інавгураційна промова є особливим і унікальним типом публічного виступу. Характерною є композиційна структура текстів інавгураційних промов, що складається із привітання, прощального речення та основної думки, яку хотів донести автор. Отже, ефективність публічного виступу, поряд з іншими різновидами текстів політичного характеру, що впливають на індивідуальну й масову свідомість, значною мірою залежить від використовуваних мовних засобів. Нерозривний зв'язок текстів політичного характеру та лінгвістики зумовлений їх соціальним взаємовпливом: з одного боку, реалії суспільно-політичного життя відображаються в семантиці мовних

засобів, з іншого – лінгвістичні особливості визначають ефективність політичної комунікації.

Список використаних джерел

1. Промова Президента України В. Зеленського під час церемонії інавгурації. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2014/06/7/7028330/>
2. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І.М. Плотницька, О.П. Левченко, З.Ф. Кудрявцева та ін. 2-ге вид., стер. Київ: НАДУ, 2011. 128 с.
3. Падалка О.В. Політична промова та її просодичні характеристики. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2012. № 6. С. 66 – 69.
4. Стрій Л.І. Ритуальний характер політичної комунікації: семіотика інавгурації президента. Мова. 2014. № 21. URL : <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/rada%20philology/>
5. Чорна О.О. Особливості функціонування метафори в політичному дискурсі сучасної публіцистики (на матеріалі української та чеської періодики). Лінгвістика і поетика тексту. Філологічні студії. 2013. Вип. 9. С. 637-643.

УДК 81'(42+27)

Мірошин Є.В., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

АНГЛОМОВНИЙ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНИЙ НАРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Увага міжнародної спільноти до України та її силових структур вимагає звернення до англомовних джерел інформації про ці структури. Офіційний сайт є тим простором, який дозволяє формувати бажаний імідж силової структури як частини її стратегічних комунікацій.

Мета нашого дослідження полягає у визначенні максимально ефективного наповнення англомовної версії сайту Національної гвардії України (далі НГУ) та його візуального оформлення, що впливає на імідж цієї структури на міжнародному рівні. Попередній аналіз змісту та оформлення англомовної версії сайту Національної гвардії України свідчить, що для розробки та оформлення як візуального складника, так і змістового наповнення залучаються професійні автори статей та фотографі з великим досвідом та якісним обладнанням.

У межах нашої емпіричної розвідки щодо особливостей сайту НГУ, які потенційно впливають на формування іміджу НГУ в англомовній аудиторії, було розроблено опитувальник, який складався з 10 запитань:

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

- 1) Чи подобається Вам візуальне оформлення сайту?
- 2) Чи вважаєте Ви змістову наповненість сайту актуальною?
- 3) Чи наявна на сайті інформація в достатній мірі має відповіді на питання, що можуть бути цікавими англомовним користувачам?
- 4) Як часто Ви користуєтеся сайтом НГУ?
- 5) Чи використовуєте Ви сайт НГУ для отримання останніх новин?
- 6) Чи використовуєте Ви сайт НГУ для отримання фото та відеоматеріалів з останніх подій, які трапились у структурі?
- 7) Чи порекомендуєте Ви знайомим сайт НГУ для отримання інформації?
- 8) Чи довіряєте Ви офіційній позиції сайту НГУ, яка викладається щодо висвітлених надзвичайних подій?
- 9) Чи будете Ви перевіряти викладені на сайті НГУ новини, використовуючи інші засоби масової інформації?
- 10) Чи впливає англомовна (чи будь яка інша) версія перекладу сайту на імідж Національної гвардії України на міжнародному рівні?

Згідно з результатами проведеного опитування з'ясовано, що сайт НГУ є ефективним засобом формування іміджу структури. Для того, щоб підвищити ефективність, доречним вважаємо: 1) працювати над розвитком концептів **ДОБРОЧЕСНІСТЬ** та **ПРАВДИВІСТЬ**, що досягається повнотою та правдивістю викладеної інформації; 2) забезпечити подання інформації в максимально короткі строки, щоб ефективно протидіяти контрнарративам, наклепу чи перекрученням фактів з боку неофіційних джерел; 3) забезпечити максимально якісний переклад інформації, яка викладається на сайті (зокрема брошури), різними мовами для того, щоб закордонні партнери могли чітко розуміти нашу позицію стосовно актуальних питань.

Таким чином, англомовна версія офіційного сайту НГУ має значний потенціал щодо трансляції англомовного іміджеформувального нарративу НГУ, представленого меседжами для, у першу чергу, закордонних партнерів НГУ.

УДК 811.111'42

Морис М.П., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ ІЗ НАТОВПОМ У ПРОЄКЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ НГУ

Події останніх років в Україні довели, що у зв'язку з гібридною агресією з боку Росії, в Україні існує загроза перетворення мирних публічних зібрань на організовані масові заворушення. Сьогодні питанню запобігання конфліктів приділяється величезна увага. У проєкції на діяльність Національної гвардії

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

України (НГУ) вивчення проблеми появи та ефективного запобігання конфлікту, ведення переговорів і пошук згоди є одним із чинників забезпечення громадського порядку в державі, ствердження верховенства права, демократії й поваги до людини.

Недостатня вивченість впливового потенціалу мови в сучасному мовознавстві, особливо стосовно аспектів військової сфери діяльності, виявлення чинників, що зумовлюють запобігання конфлікту із натовпом, відповідає напрямам лінгвістики і потребам соціуму, і зумовлюють актуальність нашого дослідження.

Мета роботи – визначити, які саме комунікативні стратегії, тактики і прийоми слід вживати для забезпечення правопорядку у проекції на діяльність НАНГУ.

До числа надзвичайних ситуацій, які суттєво ускладнюють оперативну обстановку в регіоні, відносяться групові порушення громадського порядку (ГПП) та масові заворушення. Учасники безладів заважають діяльності органів влади, порушують нормальний ритм життя міста, підривають його економіку, наносять матеріальну і моральну шкоду, викликають широкий суспільний резонанс. Групові порушення громадського порядку за своїм характером несуть велику громадську небезпеку, тому за участь у таких діях передбачено кримінальну відповідальність. Безладдя можуть стати прямим продовженням будь-якого організованого масового заходу (політичного, спортивного, видовищного і тому подібне), а також виникнути стихійно. Найбільшу небезпеку по своїй руйнівній силі при виникненні масових безладів представляє натовп.

Окремо слід розглянути трактування поняття натовп у різних галузях знань. Узагальнивши визначення, подані у відкритій науковій літературі С. Московічі, А. Назаретян, Л. Почебут, Ф. Редл, П. Сорокін, І. Сундієв можна визначити концепцію натовпу ХХ століття: натовп – не просто скупчення людей, а особлива психологічна спільність, яка має особливі закономірності формування поведінки [1, с.42; 2, с.154].

Якщо за основу класифікації взяти таку ознаку, як керованість, то можна виділити наступні види натовпу: стихійний натовп, натовп із вожаком, організований натовп, оказіональний натовп, конвенційний натовп, експресивний натовп, екстатичний натовп [2, с.156].

Якщо за основу класифікації натовпу взяти характер поведінки людей в ньому, то можна виділити декілька його типів і підтипів: агресивний натовп, панічний натовп, користолобний натовп, повстанський натовп, тощо Сьогодні, натовп став розумним, а отже, потрібні нові комунікативні технології запобігання та зниження напруження заворушень [1, с.43].

Люди думаючи про конфлікт найчастіше асоціюють його з агресією, погрозами суперечками або ворожістю. В результаті існує думка, що конфлікт

явище не бажане, що його слід вирішувати, як тільки він виникає, але в багатьох випадках конфлікт допомагає виявити кілька точок зору та дає додаткову інформацію.

Американські дослідники Д. Рубін, Д. Прут та Сунг Хе Ким зазначають, що термін «конфлікт» застосовують тепер занадто широко, що може призвести до втрати ним статусу однозначного поняття. Вони дотримуються думки, що в основі конфлікту лежить сприймання розбіжностей інтересів або переконання сторін у тому, що їхні прагнення не можна задовольнити одночасно [2, с.64].

Поняття комунікативної стратегії і тактики у працях лінгвістів тлумачиться дещо по-різному, проте розбіжності не є принциповими і стосуються більше форми вираження думки, ніж її сутності.

На сьогодні дослідники тлумачать поняття «комунікативна стратегія», як «комплекс мовленнєвих дій промовця, які спрямовані на досягнення комунікативних цілей». На думку дослідниці, стратегія реалізується через комунікативні тактики, що являють собою одну чи декілька дій, які сприяють реалізації стратегій. Комунікативна тактика — конкретні мовленнєві дії для реалізації поставлених завдань з метою здійснення впливу на адресата.

Спираючись на досвід європейських країн, переважно Швеції і Данії, викладеним у Керівництві «Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань», можна виділити різні типи публічних зібрань. До них належать зустрічі, мітинги, пікети, демонстрації, марші, ходи, паради тощо. Також, дослідження викладені у цьому керівництві дозволяють виділити чотири основні комунікативні стратегії, які сприяють забезпеченню правопорядку під час публічних зібрань фахівцями інститутів сектору безпеки і оборони: стратегія інформування, стратегія співробітництва, стратегія діалогу та стратегія ідентифікації, кожна з яких реалізується за допомогою тактик і прийомів [3].

Відтак, можна впевнено стверджувати, що комунікативні прийоми забезпечення правопорядку під час публічних зібрань дають ймовірність того, що зібрання буде мирним, ніж постійне очікування неправомірної поведінки, якій необхідно буде протидіяти.

Список використаних джерел

1. Компанцева Л.Ф. Соціальні комунікації для фахівців сектору безпеки та оборони: [Підруч.: у 2 т.] Київ: Нац. акад. СБУ, 2016. 276 с.
2. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку. Теоретичні засади галузевої комунікації: Монографія /за редакцією докт. філолог. наук, проф. Л.М Пелепейченко. Харків: АВВ МВС України, 2009. 272 с.
3. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/375751?download=true>.

УДК 81:316.64

Пушкіна К.С., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

МЕЖІ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ: МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Однією з найбільш важливих і ще не вирішених проблем сучасної науки є проблема толерантності. З одного боку, толерантність розглядається як ознака, без якої неможливо уявити ефективну співпрацю різних особистостей в межах одного колективу, мирне співіснування різних комунікативних культур на міжнародній арені, безконфліктні стосунки в будь-яких сферах суспільного життя. З другого, всім відомий логічний парадокс ставить під сумнів твердження про необхідність названої ознаки: необмежена толерантність веде до її зникнення, оскільки терпимість до нетерпимості фактично призводить до глобального поширення останньої. І все ж важливість толерантності визнана цивілізованим світом: Резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року затверджено Декларацію принципів толерантності. У ній подано визначення вказаного поняття, а 16 листопада проголошено Міжнародним днем толерантності [4]. Тим часом в реальному житті часто спостерігаються конфлікти, спричинені саме толерантністю чи її відсутністю. Вирішення суперечностей і запобігання конфліктам можливе за умови встановлення меж толерантності – проблема складна, багатоаспектна, така, що перебуває на перетині різних наук. Особливо важливою заявлена проблема є для військовослужбовців, а ще більше – для військових інститутів із правоохоронними функціями, до яких належить Національна гвардія України. Межі толерантності важливо визначити передусім в міжособистісних стосунках в рамках військового колективу. У військових частинах та підрозділах в одній команді опиняються люди, які відрізняються один від одного багатьма рисами: характером, психологічними характеристиками, уподобаннями, поглядами, – тим часом попри всі відмінності вони мають створити один згуртований колектив, здатний успішно виконати будь-яке службово-бойове завдання. Кожен із членів колективу має бути толерантним, але не настільки, щоб поступатися основними принципами, отже, межі толерантності необхідно усвідомити кожному. Для військовослужбовців НГУ проблема меж толерантності має ще одну важливу спрямованість, яка стосується комунікативної взаємодії із зовнішнім світом у різних ситуаціях: із цивільними законослухняними людьми і особами девіантної поведінки; в ситуаціях мирного вирішення ділових питань і в ситуаціях конфліктів і т. ін. Окремий вектор спрямованості стосується меж толерантності в ситуаціях контролю над натовпом, у яких вкрай важливо знайти відповідь на питання: до яких акцій

натовпу можна ставитися толерантно і не вдаватися до силових дій, а в яких ситуаціях межі толерантності вичерпуються і постає необхідність силового впливу. У контактах із представниками ЗМІ не менш важливо встановити межу між свободою слова і вседозволеністю слова. Попри практичну важливість названих питань вони залишились поза увагою дослідників. Спрямованість дослідження на вирішення важливих проблем службово-бойової діяльності НГУ, недостатня ступінь вивченості проблеми меж толерантності свідчать про актуальність теми дослідження, представленого в цій роботі.

Недостатня вивченість проблеми меж толерантності все ж не є перешкодою для її розроблення. Більш того, наявні праці можуть слугувати підґрунтям, на якому дослідник має шанс змодельовати теоретичну концепцію і обґрунтувати шляхи її практичного використання. Так, у наукових працях, присвячених толерантності, обґрунтовано переконливі визначення самого поняття [1;2;4;6], хоча вони значно відрізняються. Із концепцій, обґрунтованих різними авторами, випливає один висновок: установлення меж толерантності необхідне, по-перше, для усунення парадоксу, по-друге, для вирішення важливих проблем суспільного життя.

Викладена інформація була врахована у формулюванні мети цієї роботи.

Мета роботи – обґрунтувати модель дослідження питання про межі толерантності в діяльності сил охорони правопорядку з орієнтацією на дискурсивні практики НГУ.

Основоположна гіпотеза дослідження – припущення про можливість установлення меж толерантності за когнітивно-семантичними, власне мовними та комунікативними маркерами. Основну концептуальну ідею дослідження сформулюємо так: в якості основного критерія розмежування допустимого і недопустимого мають виступати ціннісні пріоритети суспільства, сформовані в результаті когнітивного досвіду поколінь і вербалізовані в значеннях мовних одиниць, правових документах та національній свідомості українців. Гіпотеза і концептуальна ідея дослідження були покладені в основу створення моделі аналізу теми. Поняття моделі інтерпретуємо як логічне поєднання декількох складових наукового пошуку: етапів дослідження, використання методів на кожному з них, орієнтування на практичні проблеми та дискурсивні практики НГУ.

На першому – науково-пошуковому етапі дослідження необхідно скласти список літератури, присвяченої проблемам толерантності та її меж. На другому, ознайомлювальному етапі доцільно здійснити критичний огляд наукових робіт, їх відбір для глибокого осмислення з метою формування наукової концепції дослідження. На цьому етапі мають бути визначені основоположні поняття та терміни, принципи розроблення теми. Вважаємо за доцільне використати методи систематизації інформації та узагальнення, порівняння (порівнювати концепції різних авторів), аналізу та синтезу. Інформацію слід узагальнити і

викласти в тексті роботи. Третій етап буде присвячений підготовці та обробці матеріалу в рамках, відповідних цільовим установкам наукових парадигм. В межах когнітивної лінгвістики виявимо перелік концептів, через які визначається поняття толерантності (назвемо їх «суміжні концепти»), встановимо, яким чином у них відображена аксіологічна діяльність мовної спільноти, її ціннісні пріоритети; методи лексичної семантики, зокрема метод компонентного аналізу, застосуємо з метою виявлення аксіологічних семантичних компонентів значень слів, що вербалізують суміжні концепти; методи лексичної парадигматики будуть слугувати у встановленні структури парадигм, антонімічних словам-вербалізаторам за аксіологічною ознакою. Четвертий етап буде описовим, і будуть використані відповідні методи: систематизації результатів спостережень, узагальнення, класифікації, синтезу, трансформації та інші.

Звернемось до питання про визначення поняття толерантності. У тлумачних словниках зафіксовано дефініції через словотвірні зв'язки: «Толерантність. 1. Властивість за значенням *толерантний*». А *толерантний* в загальноживаному лексико-семантичному варіанті означає «Поблажливий, терпимий до чийхось думок, поглядів, вірувань тощо» [3, с. 1459], із чого випливає, що толерантність – це поблажливість, терпимість до чийхось думок, поглядів тощо. Розуміння толерантності як терпимості є найбільш поширеним і найбільш загальним. Толерантність і терпимість – синоніми, але не абсолютні, вони все ж мають семантичні відмінності [3; 5]. Їх розмежовує сема «мотивація терпимості», обов'язкова чи необов'язкова наявність позитивного ставлення до об'єкта. Можна терпіти когось в силу різних причин без позитивних почуттів до нього. Толерантність передбачає терпимість, яка зумовлена доброзичливим ставленням до об'єкта. Вказані семантичні нюанси візьмемо до уваги, і все ж приймемо наведену інтерпретацію як опорну, робочу. Розглянемо, в яких видах діяльності НГУ визначення меж толерантності є особливо важливим.

На нашу думку, зони толерантності (ЗТ) доцільно розмежовувати за типами комунікативної взаємодії. За вказаною ознакою виділяємо внутрішню і зовнішню комунікативну взаємодію. Внутрішня комунікативна взаємодія відбувається в рамках підрозділів НГУ і передбачає міжособистісні стосунки. За суб'єктами комунікативної взаємодії виокремлюємо міжособистісну взаємодію між рівними за статусом членами підрозділу (симетрична взаємодія) і між начальником та підлеглим (асиметрична взаємодія). Зовнішня комунікативна взаємодія – це контакти з широким загалом: цивільними пересічними громадянами, представниками ЗМІ, органів влади чи органів місцевого самоврядування (міжособистісна комунікація); публічна комунікація: зустрічі з колективами чи представниками інших військових угруповань та масова комунікація (повідомлення чи статті на сайтах НГУ в Інтернеті). Звернемось до першого з названих типів взаємодії.

Для внутрішньої комунікативної взаємодії необхідно виокремити найбільш поширені види дискурсів і теми контактів. Зауважимо, що в цій групі визначення ЗТ регулюється, з одного боку, загальними нормами стосунків у цивілізованому співтоваристві, з другого, – правилами і вимогами, які визначає Статут. З огляду на мету цієї роботи виділяємо три типи за ознакою ступеня офіційності теми розмови: неофіційна побутова взаємодія; офіційна ділова взаємодія; напівофіційна ділова взаємодія. Для нашого дослідження важливими є ознаки конфліктності, етичності та відповідності комунікативної взаємодії максимам комунікації. За ознакою конфліктності виокремлюємо конфліктний та неконфліктний типи дискурсу, за ознакою етичності розмежуємо етичні та неетичні висловлення, а за відповідністю вимогам – нормований (що відповідає всім максимам комунікації) та ненормований (в якому є порушення максим комунікації).

Для зовнішньої комунікативної взаємодії виокремлюємо типи за ознакою її учасників. І знову спираємося на опис дискурсивних практик військовослужбовців НГУ. До них належать такі: комунікація із правопорушниками під час патрулювання; спілкування із цивільними громадянами в рамках стратегічних комунікацій та діяльності ЦВСУ; спілкування із представниками різних установ в рамках зав'язків із громадськістю; спілкування з представниками ЗМІ; ділові контакти з представниками влади та органів місцевого самоврядування; ділові контакти з представниками інших країн; контроль над натовпом.

Встановлення меж толерантності у кожному з різновидів комунікативної взаємодії розглядаємо як перспективу дослідження теми.

Список використаних джерел

1. Александрова О.С. Межі й антиподи толерантності як суперечливої суспільної цінності. *Філософія. Грані*, 2011. № 1 (75) січень-лютий. С. 54–57. URL: <https://cutt.ly/PvFJyld>.
2. Андрєєв М.В. Наукові підходи до поняття «толерантність». *Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXVIII*. Харків, 2012. С. 7–17.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1736 с.
4. Декларація принципів толерантності. URL: <https://cutt.ly/RbjE70c>
5. Лісовий В. Толерантність. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори). Київ: Абрис, 2002. С. 642. URL: <https://cutt.ly/eblvgGk>
6. Малахова О.М. Толерантність – цінність у глобалізованому світі. *Філософія. Грані*, 2014. № 10. С. 47–53. URL: <https://cutt.ly/AblvcYE>

УДК 316.77

Рімша В.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕСКОНФЕРЕНЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

У сучасному світі комунікація є невід'ємною частиною життя кожної людини. Комунікативні та інформаційні технології впливають на нашу свідомість та відіграють важливу роль у процесах країни. Актуальність та важливість теми підтверджується значною кількістю наукових праць, які присвячені комунікативним технологіям та діяльності мас-медіа. Можна відзначити роботи таких науковців як О. Тоффел, М. Кастельс, Ж. Бодріяр, В. Бебик, Л. Климанська, М. Каращук, В. Стоцький та інші.

Комунікація у мас-медіа виступає важливим фактором формування громадської думки, політичної свідомості та культури, конструює імідж організацій та структур, впливає на рівень активності громадян.

Активне використання комунікацій у інформаційному просторі створює можливості «відповіді» громадян, підвищує рівень їх інформованості. Комунікативні технології створюють нові форми комунікації, ведуть до розширення діапазону доступних для громадян думок, надають широким верствам населення можливість брати участь в обговоренні проблем. Однак не можна ігнорувати і негативні наслідки розширення впливу комунікацій, такі як зміну системи представництва громадських інтересів відповідно до медійного формату.

Експерти кажуть, що у ХХ столітті гібридна війна буде типом конфлікту, який буде найбільше застосовуватися. Це метод війни з застосуванням конвенційної зброї, партизанської війни, тероризму та кібертехнологій. Саме таким чином досягається велика шкода супротивнику з найменшою витратою власних сил. Гібридна війна поєднує принципово різні типи і способи ведення війни, які застосовуються для досягнення основних цілей. Зокрема можна виділити інформаційну війну – створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду. Через загрозу в інформаційному просторі нашої країни військові формування повинні постійно підвищувати свою інформаційну безпеку.

Нові шляхи поширення інформації вимагають від управлінь структур створювати власні канали розповсюдження актуальних новин. З цією метою військових частинах різних структур з'явилися посади пресофіцерів та пресекретарів. Їх основна роль – це висвітлювати події, які пов'язані з життям підрозділу в якому вони знаходяться, налагоджувати двосторонню врівноважену модель комунікації між пресслужбою частини та ЗМІ,

розповсюджувати актуальну та достовірну інформацію до масової аудиторії. Таким чином збройні формування допомагають суспільству отримувати достовірну інформацію з першоджерел без будь-якого викривлення для уникнення можливості супротивнику дезінформувати населення країни.

Для цього створюють пресконференції – захід, що проводиться у випадках, якщо є якась значуща новина або для того, щоб дати свій коментар, який був би цікавий для населення. Саме це і є основним інструментом пресслужб сектору безпеки і оборони України для зв'язку з громадськістю. Але для участі у пресконференції і активного висловлення своєї думки пресофіцеру треба знати комунікативні стратегії та тактики.

Комунікативна стратегія – комплекс певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети. Вона входить до складових стратегії спілкування – загальна схема дій учасників комунікативного процесу, загальний план досягнення мети, якої прагнуть співрозмовники. Стратегія, обрана учасниками спілкування в тій чи іншій комунікативній ситуації, передбачає застосування відповідної комунікативної тактики, тобто визначеної лінії поведінки на певному етапі комунікативної взаємодії, спрямованої на отримання очікуваного результату чи запобігання небажаного. Комунікативна тактика – це спосіб втілення стратегії спілкування, який передбачає виконання однієї чи кількох дій, які сприяють реалізації стратегії.

Узагальнена характеристика формується з таких основних видів стратегій спілкування:

- гуманістично-діалогічна, спрямована на досягнення спільної мети;
- гуманістично-монологічна, спрямована на досягнення спільної мети;
- гуманістично-діалогічна, спрямована на досягнення індивідуальної мети;
- гуманістично-монологічна, спрямована на досягнення індивідуальної мети;
- маніпулятивно-діалогічна, спрямована на досягнення спільної мети;
- маніпулятивно-монологічна, спрямована на досягнення спільної мети;
- маніпулятивно-діалогічна, спрямована на досягнення індивідуальної мети;
- маніпулятивно-монологічна, спрямована на досягнення індивідуальної мети.

Подальше вивчення комунікативних стратегій та тактик буде позитивно впливати на обізнаність офіцерів пресслужби та пресекретарів сектору безпеки та оборони. Саме це допоможе їм якісно проводити пресконференції та інші медійні заходи. Як результат, обізнаність населення підвищиться, ЗМІ постійно матимуть інформацію для розповсюдження, а вплив пропаганди інших держав зменшиться.

УДК 159.9.019:377.35

Романченко Д.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІЙ ПРИЗМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Засоби масової комунікації є новітніми інформаційними ресурсами, що збільшують здобутки громади. Із часом, використання засобів масової інформації (далі – ЗМІ) перетворились у спосіб впливу на суспільство, а отже, між суспільством і державами виникають конфлікти. Виникло таке поняття, як «інформаційна війна», що описує функцію знищення суспільства, хоча й не фізично. Сучасна цивілізація не зупинилася на фізичних засобах і зброї як засобах завдання збитків громадянам, вона вважає, що запорука перемоги лежить в інформаційних просторах ірреальності.

Дослідження й публікації, які присвячені вивченню інформаційної безпеки, вже досягли значних здобутків. Застосування російською пропагандистською антиукраїнською кампанією новітніх властивостей маніпулятивних технологій підтвердили те, що український інформаційний простір вразливий.

Ведення інформаційної війни має за мету нищівний вплив на моральний дух, а отже, послаблення й фізичних сил ворога або супротивника, за рахунок чого підвищити власні. Вона має на меті розповсюдження пропагандистської інформації серед суспільства. Зрозуміло, що така війна стає частиною ідеологічної боротьби. Інформаційні війни не завдають фізичної шкоди, бо не застосовується вогнепальна зброя або інші засоби, що знижує розуміння владою й суспільством потужності негативного впливу такою війною. У той же час збитки, які несе суспільство від пропаганди, зростає, а психологічна напруга в разі перевищує збройні конфлікти.

Зіткнувшись із нерегульованими конфліктами, Україна як держава, передусім, потребує коректної роботи ЗМІ, оскільки саме ЗМІ виступають у ролі посередника між владою і народом для зниження і вирішення кризової ситуації шляхом розповсюдження об'єктивної інформації, провадження медіаосвітніх заходів серед військового й цивільного населення.

Найголовніше завдання «правильної» роботи журналістів – це забезпечити суспільство достовірною інформацією і фактами, що надасть можливість сформулювати неупереджене військово-політичне рішення, громадську позицію. Не можна назвати роботу ЗМІ простою навіть у мирний час, а становище збройної агресії в державі завдає ще більше складнощів. Журналісти потрапляють у середовище, наповнене залякуваннями, а кожна зі сторін

міждержавного російсько-українського конфлікту намагається взяти під владу ЗМІ, щоб вплинути на їх редакційну політику.

Добросовісна робота українських журналістів дуже важлива у процесі розповсюдження й потрактуванні новин про сутички у кризовій зоні. Роль ЗМІ набуває вирішального значення. Громадськість повинна отримати достовірні, повні, точні, збалансовані дані про всі події, а отже, завдання журналістів дотримуватися професійних стандартів та бути принциповими в своїй роботі.

Більшість журналістських стандартів тримається на етичних нормах, де достовірність, точність, повнота, неупередженість, справедливість, баланс думок і точок зору, відокремлення фактів від суджень є основою. Журналістські стандарти регулюються відповідно до роботи в зоні збройного конфлікту.

«Правильна» журналістська діяльність має бути:

- точною;
- оперативною;
- повною;
- неупередженою;
- збалансованою;
- відповідальною.

Тема недійсного матеріалу має бути соціально цікавою й значущою.

Це дає такий результат:

ТОЧНІСТЬ + НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ + ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ = НАДІЙНІСТЬ.

Надійність продукує відповідний рівень довіри до ЗМІ. Рівень довіри до ЗМІ, в ході будь-якого конфлікту, є гарним капіталом.

Завдання, яке стоїть перед ЗМІ, полягає у висвітленні конфлікту, роз'ясненні обставин і потрактуванні позицій різних джерел інформації та їх факчекінг.

Журналісти зобов'язані потрактувати мету кожної сторони конфлікту, і знайти всі можливі шляхи зниження рівня агресії та вирішення конфлікту або прийти до компромісу.

Професійний медіаматеріал не повинен ускладнювати розуміння обставин, які склалися та відношення населення до відповідної ситуації. Це вказує на те, що результат роботи журналістів має містити точки зору та припущення всіх сторін, тобто ситуація має бути максимально обґрунтованою, а всі питання сторін обговореними.

У складних обставинах конфлікту з'являються бажачі змоделювати громадську думку, вигідну для себе та для своїх потреб. Серед таких помічені політичні діячі, урядовці, власники медіаканалів. Тому, чинником протидії маніпулятивному впливу є саме знання про журналістські стандарти, які можуть допомогти відрізнити якісні новини від фейкових. Володіючи знаннями

про стандарти та правила журналістської роботи, населення з упевненістю буде захищатися від спроб маніпуляції чи впливу на громадсько свідому думку. Це надасть можливість простежити як медіаканали по-своєму трактують одну й ту ж саму інформацію про події. Навики медіаграмотного громадянина дадуть змогу виділити важливі факти та сформулювати власну думку. Інформація, яка подана з дотриманням журналістських стандартів, як правило, може претендувати на поцінування як високоякісної.

УДК 802.0

Руденко А.Б., курсант 118 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ ЗАГОЛОВКІВ У СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сучасному світі динамічного розвитку і нових технологій, що розповсюджуються на всі сфери людської діяльності, світі, де обмін інформацією став як ніколи грандіозним, відповідно збільшуються вимоги й до перекладу, а саме до якісних форматів.

Газетні видання протягом багатьох десятиліть слугують джерелом інформації та новин для людей у всьому світі. Сьогодні, завдяки своїй доступності широкому колу суспільства та висвітленню актуальної, обробленої та достовірної інформації газети утримують свою провідну роль у засобах масової інформації. Найперше, що привертає увагу потенційного читача – це заголовок газетної статті, тому переклад заголовків є вагомим складовим елементом перекладу газетних статей взагалі.

Заголовок як складова тексту широко вивчається дослідниками, що працюють у руслі лінгвістики та стилістики тексту в цілому, а також вивчають його на функціональному рівні. Французький структураліст Р. Барт на початку 70-х років ХХ ст. необхідність вивчення заголовків мотивував суспільними чинниками: «Функція заголовків вивчена до цього часу недостатньо... Усе ж таки відразу можна сказати, що оскільки суспільство повинно через комерційні причини прирівнювати текст до товарного вибору, для будь-якого тексту виникає потреба в маркуванні. Заголовок повинен маркувати початок тексту, тим самим подавати текст у вигляді товару». Для визначення поняття заголовка лінгвісти передусім спираються на його функції:

Заголовок – цілісна одиниця мови, що стоїть перед текстом, є назвою тексту, яка вказує на зміст цього тексту і відокремлює цей відрізок мовлення від інших.

Заголовок – компонент тексту, тісно пов'язаний з іншими компонентами цієї системи, що займає стилістично сильну позицію, що називає текст і дає первинну інформацію про нього.

За класифікацією функцій газетних заголовків, що пропонують дослідники О. Сафонов та С. Сметаніна, виокремлюються такі їх функції:

1) номінативно-інформативна – функція повідомлення про факт й забезпечується об'єктивністю, документальністю, логічністю і аргументованістю викладу факту;

2) функція впливу, що виражається в оцінюванні, спонуканні, розпорядженні, прогнозуванні, образності, вираженні авторського ставлення до інформації, що подається;

3) рекламна – функція залучення уваги читача, спонукання до прочитання матеріалу;

4) графічно-видільна функція дозволяє відокремити один текст від іншого, виділити текст з оточуючого контексту і в той же час зв'язати всю смугу в єдине ціле (реалізується переважно графічними засобами).

Випереджаючи текст, заголовок несе певну інформацію про зміст публіцистичного твору. Заголовки газетної смуги мають емоційне забарвлення, збуджують читацький інтерес, привертають увагу. Тема сприймається як мовний елемент, що знаходиться поза текстом і має певну самостійність. Важливість заголовка в плані впливу на читача визначається тим, що він, поряд із зачином і кінцівкою тексту, займає стилістично сильну позицію. Саме ці компоненти твору привертають найбільшу увагу; інформація, що міститься в заголовку, зачині, кінцівці засвоюється в першу чергу.

Отже, після детального ознайомлення з основними функціями газетних заголовків ми можемо зауважити, що основна мета кожного заголовку – це стисле, точне та влучне охоплення цілої статті, яке спрямовує увагу реципієнта на подане нижче повідомлення, саме від заголовка залежить, чи стане цікавою стаття і чи виявить реципієнт бажання ознайомитися з її змістом, а тому він є важливим та визначальним компонентом будь-якої статті.

УДК 355/359

Скринніков А.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПЕРЕГОВОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСТАНОВЛЕННЯ ДІЛОВИХ ВЗАЄМИН У ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Опанування знаннями та навичками комунікації диктується практичними потребами реального життя.

Переговори – це інструмент установлення ділових зв'язків, координація спільної діяльності, розв'язання проблем та конфліктних ситуацій.

Успішні переговори – це насамперед запорука результативної внутрішньої та зовнішньої комунікації. Тому військовослужбовці Національної гвардії України повинні не тільки знати теорію організації та проведення переговорів, а й ефективно застосовувати ці знання в практичній діяльності.

Ведення переговорів – це специфічне вміння, яке слід включати до арсеналу необхідних навичок військовослужбовця Національної гвардії України. Практичні навички та вміння домовлятися під час переговорів допомагають запобігти небажаним наслідкам.

Для того щоб досягати успіху під час переговорів, необхідно дотримуватися певних правил щодо їх організації та проведення.

Теорія переговорів передбачає знання: видів переговорів; стратегій і тактик ведення переговорів; видів комунікацій, що використовуються в переговорному процесі; навичок ефективної міжособистісної комунікації; організаційних моментів; методів оцінки інтересів сторін; методів переконання; основ прогнозування та моделювання різних ситуацій; основ формування та створення довірливого тону спілкування; стратегічного планування; управління конфліктами; мовленнєвого етикету.

Переговорний процес є явищем досить тривалим за часовим параметром і містить певні етапи.

До основних структурних елементів переговорного процесу належать:

1. Підготовка до переговорів.
2. Ведення переговорів.
3. Завершення переговорів.
4. Аналіз результатів переговорів.
5. Виконання досягнутих угод.

Переговори як вид комунікативної діяльності поділяється на:

а) стандартні та нестандартні.

Стандартні – це найпоширеніший вид переговорів. Усім сторонам відомі основні проблеми, які необхідно обговорити. Метою стандартних переговорів є узгодження деяких деталей певної ситуації.

Нестандартні переговори – це завжди нова ситуація, до якої з певних причин не вдалося підготуватися заздалегідь, але кожна сторона може мати неявні та нестандартні цілі, а також неповну або неточну інформацію про предмет обговорення. Зазвичай, нестандартні переговори передбачають кілька етапів досягнення результату.

б) позиційні та партнерські.

Позиційні переговори – це переговори, під час яких кожен із учасників намагається отримати вигоду лише для себе.

Партнерські переговори – це переговори, під час яких сторони використовують стратегію співробітництва і досягають взаємовигідних результатів. Такий вид переговорів є доречним, коли сторони прагнуть довгострокового партнерства.

в) внутрішні та зовнішні.

Внутрішні переговори – це переговори всередині організації, установи або держави.

Зовнішні переговори – це переговори із зовнішніми суб'єктами.

Отже, переговори – це надзвичайно складна форма комунікативної взаємодії, метою якої є намагання сторін дійти згоди з певного питання. Це активна діяльність сторін щодо пошуку оптимального спільного варіанта розв'язання проблеми. Правильна організація та проведення переговорів є ефективним інструментом установами ділових взаємин у діяльності військовослужбовця Національної гвардії України.

УДК 81'(42+27)

Тробюк А.В., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНОГО НАРАТИВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ НА ОФІЦІЙНОМУ САЙТІ

Наразі важливим аспектом загального сприйняття й оцінки будь-якої організації є враження, яке вона справляє, тобто її імідж. Значення іміджу в досягненні успіху діяльності та підтримки громадськості є дуже важливим, оскільки імідж є одним із механізмів впливу на свідомість.

Мета нашого дослідження полягає у встановленні особливостей реалізації іміджеформувального наративу Національної гвардії України на офіційному сайті цієї структури.

Проблема дослідження іміджу бере свої витoki у другій половині ХХ століття. Протягом тривалого часу основні зусилля було спрямовано на вдосконалення знань та ролі іміджу у світовій спільноті. Інтерес дослідників різних галузей викликали проблеми формування іміджу, особливості іміджу окремих соціальних груп, образ та імідж як засіб аргументації в дискурсі тощо.

Імідж НГУ є соціальним конструктом, який базується на уподобаннях та інтерпретативних здатностях адресата. Для НГУ як державної силової структури іміджеформувальний наратив має важливе значення, оскільки імідж межує з рівнем довіри населення та є критерієм оцінки суспільством ефективності управлінської діяльності. У контексті сучасного реформування

силових структур України формування іміджу НГУ як стійкості образу в свідомості не тільки для військових, а й громадських осіб постає в утворенні правдивого та інформативного контенту на офіційному сайті. НГУ завжди намагається йти в ногу з часом, постійно удосконалюючи свої навички та способи покращення власного іміджу, на офіційному сайті ми можемо конкретно побачити усі досягнення.

На офіційному сайті НГУ наголошується на багатоаспектності службово-бойової діяльності НГУ та індивідуалізованому іміджі військовослужбовця. Різноманітні іміджеві проекти, висвітлені на сайті, також сприяють формуванню позитивного іміджу НГУ.

У межах нашого дослідження ми з'ясували, що офіційний сайт НГУ є основним транслятором іміджеформувального нарративу НГУ, спрямованого на отримання взаємопорозуміння з громадськістю, інформування про головні події НГУ, її розвиток та реформування.

Іміджеформувальний нарратив підтримується інформацією про виконувани завдань, символіку, структуру, історію, персоналії тощо.

Таким чином, як важливий інструмент стратегічних комунікацій іміджеформувальний нарратив НГУ реалізується на відповідному рівні, має логічну структуру, а факти, вказані на сайті, цілком відповідають дійсності.

УДК 316.46

Чернишенко В.О., курсант 210 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЛІДЕРСТВО І ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Емоційний інтелект визначається як навичка чи здатність, необхідна для розпізнавання, оцінювання та контролю власних емоцій, емоцій інших людей чи емоцій цілих груп. Концепція емоційного інтелекту набула поширення в розвідках, присвячених лідерству, оскільки допомагає зрозуміти, як отримувати вигоду, ефективно використовуючи людський потенціал організації.

Використання емоційного інтелекту є інструментом ефективного управління і допомагає лідеру керувати великою кількістю людей. Емоційний інтелект – це не лише засіб впливу лідера на послідовників, це вміння спілкуватися, здатність бути відкритим, розуміти свої емоції та емоції інших. Емоційний інтелект може допомогти лідеру усвідомити, які завдання можна делегувати і кому, вдало підібрати час для важливої розмови, коли співрозмовник буде максимально уважний. Емоційний інтелект допомагає обрати правильно слова, які ефективно вплинуть на людину.

Ефективний військовий лідер повинен мати чотири навички емоційного інтелекту: самосвідомість, самокерування, соціальна свідомість і керування взаєминами.

Самосвідомість – це осмислення власних емоцій, усвідомлення своїх слабких і сильних сторін. Самосвідомість дозволяє зрозуміти, чого хоче людина і куди прямує. А це у свою чергу забезпечує визначений рух і всіх, хто слідує за лідером.

Самокерування – це здатність керувати своїми емоціями. Ця навичка розвивається на ґрунті самосвідомості, оскільки тільки усвідомивши власні почуття, можна навчитися ними керувати. При цьому позитивні емоції рухають лідера вперед, негативні ж лише поглинають його сили, знижують зосередженість на меті і заражає негативом команду.

Соціальна свідомість, або емпатія – здатність співпереживати і розуміння емоцій інших. Це одна з найбільш важливих якостей лідера. Вона дозволяє зчитувати емоції інших і прогнозувати свої дії і діяльність команди.

Керування взаєминами – складова емоційного інтелекту, яка передбачає вміння переконати, урегулювати конфлікт та співпрацювати. У лідерів із розвиненими соціальними навичками завжди є послідовники, які готові діяти за першим покликом. Лідер надихає їх, демонструючи спільну мету. Проте надзвичайно важливо щиро вірити у свою справу, бо люди відчують, коли ними маніпулюють.

Отже, поєднання самоконтролю і свідомості, емпатичне й натхненне керівництво дозволяє використовувати емоційний інтелект, а відповідно стати справжнім лідером.

УДК 316.46:316.77

Шалюта С.С., курсант 210 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЛІДЕРСТВО В АСПЕКТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Питання лідерства викликають зацікавлення фахівців різних галузей. Важливі міркування викладені в історичній розвідці Т. Карлайла, на підставі якої була розроблена теорія лідерських якостей. На цій теорії ґрунтується поведінковий підхід до лідерства, розробниками якого є К. Левін, Д. МакГрегор, вчені Мічиганського університету. У збройних силах західних країн популярності набула трансформаційна теорія лідерства.

Лідерство також є активно вивчається в галузі соціальної психології та психології управління, у межах яких розглядаються поведінка лідера та особливості харизматичного лідерства в організації, чому присвячені розвідки

Дж. Конжера та Р. Канунго, засоби активізації лідерського потенціалу, які досліджують В. Михайличенко та Л. Грень, проблема соціальної адаптованості особистості як складник лідерського потенціалу (Я. Мовчан). На сучасному етапі проблеми лідерства активно вивчають вітчизняні науковці І. Чистякова, О. Романовський, Н. Середа.

Різним аспектам військового лідерства присвячені роботи М. Цюрюпи, О. Заруби. Важливими є розвідки О. Бойка про зарубіжний досвід реалізації лідерства й лідерство в українській армії. Британський військовий експерт Г. Грант висловив думки про лідерство в українській армії. Натомість досі немає чіткого визначення лідерства й компетентостей військового лідера в аспекті стратегічних комунікацій у межах діяльності НГУ.

Про забезпечення лідерства згадується в Проекті Доктрини стратегічних комунікацій НГУ, необхідність якої постала після видання Доктрини для ЗСУ. У Доктрині зі стратегічних комунікацій зазначено, що система стратегічних комунікацій передбачає діяльність за такими напрямками: публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю, внутрішня комунікація, інформаційна операція, заходи психологічних операцій, цивільно-військове співробітництво.

У межах внутрішньої комунікації, основною метою якої є забезпечення ефективного обміну цільовою за змістом інформацією, одним із завдань визначено забезпечення лідерства військовослужбовців. Це важливо, адже до цього про військове лідерство згадувалось винятково в аспекті управлінської діяльності або особистісної характеристики військовослужбовця. Проте не зважалося на роль комунікації в реалізації лідерства як сфери взаємодії у військовому колективі. Хоча західні університети в навчальних програмах із лідерства вже давно одним із умінь, набутих у результаті навчання, визначають здатність реалізувати стратегічні комунікації.

Тому необхідно обґрунтувати поняття лідерства для НГУ, оскільки це дало б відповіді на проблемні питання, які й досі викликає це поняття, допомогло б упровадити й удосконалити військові стандарти та інші нормативні документи. Також треба розробляти навчально-методичні матеріали для підготовки майбутніх лідерів НГУ. Невизначеність у визначенні призводить до підміни понять лідерства й керівництва, що спричиняє проблеми у вибудовуванні системи стратегічних комунікацій. Це дає підстави розглядати проблему лідерства в межах стратегічних комунікацій НГУ.

УДК 340

Шидловська Ю.С., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЕВОЛЮЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Протягом тривалого часу історичну картину світу створювали чоловіки, пропагуючи свої погляди на навколишню дійсність, поняття ідеальної сім'ї, місце та роль жінки в соціальному просторі. Навіть прийняття гендерної інтеграції, у соціальну, економічну та політичну сфери залежало та в певній мірі, досі залежить від чоловіків. Саме в їхніх руках зосереджувалась реальна влада, під впливом якої формувалось законодавство, встановлювались норми, запроваджувались механізми реалізації домінуючих відносин в сім'ї.

Серед зобов'язань, які взяла на себе Україна перед Європейським співтовариством, визначено досягнення жінками і чоловіками рівних прав та можливостей, що регламентується міжнародними документами, які підписані державою. Беручи до уваги обраний напрямок руху Президентом та Урядом країни щодо членства України в Європейському союзі, розвиток та впровадження гендерної політики на всіх рівнях є значущим завданням, яке було поставлено міжнародною спільнотою.

Можливості служби жінок у Збройних Силах передусім підкріплюються технічним розвитком військ, використанням модернізованої зброї, появою складних технічних комплексів, що, в першу чергу, робить акцент на інтелектуалізацію всіх сфер життя. Зі зміною оснащення, під час військових дій починають цінуватись інші якості: здатність швидко орієнтуватись на місцевості, володіння вогнепальною зброєю, самоконтроль, що є в повній мірі гендерно-нейтральним. Однак, чоловіки й до сьогоднішнього дня скептично оцінюють можливості жінок в армії, аргументуючи це тим, що в екстремальних ситуаціях емоції беруть верх та при поранні чи вбивстві жінки на полі бою значно погіршує морально-психологічний стан солдатів, оскільки спрацьовують гендерні стереотипи: жінка є об'єктом захисту тощо.

На початку незалежності України Наказом Міністра оборони України були чітко сформовані вимоги до жінок, які бажають проходити військову службу, а саме: незаміжні, бездітні жінки та дружини військовослужбовців, окрім тих, які мають дітей дошкільного віку, а також військовозобов'язані. Кандидатки повинні були відповідати віку від 19 до 35 років.

Пізніше відбулись зміни до закону та жінки, які мали споріднену військову спеціальність за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, могли бути взяті на військовий облік. А саме наступного переліку спеціальностей:

- медична;

- зв'язок;
- обчислювальна техніка;
- оптичні та звукометричні засоби вимірювання і метрології;
- картографія, топогеодезія, фотометрія і аерофотослужба.

Військову підготовку за відповідними військовими спеціальностями проводились у підрозділах. До несення гарнізонної, караульної та внутрішньої служб жінки не залучалися, окрім добового наряду в жіночому гуртожитку. Особиста зброя за жінками не закріплювалась. Якщо виникала необхідність наявності зброї за характером завдання, замість передбаченої за штатом зброї видавалися пістолети. На такий випадок жінки попередньо мали бути навчені поводженню з ними. Відпустка по догляду за дитиною надавалась лише військовослужбовцям жінкам, також у зв'язку з народженням дитини вони мали право бути звільненні за власним бажанням.

За програмою офіцерів запасу могли проходити студенти, а саме чоловіки віком до 27 років, а жінки військово-медичну підготовку за умови навчання у медичному навчальному закладі.

Якщо порівняти реалії минулого та сьогодення, жінки в армії отримали в значній мірі більше прав та можливостей для реалізації. Перелік споріднених військово-облікових спеціальностей, за якими жінки-військовослужбовці могли стати на військовий облік, значно збільшили. Військовослужбовцям надано доступ до всіх військово-облікових спеціальностей. Закріплено принцип проходження жінками військової служби на рівних засадах із чоловіками, зокрема, рівний доступ до посад і військових звань та рівний обсяг відповідальності під час виконання обов'язків військової служби та проходження військової служби у резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку.

Залишаються відкритими питання такі, як вплив військового конфлікту на жінок, дотримання норм міжнародного гуманітарного права й міжнародних стандартів у галузі прав людини для захисту прав жінок під час і після конфлікту, урахування гендерної перспективи в межах операцій з дотримання миру й мирних переговорів; створення ефективних механізмів, які б забезпечували їх повну й рівноправну участь у мирних процесах, включаючи переговори й прийняття рішень. При значних змінах умов проходження служби для жінок залишається немало стереотипів, з якими вони зіштовхуються щодня. Головним шляхом подолання є продовження впровадження гендерної інтеграції в сфері охорони та оборони та підвищення гендерної компетентності військовослужбовців.

Таким чином, питання інтеграції гендерної політики у військовій сфері залишається актуальним і важливим для забезпечення повноцінного функціонування Збройних Сил та інших військових формувань.

УДК 811.111'42

Шило А.М., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ХАРАКТЕРИСТИК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА

Дослідження комунікативних стратегій і тактик є одним з актуальних напрямків сучасної лінгвістики. Цей дослідницький об'єкт вивчається в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. При цьому, слід зазначити неоднозначність розуміння сутності комунікативних стратегій різними дослідниками, оскільки ними пропонуються різні підходи до опису цього питання.

Недостатня вивченість впливового потенціалу мови в сучасному мовознавстві, особливо стосовно аспектів військової сфери діяльності, виявлення чинників, що зумовлюють впливовий характер промови військового лідера, відповідає напрямам лінгвістики і потребам соціуму, який прагне до нових знань про здійснення мовного впливу. Все це і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета роботи – виявити найбільш поширені види комунікативних стратегій і тактик переконання у мовній особистості військового лідера.

Поняття комунікативної стратегії і тактики у працях лінгвістів тлумачиться дещо по-різному, проте розбіжності не є принциповими і стосуються більше форми вираження думки, ніж її сутності.

За тлумаченням Є. Ключова, «комунікативна стратегія – це комплекс певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети». Дослідник наголошує, що поведінка комунікаторів у процесі спілкування переслідує певні цілі. Для досягнення комунікативних цілей суб'єкти спілкування можуть користуватися певними прийомами, які (залежно від рівня розгляду) називають комунікативними стратегіями, комунікативними тактиками та комунікативними навичками. [2, с. 177]

О. Іссерс тлумачить значення «комунікативна стратегія», як «комплекс мовленнєвих дій промовця, які спрямовані на досягнення комунікативних цілей». На думку дослідниці, стратегія реалізується через комунікативні тактики, що являють собою одну чи декілька дій, які сприяють реалізації стратегій. Комунікативна тактика – конкретні мовленнєві дії для реалізації поставлених завдань з метою здійснення впливу на адресата. [2, с. 177]

Мовна особистість, на думку Ю. Караулова, – це наскрізна ідея, що пронизує всі аспекти вивчення мови і водночас порушує межі між дисциплінами, які вивчають людину. Таким чином, реконструкція мовної

особистості може бути здійснена через три аспекти аналізу: а) виявлення лексики суб'єкта мовлення, граматичних особливостей його текстів, що відповідає першому рівню; б) відтворення картини світу, що притаманна психологічній особистості, та способів її вербалізації – у відповідності до другого рівня; в) з'ясування інтенціональних механізмів мовлення та стратегічних пріоритетів (третій рівень, виділений Ю. Карауловим). Подані характеристики можуть бути виявлені в результаті аналізу мовної поведінки особистості в різних ситуаціях. [1, с. 46].

Л. Пелейченко стверджує, що аналіз теоретичних джерел та текстів художніх творів дозволив відтворити еталонну модель мовної особистості українського офіцера. Вона логічно впливає із еталонної моделі особистості в цілому – не мовної. Ідеальна модель військового правоохоронця представлена такими рисами: сильний, мужній, сміливий, здатний і готовий завжди захистити слабшого, інтелектуальний, кмітливий, який вміє миттєво орієнтуватися в обстановці і приймати адекватні рішення, відповідальний, з великим почуттям обов'язку, рішучий, цілеспрямований, зважений у діях, компетентний у правовій сфері, патріотичний, глибоко порядний, благородний, чесний, гуманний, великодушний, ввічливий, освічений, комунікабельний, галантний, лідер. [3, с. 162].

Переконання як комунікативна стратегія є суттєвим компонентом мовленнєвого впливу, кінцева мета якого це «змінити, трансформувати, оновити «картину світу» комуніканта, яка являє собою лише частину об'єктивної картини ситуації та являти собою знання, переконання, віру, емоційний та інтелектуальний стан комуніканта» [2, с. 178]. По відповідній реакції опонента можна побачити було переконання успішним чи ні.

Необхідно зазначити, що у процесі переконання використовують комунікативні тактики, прийоми та засоби для їх реалізації, що різнобічно характеризують мовну особистість промовця: історичну добу з характерною для неї картиною світу, ступінь демократичності суспільства, загальнонаціональні і власні ціннісні пріоритети промовця, ступінь його конфліктності, його лінгвістичну компетенцію, арсенал маніпулятивних прийомів та ін.

О. Паршина запропонувала класифікацію комунікативних стратегій і тактик, де вона виділяє такі комунікативні стратегії переконання як стратегія, самопрезентації, стратегія дискредитації і нападу, маніпулятивна стратегія, стратегія самозахисту, інформаційно-інтерпретаційна стратегія, стратегія формування емоційного настрою адресата, аргументативна й агітаційна стратегія. [2, с. 177].

Узагальнюючи викладене, визначимо ознаки мовної особистості військового лідера, що зумовлюють використання ним тих чи інших стратегій переконання:

- мовні засоби, якими він користується для впливу на формування колективної свідомості у певній дискурсивній спільноті;
- здатність військового лідера аргументовано і чітко закликати аудиторію до необхідних дій;
- апелювання до емоцій;
- орієнтування на універсальні цінності (об'єднання нації, рівність, гідність, любов до Батьківщини, честь, родина та ін.).

Список використаних джерел

1. Монастир'ова Л.В. Дискурсивна особистість у сучасній лінгвістиці. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». Вип. 39. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2019. С. 45–47.
2. Монастир'ова Л.В. Комунікативні стратегії переконання як одна з характеристик мовної особистості лідера. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Соціальні комунікації». 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 176–180.
3. Пелепейченко Л.М., Павлова О. О. Еталонний і реальний типи комунікативної особистості українського військовослужбовця. Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2015. Вип. 39. С. 159–171.

Підсекція № 4.2 Актуальні проблеми перекладу

Керівник підсекції: кандидат філологічних наук, професор **Ткач П.Б.**;
Секретар підсекції: кандидат філологічних наук, доцент **Карпенко Н.А.**

УДК 81'255:316.77

Богнат О.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СКОРОЧЕНЬ У ГАЛУЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Важливим компонентом сучасної літературної української мови є військова лексика як спеціальна лексична мікросистема, що має давнє походження й водночас перебуває у постійному розвитку і сприяє збагаченню української мови. Значну частину військової лексики, становлять скорочення та аббревіатури, при перекладі яких виникає багато ускладнень та невідповідностей. Аббревіація як окреме явище цікавили багатьох вітчизняних і зарубіжних учених (О.С. Ахманову, В.Г. Гака, К.М. Редозубова, О.П. Шаповалову, Л.В. Щербу, І.О. Бодуена де Куртене, М. Гревіса, Н. Каташ, Ж. Ре-Дебов, А. Ре, П. Цумтора та ін.), проте досі бракує теоретичних розробок із питань перекладу аббревіатур у військовій термінології в галузі стратегічних комунікацій. Саме це визначає актуальність теми роботи.

Метою роботи є виявити специфіку відтворення скорочень в галузі стратегічних комунікацій.

Матеріалом дослідження слугували NATO Strategic Communication Handbook (2017) та Доктрина зі Стратегічних комунікацій (2020).

Англомовні аббревіатури в галузі стратегічних комунікацій поділяють на графічні і лексичні. Графічні скорочення – це скорочення слів або групи слів: *NCS (NATO Command Structure)* - Командна структура НАТО, *MOE (Measure of Effectiveness)* – Заходи ефективності, *COS (Chief of Staff)* – Керівник апарату, *СМІ (Civil Military Interaction)* – Цивільно-військова взаємодія.

Лексичні аббревіатури поділяють на ініціалізми або літерні аббревіатури: *SC* – *Strategic Communications*, *PD* – *Public Diplomacy*. Ініціалізми утворюються внаслідок скорочення словосполучення до початкових літер слів, які входять до складу цього словосполучення. Зовнішньою ознакою ініціалізмів є те, що пишуться вони великими літерами.

Акроніми відрізняються від звичайних алфавітизмів тим, що промовляються як слова: *NATO* – *North Atlantic Treaty Organization*, *СІМІС* – *Civil Military Cooperation*.

Усічення – це засіб формування абревіатур шляхом поскладового скорочення. Найбільш поширеними в англомовній термінології в галузі стратегічних комунікацій є усічення апокопного типу, коли слово втрачає кінцівку: *Info – Information*.

Скорочення синтаксичного типу – еліпси характеризуються пропуском одного зі складових частин словосполучення: *Info Ops – Information Operations*, *Media Commu – Media Communication*.

Найбільш поширеними способами перекладу англомовних скорочень у галузі стратегічних комунікацій українською мовою є:

1. Передання іноземного скорочення еквівалентним українським скороченням: *SC (Strategic Communications) – СК (Стратегічні комунікації)*, *PD (Public Diplomacy) – ПД (Публічна дипломатія)*.

2. Передання буквенного складу іноземного скорочення українськими літерами (транслітерація): *NATO – North Atlantic Treaty Organization – НАТО (Північноамериканський альянс)*.

3. Описовий переклад: *PA / PAO (Public Affairs / Public Affairs Officer) – зв'язки з громадськістю / офіцер зі зв'язків із громадськістю*.

4. Створення нового українського скорочення: *CIMIC (Civil Military Cooperation) – ЦВС (Цивільно-військове співробітництво)*, *Media Commu (Media Communication) – ЗМІ (Засоби масової інформації)*, *PSYOPS (Psychological Operations) – ПсО (Психологічні операції)*.

Отже, скорочення в галузі стратегічних комунікацій є специфічним мовним матеріалом, у роботі з яким слід ураховувати не тільки лексичне значення складових частин скорочення, але й національну специфіку та особливості військової організації.

УДК 81'25

Гонтковська Г.О., курсант 118 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПЕРЕКЛАДУ

На сучасному етапі розвитку суспільства, рівню розвитку науки та техніки увага до перекладу та суміжних з ним питань зростає. Серед нагальних питань, що вивчає перекладознавство, важливе місце посідають проблеми перекладу, що передбачають не тільки заміну мовних одиниць з однієї мови на іншу, а й відтворення прагматики оригіналу та забезпечення адекватного перекладу.

Однак, необхідно зазначити, що не всі питання перекладу є достатньо дослідженнями. Аудіовізуальний переклад саме є одним із таких питань.

Аудіовізуальний переклад – це переклад мультимедійного тексту іншою мовою. Основними способами побудови змісту аудіовізуального тексту є мова,

малюнок, музика, колір і перспектива, а основними формами аудіовізуального перекладу – субтитрування і дублювання.

Незважаючи на те, що існування аудіовізуального перекладу починається з моменту виникнення кінематографа, до сьогодні він не отримав достатнього наукового обґрунтування як особливий вид перекладацької діяльності. Виділяють чотири основні види аудіовізуального перекладу: дубляж, субтитри, синхронізація та закадровий переклад [1].

Кожен із цих різновидів має свої переваги та недоліки в порівнянні з іншими. Дублювання найбільш прийнятне для країн, населення яких не має інтересу до вивчення іноземних мов. У той час субтитрування використовують у країнах, де населення зацікавлене у такому вивченні, оскільки користується декількома мовами у повсякденному житті. Закадровий же переклад використовують переважно у тих країнах, які не можуть дозволити собі робити дубляж великої кількості фільмів, оскільки він вимагає значних капіталовкладень [2].

Спільними для перекладу фільмів, телепрограм, відеореклами, мультимедійної продукції та перекладу театральних постановок з огляду на переклад є такі характеристики:

1) передача змісту через два канали (слуховий та зоровий) і різні види кодів (зображення у русі, нерухоме зображення, текст, діалог, музика, шум тощо), причому скоординовано, синхронно;

2) незмінність зображення, що передбачає підпорядковування перекладу останньому, адже слова та звуки повинні відповідати візуальному ряду;

3) залучення до процесу перекладу цілої команди: перекладач, редактори, режисери, актори, що спричиняє появу низки редакційних трансформацій тексту перекладу;

4) технічна складова аудіовізуального перекладу відіграє важливу роль у формуванні результату роботи перекладача [3].

Оскільки обсяг аудіовізуальної продукції зростає щорічно в геометричній прогресії, далеко не всі продукти потрапляють до рук професіоналів. Поширення аматорського дубляжу й субтитрів призвело до того, що в деяких країнах з'являються кілька аматорських варіантів, якість яких дуже різниться, але здебільшого є надзвичайно низькою [1].

Аудіовізуальний переклад загалом можна визначити як культурну адаптацію подібних до нього видів перекладу. Важливо відчувати різницю між технічною локалізацією, при якій використовуються специфічні прийоми і методи, що не притаманні звичайному перекладу, і культурно-лінгвістичну адаптацію, яка майже не відрізняється від стилістичного редагування носієм мови, і є завершальним етапом локалізації аудіовізуальної продукції.

Отже, перекладацька діяльність має величезний вплив на сферу аудіовізуального перекладу. За ступенем впливу на суспільство такий вид перекладу перевершує інші види перекладу. До аудіовізуального перекладу належить не тільки кінопереклад, а й переклад відеоігор, телевізійних програм,

реklamних роликів, програмного забезпечення й багатьох інших аудіовізуальних продуктів. Аудіовізуальний переклад є засобом обміну, розуміння та взаємопроникнення культур різних країн, що в процесі глобалізації покращує взаєморозуміння між різними країнами [4], а відповідно він є таким, що потребує ретельної уваги перекладачів і лінгвістів, які мають забезпечити функціонування якісного продукту на ринку кіноіндустрії іншої країни.

Список використаних джерел

1. Рудик Т.О. Аудіовізуальний переклад у сучасній кіноіндустрії: виклики та перспективи. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2020. 77 с.
2. Вострецова В.О. Адаптація в аудіовізуальному перекладі. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна, 2014. Вип. 126. С. 207–209.
3. Мельник А.П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія: Філологічна, 2015. Вип. 58. С. 110–112.
4. Єлісеєва С.В. Аудіовізуальний переклад як один із аспектів процесу Євроінтеграції. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 2021. С. 30–36.

УДК 81'255:316.77

Дробот В.С., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ
СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Тема роботи пов'язана з проблемою відтворення військової термінології. Це питання розроблялося в працях багатьох учених, завдяки яким було закладене теоретичне підґрунтя для аналізу як лексичних і граматичних особливостей військової термінології, так способів її перекладу, що відповідає вимогам семантичної еквівалентності. Разом із тим проблема комплексного дослідження галузевої термінології є цілком на часі. Особливо важливим видається формування теоретичної та практичної бази для розвитку лінгвістичного забезпечення в аспекті розбудови стратегічних комунікацій Національної гвардії України (НГУ). Саме це визначає актуальність теми дослідження.

Мета дослідження – виявити особливості відтворення термінології в галузі стратегічних комунікацій українською мовою.

Матеріалом дослідження слугували NATO Strategic Communication Handbook (2017) та Доктрина зі Стратегічних комунікацій (2020).

Під терміном у науковій літературі розуміють слово або словосполучення, одне або декілька значень яких є спеціальними і репрезентує наукове поняття професійної галузі знань.

У складі термінологічної військової лексики можна виділити декілька типів, які відрізняються сферою застосування.

Перш за все це загальнонаукові терміни, які використовуються в різноманітних галузях знань і належать науковому стилю мови в цілому. Наприклад такі терміни, як: *Measure of Effectiveness – Заходи ефективності, International Organization – Міжнародна організація.*

Такі терміни утворюють загальний поняттєвий фонд різних наук та мають найбільшу частоту застосування.

Розрізняються також і вузькоспеціальні терміни, які закріплені лише за військовою сферою: *Civil Military Interaction – Цивільно-військова взаємодія, Chief of Staff – Керівник апарату.*

Головним прийомом відтворення термінології НАТО в галузі стратегічних комунікацій було визначено переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент – це стала лексична відповідність, яка повністю співпадає зі значенням іншомовного слова-терміна, наприклад: *Business Information Management – Управління бізнес-інформацією, Civil Military Interaction – Цивільно-військова взаємодія.*

Одним із найпростіших лексичних способів перекладу військового терміна є метод транскодування. Транскодування – це політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Наприклад: *NATO – НАТО, Alliance – Альянс, Committee – комітет.* Такий спосіб використовується зазвичай для відтворення власних назв та аббревіатур.

Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу – калькуванню. Це передання не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фраземи (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Наприклад: *Business Information Management – Business Information Management, NATO Command Structure – Командна структура НАТО, Operations Security – Операційна безпека.*

Ще одним лексичним прийомом перекладу термінів є описовий спосіб передачі значення термінознака. Наприклад: *center of excellence – Центр передового досвіду.*

До вищезгаданих трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі фахових термінів, можна віднести генералізацію. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру впорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу: *Chief of Staff – Керівник апарату.*

Отже, найбільш поширеними способами перекладу термінів є підбір відповідника із лексичного фонду мови перекладу, транскодування, калькування, описовий переклад, заміна однієї частини мови словом, що належить до іншої частини мови.

УДК 811.111`42

Дудар Я.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІДТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКОНАННЯ В ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Сучасна людина живе в умовах постійного мовного впливу. Переконавання – один з видів мовного впливу. Особливості перекладу стратегій переконання досліджуються останнім часом досить активно. Але не зважаючи на те, що передумови для дослідження створено, зазначена проблема на сьогоднішній день не є до кінця вивченою. Без відповідей залишаються питання про виявлення специфіки відтворення стратегій переконання в політичному дискурсі, про удосконалення перекладу стратегій переконання в політичному дискурсі і т. ін. Відсутність відповідей на ці питання і визначає актуальність теми роботи.

Метою цієї роботи ми обрали детальне вивчення стратегій переконання та особливостей їх перекладу в політичному дискурсі.

Мовний вплив (МВ) – це людське спілкування, взяте у певному аспекті, і одночасно галузь дослідження процесів впливу людини одна на одну в ході спілкування. Науковий аналіз дозволяє в кожному акті мовного спілкування побачити процес досягнення деякої немовної мети, що співвідноситься з регуляцією діяльності співрозмовника. Тому доцільно розмежувати МВ у широкому смислі й у вузькому. МВ у широкому смислі – це будь-яке мовне спілкування, взяте в аспекті його цілеспрямованості, цільової обумовленості, це мовне спілкування, описане з позиції одного з комунікантів, коли він розглядає себе як суб'єкт впливу, а свого співрозмовника як об'єкт. Бути суб'єктом МВ – означає регулювати діяльність свого співрозмовника, тому що за допомогою мови ми спонукуємо іншу людину змінити будь-яку діяльність чи створюємо в неї готовність до здійснення тієї чи іншої діяльності, коли це необхідно. Тому МВ класифікують за такими критеріями, як мета, умови комунікації, усвідомленість чи неусвідомленість здійснення, засоби здійснення, результативність та інше.

Переконувати – це вселяти в співрозмовника впевненість, що істина доведена, теза встановлена. У переконанні використовуються і логіка, і, обов'язково, емоція, емоційний тиск.

У переконанні використовуються три типи стратегій – стратегія обґрунтування, стратегія впливу або їх поєднання [1]. Стратегія обґрунтування базується на логічних доводах, стратегія впливу – на поєднанні логічних і психологічних. Існує кілька видів переконання: інформування; роз'яснення; доказ; спростування [3].

У цій роботі вивчення стратегій переконання ведеться на матеріалі політичного дискурсу. Із точки зору багатьох дослідників, політичний дискурс

можна розглядати як політичне спілкування у вузькому та широкому сенсі. У вузькому сенсі він є спеціалізованим текстом, що має певну логіку, композиційну цілісність та власну мову. У широкому сенсі аналіз політичного дискурсу охоплює дійові особи, об'єкти, обставини, контекст, час, вчинки і т.д. Політичний дискурс містить у собі спрямування на питання влади. Адже політика є цілеспрямованою діяльністю у сфері взаємовідносин між різними суб'єктами суспільного життя безпосередньо пов'язаній з боротьбою за здобуття та утримання влади. Політичний дискурс служить інструментом боротьби за владу конфліктуючих сил та інтересів. Всі комунікативні стратегії переконання в рамках політичного дискурсу слугують одній меті – боротьбі за владу. Спрямування свідомості на боротьбу за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу. Боротьба і перемога складають основний зміст спілкування.

У політичного діяча, що творить політичний дискурс, є ментальна модель змісту кожної наступної думки. ММ – об'ємна структура, що розгортається в лінію тільки тоді, коли вербалізується за допомогою засобів певної мови. Головне завдання перекладача – здійснити переклад таким чином, щоб читачі та слухачі зрозуміли ММ політичного діяча в повному обсязі (як експліковану її частину, так й імпліковану). Перекладач перш за все повинен зрозуміти, пізнати ментальну модель, а потім вже перекласти ментальну модель за допомогою засобів мови, на яку здійснюється переклад.

Отже, відтворення в українському перекладі стратегій переконання можливе за умови, що перекладач знайомий з усіма особливостями МВ та переконання як одного з його видів, а також зі структурою ММ і здатний спочатку відтворювати її, а потім наповнювати лексичними одиницями мови, на яку здійснюється переклад.

Перспективою дослідження є фреймове представлення стратегій переконання та їх перекладу, створеному на когнітивній основі.

Список використаних джерел

1. Пелепейченко Л.М. Сучасна військова риторика: навчальний посібник для курсантів вищих військових навчальних закладів. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2009. 93 с.
2. Пелепейченко Л.М. Чинники запобігання гендерним конфліктам у військовій сфері діяльності. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. Науково-практичний журнал. Серія «Юридичні науки». № 2 (26). 2019. С. 144–151.
3. Посмітна В.В. Когнітивні та прагматичні особливості мовного впливу у військовому дискурсі. Харків: Академія внутрішніх військ МВС України, 2012. 200 с.

УДК 811.111`25+784.71:37.013

Корець А.С., слухач магістратури 117М навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК У ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ У. ЧЕРЧИЛЛЯ)

Швидкий розвиток політичних технологій та зростаюча роль засобів масової інформації, сприяє підвищенню уваги у суспільстві до політичної комунікації. Стає зрозумілим, що переклад політичних промов залежить від того, наскільки влучно використовуються ті, чи інші мовні засоби, а особливо техніки та стратегії маніпуляції, адже за своїм походженням політичні дії є у більшості мовленнєвими, це зумовлює актуальність теми дослідження.

З точки зору теорії мовної комунікації, спілкування людей ґрунтується на плануванні мовленнєвих дій та виборі способу досягнення поставлених цілей. «Політична промова – це заздалегідь підготовлений виступ, який має чітко визначену мету, завдання, структуру, усвідомлений вибір вербальних та невербальних засобів, екстралінгвістичних чинників у поєднанні з обраними комунікативними стратегіями та тактиками» [2, с.120].

Ф. Бацевич під комунікативною стратегією пропонує розуміти «оптимальну реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування» [1, с.35]. Досягнення поставленої мети комунікативної стратегії можливе за умов імплементації визначених мовленнєвих тактик. За визначенням Ф. Бацевич, «тактика являє собою ряд способів та прийомів, необхідних для вирішення комунікативних завдань, а також безпосередню їх реалізацію на практиці» [1, с.37].

Дослідниця О. Михальова виокремлює такі види стратегій: стратегія на пониження; стратегія на підвищення; стратегія театральності.

Сер Уїнстон Леонард Спенсер-Черчилль, видатний прем'єр-міністр, та міністр оборони Великобританії був одним з найвеличніших ораторів ХХ століття, його промови справляли незабутнє враження на слухачів, бо головною його зброєю було саме слово. Протягом своєї політичної кар'єри Черчилль вдається до використання різних комунікативних стратегій і тактик в залежності від ситуації яка відбувалась в світі і країні на той час.

Під час Другої світової війни Черчилль у своїх промовах часто вдавався до використання стратегії на пониження. «However, the German eruption swept like a sharp scythe around the right and rear of the Armies of the north» [3]. – *Однак німецький прорив, наче гостра коса, прорізав правий фланг та тил північних підрозділів армії.* Під час використання тактики звинувачення та викриття Черчилль лише описує ситуацію, але не висловлює свого негативного ставлення до означених подій, але яскраве порівняння допомагає імпліцитно передати обурення та хвилювання мовця.

Тактика *викриття* у поєднанні із тактикою *загрози* використовуються з метою виявлення фактів та аргументів, що роблять явною чиюсь вину або злочинні дії. «Against this loss of over 30,000 men, we can set a far heavier loss certainly inflicted upon the enemy» [3]. – *Проти цієї втрати у понад 30000 чоловік ми, безумовно, можемо завдати значно більшу втрату нанесену противнику.*

У загрозі зазвичай вербалізується інформація, яка є попередженням політичним супротивникам. У прикладі йдеться про можливість завдання значної шкоди ворогу. Уїнстон Черчилль відкрито погрожує ворогам Британії.

У важкі часи для своєї країни Черчилль у своїх звертаннях до нації часто використовує стратегії на підвищення. Тактики спонукання та співробітництва є найуживанішими у промовах Черчилля. «We shall go on to the end, we shall fight in France, we shall fight on the seas and oceans, we shall fight with growing confidence and growing strength in the air, we shall defend our Island, whatever the cost may be, we shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills» [3]. – *Ми підемо до кінця, будемо воювати у Франції, будемо битися на морях і в океанах, ми будемо битися в повітрі зі зростаючою впевненістю і зростаючою силою, ми будемо захищати наш Острів, не важливо, якою буде ціна, ми будемо битися на пляжах, ми будемо битися на аеродромах, будемо битися на полях і на вулицях, ми будемо битися у горах.*

Переклад політичних промов є важливою складовою професійної діяльності перекладача. При перекладі важливо враховувати історичний контекст, аудиторію, особливості мовця, стиль викладу інформації, а також форму промови.

Поєднання граматичних та лексичних трансформацій дозволяє зробити адекватний переклад, який, по-перше, буде відповідати як лексико-граматичним, так і жанрово-стилістичним нормам мови перекладу, а по-друге, передавати інтенції автора якнайкраще. Проведений аналіз свідчить, що зазвичай при перекладі зберігаються комунікативні стратегії та тактики, але граматична форма висловлювання може змінюватись у відповідності до норм мови перекладу.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 256 с.
2. Яценкова О.В. Основи теорії мовної комунікації. Київ: Академія, 2010. 312 с.
3. International Churchill Society. [Electronic resource]: Electronic data. Great Britain, 2014. URL: <http://winstonchurchill.org/resources/speeches>

УДК: 81'42

Кульчій Т.М., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

АНГЛОМОВНІ ІНТЕРНЕТ МЕМИ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ

Сьогодні існує у світі комунікації. На сьогодні Інтернет-спілкування займає чи не найголовніше місце. Більша частина взаємодії перейшла у віртуальний простір. Соціальні мережі, форуми та месенджери відіграють величезну роль у житті сучасної людини. Вони стали невід'ємною частиною життя. Таким чином, інтернет користувачі мають змогу не тільки спілкуватися, а й ділитися порадами, професійними навичками, просувати свої послуги, купувати товари та багато іншого. Люди проводять у тенетах соціальних мереж у середньому дві години щодня: публікують замітки, обмінюємося фото-відео, реагують на пости друзів та просто обмінюються інформацією. Майданчики для віртуального спілкування – незліченні та безмежні, серед них можна виділити такі найпопулярніші: Facebook, Instagram, Telegram, Twitter та інші. Не оминуло віртуальне середовище і військову сферу діяльності, що слугує ареною для поширення інформації стосовно військового становища у всьому світі і для популяризації військ як професійної ланки суспільства.

Таким чином, актуальність роботи полягає в тому, що на сьогодні питання про природу, типи інтернет-мемів у військовому дискурсі і способи їх перекладу є відкритим. Разом із тим, роль інтернет-мемів у військовій сфері досить важлива.

Об'єктом дослідження є англомовні інтернет мемів у військовому дискурсі.

Предметом дослідження виступають особливості відтворення англомовних інтернет мемів у військовому дискурсі українською мовою.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей перекладу англомовних інтернет мемів у військовому дискурсі українською мовою.

Фундаментальною ознакою для дискурсу є рівень офіційності комунікації, через що процес спілкування може проходити невимушено, фамільярно; нейтрально, неформально; напівофіційно; і офіційно. Саме цей аспект дає можливість ідентифікувати такі типи дискурсу: авторитарний і егалітарний, тоталітарний і демократичний, конфліктний, кооперативний, офіційний і карнавальний, чоловічий і жіночий

На сьогодні армія є одним з найважливіших соціальних інститутів у багатьох державах світу. Тому виникає необхідність комплексного вивчення військового дискурсу з подальшим виявленням його структуроутворюючих рис. Військовий дискурс є інституційним дискурсом, оскільки має низку властивостей останнього. Військовий дискурс історично мінливий. З часом змінюються структурні частини армійської системи, зникають або, навпаки, з'являються звання і відзнаки. Так, наприклад, в українській армії немає звання унтер офіцер, тоді як в американській армії зберігся цілий офіцерський склад (в

нього входять шість звань) з подібною назвою; в зв'язку зі структурними перетвореннями в американських ВПС скоротили таку оперативну одиницю як повітряна дивізія (Air Division) і так далі. У той же час разом з історичною мінливістю військовий дискурс володіє рядом особливостей, що характеризують спілкування в його рамках як строго інституційне. Перш за все, це відносини між учасниками спілкування. У армійського життя поняття субординації відображає статусно-рольові відносини комунікантів. Можна сказати, що поняття субординації є ключовим для військового дискурсу. Воно в свою чергу продиктовано ще однією головною рисою армійського життя – чіткістю, що стосується всього – розпорядку дня, постановки завдань підлеглим, формулювання наказу і, відповідно, відносин між військовослужбовцями. Чіткість і структурованість проявляється не тільки в процесі комунікації, а й в побудові тексту – особливо яскраво це проявляється в текстах військової документації. Нам представляється можливим, розділити військовий дискурс на дві основні частини: формальний військовий дискурс і неформальний.

Соціальні мережі стали невід'ємною частиною повсякденного життя людини включаючи всі властиві їм комунікативні явища. Окрему роль у цьому спілкуванні відіграють популярні інтернет-меми, які є малодослідженими з боку лінгвістики. Інтернет користувачі і дизайнери мемів поширюють їх мережею, викликаючи цілий емоційний спектр.

Меми особливо швидко поширюються в інтернет-просторі. Вони можуть змінюватися, схрещуватися, досягаючи популярності. Наприклад, користувач будь-якої соціальної мережі примітивши зображення із забавним написом, може надіслати його іншому. Інший користувач, у свою чергу, має можливість змінити фон і текстовий супровід.

Інтернет-меми представляють собою одиницю інформації, об'єкт, який отримав популярність – як правило, спонтанно – в середовищі, що обслуговується інформаційними технологіями». Науковець класифікує інтернет-меми, що функціонують в сучасному Інтернет-просторі на: текстові меми; меми-картинки; відеомеми; креолізований мем, що складається з текстової і візуальної частини.

Таким чином, інтернет-меми у військовому дискурсі спроможні реалізувати інтенції представників медійного простору через контент різного характеру, який включає в себе: одиниці розважального характеру і одиниці, що спрямовані на презентацію інформації (реальної, фейкової).

УДК 81'25:811.111

Любченко О.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ДОКУМЕНТІВ МИРОТВОРЧОЇ ТЕМАТИКИ

Сучасний етап розвитку держави і суспільства характеризується активним співробітництвом України із західними країнами практично в усіх сферах зовнішньої діяльності. В умовах міжкультурної комунікації переклад як засіб спілкування на всіх рівнях співпраці набуває особливої значущості. Не дивно, що вимоги до рівня перекладу є досить високими, і головними постають питання еквівалентності перекладу, збереження прагматики оригіналу у перекладі, що передбачає звернення до трансформацій як засобу досягнення адекватності.

Мета дослідження полягає в окресленні особливостей граматичних трансформацій в перекладі документів миротворчої тематики українською мовою.

Переклад є складним, різноплановим та багатокomпонентним феноменом. Будь-яка спроба зневажити тим чи іншим компонентом, зв'язком або функцією може призвести до деформації науково-теоретичного пізнання. Головною метою перекладу є досягнення адекватності. Головне завдання перекладача при досягненні адекватності полягає у вмілому виконанні та користуванні перекладацькими трансформаціями, для того щоб текст перекладу як можна точніше передавав всю інформацію, закладену в тексті оригіналу, зберігаючи при цьому відповідні норми мови перекладу.

Перекладацькі трансформації є особливим видом перефразовування, який відрізняється від трансформацій в межах однієї мови. Перекладацькі трансформації на практиці в «чистому» виді зустрічаються рідко і зазвичай вони поєднуються одна з одною, набуваючи складного, комплексного характеру.

У ході дослідження встановлено, що офіційна миротворча документація створюється з урахуванням її подальшого перекладу на інші мови, тому прагматика оригіналу в перекладі досить легко відтворюється. Співвідношення експліцитного та імпліцитного смислу вислову в оригіналі та перекладі однакове. При цьому передача імпліцитного змісту забезпечується відтворенням мовного змісту оригіналу.

Аналіз свідчить, що характерні для миротворчих матеріалів синтаксичні явища становлять труднощі в перекладі. Граматичні форми і конструкції виражають певне граматичне значення, пов'язане з лексичним значенням слів. Тому у перекладі необхідно враховувати як граматичні зв'язки слів, так і граматичне значення форм і конструкцій.

Найбільші труднощі, зазвичай, виникають у перекладі конструкцій з

дієсловом в пасивному стані (пасивних конструкцій), герундійних, прислівникових і інфінітивних зворотів, а також неповних і клішованих пропозицій.

На підставі проведеного дослідження з'ясовано, що синтаксичне уподібнення домінує в перекладі, що відповідає загальним нормам перекладу миротворчих документів щодо збереження синтаксичної структури оригіналу. Членування речення є поширеною синтаксичною трансформацією. Порівнюючи українську та англійську мови, можна констатувати, що останній властиві більш ощадливі способи вираження думки, ніж це має місце в українській мові. Об'єднання не є поширеною трансформацією у перекладі, оскільки застосовується, як правило, в умовах розходження синтаксичних або стилістичних традицій.

Подальше дослідження в обраному напрямку дозволить краще зрозуміти закономірності перекладу офіційних миротворчих документів.

УДК 811.111`25+784.71:37.013

Малиш В.С., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ГЕРОЙ» В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Мова виступає основою усіх комунікацій. Вона акумулює, зберігає та поширює культурні цінності народів. Письменники вважаються одними з найвпливовіших постатей у мовній картині світу. На тлі історичних подій вони закарбовують свій погляд на життя у своїх творах. Художній твір постає перед нами, як велика концептосфера, у якій кожна творча особистість підіймає та розкриває злободенні питання, формуючи свій власний концепт.

Вибір концепту «герой» обумовлений тим, що він займає одне з ключових місць у концептосферах української та англійської мов, формуючи менталітет її носіїв. Він був та залишається одним з найважливіших фундаментальних концептів усіх епох. Осмислення досліджуваного концепту англійської мови допомагає краще пізнати культуру народу та порівняти їх відношення як до самого концепту, так і до світу взагалі.

Концепт «герой» є важливим ідеологічним інструментом. Художні твори героїчної тематики мають формувати світогляд читачів будь-якого віку. Герой у художньому тексті є носієм абсолютних цінностей, транслятором необхідних, єдино можливих та правильних ідей. Твори, у яких йдеться про героїчні вчинки, мужніх та відданих героїв виконують важливу виховну функцію.

Метою нашого дослідження є визначення способів відтворення концепту «Герой» в українському перекладі роману Р. Олдінгтона «Смерть героя».

Творчість Р. Олдінгтона являє собою новий крок у розвитку англійського та світового реалістичного мистецтва. Трагічна доля «втраченого покоління» є центральною темою багатьох творів письменника. У романі «Смерть героя» Олдінгтон розмірковує про безглуздість та жорстокість війни, яка позбавляє людину віри, гідності та спотворює самі поняття про героїзм та героїчний вчинок.

Поняття концепту є сучасним міждисциплінарним терміном, яким оперує низка гуманітарних наук. Термін «концепт» постає багатограним у своїх визначеннях, адже його тлумачення здебільшого залежить від міркувань та поглядів автора й може суттєво відрізнятись у працях різних діячів.

Т. Космеда визначає концепт як «згусток культурно-національної інформації, зафіксованій у мові. Концептохоплює увесь зміст слова (денотативно-сигніфікативний, і конотативний, і ширше – прагматичний), а мовленнєва особистість як носій певної культури відображає явища об'єктивної дійсності з ментальної позиції» [1, с.153].

Незважаючи на різноманітність тлумачень концепту, дослідники чітко виокремлюють параметри відношень концепту із мовою, культурую та свідомістю мовця. За думкою лінгвістів, «свідомість є місцем перебування концепту; концепт – ментальна проекція елементів культури; мова й мовлення – сфери, у яких опредметнюється концепт» [1, с.13].

На сьогодні дослідники виокремлюють три структурних складових концепту – понятійну, образну та ціннісну. Понятійна складова являє собою «мовну фіксацію концепту, його позначення, опис, структура, дефініцію, вбудованість концепту в концептосферу та багатовимірну систему людського досвіду».

Образна складова віддзеркалює у пам'яті людини «релевантні ознаки практичного знання». Ціннісна складова показує «значущість концепту для окремого індивідууму та для народу взагалі». Саме ціннісна складова визначає найбільш істотні культурні надбання та створює ціннісні домінанти, які підтримуються і зберігаються у мові.

У тлумачному словнику пропонується така дефініція поняття *герой*: «Hero is a person / man, who is admired for doing something extremely brave» [2]. Визначення поняття *герой*, надане у тлумачному словнику, показує, що слова «person», «man», «admired», «respected» «brave» (*людина; чоловік; той, хто викликає захоплення; хоробрий*) є ключовими лексичними одиницями, які актуалізують досліджуваний концепт.

«He hated the War, but he liked the soldiers, he respected them both as soldiers and as men. He was a man and a soldier. They developed a certain essential humanity and manhood. He was with them, too, because that manhood and humanity existed in spite of the War and not because of it» [3, с.120]. – *Він ненавидів війну, але солдати були йому до душі, він поважав їх як бійців та як людей. Він теж був одним із них – чоловіком та фронтовиком. У них збереглося та зміцніло*

найважливіше – людяність та мужність. Він теж був з ними ще й тому, що людяність та мужність існують аж ніяк не завдяки війні, а їй на перекір.

Важливою образною складовою досліджуваного концепту є опис внутрішнього стану Джорджа Уінтерборна, головного героя роману, який потрапляє на війну простим солдатом та стає крихітною часткою могутнього та жорстокого механізму, який нещадно калічить людей. Письменник акцентує особливу увагу на відсутності страху у героя: «Curiously enough, he scarcely minded machine-gun fire, which was really more deadly, and completely disregarded rifle-fire» [3, с.135]. – *Дивна справа, кулеметного вогню, куди більш смертельного, він майже не боявся, а стрільбу з рушниць взагалі не помічав.*

Опис сміливих вчинків Джорджа Уінтерборна та його участі у воєнних діях сприяє створенню ментальної картини поваги й довіри до героя. «Winterbourne distinguished himself by pulling out of the ground a dud shell which the other men refused to touch, in case it went off» [3, с.187]. – *Уінтерборн відзначився: взявся витягнути з землі нерозірваний снаряд, до якого інші сапери боялися й торкнутися, боячись, що він вибухне.*

Письменник не заперечує хоробрості та мужності Уінтерборна, він захоплюється силою його характеру та співчуває йому, коли головний герой впадає у відчай, неспроможній керувати солдатами, які ані фізично, ані морально не готові воювати. Гірка іронія автора завжди присутня у романі. Ціннісна складова концепту «Герой» суперечить його понятійному та образному аспектам. Фінальна сцена роману, у якій Уінтерборн свідомо підставляє себе під ворожі кулі, змінює уявлення про героїзм. У романі Річарда Олдінгтона «Смерть героя», концепт героя розкривається з нетипової сторони. Якщо у понятійному аспекті герой – це людина, яка заслуговує своє звання добрими, сміливими вчинками, то ціннісний аспект, актуалізований у романі реалізується за допомогою гіркої іронії. Понятійна й образна сторони, вербалізованого у романі концепту, співпадають з базовими понятійними ознаками й ментальною картиною, але ціннісний аспект концепту демонструє протилежне.

Список використаних джерел

1. Космеда Т.А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки: монографія / за редакцією Я. Прихода. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 349 с.
2. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hero>
3. Oldington R. The Death of a Hero. Penguin Classics, 2013. 368 p.

УДК 811.111`25

Овчинников Є.В., студент 114 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «СТРАХ» В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Г. Ф. ЛАВКРАФТА «ЗОВ КТУЛХУ»)

Переклад як особливий вид мовномисленевої діяльності є евристичним процесом об'єктивування засобами мови перекладу концептуальної структури, сформованої в свідомості на базі вихідного тексту. Специфіка перекладу як особливого виду мовномисленевої діяльності полягає, по-перше, в тому, що він об'єднує в собі процеси розуміння вихідного тексту і породження нового тексту на іншій мові, і, по-друге, в заданості предмету діяльності: породжуючи новий текст на мові перекладу, перекладач реалізує перш за все не власну внутрішню програму, а ту, що вже була сформована автором вихідного тексту. Тому, дослідження способів перекладу текстів і вербалізація концептів у різних мовах є цікавими і важливими. Все це і зумовлює *актуальність* нашого дослідження.

Мета дослідження обґрунтувати характерні особливості лексичних засобів вираження концепту «СТРАХ» при перекладі з англійської на українську мову.

Дослідження впливу емоцій на життєдіяльність людини завжди цікавили вчених та дослідників різноманітних галузей наук. Важливою особливістю емоцій є їх комунікативна здатність. Емоції пронизують усю комунікативну діяльність людини, усі сфери її життя і відображаються на всіх рівнях мови.

Концепт – походить від латинського *conceptus*, що в перекладі означає «думка, уявлення, поняття». Концепти – це ідеальні сутності, які формуються у свідомості людини із безпосередньо чуттєвого досвіду (органи почуття), із безпосередніх операцій людини з предметами (предметна діяльність), із взаємодії за допомогою розумової діяльності з іншими вже сформованими концептами, із мовою спілкування.

Страх є одним із ключових об'єктів культури, тобто обумовленою культурою базовою одиницею картини світу, та розглядається в якості одного з основних “емоційних концептів”. Провідною лінгвістичною ознакою концепту є закріплення за ним певних способів його мовної реалізації. В англійській мові, як засвідчують словники, прямими номінаціями концепту «СТРАХ» є слова FEAR та HORROR. Таким чином, під впливом емоційно-психологічного стану людини у спонтанному мовленні інтонаційне оформлення висловлювання або окремої репліки може надавати словам нового забарвлення.

Концепти можуть бути стійкими – це ті, що мають закріплені за ними мовні засоби вербалізації, і нестійкими – що не мають закріплених за ними засобів вербалізації, нестабільними, такими, що ще формуються, глибоко особовими, рідко або практично зовсім не вербалізуємими. Наявність мовного вираження концепту, його регулярна вербалізація підтримують концепт в

стабільному, стійкому стані, роблять його загальновідомим. Також доцільно зазначити, що в романі присутні як стійкі прояви вербалізації концепту «СТРАХ» так і нестійкі, тобто ті ситуації у яких автор описує переживання та емоції героїв, без використання прямої мови.

Концепт страху в романі автор актуалізує вже на початку за допомогою різноманітних методів. У перекладі це можна побачити за допомогою різноманітних перекладацьких трансформацій. Проаналізувавши усі приклади, можна зробити висновок, що найчастіше перекладач застосовував такі трансформації як смисловий розвиток, синтаксичне уподібнення, вилучення, додавання, перестановка слова та диференціація значення.

Поміж основних емоцій суспільної англомовної свідомості емоція «страх», безсумнівно, є однією з домінантних. Страх – це негативна емоція, стан хвилювання, тривоги, неспокою, викликаний чеканням чого-небудь неприємного, небажаного; його можуть спричинити як дії інших індивідумів, так і природні стихії тощо. Усі значущі емоції мають певне мовне вираження, тож досліджувана емоція теж виражається інтонаційними засобами, рідше – лексичними засобами сучасної англійської мови.

Автор майстерно використав у романі чимало способів, актуалізуючи концепт страху у романі через експресивні метафори та епітети, анафори, порівняння тощо. Варто зазначити, що Говард Ф. Лавкрафт використав численні повтори, градацію, та велику кількість синонімів – лексичних одиниць для позначення страху у романі.

УДК 81`25

Панфілова А.О., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ПОВІДОМЛЕНЬ НОВИН ПРО МІЖНАРОДНІ ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ

Виходячи з необхідності постійного підтримання на належному рівні обороноздатності Збройних Сил України, розвитку потенціалу Національної гвардії України щодо виконання завдань із гарантування безпеки задля підвищення професіоналізму особового складу відповідно до європейських стандартів, на території України активно проводяться багатонаціональні навчання з підрозділами збройних сил іноземних держав у межах військового співробітництва. Поширення співпраці з іноземними військовослужбовцями доволі жваво висвітлюється у засобах масової інформації.

Розвиток традиційних засобів масової інформації разом із появою новітніх інформаційних технологій, комп'ютеризації та глобалізації світового інформаційного простору впливають на розвиток і функціонування мови.

Суттєві розбіжності в оформленні англомовного та україномовного текстів інформаційних повідомлень про міжнародні військові навчання та різниця в їх сприйнятті зумовлюють актуальність дослідження медійних текстів інформаційних повідомлень, що наразі залишаються недостатньо вивченими.

Проведення міжнародних заходів є публічною інформацією, тобто відкритою для населення. Інформаційне забезпечення міжнародних заходів включає офіційні друковані видання, офіційні веб-сайти в мережі Інтернет, соціальні мережі, та інші традиційні засоби масової інформації.

В умовах сучасного інформаційного суспільства ЗМІ відіграють доволі значну роль. За допомогою свого матеріалу ЗМІ можуть створити імідж суспільного або політичного діяча, армії, і навіть імідж всієї держави на міжнародній арені. Імідж держави має велике значення не тільки для його сприйняття іноземними громадянами, але й для зовнішньополітичних зв'язків країни. Одне з завдань яке виконують ЗМІ це створення іміджу держави, де вони працюють, у світовій спільноті. Розповідаючи про події, міжнародні заходи, які відбуваються всередині країни, журналіст свідомо чи ні, але формує певну суспільну думку країни.

До основних міжнародних військових навчань з підрозділами Сполучених Штатів Америки, інших держав – членів НАТО та держав – учасниць програми «Партнерство заради миру», які проходили та проходять на території України, і які висвітлювались в ЗМІ належать такі:

- 1) Українсько-американське навчання «Фіарлес Гардіан»;
- 2) Українсько-американське навчання «Сі Бриз»;
- 3) Українсько-американське навчання «Сейбер Гардіан / Репід Трайдент»;
- 4) Українсько-британське навчання «Козак Мейс» тощо.

Тексти новин – це базові тексти масової інформації. Оскільки основними напрямками державної інформаційної політики нашої держави є забезпечення доступу кожного до інформації та створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства, було проаналізовано саме тексти повідомлень новин.

Основою медіатекстів новин щодо міжнародних військових навчань є загальноновживана лексика. Значну роль відіграють терміни, власні назви, наявність елементів розмовного стилю та цитування.

На синтаксичному рівні текстах новин про міжнародні військові навчання характерна значна поширеність пасивних форм, інфінітивних конструкцій.

Тож основними практичними труднощами перекладу новин про міжнародні військові навчання є: багатозначність слів (використання слів не в прямому значенні); використання зворотів розмовної мови; використання великої кількості допоміжних елементів; синтаксичні конструкції (пасивні та інфінітивні конструкції); терміни.

Одне з головних завдань перекладача полягає в максимально повній передачі змісту оригіналу, і, як правило, фактична спільність змісту оригіналу і перекладу дуже значна.

Найчастішими перекладацькими трансформаціями, які використовуються під час перекладу повідомлень новин про міжнародні навчання є модуляція та інколи використання комплексу перекладацьких трансформацій, що дають змогу суттєво підвищити еквівалентність при перекладі одиниць медіатексту.

УДК 81`25

Сидорук К.В., студент 159 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАПОЗИЧЕНЬ

«Запозичення з інших мов», або запозичені слова, пронизують всю англійську мову. В ході англійської історії тисячі і тисячі слів переходили з однієї мови в іншу, в основному, через постійні навали загарбників.

Якщо вважати запозичення свідченням нашої (тобто, людської) «фізичної рухливості і розумової лінії», то британці, можливо, зайняли б в цьому перше місце [1].

В англійській мові найбільша кількість запозичень з латинської, скандинавської та французької мов. Проте, багато інших мов (кельтська, грецька, російська, італійська, іспанська, арабська) також сприяли розвитку словникового запасу англійської мови. Історія словникового запасу мови тісно пов'язана з історією людей, які говорять цією мовою.

У міру того, як загарбники розселялися на території, вони впливали на письмову і усну мову місцевих жителів, які, в свою чергу, адаптувалися до нової ситуації, приймаючи в свій лексикон запозичені слова.

Іноземці приносили в країну свою мову, але не могли повністю нав'язати її британцям. Замість цього іноземні мови змішувалися. Таким чином, ті чи інші групи в різного ступеня впливали на розвиток письмової та усної англійської мови, яку ми знаємо сьогодні.

Роль запозичень в різних мовах неоднакова і залежить від конкретних умов розвитку кожної мови. Відсоток запозичень в англійській мові є значно вищим, ніж в інших мовах. В англійській мові порівняно з іншими мовами була можливість запозичувати іншомовні слова за умов безпосереднього контакту: спочатку з іноземними завойовниками, які постійно змінювали один одного на Британських островах, а пізніше завдяки торговій експансії і колонізаторській активності самих англійців. Підраховано, що кількість чисто англійських слів в англійському словнику складає лише 30%. Ця обставина стала для багатьох дослідників причиною перебільшення значення запозичень, вони стверджували, що англійська мова не германська, а романо-германська, розглядаючи змішаний характер англійської лексики як її найважливішу особливість. Деякі вчені навіть вважали, що лексика настільки легко запозичується розвинутими мовами, що є нехарактерною для мовної специфіки.

На Британські острови постійно приходили різні завойовники – тут були кельти, давньоримські легіони, германські племена, скандинавські вікінги, нормани, французи. Запозичення цього часу стосуються військового і торговельного проникнення на острови і колоніального урядування на залежній території

Цифра 30% характеризує кількість англійських слів в словнику, але не дає жодних уявлень про їх вживання. При цьому підрахунку зустрічаються такі слова, як: *have, he, on, good, thing*, з якими ми постійно зустрічаємося в розмовній мові, і такі запозичення, як: *vehicle, fuselage, chauffeur, neologism*, які зустрічаються дуже рідко. Тому, якщо підраховувати відсоток не за словником, а за розмовною мовою, враховуючи кожне слово стільки разів воно зустрічається, очевидно результат виявиться зовсім іншим.

Запозичення, які існують в словниковому складі мови, можна класифікувати за такими принципами: за джерелом запозичення, за тим, який аспект слова був запозичений, і за ступенем асиміляції.

За джерелами і епохами запозичення в словниковому складі англійської мови поділяються на такі типи:

1. Латинські запозичення.
2. Скандинавські запозичення
3. Французькі запозичення (XII – XV ст.), зумовлені норманським завоюванням.
4. Латинські запозичення XV – XVI ст., пов'язані з добою Відродження (так званий третій шар латинських запозичень).
5. Запозичення з італійської, іспанської, німецької та інших мов, зумовлені економічними, політичними, культурними та іншими зв'язками з цими народами [2].

Ми вважаємо таку класифікацію найбільш вдалою, тому при охарактеризуванні запозиченої лексики ми скористаємося саме нею.

Серед основних способів перекладу запозичень виділяють чотири групи: транскрипція, транслітерація, калькування і семантичне .

Транскрипція – запозичення словарної одиниці, при якому зберігається її звукова форма (*футбол – football, спорт – sport, дача – dacha*).

Транслітерація – запозичення словарної одиниці, при котрому запозичується написання іноземного слова: літери запозиченого слова, замінюються на літери рідної мови. При транслітерації слово читається по правилам читання рідної мови (*мотель – motel, клуб – club, Вашингтон – Washington*).

Калькування – це спосіб, при якому запозичується асоціативне значення і структурна модель слова або словосполучення. Кальками називаються запозичення у вигляді буквального перекладу іноземного слова або виразу (*Vaterland, переведене по частим, дало англійську кальку Fatherland*).

Семантичне запозичення – це запозичення нового значення, часто переносного до слова, яке вже існує у мові. Це запозичення відбувається у споріднених мовах [3].

При перекладі запозичень можуть використовуватися всі прийоми, але не всі вони однаково застосовні у різних випадках. Різниця в їх застосуванні пояснюється нерівним ступенем необхідної точності та експресивності перекладу у різних сферах. Так, при перекладі запозиченої термінології основною метою є забезпечення максимальної точності, переклад запозичень у художній літературі вимагає передачі конотативних значень слів, при перекладі неологізмів часто потрібна розшифровка та пояснення значення слова. У кожному конкретному випадку перекладач як автор тексту повинен вирішувати, який спосіб перекладу найточніше передасть сенс висловлювання та наміри автора; необхідно враховувати ступінь підготовленості читача у тій чи іншій галузі, і навіть стилістичну адекватність, що особливо важливо під час перекладу художньої літератури.

Список використаних джерел

1. Бабіч Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
2. Квеселевич Д.І. Практикум з лексикології сучасної англійської мови. Вінниця: Нова кн., 2001. 126 с.
3. Зорівчак Р. Реалія і переклад. Львів: ЛНУ, 1989. 212 с.

УДК 81'255

Титов Т.К., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУ «ГІБРИДНА ВІЙНА» В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

Становлення суспільства в епоху постмодерну, наростаючі процеси глобалізації ведуть до ослаблення суверенітету національних держав, до виникнення такої форми війни, яку називають «гібридною». Гібридні війни, за загальним визначенням, – це вид ворожих дій, при якому атакуюча сторона не вдається до класичного вторгнення, а руйнує опонента, комбінуючи підривні операції, саботаж, кібервійну та підтримку повстанців на території супротивника.

В останні роки словосполучення «гібридна війна» стало одним з найбільш часто вживаних в науковому та журналістському дискурсі.

Епідемічний характер поширення поняття «гібридна війна», його переміщення в центр дискурсу, що стосується питань життя і смерті країни, становлять особливу наукову проблему. Розглянувши аргументи за і проти залучення поняття гібридна війна для характеристики сучасних конфліктів і воєн, ми прийшли до висновку, що феномен гібридності не є чимось новим і за

ним не стоїть новий тип війни. Більш того, він не є офіційним терміном, і застосовується в документах стратегічного планування.

Автори, які на відміну від американських теоретиків (перефразовуючи А. Ечеваррія) не відчувають труднощів з холитичним баченням війни, схильні до того, щоб розуміти будь-яку війну як гібридну в силу гармонійного і сукупного застосування противниками всіх сил і засобів в потрібний час в потрібному місці для досягнення кумулятивного ефекту. Саме тому поняття гібридної війни виходить занадто широким, щоб бути операційним і аналітично корисним, звідси концепція гібридної війни Ф. Хоффмана представляється досить марною, а виділення гібридної війни як окремого типу війни може ввести в небезпечну помилку військових теоретиків. Однак, поняття гібридна війна придатне для звинувачення противника в витонченій підступності і нечесності.

Автори, які розробляють теорію гібридної війни Меттіса-Хоффмана, вклали в це поняття набагато більше сенсу, ніж це зробили «засновники» цієї теорії. Однак при найближчому розгляді цієї теорії, розширеної її послідовниками до максимальних розмірів, стає очевидно, що нічого нового в теорії і понятті гібридної війни немає. Тому актуальним, на наш погляд, є не винахід поняття гібридна війна і наповнення його змістом (в нього при бажанні можна помістити все), а його визначенням з точки зору концептології, тобто як концепту.

На сьогоднішній день виділилося два основних підходи до вивчення поняття «концепт» в сучасній лінгвістичній науці: когнітивний і лінгвокультурологічний. Загальним для цих підходів є твердження незаперечного зв'язку мови і культури; розбіжність обумовлено різним баченням ролі мови у формуванні концепту. Концепт, будучи одним з центральних понять лінгвокультурології, має безліч інтерпретацій і визначень. Узагальнюючи визначення, можна зробити висновок про те, що концепт – це щось абстрактне, що зберігається у свідомості людини і знаходить своє вираження в мові і культурі.

Переклад як один із видів мовленнєвої діяльності – це процес адекватної й повної передачі думок, висловлених однією мовою, засобами іншої мови. Адекватний і повний переклад означає правильну, точну і повну передачу ознак і змісту оригіналу та його мовної форми з урахуванням усіх особливостей структури, стилю, лексики та граматики.

Військовий переклад є одним із видів спеціального перекладу з яскраво вираженою військово-комунікативною функцією. Відмінною рисою військового перекладу є велика термінологія та надзвичайно точний, чіткий виклад матеріалу з відносною відсутністю емоційно-виражальних засобів.

Саме якість дискурсу визначає, що ми приймаємо за факти, як ми їх класифікуємо, які з них робимо висновки. Особливим місцем в сучасній соціології стала теорема Томаса: «Якщо люди визначають ситуації як реальні, вони реальні за своїми наслідками».

При відтворенні мовних засобів на позначення концепту «гібридна війна» в аспекті англо-українського перекладу використовувались лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації. А для того щоб ефективно протистояти інформаційним ударам і не піддаватися на псевдонаукові провокації, слід обмежити поле застосування концепта «гібридна війна» при дослідженні військових конфліктів. Війна стає гібридною, коли в операціях противника відбувається зміщення балансу в бік неозброєних учасників, втягується інтернет і соціальні мережі як простір «військових фронтів», зачіпається менталітет, традиції, громадська думка і соціокультурні установки країни-учасника міждержавного протиборства.

Безумовно для успішної передачі конгитивної інформації під час перекладу перекладач повинен не лише добре володіти відповідною іноземною мовою та термінологією, а й бути достатньо освіченим у необхідній галузі (військова справа у нашому випадку). Без цих додаткових позамовних знань не може бути досягнутий адекватний переклад.

УДК 81'25

Турчин П.А., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ НАТО

В сучасних умовах використання програм НАТО переклад офіційно-ділової документації стає одним з найбільш затребуваних видів перекладу. Англійська мова є міжнародною, вона прийнята в якості універсального засобу комунікації між громадянами різних країн. Незважаючи на те, що багато жителів країни володіють нею, у разі потреби привести англійською мовою документи, варто звертатися до професіоналів, тому що робота з будь-якою документацією вимагає спеціалізованих знань.

Одними з найскладніших документів для перекладу є документи НАТО, в нашому випадку доктрина НАТО про планування операцій, яка вимагає від перекладача гарних знань іноземної мови і військової лексики.

У відповідності до статутних документів Альянсу, головна роль НАТО полягає у забезпеченні свободи і безпеки країн-членів з використанням політичних і військових засобів. НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок та підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Засадничим принципом Альянсу є спільність поглядів між північноамериканськими та європейськими членами НАТО, що поділяють однакові цінності та інтереси і віддані справі збереження демократичних принципів, що робить нероздільною безпеку Європи і Північної Америки.

Альянс стоїть на захисті своїх країн-членів від загрози агресії: головним військово-політичним принципом організації є система колективної безпеки, тобто спільних організованих дій всіх її членів у відповідь на напад ззовні.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей перекладу офіційних документів НАТО українською мовою.

Офіційні документи НАТО – упорядковані уточнення та вказівки розроблені Альянсом для покращення умов та відношень між країнами. Військові тексти мають низку своїх особливостей та їх відношення до того чи іншого військового жанру багато в чому визначає і конкретні шляхи вирішення практичних військово-перекладацьких проблем. Важливе місце у військовому перекладі займає проблема перекладу термінів і військової термінології, а також розшифровка та переклад військових скорочень. Вивчаючи термінологічний аспект, перекладачі засвоюють основну військову термінологію як вітчизняних, так й іноземних збройних сил. Основною рисою мови ділової кореспонденції являється точне та чітке викладення матеріалу при майже повній відсутності емоційних елементів. Тому основними вимогами, котрим повинен відповідати хороший діловий переклад, являються: 1) точність; 2) стиснутість; 3) ясність і 4) літературність.

Можливість перекладу трансформацій, які фактично зустрічаються у перекладах, зводяться до трьох основних випадків: 1) транскрибування і транслітерація (*conflict* – *конфлікт*, *Thunderbirds* – *Тандербердс*), 2) калькування (*The Coast Guard* – *берегова охорона*, *Cyberspace* – *кіберпростір*) та 3) лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція) (*The Air Force also works to secure air superiority in a given theater.* – *Військово-повітряні сили також працюють, щоб забезпечити перевагу в бою.*).

При зіставленні граматичних категорій і форм англійської та української мов зазвичай виявляються наступні явища: 1) відсутність тієї чи іншої категорії в одній з мов (*Tasked with protecting the nation's skies and supporting ground troops, the Air Force relies on the most technologically advanced military aircraft in the world* – *З завданням захищати небеса країни та підтримувати наземні війська, повітряні війська покладаються на найбільш технологічно розвинену авіацію в світі.*); 2) частковий збіг (*Operating those planes are highly trained pilots.* – *Управляють такими літаками високо треновані льотчики.*); 3) повний збіг (*The U.S. Air Force is the air combat branch of the U.S. military.* – *Військово-повітряні сили США – це гілка повітряних боїв армії США.*).

Як показало дослідження, при передачі значення слова в перекладі лексичним трансформаціям варто виділити три найбільш характерні випадки: 1) у мові немає словникової відповідності тому або іншому слову оригіналу (*the Sabre Dancers* – *Сейбр Дансерз*), 2) відповідність є неповною, тобто лише частково покриває значення іноземного слова (*land-based combat* – *наземний бій*) і 3) різним значенням багатозначеного слова оригіналу відповідають різні слова в мові перекладу, у тім або іншому ступені передачі їх (*branch* – *гілка, галузь, відділення, рід військ, служба*).

Скорочення (абревіатури та акроніми):

- синтаксичні: а) семантико-синтаксичні (*radwar – radiological warfare, radef – radiological defence*); б) морфолого-синтаксичні (*microphone – mic, connecting road – conrod*);

- фономорфологічні (*reconnoiter – recon, situation – sit*);

- фонографічні (*operator – op, exploitation – xplt*);

- змішані (*atom bomb – a – bomb, quadruple – barreled mount – quad*).

Акроніми: а) акроніми, які вимовляються як окремі букви (*atomic demolition munitions – ADM*); б) акроніми, які вимовляються як слово (*Tactical air force – TAF*).

Вилучення слів із словосполучень зумовлене нормами сполучення слів в кожній мові. Наприклад: з точки зору антропології – *anthropologically*.

Говорячи про переклад загалом, необхідно відзначити, що більшість слів усякої мови більш-менш багатозначна. У зв'язку із цим стає й численність словникових відповідностей і трансформацій. Фактично переклад ніколи не обмежується вибором із числа тих елементів, які зафіксовані в словниках. Перекладач повинен усвідомити тісний зв'язок теорії та практики і в процесі перекладацької діяльності, застосовувати на практиці необхідні теоретичні знання для раціоналізації всього процесу перекладу.

Підсекція № 4.3 Соціально-гуманітарні аспекти професійної діяльності фахівців сектору безпеки і оборони України

Керівник підсекції: підполковник **Данилюк І.М.**;
Секретар підсекції: доктор філологічних наук, доцент **Новікова О.О.**

УДК 94:008:355.1(477)

Афанасьєв Д.С., курсант 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ**

На сьогодні питання соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗСУ), а також учасників АТО є досить актуальною, бо, на жаль, неналежна увага до проблем соціального захисту захисників суверенітету України та їх сімей в подальшому призводить до зниження їх соціального рівня, їх моральних якостей та, як результат, до низької боєздатності збройних сил [1].

Розуміння поняття соціального захисту надає нам можливість винести на перший план ряд його таких важливих ознак, як: комплексність, юридична визначеність, соціальна необхідність, економічна, фінансова або будь-яка інша матеріальну складову [2].

У зв'язку із тим, що військова служба, яка невід'ємно пов'язана із захистом Батьківщини, має специфічний характер, військовослужбовцям надаються пільги та гарантії, а в окремо визначених випадках - компенсації. Відповідно чинного законодавства, жоден не має права позбавляти або обмежувати їх у правах та свободах [3].

Соціально-правове забезпечення військових та їх сімей закріплене в Основному Законі, Конституції України та складається із Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», інших нормативно-правових актів та міжнародних договорів [3].

Згідно з вищевказаним Законом нашим захисникам надаються гарантії на соціальне, а разом із тим і правове забезпечення, які охороняються та регулюються законодавством держави, а саме забезпечення місця проживання, грошове та продовольче, речове та медичне забезпечення, а також надання обов'язкової одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності чи часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військового.[3]

Військові ЗСУ, які мають статус Учасника бойових дій додатково одержують від держави пільги:

- 75% від вартості сплати комунальних послуг та плати за місце проживання;
- безоплатний проїзд в пасажирському наземному, повітряному, а також водному транспорті;
- першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва [1].

Кожен, без винятку, військовослужбовець та члени його сім'ї мають право на свободу світогляду та віросповідання, недоторканість, вибір місця проживання або виїзд за кордон, на гарантовано нормалізований службовий час і час відпочинку, на відпустки, на охорону здоров'я та медичну допомогу, забезпечення жилими приміщеннями, а також на освіту [2].

Не так давно виникла й надалі існує проблема, завдяки якій ця тема залишається актуальною, коли держава, надала своїм захисникам особливого соціального статусу в суспільстві, а відповідно до них права та гарантії, пільги та компенсації, але, на жаль, фактично не може їх повністю реалізувати. Пов'язано це, в першу чергу, з тим, що в країні відсутня необхідна економічна база, а також достатній обсяг фінансових ресурсів. Наразі Україна не має чіткої реалізації визначених законодавством гарантій і пільг, але вимагає при цьому належного виконання військовослужбовцями своїх службових обов'язків.

Сьогодні в Україні поступово впроваджують нові реформи, які мають на меті подолання сучасних проблем, а також розвиток можливостей Міністерства оборони та ЗСУ [1].

Список використаних джерел

1. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5696> (дата звернення 06.02.2022)
2. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/6/14.pdf> (дата звернення 06.02.2022)
3. <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/prava-pilgy-ta-sotsialni-garantiyi-vijskovosluzhbovtsiv-ta-chleniv-yih-simej/> (дата звернення 06.02.2022)

УДК 1:316.4

Бабич М.Р., курсант 511 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Гегечкорі О.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВІЙНИ, РЕЛІГІЇ ТА АРМІЇ

Розбудова демократичної держави, творення надійних основ громадянського суспільства, сучасна ситуація в Україні вимагають філософського переосмислення деяких підходів стосовно взаємозв'язків між війною і релігією, релігією і армією. Якщо проблема «релігії і суспільство» доволі розгорнута в наукових студіях, то питання «релігії та армії» досі практично розкриті дуже слабо. Україна історично сформувалась як багатоконфесійна держава, де не всі релігії мають однаковий вплив на суспільство. Що характерно: до «богошукання» в усіх його різновидах і проявах сьогодні причетна найбільш освічена частина населення – інтелігенція.

Що стосується нашої армії, то релігійність у ній як явище є віддзеркаленням нинішніх загальносуспільних, зокрема релігійних процесів. Набожність привноситься сюди із зовнішнього середовища при періодичному оновленні особового складу військовослужбовців, також релігійний чинник є обов'язковим атрибутом самої армійської життєдіяльності, для якої характерні ризики життям, здоров'ям, різні психологічні навантаження через виконання складних професійних завдань, обмеження певних свобод і прав військової людини.

Існує дві основні концепції щодо взаємозв'язку війни і релігії. Перша звучить так: війна є вбивством, яке забороняється Богом. Сутністю християнства є любов однієї людини до іншої. Християнин не повинен воювати, тому що через Ісуса Христа люди стали дітьми миру. Неможливо служити водночас Христу і дияволу. Друга концепція наголошує, що смерть на війні ворогів не є вбивством. Бог любить добродушний мир і благословляє праведну війну. На землі були й будуть немирні люди, тому неможливо насолоджуватися миром без допомоги воєнної.

У «Новому Завіті» можна зрозуміти, що він прямо не проповідує своїм послідовникам нічого войовничого, навпаки він підтримує терпіння і покірність під час насильства. «Не протистався злomu, – повчає Христос, – коли хто вдарить тебе у праву щоку, підстав йому й другу» (Мф. 5:39). Однак тут треба зазначити, що така настанова не для всіх ситуацій. І не потрібно її проєктувати на все. Вона адресована тим, хто насамперед зазнає легких форм насильства, причому в цивільному житті. Що стосується захисту людини, то тут Христос вчить займати зовсім іншу позицію. «Поверни меч свій у піхви, бо всі, хто взяв меч, від меча і загинуть» (Мф. 26:52).

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

У науковій роботі доведено, що релігія завжди була дуже міцно пов'язана з військовослужбовцями, армією. Люди, залежні від релігії, стверджують, що війни відбуваються через гріхопадіння, тому доки будуть гріхи – буде війна. Інша концепція говорить, що війни відбуваються через антиморальну поведінку людини. Та якби була одна віра, не було безбожників, можливо, війни не було б. Але це можливе лише за умов, якщо люди будуть дотримуватися всіх Біблійних законів.

УДК 133.2

Бараненко С.О., курсант 311 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Гегечкорі О.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доцент

ЖИТТЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА

Одна з найбільш яскравих і значних особистостей в історії двох країн – України та Росії – на жаль, в обох країнах залишається на сьогодні в тіні. І не тільки в тіні, але також – не зовсім у честі. Йдеться про Феофана Прокоповича – корінного киянина, вихованця, а потім професора й ректора Києво-Могилянської академії, одного із засновників Російської академії наук Санкт-Петербурга, ученого, письменника, ієрарха Московської церкви, радника й соратника Петра I, ерудита, поліглота, оратора.

Із наведеного вище переліку стає очевидним, чому ця постать не користувалася й не користується успіхом та шаную серед українців. Феофан Прокопович належить до тих «малоросів», які пов'язали свою долю з Російською імперією.

Але чому Росія не зараховує Прокоповича до своїх найкращих синів? Людину, яку називають «архітектором перебудови» держави за часи Петра I? Однією з причин стало те, що він є вихідцем з України. Його освіченість пов'язували з вільнодумством. Найбільші претензії мала до Феофана Прокоповича – ченця, ієрея, потім архієпископа – Московська церква, оскільки він був причетним до петровської церковної реформи, яку сприйняли негативно. Ставлення церкви до фігури Феофана Прокоповича завжди кидало тінь на його пам'ять.

Але ми, українці, не повинні «відмовлятися» від свого земляка, від його багатой наукової та літературної спадщини, яка є досить великою.

З юності й до останніх років життя Феофан писав вірші латиною та книжною українською, а в петербурзький період життя – книжною російською. Прокопович створив канон для російського театру XVIII століття, розписуючи правила поділу спектаклю на дії, виходи героїв на сцену, багато в чому спираючись на принципи класицизму й досвід французької поезики та

драматургії доби Людовіка XIV. Найвідоміший літературний твір Феофана – трагікомедія «Володимир», яку він присвятив гетьману Івану Мазепі.

Займаючись викладацькою й науковою діяльністю, Феофан Прокопович випустив тритомник лекцій із риторики, логіки, фізики, математики й етики, які він читав у Києво-Могилянській Академії в 1705–1709 рр. Прокопович описав усі види судових, дорадчих, похвальних промов, які були поширеними й актуальними в тогочасному суспільстві, усі його рекомендації й риторичні поради спрямовувалися на досягнення ефективності промов. Він є автором «Букваря», за яким багато десятиліть навчалися українці, росіяни, білоруси, греки, молдавани, серби, грузини, болгары. Його твори поширені в усіх східнослов'янських країнах. Скажімо, у Сербії «Первое учение отрокам» було перевидане 7 разів. Прокопович також брав участь у створенні російської Академії наук у 1724 р. Феофан високо цинив і, по можливості, відстоював науку й освіту. «Нехай просвітництво хвилює століття», – наголошував Прокопович. Дослідник уважав, що освіта має бути доступна кожному, грамоті потрібно навчити всіх, зокрема й селян. Саме тому Прокопович на власні кошти створив школу, у якій здобули освіту близько 160 дітей бідних батьків і дітей-сиріт.

У своїх філософських працях Феофан Прокопович розглядав питання, пов'язані з теологією, матерією, рухом, процесом пізнання, людиною і її моральним світом.

Він стверджував, що природа матерії полягає не в тому, що вона є рід тверда, вагома, забарвлена, але лише в тому, що вона є субстанція, протяжна в довжину, широту, глибину й перебуває при всіх перетвореннях тіл, не виникає і не зникає разом з кожним із цих тіл, але переходить від одного до іншого. Прокопович був переконаний у тому, що без ґрунтового розуміння руху не можна добре зрозуміти й усього іншого з того, що досліджує в природі фізик, бо всі зміни, виникнення і загибель, круговорот небес, активність і пасивність, плинність і мінливість речей відбуваються завдяки рухові. Рух являє собою ніби загальне життя всього світу. Прокопович заперечує, що тіло людини є джерелом гріха і зла. Загалом за природою воно добре і прекрасне. Краса, на його думку, є таким самим даром тіла, як сила і здоров'я.

Феофан Прокопович зробив великий внесок у нову, постсередньовічну культуру: він активно сприяв організації Академії наук, як історик чинив великий вплив на В. Татищева, а як поет-сатирик – на А. Кантеміра. Твори Прокоповича є тим ґрунтом, на якому виростили Г. Сковорода, А. Поповський, М. Ломоносов та інші мислителі-просвітники XVIII століття.

УДК 811.161

Білоконь Д.О., магістрант Національної академії Служби безпеки України;
Івасишина Т.А. кандидат філологічних наук, доцент Національної академії Служби безпеки України

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЗБРОЯ В УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Із прадавніх часів зброя відігравала важливу роль у житті людини. Для первісних людей зброя слугувала насамперед знаряддям для здобуття їжі, а також захисту й безпеки. Згодом вона стала символом влади та величі. На сьогодні певні види зброї вважаються справжніми витворами мистецтва та перебувають під особливим наглядом у музеях. Із науково-технічним прогресом змінювалося не лише озброєння, але й розширювалося саме поняття. Так, маємо на сьогодні *біологічна зброя, зброя масового ураження, хімічна зброя* тощо. Характерно, що до зброї належить і слово.

Мета нашого наукового пошуку – розглянути концепт «зброя» в українській лінгвокультурі.

Мовознавче явище «концепт» досліджували такі науковці, як Степанов Ю. С., Карасик В. І., Кубрякова О. С., Арутюнова Н. Д., Лихачов Д. С., Кубрякова О. С., Попова З. Д., Стернін Й. А. та ін. Відповідно існує чимало трактувань поняття «концепт». Ми послуговуватимемося в дослідженні визначенням Ю. С. Степанова, який стверджує, що «концепт – це згусток культурного середовища у свідомості людини» [4, с. 41]. За словами мовознавця, концепт нерозривно пов'язаний із культурою та існує у свідомості як комплекс певних емоцій, асоціацій і знань.

Концепт є проміжною ланкою між менталітетом та культурою. За допомогою фразеологічних одиниць вони проникають у життя людини, в якому вербалізацію тих чи інших явищ концептами важко переоцінити. Адже побут лінгвоносіїв дає початок творенню нових фразеологізмів.

Фразеологія – розділ мовознавчої науки, який вивчає і досліджує сталі лексичні поєднання, їхні ознаки та функції під час мовлення. До складу фразеології входять афоризми, прислів'я та приказки, ідіоми, порівняння, крилаті вислови.

Опрацювавши лексикографічні джерела, зокрема тлумачні словники, виявлено такі визначення терміна «зброя»: знаряддя для оборони або нападу, сукупність засобів для ведення війни, бою; озброєння; символ військової справи; засіб для боротьби з ким-, чим-небудь, для досягнення якої-небудь мети. Словник синонімів української літературної мови дає невелику низку семантико-стилістичних варіантів лексеми *зброя*, зокрема: *Зброя* (знаряддя для нападу або оборони), *знаряд* діал., *оружжя* заст., *броя* заст., *припас* рідко. Наприклад: *Усі жовніри, усі пани кинулись до зброї, вхопились за шаблі та рушниці* (І. Нечуй-Левицький); *У старовину люди вбивали списами й*

стрільбами.., і тільки цілковито впевнившись, що ті *знаряди* не відповідають своєму гуманному завданню, люди вигадали гармати (В. Самійленко); Кризь одчинені двері доносились іржання голодних коней, що вступали у двір, і бряжчало *оружжя* на козаках (М. Коцюбинський). *Зброя, озброєння* (сукупність засобів для ведення воєнних дій). Вже нагромаджена [у цілому світі] небачена в мирний час кількість *зброї* (з журналу); Кидаючи в паніці техніку і важке *озброєння*, масами ринули [гітлерівці] в ліса (О. Гончар) [2, том 1, с. 585].

В українських фразеологізмах найчастіше використовується лексема *меч* – старовинна холодна зброя (синоніми: *спис, сокира, ніж* та ін.), наприклад: *схрестити списи (мечі); піднімати меч (сокиру, зброю і т. ін.); брати меч (зброю) в руки; гострити (рідше точити, нагострювати і т. ін.) меч (ніж, сокиру тощо)*. У деяких випадках фразеологізми мають релігійне та міфологічне походження: *перековувати мечі на рала* – «роззброїтися»; *іти з мечем* – «починати війну проти кого-небудь, мати ворожі наміри»; *схрещувати мечі* – «вступити у бій»; *вогнем і мечем* – «безжально знищувати»; *дамоклів меч* – «постійна небезпека»; *хто взяв меч, від меча й загине* – «пересторога проти насильства й агресії» тощо.

Доволі часто вживаються фразеологізми зі словом «ніж». Наприклад: *пристати з ножем до горла* – «змушувати, вимагати»; *встромити ніж у спину* – «зрадницька, поведінка стосовно кого-небудь»; *різати без ножа* – «ставити кого-небудь у безвихідь»; *під ніж* – «на забій, на операцію»; *іти під ніж* – «жертвувати собою»; *гострити ножа* – «виношувати недобрі наміри»; *ніж [гострий] у серце* – «що-небудь спричиняє душевний біль»; *мов на ножах* – «бути у напруженому стані», *як ножем відрізати* – «різко відповісти»; *стати на ножі* – «загострити взаємини з ким-небудь».

Також активно використовується лексема на позначення такого виду холодної зброї, як «спис», наприклад: *ламати списи* – «битися з ворогами»; в переносному значенні «гаряче сперечатися за що-небудь, відстоювати щось, боротися за щось». Для українських фразеологізмів національною особливістю є вживання у фраземах лексеми «булава», наприклад: *до булави треба голови* тощо.

Поява вогнепальної зброї спричинила створення нових фразеологічних одиниць, зокрема: *тримати порох сухим* – «бути готовим до бою»; *не нюхати пороху* – «не мати досвіду»; *цілитися в точку* – «говорити або робити саме те, що потрібне, відповідає конкретній ситуації»; *хоч з гармати стріляй (гати)* – «перев. про дуже міцний сон»; *стріляти (бити) з гармат по горобцях* – «затрачати непомірні, великі зусилля там, де вони зайві, недоцільні»; *попастися (ловитися і т. ін.) на мушку* – «стати об'єктом особливої уваги, контролю, нагляду»; *мов з гармати гукнути* – «дуже голосно»; *як із дишла гармати* – «нікудишній»; *гарматне м'ясо* – «силоміць відправлені на фронт люди»; *пулею* – «дуже швидко»; *мов куленепробивний* – «стримана чи беземоційна людина» тощо.

У міру розвитку цивілізації поповнювався арсенал військової зброї. Під час Другої світової війни виникли такі фразеологізми: *як бомба* – «щось вражаюче»; *вибухнути бомбою* – «раптово розлютитися»; *наступали танками – тікали санками*; *фашистам відплата – партизанська граната*. З часом лексема «танк» почала вживатися в переносному значенні: *танком перти* – «настирливо домагатись чогось».

В українській лінгвокультурі побутують також вислови із самою лексемою «зброя»: *підіймати зброю* – «починати воювати, виступати проти кого-небудь зі зброєю в руках або намірюватися вбити когось»; *брати (взяти) на озброєння* – «визнавати придатним, потрібним для використання у військовій справі, використовувати що-небудь у роботі, боротьбі»; *скласти зброю* – «припиняти збройні дії»; *не схиляти зброї* – «не здаватися, не капітулювати».

Як свідчить лексикографічний аналіз, величезний масив української фразеологічної скарбниці становлять вислови, в яких слово іменує зброю, наприклад: *гостре словечко коле сердечко, слово ранить глибше за меч; як ножем / мечем у душу; мечем по серцю* [1, с. 105]. та ін.

Творча спадщина українських письменників містить невичерпний перелік афоризмів, у яких слово є уособленням зброї.

Слово, моя ти єдина зброє,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може, в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів
Леся Українка

Слово – зброя. Як усяку зброю,
Його треба чистити та доглядати
Максим Рильський.

Прислів'ями і приказками з нами спілкується народна мудрість та застерігає нас, що слово може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Недаремно зброю та слово порівнюють, адже зброя може ранити тіло, однак слово може ранити душу.

Рана від меча загоїться, а від лихого слова – ні.
Слово, хоч і не стріла, та глибоко ранить.
Шабля ранить голову, а слово – душу.
Так упік словом, що не треба вогню [3].

Таким чином, аналізуючи вербалізацію концепту ЗБРОЯ та його соціально-філософський аспект, ми дійшли висновку, що концептуальне поняття «зброя» доволі актуальне в українській мовній картині світу, що залежить від лінгвоносіїв, вірувань, традицій, духовних цінностей тощо. Проаналізовані фразеологізми засвідчують, що поняття «зброя» реалізує широку палітру семантичних значень, найчастіше виразниками концепту є «меч», «ніж», «слово». Зважаючи на зростання впливу слова на суспільну свідомість,

подальші дослідження семантичних параметрів «слово-зброя» актуальні та перспективні.

Список використаних джерел

1. Дмиренко М.К. Прислів'я та приказки. Київ : Видавець Микола Дмитренко, 2008. 176 с.
2. Словник синонімів української мови : у 2 т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. Київ : Наук. думка, 2001.
3. Слово як зброя : <https://everest-center.com/slovo-yak-zbroya>.
4. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследований. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1997. 824 с.

УДК 94:008:355.1(477)

Богданчук О.О., курсант 221 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат; **Чупрінова Н.Ю.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філологічних наук, доцент

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ТРАДИЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

На сучасному етапі українського державотворення та відродження українського війська особливо важливим є піднесення національної свідомості, формування патріотизму, виховання у українських воїнів і у всіх громадян України шанобливого ставлення до військових і національно-історичних традицій власного народу.

Процес повернення українського війська до власної історії, бойових традицій, символів, героїв, пам'ятних дат залишається актуальним в умовах російської агресії та проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на Сході нашої держави. Володіння глибокими знаннями щодо історії власної державності, подвигів героїв визвольних змагань, шляхів творення українського війська, поважне ставлення до його символіки, військових традицій та орієнтація на них у військовій службі позитивно впливатиме на зміцнення боєготовності української армії та досягнення перемоги над ворогом.

Українські військові традиції створені та розвиваються на основі історичних здобутків багатьох поколінь захисників України. Велике значення має досвід військових формувань Київської Русі, козацтва, Українського Січового Стрілецтва, Армії УНР, Української Галицької Армії та УПА.

Сучасні українські Збройні Сили, Національна гвардія та інші військові формування незалежної України є спадкоємцями кращих національних військових традицій.

В умовах збройної боротьби за українську державність було сформовано низку військових традицій, що успадковувалися українськими воїнами,

починаючи з часів козаччини. Серед них провідними є: патріотизм-готовність вірно служити українському народові, віддати власне життя задля самостійної, соборної і незалежної України; відданість військовій присязі і Конституції держави; військове товариство (побратимство), дисципліна, субординація, професіоналізм. В основу військових традицій покладено історично сформовані морально-етичні норми та принципи військово-професійної діяльності українських воїнів – відповідальність, честь, гідність, сумлінність, мужність, героїзм.

З метою вшанування військових традицій і звичаїв українського народу, мужності та героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України у 2014 році було встановлено свято – День захисників та захисниць України, що традиційно відзначається щорічно 14 жовтня.

Українська армія береже бойові традиції предків та імена героїв, від воїнів-русичів і козаків до січових стрільців і вояків УПА. Тому у війську з'явилися назви легендарних українських полководців та ушавлених формацій минулого (наприклад, 23-тя окрема бригада охорони громадського порядку Нацгвардії «Хортиця», 25-й окремих мотопіхотний батальйон «Київська Русь», 54-та окрема механізована бригада Сухопутних військ ЗСУ імені гетьмана Івана Мазепи тощо)

У 2017 році було затверджено нову уніформу і знаки розрізнення у українському війську незалежної України, де було використано окремі елементи однострою 1917–1921 років. Нарукавний тризуб є одним із найбільш найпомітніших символів, які носять сучасні захисники України на рукавах одностроїв. Головний убір «мазепинка», що стилізовано наслідує вигляд уборів козаків 2-ї пол. XVII століття, а згодом стає головним убором УССів під час Першої світової війни, а також набуває поширення в українських військових формаціях УГА, Карпатської Січі, УПА, з 2017 року стає офіційно прийнятим головним убором ЗСУ.

Гасло «Слава Україні! – Героям слава!» використовували вояки УПА. Сьогодні воно є офіційним вітанням українського війська.

Славетною традицією українського війська є звичаї українського жіноцтва у боротьбі за державність, незалежність, захист України. В історії української державності, українського війська неодноразово жінки ставали поруч з чоловіками на захист своєї Батьківщини. Так, у Легіоні УСС (1914–1918) існувала Жіноча чота (загін), до лав якої входили 33 жінки, серед них Олена Степанів, Софія Галечко, Анна Дмитерко, що брали участь у військових діях, отримали бойові нагороди і фактично стали першими жінками, які отримали військові звання на військовій службі. Відомі імена Христини Сушко та Харитини Пекарчук, які воювали в Армії УНР. Серед героїв Другої світової війни, бійців УПА нараховуються сотні імен жінок-вояків.

Сьогодні в українському війську проходять службу 31757 жінок, що складає 15,6% від загальної кількості військовослужбовців. Це один із найвищих показників кількості жінок, які служать у війську, у співвідношенні

до загальної чисельності Збройних Сил, порівняно з багатьма арміями світу. Із них 4810 – офіцери (8,9%), 25780 – особи рядового, сержантського та старшинського складу й 1162 курсантки.

Є серед військових українок і миротвориці. Так, наразі 7 жінок-військовослужбовиць беруть участь у міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки у складі національного персоналу миротворчих контингентів. А за статистикою, кожен 20-й український миротворець – жінка.

Українські військові традиції є потужним моральним орієнтиром для сучасного захисника/захисниці Батьківщини. Використання всього арсеналу військових традицій слугуватиме потужним чинником формування у військовослужбовців/військовослужбовиць національної свідомості, найкращих якостей громадянина-патріота. військового професіонала.

УДК. 101 (34)

Богун В.В., курсант 441 навчальної групи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ТЕОРІЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВІЙНИ: ЕТИКО-МОРАЛЬНИЙ ВИМІР

Серед дослідників та фахівців-практиків існує чимало міркувань щодо природи воєнного протистояння й відповідно можливостей пошуку мирних способів вирішення конфліктних ситуацій, визначення етико-морального виміру воєнних протистоянь тощо. Чи може бути виправданим вбивство іншої людини? Що може бути предметом військової етики? Що може бути більше інтуїтивним чи етичним, ніж віра у те, що вбивство людей у масових масштабах є морально неправильним? Перелік цих питань є не повним, але попри різноплановість підходів й міркувань, вони прагнуть вирішити проблему етико-морального виміру військового конфлікту. Варто зазначити, що окреслена проблема є складною й багатогранною, а тому потребує серйозного й комплексного дослідження. У межах цієї наукової розвідки сфокусуємося на окресленні етико-моральних цінностей в контексті теорії справедливої війни.

Науковці трактують дефініцію справедливої війни як морально допустимої у певних випадках. Так війна може бути виправданою, якщо її ведуть з метою самозахисту держави або народу або ведуть з метою покласти край грубим порушенням прав людини. Така війна має чіткі умови, яких необхідно дотримуватися: «законна декларація»: війна повинна бути оголошена; носити оборонний (а не агресивний) характер, захищати національний суверенітет і територіальну цілісність; її метою має бути досягнення миру, а не знищення ворога; переможець повинен проявляти великодушність до переможених (без ненависті); війна повинна бути останнім засобом вирішення конфліктної ситуації. Іноді до правил справедливої війни відносять не залучення цивільних

осіб, відмова від повалення уряду або розорення ворожої країни. Вже у дотриманні на перший погляд прийнятних й справедливих умов криється головний етичний парадокс справедливої війни - санкція на вбивство заради припинення вбивства.

Зауважимо, що серед сучасних дослідників відсутня єдина позиція щодо визнання справедливої війни як морально допустимої й етично прийнятної. Так, дослідниця Хізер Віддоус вважає що теорія справедливої війни ґрунтується на низці етичних принципів: війна ведеться законною владою й є крайнім засобом вирішення конфліктної ситуації, її мета слугує справедливій справі й правильним намірам тощо. Інший дослідник Йован Бабич вважає, що будь яку війну дуже важко виправдати посилаючись на «справедливість». Виправдання й справедливість – є по суті дуже різні способи. Якщо перший намагається виправдати військові дії й пояснити у такий спосіб природу війни, то друга дефініція має на меті схвалити певний тип війни як реально допустимий й відповідно дозволений. Виправдання війни насправді є зовсім іншим. Воно виходить із визначення війни як військового конфлікту, який не можливо вирішити мирним шляхом, але який не може залишитися невирішеним. Очевидно, що метою війни є не справедливість, а мир. Радше мова має йти про нову артикуляцію миру, або відновлення попереднього status quo. Окрім того результат війни не може бути передбачений наперед. Передбачуваність та контроль за майбутнім є ознакою миру. Таким чином, війна є наслідком невдалого миру або нездатності підтримувати мир. Пояснення цієї неспроможності й слугує виправданням миру. Справедливість є завжди важливою частиною війни, але виправданням військовим діям слугувати не може.

Дослідник Рассел Джонсон наголошує, що люди у військовому конфлікті формують свої дії морально нейтральним або позитивним способом. Вони виправдовують аморальні засоби, обґрунтовуючи свою дію етичними цілями. Таким чином, люди, морально виправдовують бомбардування мирних жителів, якщо ця акція оформляється як «боротьба з терором» або «стабілізація регіону». Якщо ворог уже покладається на аморальні засоби, люди, швидше за все, враховують це справедливим і навіть необхідним на слідувати їх приклад. Наслідування авторитету — це ще один спосіб, яким люди вибирають, не реєструючи для себе, що вони вибирають, тим самим тимчасово уникаючи відчутної потреби замислитися над моральністю своїх дій. Будь то пряме виконання наказів лідерів або, загальне, приклад лідера, моральний тягар покладається на іншу людину, тому людина не порівнює свої дії зі своїми моральними зобов'язаннями. На жаль, ціле суспільство може покладатися на зміщення відповідальності, щоб захистити себе від морального контролю.

Теоретики військового мистецтва розрізняють правила, які регулюють справедливість війни від тих, які регулюють справедливу і несправедливу поведінку на війні, а також відповідальність воюючих сторін після війни. Ці аспекти пропонують набір моральних настанов для ведення війни, які не є ні

необмеженими, ні занадто обмежувачими. Проблема етики включає викладення керівних принципів у конкретних війнах чи ситуаціях. Розглянемо їх детальніше.

Володіння справедливою причиною є першою і, можливо, найважливішою умовою справедливої війни. Дослідники вважають, що ініціювання актів агресії є несправедливим й надає іншій стороні конфлікту справедливий привід для захисту.

Важливим принципом є володіння правильними намірами. Йдеться про те, що війна ведеться заради справедливості, а не з власних інтересів чи возвеличення. Уважається, що війна не може уважатися справедливою, якщо причини національного інтересу є першочерговими або переважають привід до початку агресії.

Ще одним принципом ведення справедливої війни – є принцип розумного успіху. Це необхідна умова ведення справедливої війни, хоча й недостатня. Йдеться про врахування справедливої причини та справедливого наміру й розумної ймовірності успіху. Що необхідно розуміти під принципом розумного успіху) Насамперед, мова має йти про врахування витрат та зисків при веденні військових кампаній.

Необхідно розрахувати витрати та вигоди від кампанії. Однак концепція зважування переваг створює як моральні, так і практичні проблеми, як видно з наступних питань. Чи не варто йти на допомогу народу чи оголошувати війну, якщо немає жодних шансів на успіх? Чи правильно підкорятися агресії, оскільки витрати на невиконання занадто великі? Чи правильно було б розгромити слабкого ворога, оскільки це було б незначно безцінне? Принцип розумного успіху наголошує на тому, що людське життя та економічні ресурси не повинні витрачатися даремно на те, що, очевидно, було б нерівним. Для нації, якій загрожує вторгнення, можуть бути доступні інші форми помсти чи захисту, наприклад громадянська непокоря або навіть утворення союзів з іншими малими націями, щоб зрівняти шанси.

Бажана мета має бути пропорційна використаним засобам. Цей принцип перетинається з моральними вказівками щодо того, як слід вести війну. Що стосується справедливої справи, політика війни вимагає мети, і ця мета має бути пропорційна іншим принципам справедливої справи. Хоча це зазвичай тягне за собою мінімізацію руйнувань у війні, це також може посилатися на загальні міркування щодо балансу сил.

Правила справедливої поведінки під час війни підпадають під дію двох принципів дискримінації та пропорційності. Принцип дискримінації стосується тих, хто є законною мішенню під час війни, тоді як принцип пропорційності стосується того, скільки сили є морально прийнятним. До традиційних двох можна додати третій принцип, а саме принцип відповідальності, який вимагає вивчення того, де відповідальність лежить на війні. Виправдання вступу на війну передбачає відповідальність, а також дії, замовлені та вчинені під час війни.

Отож, війна може бути справедливою й морально виправданою, але при цьому її цілі реалізуються неетичними засобами, наприклад, використання наземних мін, тортур, хімічних речовин тощо. Результати навіть справедливої війни не мають етичного виміру, з огляду на те, що вбивство людини чи фізичне, психологічне, моральне насильство проти неї виправданим бути не може.

УДК 94:008:355.1(477)

Болгаренко В.М., курсант 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ FACEBOOK

Відкривши стрічку В Facebook, армія певним чином бачить настрої опонентів, вивчає їх і вступає в суперечливі дебати [3]. Ураховуючи переваги цільової аудиторії, тобто військових, можна послідовно виділити основні види інформаційного наповнення: аналітичний, розвідувальний, пізнавальний і розважальний [1]. Саме під час цих видів діяльності відбувається активний інформативний вплив на особистість і свідомість службовця. Зміст такої інформації може бути неправдивим і маніпулятивним. Для того, щоб користувачі Facebook маніпулювали настроєм користувачів, вони створюють спеціальні цільові групи для військової аудиторії, щоб наповнити їх троями та ботами [1].

В основі вірусного контенту у Facebook лежить оманлива, тобто некоректна інформація – спосіб психологічного впливу з метою надання інформації, яка спотворює реальність . [4]. Неправдиву інформацію можна порівняти з фейковою інформацією, оскільки обидва способи негативного впливу на аудиторію можна знайти в будь-якій формі інформаційного вмісту. Неправдива і неточна інформація покликана створити хибне враження про реальність [4].

Інформаційні атаки на військовослужбовців можуть здійснюватися за допомогою пропаганди – форми комунікації, яка відбирає інформацію або використовує емоційне забарвлення повідомлення. Пропагандистський метод найбільш поширений в аналітичних та новинних репортажах, оскільки його характеристики у Facebook дуже маніпулятивні та приховані як інформація [2].

Одним із способів боротьби з інформаційними загрозами у Facebook є створення власного контенту. Зокрема, це стосується офіційних сайтів військових представництв та прес-служб військових частин. Користувачі Facebook часто отримують інформацію від джерел, зокрема військових, про те,

що вони є жертвами шахрайства та маніпуляцій. Тому, щоб не мати негативного впливу на армію, військові прес-офіцери створюють власний фото- та відеоконтент, швидко реагують на інформацію та за потреби швидко її вирішують.

Через серйозні негативні наслідки інформаційних загроз спостерігається недостатня інформаційна грамотність у військових. Тому вони повинні бути ознайомлені з правилами використання Facebook та деякими методами безпеки:

1. Уважно читайте друкований матеріал, враховуючи узгодженість між змістом і заголовком тексту.

2. Не довіряйте блогерам, зосереджуйтесь на логіці та характері фактичного викладу. Вони завдають шкоди аудиторії, тому інформація, яку вони поширюють, часто відображає інтереси оголошення чи сторони.

3. Перевірте, чи автор допису не троль чи бот. Будь-який профіль, максимально наближений до реальності, може бути продуктом ворожої робоферми, яка поширює інформацію у відповідному місці [1].

4. Зверніть увагу на сумнівні цитати та фотографії. Фото з місця злочину публікували з підозрілими або шокуючими цитатами [5].

5. Не поширюйте статтю, оскільки вона поділяє думку автора або приймає одну сторону конфлікту [5].

6. Подумайте, перш ніж публікувати. Тролі та боти поширюють дезінформацію в надії, що їхні читачі поширять її далі [5].

7. Будьте особливо мудрі з незнайомцями, коли листуєтеся. Інформація, яку ви надаєте на Facebook, може бути використана проти вас.

8. Не друкуйте фотографії на бланку, а також на тлі військової техніки, оскільки ворог ідентифікуватиме профіль і намагатиметься вплинути на інформацію чи маніпулювати своїми інтересами.

9. Розвивати навички критичного мислення. Інформація Остерігайтеся будь-яких емоцій, створених користувачами Facebook, оскільки вони є одним із основних ознак маніпуляції.

Крім зони обговорення, Facebook також став інструментом для радикалізації груп уразливих користувачів, у тому числі військових. Це призводить до свідомого поширення брехні та дезінформації. Тому не можна дотримуватися правил безпеки користувачів Facebook, що може вплинути на категорію співробітників, які є активними користувачами цієї соціальної мережі.

Список використаних джерел

1. «Against manipulation and propaganda messages» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://am-pm.org.ua/> (дата звернення 11.02.2022)

2. Децик О. Методи пропаганди для «Детектор медіа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/infospace/article/96572/2014-08-04-metody-propagandy/> (дата звернення 11.02.2022)

3. Кузнєцова Є. Facebook та ЗМІ: Як українські медіа використовують соцмережу №1, а як Facebook змінює ЗМІ [Електронний ресурс].

УДК 323.2

Бурлаченко А.Б., курсантка 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Куруч А.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін філологічного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Г. Кессинджер у дослідженні дипломатії наголошує на тому, що сучасні нації все більше переслідують власні інтереси, аніж високоморальні принципи, все більше змагаються між собою, а не співпрацюють, автор наполягає на тому, що старий світовий порядок змінюється.

Світова система рівноваги сил не в змозі задовольнити кожного члена міжнародної спільноти, насамперед це пов'язано з багатьма чинниками, одним із яких є політична культура громадян, і саме її потрібно сьогодні формувати для збереження політичного балансу та рівноваги у світі.

У сучасних умовах інформаційних технологій та інформації існує гостра необхідність формування політичної культури громадян України, а військовослужбовці є значущою соціальною групою у суспільстві України. Саме тому сформована політична культура в офіцера є запорукою його успішної професійної діяльності.

Формування політичної культури передбачає здатність до усвідомлення політики раціональної організації, ефективного управління державою, забезпечення її обороноздатності, уникнення воєнно-політичних помилок, що стали фатальними для українського державотворення в минулі століття.

Одним із результатів формування політичної культури мають бути патріотично налаштовані, функціонально грамотні, всебічно розвинуті офіцери, здатні швидко реагувати на різні виклики.

Проблема формування політичної культури є актуальною сьогодні не тільки для української армії, де вона знаходиться на досить низькому рівні, а й загалом для всього українського суспільства, і тому можна розглядати як проблему державного масштабу.

Поняття «політична культура» в науковий обіг увів американський політолог Г. Алмонд. На його думку, політична культура – це історичний досвід, пам'ять соціальних спільнот, їх орієнтації, навички, що впливають на політичну поведінку. Цей досвід містить в узагальненому, перетворювальному

вигляді враження і пріоритети як у сфері міжнародних відносин, так і у внутрішній політиці.

Сформована політична культура є фундаментом громадянського суспільства. Варто виокремити такі головні складові в системі політичної культури особистості: політична компетентність; політична ідентичність; політична активність та ініціативність; політична позиційність. Комплексна сформованість цих якостей у офіцера надасть змогу йому на належному рівні виконувати свій професійний обов'язок у справі захисту Батьківщини.

Отже, формування політичної культури у військовослужбовців є основою забезпечення національної безпеки держави, а також гарантією формування громадянського, соціально-відповідального суспільства.

УДК 372.879.6

Вовк О.М., курсант 221навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО БІГУ НА СЕРЕДНІ ТА ДОВГІ ДИСТАНЦІЇ

Отриманий педагогічний досвід викладачів кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України показав, що традиційні схеми при підготовці майбутніх офіцерів до бігу на середні та довгі дистанції з великим обсягом бігової роботи в підготовчому періоді приблизно 250–350 кілометрів на місяць, зниження його та зростанням інтенсивності до початку екзаменаційної сесії, не підходить до умов підготовки курсантів у військовому закладі вищої освіти.

Недоліки традиційної схеми для підготовки курсантів в умовах військового закладу вищої освіти вимагають пошуку нових шляхів оптимізації тренувального процесу. Основні недоліки розподілимо на дві групи. До першої групи недоліків зараховуємо організаційні питання планування та реалізації тренувального процесу – нестача вільного часу для тренувань у зв'язку з навчально-бойовою діяльністю, відсутність навчально-матеріальної бази (власні стадіони, легкоатлетичні манежі) у осінньо-зимовий період освітлених бігових майданчиків у зв'язку з нетривалою довжиною світлового дня, все це заважає виконанню великих обсягів бігової роботи. До другої групи зараховуємо недоліки, які з'явилися з появою сучасних наукових досягнень у галузі фізіології, біохімії і біомеханіки, які доводять домінуючу роль периферійної ланки в рості спортивних результатів, що привело до принципового перегляду сформованих поглядів на методіку тренування бігунів на середні та довгі дистанції.

Тривалий час пріоритет в розвитку витривалості належав кардіореспіраторній системі. На сьогодні вдосконалення методіки тренування

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

йде по шляху використання засобів, що сприяють тканинній утилізації кисню. Під ці вимоги повною мірою підпадають локальні м'язові навантаження, для включення яких у тренувальний процес річного циклу, не залишають місця традиційно високі обсягу бігу. Виходячи з цього виникає необхідність заміни довгострокової низько інтенсивної бігової роботи, спрямованої на розвиток загальної витривалості, цілеспрямованими силовими навантаженнями на м'язові групи, що несуть основне навантаження в бігу.

Вирішення цих питань і стало основною метою проведеного нами дослідження. Для вирішення поставленого завдання під час тренувального процесу з курсантами на середні та довгі дистанції ми значно скоротили загальний об'єм бігу (до 100-150 кілометрів на місяць) за рахунок виключення низько інтенсивного бігу. Водночас у широкому обсязі застосовували різноманітні бігові та стрибкові вправи, вправи з обтяженнями в статодинамічному режимі на силу повільних м'язових волокон м'язових груп, що несуть основне навантаження в бігу, біг у важких умовах (біг у гору, біг по піску) на швидкості порогу анаеробного обміну, інтервальний спринт, біг на відрізках із змагальною швидкістю протягом усього річного циклу. Це було обумовлено тим, що для адаптації нервово – м'язового апарата до напруженої роботи необхідні більш інтенсивні впливи, чим для дихальної та серцево – судинної системи. Для обстеження спортсменів із метою визначення та оцінки рівня їхньої фізичної підготовленості використовувалися наступні тренувальні завдання:

1. Біг з ходу на 40 метрів для оцінки максимальної швидкості бігу;
2. Результат у потрійному стрибку з ноги на ногу – для оцінки швидкості силових якостей;
3. PSW 170 – швидкість бігу на рівні частоти серцевих скорочень 170 ударів у хвилину;
4. Для визначення рівня спеціальної витривалості:
  - для бігу на середні дистанції – швидкість бігу 4 x 330 метрів з інтервалом відпочинку 2 хв;
  - для бігу на довгі дистанції – швидкість бігу 10 x 330 м. з інтервалом відпочинку 1 хв.

Ворона Д.С., курсантка 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬК. ЇХ МЕТОДИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Серед чинників, що характеризують міць Збройних сил і флотів, найбільш важливим і вирішальним є готовність особового складу до забезпечення захисту суверенітету і територіальної цілісності України. Основною умовою забезпечення постійної бойової готовності армії є рівень бойової підготовки та морально-психологічна підтримка.

Національна програма розвитку Збройних сил України з 2006 року являє собою нову програму військового навчання, морально-психологічної підтримки, підготовки офіцерів, їх теоретичних і методичних навичок. Перед усіма посадовими особами стоїть проблема мобілізації сил військовослужбовців усіх категорій для ефективного виконання поставленого завдання. Таким чином, морально-психологічне забезпечення військової служби – це система заходів, спрямованих на підвищення морального духу армії, морально-психологічний стан і дисципліну особового складу, створення та підтримання правопорядку військових. Військові команди, їх знання та психологічні ефекти. Духовно-психологічна підтримка за кількістю та потребами пов'язується та координується військовими посадовими особами для забезпечення належних морально-психологічних умов для військовослужбовців та всього українського населення. Відповідальність за організацію внутрішніх служб у підрозділі відповідає Верховному головнокомандувачу. Вони організують обслуговування безпосередньо в центрі. Планується весь навчальний процес, усі офіційні заходи, контролюється їх виконання, передаються накази та вказівки командира учасникам навчання, перевірка їх виконання. Керівники навчальних та соціально-психологічних закладів активно залучаються до вирішення внутрішніх службових завдань. Психологічна підтримка спрямована на навчання воїнів свідомому дотриманню вимог військового розпорядку, поваги та виконавської дисципліни. Відмінним місцем для цього є підвищення відповідальності кожного офіцера на закріпленій ділянці служби та створення в підрозділі атмосфери нетерпимості за порушення вимог законодавства. Протягом певного часу старші командири повинні відвідувати заняття для кожного командира взводу, солдата, екіпажу та підрозділу для спостереження за діяльністю в різні зміни. Це дає змогу переглянути найкращі методи роботи, виявити недоліки та запропонувати способи їх виправлення.

Основними завданнями морально-психологічного забезпечення професійної підготовки є: мобілізація воїнів для швидкого та успішного

опанування фахової сфери. Боротьба за сумісність екіпажу, служби та бойового пункту, щоб досягти бойового злиття між підрозділами. Підготовка кожного бійця починається зі специфічного досвіду озброєння та опанування навичок. Під час подальшого навчання бійці опанують знання управління зброєю та військовою технікою, вміння використовувати їх у бою. Як поводитися з військовою технікою, інтеграція практичних навичок і вмінь, перевірка рівня професійної підготовки воїнів проводиться на комплексних польових навчаннях. Щоб кожне тренування було змістовним, вони не лише прищеплюють воїнам знання та вміння, а й любов до військової служби, почуття відповідальності за виконання своєї місії, спонукають до вдосконалення бойового мистецтва. Навчально технічні працівники повинні приділяти пильну увагу підготовці відповідних керівників. Заступник начальника з виховної та соціально-психологічної роботи заохочує солдатів до змагання з обладнанням та інструментами для опанування своєї справи. Військовослужбовці й солдати повинні мати можливість запитати в інспекторів служби, де виникли труднощі при виконанні вправ і завдань. У вправі рекомендується повторити ті самі дії. Навчання є обов'язковим елементом підготовки фахівців і засобом психологічної підготовки воїнів.

Отже, морально-психологічним забезпеченням діяльності військ є усвідомлення кожним військовослужбовцем його відповідальності не тільки за своє, а й за життя побратимів (товаришів). Повинно бути поняття згуртованості та командного духу. У такому середовищі важко бути самим за себе, а якщо відчувається підтримка команди та впевненість у тому, що є «рука допомоги» вже на підсвідомому рівні людина налаштовує себе на позитив, чим самим долає низки труднощів, найпримітивніші такі як розлука з рідним, стрес. Ця тема залишається актуальною тому, що зазвичай усі проблеми беруть свій початок з підсвідомості, а саме налаштування на гірше. Я вважаю, що забезпечення військовослужбовців морально-психологічною підтримкою має важливу роль як для психологічного здоров'я, так і для всієї служби в цілому.

Список використаних джерел

1. Говоруха В., Іллюк О. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України: навч. посіб. Харків : Військ. інститут ВВ МВС України, 2002
2. Ягупов В. Морально-психологічне забезпечення. Київ, 2002.
3. https://revolution.allbest.ru/psychology/00830645_1.html (дата звернення 08.02.2022)
4. https://studopedia.ru/16_105145_moralno-psihologichne-zabezpechennya-sluzhbi-viysk.html (дата звернення 08.02.2022)

УДК 355.318.1

Гарькава С.К., курсантка 110 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат; **Чепель М.О.**, заступник начальника кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор філософії з державної безпеки, полковник

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ СИЛАМИ БЕЗПЕКИ ІЗ ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Сили безпеки виконують завдання із припинення масових заворушень здійснюючи комплекс заходів превентивного та примусового характеру, які направлені на припинення протиправних дій учасників масових заворушень, а також інших визначених законодавчими актами заходів, спрямованих на усунення загроз громадській безпеці, що виникають унаслідок масових заворушень. Досвід виконання подібних завдань в Україні вказує на те, що громадянське суспільство неоднозначно сприймає дії сил безпеки, зокрема Національної гвардії України як основного суб'єкта із припинення масових заворушень, а також Національної поліції, Служби безпеки України, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Для ефективного виконання завдань силами безпеки із припинення масових заворушень виникає необхідність у якісній організації інформаційного супроводу зазначених подій з метою забезпечення принципів відкритості, публічності, суспільної довіри та підтримки громадян через засоби масової інформації та інші комунікативні канали.

Для реалізації механізмів інформаційного супроводу від Національної гвардії України залучаються офіцери з цивільно-військового співробітництва та інформаційного забезпечення, офіцери (групи, відділення) інформації та комунікації, які

забезпечують постійний моніторинг, аналіз та оцінювання матеріалів негативного змісту відносно сил, що залучаються до виконання завдань із припинення масових заворушень;

здійснюють аналіз розповсюдження інформації (джерела), за можливістю – визначають кола осіб (організацій), причетних до інформаційного повідомлення;

визначають «цільову аудиторію» впливу, на яку спрямовується інформаційний вплив;

здійснюють заходи щодо фіксації випадків та фактів розміщення негативних інформаційних повідомлень;

визначають канали комунікації (веб-сайти, соціальні мережі, засоби масової інформації тощо);

готують інформаційні повідомлення щодо виконання завдань із припинення масових заворушень силами безпеки;

організують проведення брифінгів, виступів, круглих столів за участю засобів масової інформації;

забезпечують створення контенту, спрямованого на нейтралізацію негативного впливу, та його розповсюдження через засоби масової інформації, соціальні мережі тощо;

у випадку, коли оприлюднена інформація не знайшла свого підтвердження, або є такою, що не відповідає дійсному стану справ, проводять роботу щодо її спростування.

Для здійснення правової оцінки інформаційного контенту, визначення наявності ознак порушення чинного законодавства стосовно оприлюдненої інформації засобами масової інформації, в якій містяться недостовірні дані щодо дій сил безпеки, можуть залучатися фахівці юридичної служби.

Інші суб'єкти сил безпеки, які залучаються до виконання завдань із припинення масових заворушень, використовуючи наявні сили і засоби, здійснюють інформаційний супровід та взаємодіють між собою в межах своїх повноважень.

УДК 355.318.1

Гілецька О.І., курсант 2-го курсу, факультету № 3 ПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ; **Шевців М.Б.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права, конституційного та приватного права Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ – УЧАСНИКІВ АТО/ООС

Події на Сході України з 2014 року активно вплинули на формування у державі соціального статусу захисників, з цього і виникла проблема у сфері забезпечення соціального захисту учасників антитерорестичної операції та операції Об'єднаних сил, що захищали кордони нашої держави та її суверенітет. Захист одного з найважливіших напрямів військово-правової реформи в Україні є вирішення проблеми вдосконалення гарантій реалізації правового та соціального захисту військовослужбовців.

Як зазначено у законодавстві, регулювання соціального захисту військовослужбовців здійснюється на основі Основного закону держави. Так, ст. 17 Конституції України визначає гарантії соціального та правового захисту військовослужбовців: «Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» [1, с. 116]. Хоча норми Конституції України є нормами прямої дії, вони не можуть детально

врегулювати всі аспекти соціального та правового захисту військовослужбовців. З огляду на це, закріплені Конституцією України норми потребують додаткової конкретизації і розвитку в законодавстві держави, а саме: в законах, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, наказах Міністерства оборони України та в інших нормативно-правових актах [2, с. 102–110].

Дослідженню соціального захисту військовослужбовців та осіб, що перебувають у складі добровольчих формувань, теоретико-методологічні проблеми соціального захисту та механізмів його реалізації досліджують у своїх роботах В. Скуратівський, В. Вакуленко, Н. Болотіна, Л. Баранник, О. Лаврухінта та інші. Дослідженню нормативно-правових засад соціального захисту учасників бойових дій присвятили роботи такі вчені, як І. Дацюк, О. Кондратенко,

М. Кравченко, А. Кириченко, Д. Чижов та інші. Гарантії соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей передбачають, що військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України й міжнародно-правових актах [1, с.166] .

Завдання захисту та збереження основних прав громадян своєї держави являється невід'ємною складовою будь-якої правової держави. Не є винятком у цьому контексті й Україна. Соціальний захист військовослужбовців на законодавчому рівні регулюється законами України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про Збройні сили України», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист». Військовослужбовці водночас із загальним правовим статусом володіють спеціальним статусом, який не просто доповнює загальний, а й змінює його. Спеціальний статус визначається сукупністю передбачених як загальним, зокрема Конституцією, так і спеціальним (військовим) законодавством прав, свобод, обов'язків і відповідальності [1, с.166- 167] .

Питання соціального захисту учасників бойових дій регламентуються Законом України «Про статус ветеранів війни та гарантій їх соціального захисту» № 45 від 22.10.1993 р. (далі – Закон № 45) [3]. Щодо кола осіб на яких поширюється дія нормативно-правових актів, ми можемо сказати, що вони поширюються на всіх без винятку учасників АТО/ООС. Закон № 45 спрямований на захист учасників бойових дій шляхом встановлення правового статусу учасників бойових дій; забезпечення належних умов для підтримки здоров'я; надання пільг, переваг та соціальних гарантій; формування в суспільстві шанобливого ставлення до них. У законі визначені базові права, пільги та гарантії для учасників бойових дій, але не прописані відповідні механізми та порядки реалізації цих прав, що ускладнює їх використання. На

сьогодні, система пільг налічує понад 20 видів, здебільшого має компенсаторне, а не мотивувальне спрямування, не зважає на особливості сьогодення та не забезпечує гідного рівня життя ветеранів війни. Процес поліпшення законодавчої бази з питань соціального захисту учасників бойових дій відбувається постійно: переглядаються і доповнюються окремі положення Закону № 45, розширюється перелік осіб, які мають право на статус учасника бойових дій (ветерана війни), учасника АТО (ООС) та Революції Гідності з наданням зазначеним особам відповідних пільг [4].

У даному дослідженні вважаємо необхідним зупинитися на соціальному захисті учасників АТО (ООС). Згідно із діючим Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань із захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час. До них належать: військовослужбовці Збройних сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу і військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів [5]. Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій полягає у забезпеченні прав, гарантій та компенсацій. Формування системи задоволення певних соціальних потреб ветеранів війни враховує забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання їм освітніх послуг, дотримання трудових прав, соціальної та професійної адаптації, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення тощо [6, с. 116-117].

Також, слід пригадати нам ще сім'ї учасників АТО/ООС, на них також поширюються спеціальні нормативно-правові акти, серед них пропонуємо виділити із загалу Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» [7] з відповідними змінами щодо оздоровлення дітей учасників АТО, а також закони України «Про охорону дитинства» [8] та «Про вищу освіту» [9], якими гарантовано державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти в державних та комунальних навчальних закладах дітям учасників бойових дій, зокрема учасників АТО.

Гарантується і пенсійне забезпечення членів сімей учасників АТО закони України «Про внесення зміни до статті 36 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 травня 2014 р. (збільшення розміру пенсії в разі втрати годувальника з 40% до 70% грошового забезпечення годувальника) та «Про внесення зміни до статті 37 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 червня 2014 р. (мінімальний розмір пенсії в разі втрати годувальника встановлено на рівні двох прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність). А ще, слід звернути увагу на рішення про присудження нагород, премій, представлення до чергового звання, рішення щодо демобілізації, а також рішення судових органів з конкретних особистих питань. Зокрема, до актів індивідуальної дії належать рішення про присудження статусів учасників бойових дій Міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера. Рішення номерні та проіменовані з грифом обмеженого доступу і затверджуються відповідним протоколом [6, с. 116].

Також, слід виділити у державі і проблему, що пов'язана із формуванням законодавства та досягнення реалізації. Сюди можемо віднести отримання таких послуг та пільг (третина і більше охочих не змогли ними скористатись):

- забезпечення автомобілем для осіб з інвалідністю внаслідок війни: з 27 опитаних, що зазначили спроби скористатися цією пільгою, лише один респондент отримав автомобіль;

- покращення житлових умов: 62% охочих не змогли скористатись цією пільгою переважно через відсутність фінансування; також респонденти зазначали, що важко довести підстави для покращення житлових умов;

- участь у державних програмах з безоплатної професійної адаптації, курсах з підвищення кваліфікації та професійне навчання: 51% охочих не змогли скористатись цією пільгою в основному через відсутність потрібних курсів або через відмову в участі у курсах на безоплатній основі;

- протезування для осіб з інвалідністю внаслідок війни: 40% охочих не змогли скористатись цією послугою переважно через незнання, де її можна отримати, або відмову у наданні цієї послуги;

- отримання безкоштовних ліків: 39% охочих не змогли скористатись цією пільгою переважно через те, що в аптеці відмовилися надати препарати безкоштовно, або не було потрібних препаратів, або лікарі відмовлялися виписати відповідний рецепт (мотивуючи це тим, що респонденту все одно не нададуть препарати безкоштовно);

- санаторно-курортне лікування: 39% охочих не скористалися цією послугою переважно через відмову надати путівку безкоштовно або через відсутність показань для такого лікування. Крім того, деякі респонденти зазначали, що їм пропонували путівку в санаторій, до якого дуже далеко і складно добиратися;

- першочергове відведення земельної ділянки: 32% охочих не змогли скористатись цією пільгою переважно через відсутність ділянки в межах адміністративної одиниці, яка підходить респонденту, або відсутність будь-якої вільної ділянки, або відсутність землі з потрібним призначенням та площею відповідно до встановлених норм [10, с.179].

Отож, підсумовуючи вище зазначене, мусимо констатувати, що нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників АТО/ООС на сьогодні у нашій державі базується на певній організаційно-інституціональній та нормативно-регулятивній системі соціального захисту, що стосується і самих учасників АТО/ООС а також і членів їхньої сімей. Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій полягає у забезпеченні прав, гарантій та компенсацій. Соціальний захист учасників АТО/ООС врегульовується законодавством, що враховує забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання їм освітніх послуг, дотримання трудових прав, соціальної та професійної адаптації, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення тощо.

Список використаних джерел

1. Кривенко Ю.В. Військовослужбовець та доброволець: правовий і соціальний захист. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 3(28) Том 1, 2019 С. 166-170

2. Пашинський В.Й., Свистільник І.А. Правове регулювання соціального і правового захисту військовослужбовців в Україні. Юридична наука.2013. С. 102–110

3. Офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/ua>

4. Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо посилення соціального захисту учасників антитерористичної операції, учасників Революції Гідності та членів сімей загиблих таких осіб № 2203-VIII від 14.11.2017 р. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2203-19>

5. Офіційний сайт Міністерства оборони України. Нормативно-правова база. URL: <http://www.mil.gov.ua/ministry/normativno-pravova-baza>

6. Кондратенко О. Загальні засади нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. № 4. С. 113–120. (Серія «Державне управління»).

7. Про оздоровлення та відпочинок дітей [Електронний ресурс] : Закон України від 4 верес. 2008 р. № 375-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-17>

8. Про охорону дитинства [Електронний ресурс] : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

9. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

10. Пінчук Р.С., Письменна О.П. Правовий захист учасників бойових дій та ветеранів війни. № 83 (2019): Актуальні проблеми держави і права. с.175-183

УДК 355.318.1

Голобородько Л.В., курсантка 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Загострення військово-політичної ситуації в країні, економічна нестабільність країни, призводить до того, що гостро постає питання соціального захисту військовослужбовців. Ураховуючи те що, військова загроза виникла не так давно, то можна з упевненістю сказати про те, що нормативно-правова база, яка саме забезпечує соціальний захист військових є досить недосконалою та не розвинутою.

Для повного розуміння тематики, потрібно схарактеризувати поняття соціального захисту. Соціальний захист – це система державного гарантування прав громадян України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством України [3].

У 2018 році було проведено оцінювання рівня задоволення потреби в отриманні пільг та компенсацій учасниками бойових дій в АТО. В опитуванні взяли участь 23 військовослужбовці. За віком респонденти були представлені так: менше 20 років – 4%, 20-30 років – 74%, 35-40 років – 0%, більше 40 років – 22%. Серед опитаних 100% – це чоловіки, з них особи офіцерського складу – 13%, прапорщики – 9%, особи старшинського та сержантського – 17%, особи рядового складу – 61%.

В анкеті були присутні питання, проаналізувавши які можна було визначити рівень соціального захисту військовослужбовців та їх сімей. Серед опитаних виявилось 39,1% респондентів. Решта (59,9%) такого статусу не мають, тож відповідно до вимог ст. 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» шість осіб з десяти були позбавлені понад 20 різних видів пільг, найважливіші з яких:

- 1) безоплатна лікарська допомога, виплата допомоги з тимчасової непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати;
- 2) 75-процентна знижка квартирної плати та вартості комунальних послуг;

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

- 3) безоплатний проїзд на громадському транспорті;
- 4) першочергове забезпечення житловою площею;
- 5) щорічна разова грошова допомога до 5 травня.

Проаналізувавши вищесказане стає зрозуміло, що б із 10 військовослужбовців, які не мають формально закріпленого статусу учасника бойових дій, вперше перебувають зоні АТО і раніше до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення не залучалися. Враховуючи цей факт, керівництво військової частини є соціально відповідальним за оформлення цим військовослужбовцям статусу учасника бойових дій та внесення їх у чинний реєстр учасників АТО [1, с. 111–112].

Оснoву нормативно-правового забезпечення соціального захисту учасників бойових дій становлять: Конституція України, відповідні закони, Укази Президента України та Урядові рішення. Понад сто нормативно-правовими актами регламентуються суспільні взаємовідносини у сфері соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей. Попри це, система соціального захисту учасників бойових дій на сьогодні залишається належно неврегульованою на законодавчому рівні.

Основними законопроектами, підзаконними нормативно-правовими актами та державними програмами, спрямованими на розв'язання нагальних питань соціального захисту учасників АТО, яким надано статус учасника бойових дій, є:

- Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції” № 150/2015 від 18.03.2015 р.;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) “Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції” № 359-р від 31.03.2015 р.;
- Постанова КМУ “Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення” № 413 від 20.08.2014 р.;
- Постанова КМУ “Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції” № 497 від 12.07.2017 р. та інші.

Слід зазначити, що законодавчого врегулювання потребує низка питань [2, с. 40–41]:

- 1) захист прав, грошове забезпечення та визначення механізму компенсаційних виплат родинам у разі загибелі військового;
- 2) страхування життя та здоров'я військовослужбовців;
- 3) затвердження програм медико-психологічної реабілітації учасників бойових дій ;
- 4) затвердження програм соціального забезпечення учасників бойових дій, які були демобілізовані або завершили свій контракт.

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що останнім часом сфера соціального захисту військових реформується, але такі зміни запроваджуються на кількість, а не на якість. Зазначимо, що значна кількість прийнятих нормативно-правових актів у сфері соціального захисту військовослужбовців не відповідає рівню життя сьогодні та тим затратам, які військовослужбовці віддають, захищаючи свою державу.

Список використаних джерел

1. Семів Л., Клос В. Соціальний захист військовослужбовців: проблемі питання в соціологічній оцінці. Економіка праці, демографія, соціальна політика. Вип. № 5. 2018. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20185\(133\)/sep20185\(133\)_110_SemivLK,KlosVR.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20185(133)/sep20185(133)_110_SemivLK,KlosVR.pdf). (дата звернення 06.02.2022).
2. Кравченко М. Основні проблеми соціального захисту учасників АТО. Аспекти публічного управління. 2015. № 11–12. С. 36–43.
3. Українські Закони. Соціальний кодекс України: Проєкт / В. С. Журавський та ін. ; Християнсько- демократична партія України. Київ: Логос, 1998. 319 с.

УДК 355.318.1

Гонтар А.А., курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Токар А.А.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У загальнотеоретичному розумінні морально-психологічне забезпечення людини, а особливо для військовослужбовців є важливим та цілеспрямованим явищем, що здійснюється з метою формування, підтримання і поновлення в особового складу військ (сил) психологічної готовності до виконання завдань, емоційно-вольової стійкості до ситуацій різної складності та забезпечення психологічного здоров'я.

Ця тема актуальна тим, що зміни військово-політичної ситуації у світі, тенденції до розвитку сил, засобів та способів збройної боротьби, у тому числі інформаційного та психологічного характеру, повертають нас до тих часів, коли морально-психологічні фактори є визначальними не лише у військовий, а й у мирний час. Керуючись державницькими інтересами України, ми повинні мати у Збройних силах та правоохоронних органах ефективні органи морально-психологічного забезпечення, тому що жорсткий наступ людей, що безпосередньо спрямований на протистояння і результат – перемогу, буде залежити від сформованості та мобілізованості складових сучасного бою.

Психологічне забезпечення є невід'ємною складовою частиною морально-психологічної готовності та застосування військ (сил) [1].

Мета такої діяльності полягає у своєчасному відпрацюванні спеціальних ситуацій, можливих помилок, формуванні стійкого стану військовослужбовців і соціально-психологічних характеристик правоохоронних та військових колективів, раціональної взаємодії командирів (начальників), офіцерів з підлеглими щодо використаного потенціалу та успішності виконання покладених завдань [2].

Для розв'язання питань з морально-психологічним станом військовослужбовців необхідним є виконання наступних завдань:

Створення соціальних умов для вирішення особовим складом поставлених перед ними завдань, взаємодії та підтримці з боку державної влади та органів місцевого самоврядування;

Спостереження за психологічним станом особи після бою (бойових дій) та стресу від службових ситуацій;

Аналіз відносин підпорядкування командирів (начальників) з підлеглими та їх взаємодія під час командних завдань;

Своєчасне вирішення питань та проблем, що стосуються психологічних взаємодій;

Виявлення військовослужбовців з морально-психологічною нестійкістю та подальше здійснення психопрофілактичних і психокорекційних заходів;

Тактико-спеціальна підготовка, опрацювання та реалізація алгоритму вирішення можливих ситуацій у ході бойових дій або екстремальних ситуаціях у службі;

Підтримка емоційно-стійкого та оптимістичного стану особового складу, постійна взаємодія з офіцерами;

Ознайомлення з основами домедичної допомоги у різних зонах ведення вогню [3].

Виконання завдань із загальної психологічної підготовки досягається формуванням у правоохоронців та військовослужбовців визначеної мотивації, спрямовується на навчання їх прийомам емоційно-вольової мобілізації, зняття негативних психічних станів, методам надання собі і співслужбовцям першої психологічної допомоги та стійкості відповідних підрозділів [1, с. 21].

Ефективність психологічної діяльності досягається постійним психоконтролем та аналізом морально-психологічного стану військовослужбовців, правоохоронців, колективів підрозділів та частин, урахуванням морально-психологічного стану особового складу при оцінці боєздатності військ, умілим використанням сил та засобів психологічної допомоги, постійною взаємодією з органами управління, розвідки, медичної та тилової служб.

Підсумовуючи, варто зазначити наступне: основу забезпечення морально-психологічного стану службово-бойової діяльності військовослужбовців та правоохоронців становлять: морально-психологічна єдність військ, служб та їх

взаємозв'язок, готовність та зрілість, активна робота з особовим складом та розуміння можливих ризиків, згуртованість військ на основі національних та моральних цінностей і спільної мети, повна готовність службовців захищати Батьківщину та інтереси свого народу і безпосередньо виконувати поставлені перед ними завдання. Найголовніше підтримувати постійний зв'язок з особовим складом, надавати потрібну психологічну та моральну допомогу в різних службових ситуаціях. Могутність та безпека нашої країни лежить у руках якісно виконуючих власні обов'язки правоохоронців та військових, які повинні працювати та мати складену роботу для забезпечення відмінного результату [1, с. 25].

Список використаних джерел

1. «Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України» /за редакцією В.В. Стасюка, НУОУ, м. Київ, 2012 р. URL: <https://dovidnykmpz.info/wpcontent/uploads/2018/06/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A-%D0%9C%D0%9F%D0%97-%D1%83-%D0%97%D0%A1%D0%A3.pdf>
2. «Військова психологія» / Підручник /за редакцією В.В. Ягупова. URL: <http://www.medbib.in.ua/viyskova-psihologiya.html>
3. «Морально-психологічне забезпечення» /Курс лекцій/за редакцією В.В. Ягупова. URL: <https://studopedia.org/12-97252.html>

УДК 355.318.1

Гулько К.О., курсантка КП-133 ФПФПКП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Біліченко В.В.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Тінін Д.Г.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПОДОЛАННЯ
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗЛАДІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ
ДІЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Жодна війна, або військові дії, не обходяться без людських втрат. У більшості випадків як результат до людських втрат ми відносимо летальні випадки або понівечення людського тіла, що собою матиме наслідки у вигляді інвалідності. Досить частим на цьому фоні ми можемо спостерігати морально-психологічні розлади у військовослужбовців, які отримали інвалідність. Отже, на сьогодні питання психологічної підготовленості як військовослужбовців, так і ветеранів та інвалідів, потребує кардинальних та результативних змін, об'єктивної оцінки, проведення всіх допустимих лікувальних і реабілітаційних заходів. За показниками Державної служби України у справах ветеранів війни

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

та учасників АТО, лише станом на 10.01.2018 реабілітаційні осередки надали морально-психологічну допомогу 10321 учасникам бойових дій, що були демобілізовані після АТО.

На жаль, в умовах сьогодення масштабність наслідків війни на Сході України для учасників бойових дій, що отримали інвалідність, важко оцінити точно. Однак згідно зі статичними даними, отриманими від Міністерства у справах ветеранів, станом на 01.07.2021 в Україні налічується 423 076 осіб, що одержали статус учасника бойових дій [1]. Також, згідно даних наукових джерел, ми можемо побачити, що майже кожен шостий учасник бойових дій, що отримав травму, страждає психологічними розладами.

Одна з найрозповсюдженіших таких психологічних травм є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), що виникає в учасників бойових дій через не визначений проміжок часу після травмування. Згідно з МКХ-10, ПТСР є психогенним захворюванням, в наслідок впливу надзвичайного стресу, який викликає дистрес у людини. У деяких дослідженнях підтверджують той факт, що посттравматичні стресові розлади складають від 10 до 50 % усіх учасників бойових дій, в особливості тих, хто отримав травму. До станів, які змінюють морально-психологічну свідомість у військовослужбовців у період бойових дій відносять: відчуття бойової утомленості, зниження когнітивних функцій та пам'яті, неуважність, психічна загальмованість, реактивний стан, як вид найтяжчої форми бойової психіатричної патології. У результаті негативного впливу цих факторів, близько 90 % військових потребують допомоги в комплексній медичній реабілітації, що є актуальною проблемою державної політики та медичної реформи на сьогоднішній день [2, с. 25].

Для того, що б винайти способи подолання ПТСР у військових, дослідники Військово-медичного клінічного центру Західного регіону провели бесіду із пораненими, з метою дослідити психологічний стан військовослужбовців, що отримали травму. Вона базується на вербальному морально-психологічному контакті між психологом та пораненим, що дає можливість шляхом правильної постановки запитань під час бесіди, виявити в учасників бойових дій психологічні розлади такі, як агресивність, порушення пам'яті та концентрування уваги, депресивні і тривожні стани, проблеми сну і так далі. Отримані дослідниками результати підтвердилися та відповідають даним з наукової літератури. Дослідження показало:

- У 25 % військових, що приймали участь у бойових діях і в результаті не отримали поранення, виникають морально-психологічні розлади.

- У 40–50 % поранених і тих хто отримав інвалідність внаслідок бойових дій психологічні розлади виникають частіше [2, с. 24].

Також досліди проведення реабілітації військовослужбовців, що мають морально-психологічні розлади провели на лікувально-профілактичній базі в медичному центрі НГУ «Нові Санжари». Це показало, достатньо ефективну методику лікування за допомогою мистецтва, тобто малюнками, графіками,

скульптурами, живописами; з різноманітними технологіями – ігровими, театральними, танцювальними і іншими терапіями. Дослід, також, показав, що ранкова зарядка, плавання, гімнастика на березі річки допомагає перезавантажити свідомість, зняти тривожні стани, напруження, дратівливість і вже через певний час можна повернутися до своєї родини.

Отже, отримане поранення у збройному конфлікті є великим стресовим потрясінням, що може призвести до різноманітних функціональних порушень, в тому числі й морально-психологічного. При дослідженні психологічних змін у військових, що отримали поранення, встановлено, що в 38,8 % обстежених пацієнтів виявлено ознаки посттравматичної стресової реакції (ПТСР). Ця категорія пацієнтів потребує як медичної, так і психологічної реабілітації.

Список використаних джерел

1. Питання визнання учасниками бойових дій, надання статусу учасника бойових дій та виплати відповідних одноразових грошових допомог розглянуто на слуханнях у Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. Опубліковано 08.12.2021. URL:

https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/217522.html#:~:text=Станом%20на%2001.07.2021%20року,у%20здійсненні%20заходів%20із%20забезпечення

2. Радецька Л., Лаба І., Смачило А., Нечаєва О., Лопатенко К., Баумер М. Особливості проявів бойових стресових розладів у поранених військовослужбовців збройних сил України – учасників бойових дій. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. issn 2411-1597. Медсестринство. 2020. № 4. С. 23-26. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16/card2#Card

УДК 355.318.1

Гулько К.О., курсантка КП-133 ФПФПКП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тимофєєв В.П.** старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Тінін Д.Г.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЧИ ЗАСТОСУВАННІ ЗБРОЇ

На сьогодні Україна перебуває в постійній бойовій готовності. Адже, при виявленні агресії потрібно буде захищати територіальну цілісність та кордони нашої держави. Це означає бути готовим до загрози життю та здоров'я кожного військовослужбовця, виявляти героїзм та мужність, прагнути усякою ціною перемогти та бути готовим заради цього принести будь-які жертви. Саме морально-психологічний потенціал визначає здатність витримати таке

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

напруження, не втративши бажання до перемоги. Але, оскільки, духовний потенціал – це загальні можливості, то реальна здатність військ до збройного конфлікту визначається воєнним потенціалом держави та професійно-діяльними навичками [2].

Професійно-діяльній напрям базується на отриманні особою морально-психологічного потенціалу: гуманітарних знань, управлінських, організаційних, а також практично професійних навичок. Особливо важливим аспектом в такій підготовці являється набуття знань та навичок для роботи та поведіння з вогнепальною зброєю. Таким чином, бойовий потенціал обороноздатності будь-якої держави визначає морально-психологічний стан військовослужбовців, від яких визначною мірою залежить боєздатність та військова готовність, здатність здійснити поставлені бойові задачі.

Але існують такі проблеми, які впливають на рівень підготовки військовослужбовців, наприклад, неукомплектованість сучасним обладнанням стрілецьких тирів. Неможливість створити умови для наближення до реальності, небезпечності та стресової ситуації, яка потребує миттєвого та логічного вирішення ситуації у обстановці, яка спіткатиме особовий склад під час збройного конфлікту.

Також, ми можемо спостерігати не лише проблеми рівня підготовки, але й проблему недостатньої психологічної підготовки, відсутність психоемоційної стійкості при виникненні конфліктів у військовослужбовців в середині колективу. Потребує й покращення подальша індивідуальна психологічна підтримка військ під час проходження служби.

На нашу думку, щоб подолати проблему психологічної підготовки особового складу до застосування чи використання вогнепальної зброї, потрібно сформувати впевненість військ у ефективності та надійності своєї зброї. Це забезпечуватиметься стійкими знаннями тактико-технічної характеристики, матеріальної частини, опанування техніки усунування затримок та несправностей в найкоротший термін, а також доглядати за виданою для користування вогнепальною зброєю. Вимагати знань нормативної бази, адже у своїй діяльності вони повинні дотримуватися та керуватися нормами законів та наказів, а також вміло застосовувати навички зі стрільби в будь-якій обстановці.

Для того, щоб морально-психологічний потенціал зростав, потрібно підвищувати інтерес військ до стрільби та вивчення вогнепальної зброї, а саме навчати за короткий час усувати несправності, виконувати правильно та швидко нормативи у складних умовах та обстановці, також це все можна зробити у вигляді змагання. Для підвищення «бойового духу» військового можливо провести практичні вправи зі стрільби в польових умовах, демонструючи при цьому всі можливості індивідуальної зброї.

Спорядження, збирання та розбирання зброї необхідно здійснювати не тільки на стелажах в спеціально обладнаному місці, але й в різних природно-кліматичних умовах, біля машини, в окопі, траншеї чи на брезенті, вдень або в

темну пору доби. Адже, впевненість при поводженні зі зброєю зростає у результаті багаторазових тренувань. Дії військовослужбовців повинні обмежуватися та оцінюватися на кожному занятті. Здійснюючи контроль над своїми підлеглими викладачі повинні урахувувати особові індивідуальності, а також психологічні особливості.

Кінцевий результат морально-психологічної підготовки військовослужбовців є готовність до діяльності, адже більшість військових бояться не того, що відбувається під час ведення воєнних дій, а того що може трапитися. Саме це призводить до відчуття стабільного психологічного стресу, що зростає кожен хвилину. Майже кожен військовослужбовець страждає від внутрішньої битви, що діється у його душі. Такий аспект виникає між страхом полягти або бути понівеченим, а також його особистим переконанням про здійснення військового обов'язку. Втім, ми не можемо нічого зробити з нав'язливим почуттям тривоги, яке володіє людиною [1].

Таким чином, формування психологічної готовності – це можливість успішно адаптуватися до будь-яких, у тому числі й до дискомфортних умов професійної діяльності, та ефективно виконувати поставлені завдання. Для того, щоб військовослужбовці діяли упевнено, застосовуючи зброю, їм необхідно розвивати готовність через систему спеціальних вправ та тренувань. Також, їм потрібна переконаність у правомірності власних юридично обов'язкових рішень та дій перед застосуванням зброї, у момент прицільного пострілу для знищення цілі.

Список використаних джерел

1. Психічні стани військовослужбовців при підготовці та веденні бойових дій. / Інфопедія, для поглиблення знань. URL: <https://infopedia.su/16xf59.html>
2. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: Підручник: у 2 ч., ч.1. / колектив авторів; за заг. ред.. В. В. Стасюка. Київ : НУОУ, 2012. 682 с.

УДК 375.04

Даньшина О.С., студентка 158 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Соколовська Ю.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК МОДУС ПАТРІОТИЗМУ

Усталене визначення дефініції «патріотизм» відповідно до Академічного словника української мови є таким: любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви та подвиги. Традиційно в Україні патріотизм та його формування розгортаються у площині інтерпретацій історичного минулого. Патріотизм пов'язують із знанням історії та культури, мови, звичаїв традицій, досліджуються історичні постаті, що мають слугувати взірцем, формуючи патріотичні почуття. Отже, патріотизм та його формування повністю занурені у «минуле».

Але чи не є патріотизмом піклування про майбутнє?

«Майбутнє» як щаслива доля людини та країни прийдешніх поколінь, які ідентифікуватимуть себе як українці і зможуть реалізувати свій потенціал, забезпечуючи добробут своєї (а не чужої країни), – чи не це утворює зміст справжнього патріотизму?.

Міркування про майбутнє, перспективи розвитку країни, якщо прагнути досягти гідного місця в міжнародному співтоваристві, мають принаймні орієнтуватися на ті цілі й перспективи майбутнього, що їх визнає сучасний світ.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) чи Глобальні цілі, що були задекларовані з метою покінчити з бідністю, захистити планету та забезпечити мир і процвітання для всіх людей у світі. ЦСР спрямовують на правильний вибір з метою стабільного підвищення якості життя для майбутніх поколінь. Вони містять орієнтири та показники для всіх країн світу відповідно до їх власних пріоритетів і екологічних проблем світу загалом.

Цілі сталого розвитку, були визнані Україною та адаптовані у національних контекстах з урахуванням специфіки національної ситуації у 2017 році. Національні Цілі сталого розвитку стали основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», серед сімнадцяти цілей, шість конкретизує через актуалізацію проблем пов'язаних з екологічною культурою, що мають забезпечити сталий розвиток українського соціуму.

На сьогодні ні в кого не викликає сумнівів стан екологічної загрози, яка має глобальні масштаби. Ця ситуація породжує необхідність пошуку гармонізації відносин «природа-людина». Для подолання екологічних небезпек потрібно сформувати нову ментальність, новий спосіб життя, створювати

екологічно зорієнтовану цивілізацію. Для подолання екологічної кризи не достатньо змінити господарсько-економічні відносини (діяльність), зміни потребує мораль (етика) людини. Майбутнє людства, зокрема і українців, бачиться як такий розвиток, при якому будуть збалансовані соціальний та економічний розвиток відповідно до можливостей біосфери, підтримувати її збереження. На сьогодні альтернативи сталому розвитку не існує.

Екологічна культура, екологічне виховання повинно стати складовою національно-патріотичного виховання в Україні. Вагому роль у формуванні екологічної культури відіграє екологічна освіта.

Зазвичай екологічну культуру розуміють як знання основних закономірностей та взаємозв'язків у природі й суспільстві та емоційно-чуттєві переживання, емоційно-ціннісне та діяльнісно-практичне ставлення до природи. У процесі формування екологічної культури можливо виділити взаємопов'язанні напрями:

- екологічна свідомість;
- морально-естетичне ставлення;
- діяльнісно-практичне ставлення.

Безумовно, екологічна культура – це єдність ціннісних орієнтацій та практичних дій, спрямованих на збереження довкілля. Безумовно дуже важливою є персональна позиція особистості (мотивація, моделі поведінки тощо), але необхідні інституціональні форми, що забезпечать можливість у життєвих практиках реалізовувати цінності екологічної культури.

Таким чином, уважаємо, що сьогодення змушує сучасне суспільство до переходу від декларативних заяв та гасел до практичного втілення патріотизму як реального піклування (забезпечення) про майбутнє. Формування екологічної культури сучасних та майбутніх поколінь постає як вагомий складник патріотизму.

УДК 1:316.613-057.36

Дем'янишина С.В., курсантка 130 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдатка; **Непіпенко Л.П.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент

ЖИТТЄВИЙ СВІТ ВОЇНСЬКОЇ СЛУЖБИ

Воїнська служба – важливий компонент структури суспільства, а культура воїнської служби органічно доповнює і збагачує культуру українського суспільства, будучи її складником.

Культура воїнської служби являє собою сукупність духовних і матеріальних аспектів людської діяльності, пов'язаних із військовою справою і війною. Культура воїнської служби формує особистість не тільки самого

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

військовослужбовця, але й громадянина держави. Через ставлення до воїнської служби формується і ставлення до держави. Культура воїнської служби невід'ємна від культури суспільства в цілому, тому періоди піднесення й падіння воїнська культура переживає разом із загальною культурою.

Життєвий світ культури воїнської служби просякнутий специфічними настановами.

Феномен «життєвого світу» розкривається в образі безпосередньої дійсності людської буттєвості як тієї реальності, у яку вкорінена людина, як тієї дійсності, у яку вона «вживлена». У життєвому світі людина має справу не з природними речами, а з предметами оцінки, мислення, сприймання, тобто з об'єктами в їх смисловій наповненості й значимості.

Життєвий світ, як світ повсякденного життя, являє собою духовне утворення в житті суспільства, що задає форми орієнтації та поведінки людини. З одного боку, життєвий світ виступає певним імпульсом, джерелом наших успіхів і перетворень, смислів життя. З іншого боку – людина, внаслідок певних життєвих ситуацій у власному життєвому світі може опинитися і стані невизначеності, падіння. Світ стане ворожим, а життя перетвориться в існування. Особливо такі стани характерні для суспільства і особистості на зламі історичних епох.

Важливим компонентом життєвого світу співтовариства є специфічний вид знань і діяльності, а також досвід, яким володіють, використовують і передають один одному його представники.

Структура життєвого світу воїнської служби складається з декількох рівнів: знання і вміння (знання про військову службу у самому широкому смислі, спеціалізовані знання відносно тих чи інших її аспектів, а також вміння ефективно застосовувати ці знання для виконання завдань у відповідності з призначенням воїнської служби); соціальні, соціально-політичні, соціально-економічні, ідеологічні та інші умови, котрі його породжують; базові цінності воїнської служби; символи воїнської служби; воїнські традиції.

Офіцери як основні носії воїнської культури є силою, яка підтримує сталий стан життєвого світу воїнської служби, виробляючи та зберігаючи специфічні воїнські традиції у процесі передачі воєнно-специфічних знань і досвіду. Статус офіцера в життєвому світі воїнської служби закріплюється через символи, що підкреслюють значимість його ролі «захисника», «носія і зберігача традицій». Лише на поверхховому рівні знакової інтерпретації офіцер може виступати носієм «нейтральних символів», як «фахівець», «керівник», «вихователь».

Офіцер акумулює в собі культуру воїнської служби, уособлюючи собою сукупність базових цінностей воїнської служби – ідейно-моральних, організаційно-технічних тощо. Основні характеристики офіцерства можна розглядати у якості сакральних символів, що характеризують воїнську службу в цілому: «опора державної влади», «гарант національної безпеки».

З іншого боку, офіцерство у життєвому світі воїнської служби виступає в ролі носія символів «наставника», «заступника», «вихователя» для підлеглих, що відкриває такий важливий символічний рівень життєвого світу як патерналізм – чуйне, турботливе ставлення і увага до людей, доброзичливість у поєднанні з вимогливістю. Усе це сприяє закріпленню таких символічних настанов, що виступають потужними скрепами для культури воїнської служби, як «бойове братство», «шанування воїнських ритуалів і традицій», «належне виконання воїнського обов'язку»

Незважаючи на різні військові спеціальності, існує дещо загальне, характерне для життєвого світу воїнської служби, що складає її сакральну сутність. Це набір цінностей і норм, ритуали, символи, воїнські традиції, звичаї, культурні і поведінкові настанови. Характерними рисами життєвого світу воїнської служби є маскуліність, тотальність, дуалізм, жорстка регламентація тілесності, підтримка оптимального рівня фізичного здоров'я.

Життєвий світ воїнської служби пронизує всі сфери військової організації. Не дивлячись на те, що до Збройних сил та інших військових формувань залучають жінок, життєвий світ воїнської служби все ще залишається переважно світом чоловіків. Відповідно однією з головних характеристик життєвого світу воїнської служби залишається його маскуліність.

Життєвий світ воїнської служби є носієм характеристик «тотального інституту». Тотальний інститут можна визначити як місце проживання чи праці, де велика кількість людей, що знаходяться у схожій ситуації, виключених з більш широкого співтовариства на помітний проміжок часу, разом проводять закритий формально життєвий цикл, що адмініструється.

Тотальність як характерна риса життєвого світу воїнської служби виявляється у специфічних засобах соціальної взаємодії, вузькому колі соціального спілкування, домінуванні маскулітних і патерналістських ціннісних настанов, систематичному використанні типових ритуальних, знаково-символічних засобів, формуванні особливої автономної корпоративної субкультури, високому ступені конформізму у соціальній поведінці в межах службової діяльності, відсутності свободи дій.

Дуалізм як риса ідентичності, що притаманна життєвому світу воїнської служби виявляє себе у наявності зовнішнього і внутрішнього Я. У тотальних організаціях зовнішнє Я – це заздалегідь завдані «зразки» підлеглому і начальника, кожен з яких здійснює виконання встановлених вимог членів військового співтовариства. Внутрішнє Я, як правило, виконує компенсаторну функцію, і його образи слугують доповненням тих сторін людської особистості, які не можуть будь-як виявити себе.

Важлива характеристика життєвого світу воїнської служби – жорстка регламентація тілесності. У структурах цього життєвого світу людська сила піддається ретельному контролю, тіло дисциплінується через ретельну організацію внутрішнього простору, медичних і психологічних досліджень,

фізичної підготовки, тренуваності і витривалості. Регламентації і догляду піддається все: підтримка фізичного здоров'я, зовнішній вигляд тощо.

Загалом сакральність настанов життєвого світу воїнської служби зберігається і закріплюється в текстах присяги і воїнських уставів, кодексі честі військовослужбовця, у державній і воєнній символіці, воїнських ритуалах.

Життєвий світ воїнської служби пронизує усі сфери військової організації. Основними компонентами життєвого світу воїнської служби є наступні субкультури воїнської служби: військово-професійна, політична, управлінсько-виконавча, воєнно-технічна, штабна, стройова, а також фізична культура, воїнський етикет і культура спілкування.

Еволюція життєвого світу воїнської служби може мати як прогресивні, так і консервативні тенденції.

Сакральність настанов воїнської служби закріплена у: текстах військової присяги та в уставах, воїнських ритуалах, державній і воєнній символіці.

Функціонально культура воїнської служби сприяє соціальній взаємодії всередині Збройних сил і військових формувань, обґрунтуванню воєнної політики держави з метою забезпечення соціальної стабільності, впровадженню передового досвіду і інноваційних технологій навчання у військовій професії, здійснення процесу військової інкультурації і соціалізації.

Процес виховання військовослужбовця у середовищі військового життєвого світу не тільки надає сенс військовій службі, обґрунтовує її буття, але й гарантує життєздатність і стійкість військового співтовариства.

Для досягнення успіху у справі виховання військовослужбовців цілісність життєвого світу культури воїнської служби має бути уособлена. Функцію уособлення життєвого світу, як сукупності відповідних настанов військової культури, покликаний взяти на себе офіцер. Офіцер, який наказує як робити і уособлює військову культуру, веде підлеглого за контуром того предметного життєвого світу, який засвоєний ним до повного автоматизму і забезпечує, зрештою, особистісну цілісність підлеглого.

Військова служба у філософському сенсі постає як процес розпредметнення військовослужбовцем природних настанов життєвого світу культури військової служби. Кожен успішний крок на цьому шляху вагомий, оскільки переводить важливі теоретичні настанови в реальне живе буття, у життєвий світ особистості, громадянина, воїна.

УДК 1:316.613

Деркач Є.В., курсант 2-го курсу ФПФППД Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Наточій А.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В умовах розгортання агресії на Східній території України важливою постає проблема військово-патріотичного виховання молоді щодо оборони територіальності нашої держави. Це обумовлено тим, що до початку конфлікту на Східній території України, не було чітко зорієнтованої державної політики щодо протистояння реальній загрозі національній безпеці. Як результат, під час мобілізації українців чоловічої статі, держава зіткнулась з проблемою протестів та ухилення населення від виконання військового обов'язку перед державою, адже молодь не була об'єднана єдиною національною ідеєю [1, с. 134]. Внаслідок чого держава виявила значний інтерес та почала пропаганду щодо військово-патріотичного виховання молоді та виконання нею військового обов'язку відповідно до вимог закону України «Про загальний військовий обов'язок та військову службу» №2232-ХІІ від 25.03.1992 р.

Питання військово-патріотичного виховання є найбільш актуальним в галузі освіти, адже воно виходить за рамки досліджень педагогіки та є найменш опрацьованим в інтересах держави, так як відсутня чітка концепція щодо програми його розвитку. Військово-патріотичне виховання включає в себе організований процес, що формує готовність молоді до строкової військової служби в Збройних Силах України, а також виховну діяльність, що формує почуття патріотизму [2, с. 1]. На сьогодні виконання військового обов'язку регулюється такими основними нормативно-правовими актами :

- Конституція України від 28.06.1996, № 254к/ 96-ВР;

- Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» №2232-ХІІ від 25.03.1992 р. [2, с. 2].

- Розпорядження Президента У країни від 29.06.2001 р. № 173 рп «Про заходи щодо подальшого вдосконалення системи патріотичного виховання молоді».

- Указ Президента У країни від 25.10.2002 р. № 948 «Про концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді».

На сьогоднішній день основними причинами занепаду військово-патріотичного виховання серед молоді є:

- не достатній рівень матеріального забезпечення військовослужбовців ЗСУ на державному рівні;

- не достатні зусилля держави у сфері політики формування активної громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості громадян України;

- відсутність механізму достатнього формування психологічної підготовки юнаків до військової служби зі шкільних лав, а також набуття іміджу «Захисник Вітчизни»;

- відсутність ефективного механізму реалізації державної політики у сфері підняття іміджу військовослужбовця [4, с. 68].

Також, однією з важливих причин занепаду є психологічна неготовність молоді до військово-строкової служби, а в той же час більша схильність до ухилення від її проходження. Вона характеризується відсутністю позитивної мотивації участі учнів у військово-патріотичних заходах, не достатній рівень таких якостей, як емоційність, стійкість, сміливість, розсудливість, рішучість та цілеспрямованість [5].

Отже, виходячи з наведених вище основних причин занепаду військово-патріотичного виховання серед молоді, можна виокремити наступні можливі шляхи вирішення даної проблеми:

- внесення змін та доповнень до законопроектів та нормативних актів, щодо патріотичного виховання молоді України в цілому, а також безпосередньо в рамках середньої освіти;

- здійснення державного контролю щодо дотримання реалізації нормативних актів, які спрямовані на покращення концепції військово-патріотичного виховання молоді;

- висвітлення історичного шляху формування української державності, пропаганда успіхів, що спрямовані на покращення іміджу Збройних Сил України;

- організація роботи з професійної орієнтації молоді, що стосується військових спеціальностей;

- залучення соціологічних служб держави для моніторингу військово-патріотичного виховання молоді в системі військового призову, комплектування та накопичення мобілізаційних ресурсів;

- сприяння діяльності усіх організацій, спрямованих на військово-патріотичне виховання молоді;

- проведення науково-практичних конференцій, семінарів, видання підручників, посібників, наукових праць, системних рекомендацій з питань військово-патріотичного виховання молоді;

- покращення функціонування державної системи патріотичного виховання громадян України;

- врахування інтересів військовослужбовців при організації роботи з військово-патріотичного виховання молоді;

- відповідати духовним і фізичним можливостям особового складу, сприяти їх активізації на самовиховання.

Також, досить вдалим кроком для реалізації патріотичного виховання молоді можна віднести проведення політики гендерної рівності у військовій професії. Такий крок державної політики забезпечить залучення більш широкої категорії населення, адже на сьогоднішній день в деяких питаннях жінки також мають бажання та досить потужний фізичний ресурс для проходження військової служби з метою захисту своєї Вітчизни.

Як висновок, на сьогодні патріотичне виховання молоді має дуже важливе значення для отримання в майбутньому кваліфікованих військових кадрів та виконання бойових завдань.

Список використаних джерел

1. Іванова Н. Г. Психолого-педагогічні аспекти патріотичного виховання фахівців сектору безпеки України в процесі професійної підготовки./ Актуальні питання організації та забезпечення військово-патріотичного і професійного виховання фахівців сектору безпеки України : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 29 квітня 2016 року). – Київ : Нац. акад. СБУ, 2016. – 200 с.с. 134-137. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_46704948.pdf
2. Проць Р.О. Проблема військово-патріотичного виховання молоді засобами фізичної культури на засадах етнопедагогіки. (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 09.12.2008). с. 1–3. URL.: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-02/09promer.pdf>
3. Офіційний сайт Всеукраїнського об'єднання військово-патріотичних організацій./ Передумови створення ВОВПО. (Київська обл., м. Фастів) URL.: <http://vovpo.com.ua/about/>
4. Мулява В. Д., Багайчук В.Ж. Вісник Національного університету оборони України 2 (55) /2020 / Проблеми та шляхи удосконалення військово-патріотичного виховання і мотивації молоді до служби у Збройних силах України. с. 68-74. URL.: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/download/214201/214273/483148>
5. Офіційний сайт Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 26 Харківської міської ради Харківської області / Військово-патріотичне виховання (м. Харків, від 28 січня 2022 р.), URL.: http://school26.edu.kh.ua/vihovna_robota/vijsjkovo-patriotichne_vihovannya/

УДК 342.228

Доценко Д.О., курсант 211 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат; **Новікова О.О.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор філологічних наук, доцент

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР ЯК АТРИБУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Прапор – один із головних символів будь-якої держави, що уособлює її суверенітет та ідентичність. Термін «прапор» походить від нідерландського слова «vlag». Прапор – прикріплене до списа або шнура полотнище певного розміру та кольору / -ів, зазвичай із зображенням на ньому герба або емблеми. Із давніх часів прапор виконує функції об'єднання народу певної країни та її ідентифікації з певною державною освітою.

Як свідчать наукові джерела, на українських землях прапор з'явився в епоху Середньовіччя. За словами М. Карамзіна, слов'яни обожнювали свої прапори й вірили, що у воєнні часи вони мали силу більшу за ідолів.

Прапори набули активного вжитку ще за часів Запорозької Січі. У ті часи козаки користувалися прапором держави, на службі якої вони перебували. Так, наприклад, воюючи на боці Речі Посполитої, козаки мали прапор із польським орлом; знаходячись на цісарській службі, вони мали австрійський прапор.

Дослідники наголошують, що пізніше в козаків існувала, так би мовити, святиня запорозького війська – корогва. Саме так козаки називали свій прапор. На корогві зазвичай вишивали золотом образ Покрови – Пресвятої Богородиці Діви Марії – заступниці козацтва, Запорозької Січі. Корогви були трьох видів: корогва всього війська або гетьманська корогва, полкові корогви та сотенні.

Із письмових розвідок відомо, що корогви були різних кольорів, водночас уже в ті часи перевагу надавали жовто-блакитному або малиновому (червоному) кольорам. Так, малиновий прапор із білим хрестом використовували ще за часів Дмитра Вишневецького, який спочатку був його родовим гербом. Із XVII ст. козацькі прапори мали різні варіанти поєднання жовтого й блакитного: на блакитному тлі жовтою фарбою (або навпаки) наносили хрести, півмісяці, зірки, фігури козаків, зброю.

Як зазначено в «Історії Нової Січі, або останнього Коша Запорозького» А. Скальковського, «...прапор останнього кошового отамана Петра Калнишевського був блакитний, прошитий золотими нитками, але лиштва зосталась малиною. У січовому війську з багатьох січових корогв, особливо тих, що належали Кошу й кошовому отаману, переважають малинові, із червоної китайки. Але значна кількість прапорів мала також жовту, синю або обидві барви».

На жаль, із ліквідацією Запорозької Січі зникають прапори, пов'язані з українським козацтвом. На українських землях, які входили до складу царської Росії, можна було використовувати лише біло-синьо-червоні прапори імперії.

Події, що відбулися на території сучасної України впродовж 1848–1849 рр., пов'язують із появою українського прапора. У червні 1848 року на центральній міській ратуші Львова було встановлено жовто-блакитний прапор. Напевно, саме відтоді поєднання синього й жовтого кольорів є одним із символів нашої держави. Прикладом цього є масові мітинги й демонстрації впродовж 1917–1921 рр., вшанування пам'яті Великого Кобзаря у Відні, Празі, Кракові тощо, де майоріли саме жовто-блакитні знамена.

Варто зауважити, що 22 березня 1918 року в Києві, за ініціативи Михайла Грушевського, Центральна Рада проголосила й ухвалила жовто-блакитний стяг національним прапором України. Із приходом до влади Павла Скоропадського порядок кольорів на прапорі було змінено на блакитно-жовтий.

Зрозуміло, що коли Україна входила до складу Радянського Союзу, не могло йтися про самостійність і наявність власної символіки. 30 грудня 1922 року радянською владою було ухвалено новий український прапор – червоний із схрещеними молотом і серпом, червоною п'ятикутною зіркою, облямованою золотом, і аббревіатурою УРСР. Згодом, 1949 року кольори українського прапора були трохи змінені Верховною Радою УРСР – на червоний (що займав дві треті прапора) та блакитний (відповідно одна третина стяга).

Із проголошенням незалежності українська влада абсолютно небезпідставно, на знак пам'яті та пошани до українського козацтва, затвердила державним прапором синьо-жовтий стяг. Для українців ці барви асоціюються з чистим небом та пшеничним ланом.

Отже, український прапор синьо-жовтого кольору, який тривалий час був національним символом, став державним символом України.

УДК 323.1

Дробот В.С., курсант 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Куруч А.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Національна ідентичність – це складний процес ототожнення людиною себе з певною нацією, що формується через призму культурних традицій, мови, спільної історії, а також певної політики держави.

У сучасному світі національна ідентичність посідає важливе місце в системі національної безпеки країни, адже саме національна ідентифікація має

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

вагоме значення в забезпеченні безпеки в країні та формування соціально відповідальної нації.

Процес формування національної ідентичності продовжується впродовж усього життя і є невід'ємним складником будь-якої особистості. Вагомий вплив на цей процес мають сім'я, друзі, знайомі, ровесники, а також середовище, у якому перебуває людина, наприклад, освітні заклади, заклади культури тощо.

Процес формування національної ідентичності складний та багатогранний, і саме держава в ньому має відігравати вирішальну роль. Чи стануть українці справді свідомими громадянами, значною мірою залежить від того, наскільки в цьому зацікавлена держава.

У глобальному контексті національна ідентичність дає змогу виховати соціально відповідальне громадянське суспільство, саме таке, якого сьогодні потребує Україна.

Аналізуючи сьогодення України, бачимо, що в нашій державі існують певні проблемні питання у формуванні національної ідентичності, тому це питання є актуальним і потребує певного дослідження. Сьогодні існує потреба в пошуку методів та засобів формування національної ідентифікації українського народу.

Тривалий час національну ідентичність ототожнювали з етнічною ідентичністю, а також визначали її через відношення особи до певного громадянства.

У первісному суспільстві етнос стає головним ідентифікатором належності людини до певної групи, об'єднаної родинним зв'язком. Згодом виникає сусідська громада, з'являється новий чинник ідентифікації – спільна культура, яка виштовхує етнос на другий план. Головними ознаками самоідентифікації стає мова та релігія.

Національна ідентичність знаходить свій головний прояв у зв'язках членів спільноти як співгромадян, а отже – у спільних актуальних інтересах. Прояв особою своєї національної ідентичності – це її особистий вибір. Саме тому формування національної ідентифікації громадян має стати пріоритетним напрямом національної безпеки держави.

Фундатори й дослідники політичної культури Дж. Алмонд і С. Верба в середині ХХ ст. визначали, що політична ідентичність базується на політичних інститутах (США, Велика Британія), а не на культурній належності.

Нові держави, створені в штучних умовах, суттєво змінили вирішення проблеми ідентичності. Згідно з теорією Г. Гегеля та його послідовників об'єднання населення розділених земель навколо мови, історії та традицій, спільного фольклору і міфології виправдовує себе історично та культурно. Така основа може бути добрим фундаментом для створення держави. Але обов'язковою вихідною має бути апріорне існування нації, потужний резерв якої можна активізувати.

Культурний, релігійний, політичний вплив інших держав на території України позначився на розвитку цих регіонів та настроях населення. Інтенсивна

русифікація, румунізація української еліти сповільнювала формування національної ідентичності. Розвивалася ідентичність, яка була сконцентрована на соціальних і культурних проблемах, а не на національних.

Ще одним сучасним викликом для формування національної ідентичності є глобальні світові процеси. Досить часто глобалізація пов'язана з розмиванням меж національної ідентичності і тому є загрозою національній безпеці держави. Але варто зауважити, що національна ідентичність має потужні резерви для самовідновлення, вона здатна виконувати інтеграційні та мобілізаційні функції через традиції, мову та культуру народу.

Отже, аналізуючи проблеми національної ідентичності, варто розуміти, що процес становлення української нації був складнішим від інших європейських країн. Шлях становлення національної ідентифікації проходить в надто складних умовах глобальної світової інтеграції.

На сьогодні в Україні немає чітко сформованої моделі суспільної трансформації, процес консолідації нації не завершено, і це є підґрунтям багатьох внутрішніх конфліктів в державі.

Соборність та єдність України – єдина можлива основа політики національної ідентичності, а також необхідна умова для протистояння сучасним внутрішньодержавним та світовим загрозам.

УДК 323.1

Дусяк О.С., курсант ДР-143 ННП та ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тимофєєв В.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тінін Д.Г.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДНЯТТЯ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВИХ У СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В останні роки розвитку нашої державності все більш актуальним становиться питання про розвиток і зміцнення сектору безпеки і оборони. На сьогоднішній день побудова ефективної системи управління сектору безпеки та оборони України є пріоритетним завданням держави. Відповідно до ст. 17 Конституції України, захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1].

Держава – це політичний інститут, який створений для нормального функціонування суспільства у всіх сферах його життєдіяльності, а саме економічній, політичній, культурній тощо. Іншими словами, являє собою центр, основу життя країни. Саме держава повинна забезпечити нормальне

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

функціонування та розвиток армії, а також її адаптацію до різних політичних змін у державі.

Актуальним на сьогодні постає питання підвищення соціального забезпечення українських військових, зміцнення Збройних сил України та збільшення чисельності військовослужбовців. З метою підняття іміджу та соціального забезпечення військовослужбовців Президент України підписав Указ № 36/2022 від 01.02.2022 «Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби в Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії». Указом передбачено поступове збільшення грошового забезпечення всіх військових до рівня не нижче трьох мінімальних заробітних плат; збільшення терміну дії контрактів; розробку концепції житлового забезпечення військовослужбовців, ветеранів і членів їхніх сімей; систему кар'єрного зростання офіцерів [2].

Завдяки таким змінам зросте привабливість та актуальність розвитку військової професії, більш сучасні технології та методи зацікавлять молоде покоління своєю багатофункціональністю, швидкою і ефективною адаптацією до діяльності. Тим паче, забезпечення військових житлом та іншими матеріальними цінностями сприяє до приведення нових сил та розвитку держави у воєнному і тактичному напрямку. Такими діями держава скликає народ середнього вікового діапазону для суспільного розвитку держави, як внутрішнього так і зовнішнього, тим самим й забезпечує охорону. Завдяки таким гарантіям молодь нашої держави матиме змогу реалізувати себе у військовій професії та допомогти як зовнішньому, так і внутрішньому розвитку держави.

Серед найважливіших проблем, які вирішують командири та їх заступники, органи військового управління, керівники всіх ланок військ та правоохоронних органів тощо, потрібно виокремити морально-психологічне забезпечення підпорядкованого особового складу. Введене в бойові статuti, настанови та засади застосування Збройних Сил України, як самостійний вид, морально-психологічне забезпечення органічно вписується в загальну систему всебічного забезпечення Збройних сил України [5, с. 7].

У першу чергу, військовослужбовець повинен бути психологічно підготовлений до виконання своєї роботи і мати стійкий психічний стан, що є основним завданням держави і керівництва при підготовці військових.

В Україні склалася ситуація, що потребує від бійців вміння правильно і раціонально поводити себе у різних ситуаціях, що виникають під час виконання службових обов'язків та служби Україні та українському народові. Щоб вміти протистояти ворогу і знати, як правильно застосовувати набуті навички, з бійцями проводиться відповідні заняття, направлені на вивчення психології ворога та алгоритм дій застосування цих навичок на практиці.

Психологічне забезпечення – цілеспрямована діяльність органів військового управління, командувачів, командирів (начальників), службових

осіб структур морально-психологічного забезпечення з метою психологічного відбору, формування, підтримання і відновлення в особового складу військ (сил) психологічної готовності до виконання завдань, емоційно-вольової стійкості до негативних психологічних чинників у будь-яких умовах обстановки, зниження психогенних втрат та збереження психічного здоров'я військовослужбовців [5, с. 325].

Слід пам'ятати про те, що військовослужбовці також люди, які мають свої почуття та емоції, однак військова професія, обрана ними, є досить важкою морально. Тому, вони потребують у підтримці цивільного населення. Нажаль, далеко не всі розуміють наскільки це складна і важлива професія, більшість людей не тільки не підтримують захисників, а ще й відкидають можливу співпрацю та допомогу.

Воєнний конфлікт, який інспірований та підтримуваний на території Донецької та Луганської областей України, тимчасова окупація АР Крим, змінили сучасні погляди на роль та місце цивільного прошарку населення під час ведення воєнних дій та його вплив на дії сил у різних формах застосування ЗСУ та інших складових сил оборони [3, с. 4]. Цивільно-військове співробітництво ЗСУ та інших складових сил оборони здійснюється у відповідній системі ЦВС, яка є сукупністю взаємопов'язаних суб'єктів та об'єктів системи ЦВС, а також технологій впливу на останні з метою створення умов для успішного виконання завдань військами [3, с. 11]. Більшість фахівців Збройних сил України вважають, що цивільно-військове співробітництво має сильний вплив, який дає результати в тематиці сегменту відносин між збройними силами та іншим органам державної влади. Найважливіша функція ЦВС в Україні – це співпраця військових сил країн НАТО, яка використовується органами військового управління не тільки на стратегічному та оперативному рівнях, так і підлеглими військовими частинами, підрозділами на сучасному тактичному рівні.

Особливої значущості набули питання органічної єдності діяльності волонтерських організацій та підрозділів української армії, обґрунтування форм, методів, засобів їхньої взаємодії у напрямі деескалації напруженості в зоні бойових дій в окремих районах Донецької та Луганської областей, у широкому розумінні – установа миру та безумовного й повного повернення вказаних регіонів у склад України [4, с. 4-5].

Отже, важливим аспектом у професійній діяльності військовослужбовців є їх психологічна стійкість і витриманість, а також вміння правильно поводити себе у стресових ситуаціях, а також в момент настання особливих умов. Держава має досить серйозний вплив на персонал у складових сектору безпеки і оборони. Лише формування позитивного іміджу та соціального забезпечення військовослужбовців зможе допомогти стабілізувати психологічну стійкість останніх, що, у свою чергу, призведе до стабілізації політичної ситуації в державі.

Список використаних джерел

1. Конституція України: закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення 05.02.2022).
2. Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії: указ Президента України №36/2022 від 01.02.2022. // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/362022-41285>
3. Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва. Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, м. Київ, від 03.09.2019. URL: <https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2020/07/posibnyk-TSVS.pdf>
4. Доктрина «Цивільно-військове співробітництво»: Генеральний штаб ЗСУ № 15860 від 02.07.2020. URL: http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/doktryna_cyvilno_vijskovogo_spivrobotnycztva.pdf
5. Агаєв Н.А., Дикун В.Г., Чорний В.С. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України підручник : у 2 ч. Ч. 1. вид. 2-е, перероб. зі змін. та допов. / та ін. ; за заг. ред. В. В. Стасюка. Бровари : ТОВ –7БЦ, 2020. 754 с.

УДК 323.1

Жернаков Д.М., курсант СР-042 ФПФПСР Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тінін Д.Г.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

**ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПЕРЕЖИВАННЯ СТРЕСУ
ПРАЦІВНИКАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ**

Привабливість адикції в тому, що вона являє собою шлях найменшого опору. Створюється суб'єктивне враження, що, таким чином, звертаючись до фіксації на якихось предметах або діях, можна не думати про свої проблеми, забути про тривоги, відсторонитися від складних ситуації, використовуючи різні варіанти адиктивної реалізації [1].

При виконанні своїх обов'язків необхідно враховувати основні фактори, що викликають стрес:

- інтенсивність і сила стимулу – до певного значення активується дія екстремального стану, при перевищенні межі воно починає дестабілізувати активність;

- функціональний і психічний стан організму-недавні соматичні розлади, психічні травми, втома, зниження пристосовності, звідси і негативний вплив на активність;

- психологічна надійність визначається витривалістю особистості, оптимальним рівнем тривожності, стійкістю до надлишку і ризику, адекватним розвитком ряду психофізіологічних якостей і особливостей психічної рефлексії;

- психологічна підготовка – це сукупність рис і якостей людини, в яких мобілізується душа, свідомо бере участь в активних і рішучих діях в складних умовах службової діяльності.

Перший чинник є зовнішнім, інші – внутрішніми. Але їх не можна розглядати окремо, тому що вони є діалектичною цілісністю і єдністю, тобто створюють певну парадигму об'єктно-суб'єктивної професійної діяльності.

Узагальнюючи результати емпіричних досліджень, проведених в контексті юридичної психології, можна визначити такі особливості реакцій поліцейських на психологічно гострі ситуації професійної діяльності.

Виникненню адиктивної поведінки передують формування психологічної готовності до вживання психотропних речовин. Тобто з'являються психологічні особливості, які є свого роду «слабкою ланкою» в процесі соціалізації особистості, і саме вони провокують «відхід від реальності» при зіткненні з життєвими труднощами [2].

1. «Фрагментарне забуття» необхідних і навіть простих дій. Часто виникає відчуття, що співробітник забув про все, не в змозі відрізнити корисне від марності. Наприклад, правила роботи зі зброєю співробітниками з достатнім досвідом роботи.

2. Неправильна «дозування» елементів або засобів дій людини. З цієї причини експерти з вогневої підготовки часто говорять про явище «збудливої хватки», яке виникає при використанні вогнепальної зброї. Він відрізняється тим, що пістолет утримується дуже сильно, а курок витягується з великою силою, що призводить до сильної вібрації і різкого руху рук під час натискання.

3. «Змінений стан свідомості» – виникнення стресових ситуацій призводить до необхідності діяти в умовах, які не є «нормальними», які виходять за рамки "нормальних" і впливають на розумові процеси. Бувають ситуації, коли людина, яка опинилася в стресовій ситуації, раптово розкриває здібності і якості, які є унікальними для нього. Такі реакції можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки.

4. Прискорення мислення, викликаного так званим «Інсайтом». Активоване свідомість починає обробляти величезну кількість інформації, яка певним чином відповідає цьому стану і дозволяє знайти правильний шлях до вирішення проблеми. Але прояв потоку інформації призводить до втрати головної мети і логічного мислення. Отже, зміни в стані свідомості («скорочення» або «розширення») можуть бути корисні, якщо вони не надмірні.

5. Субсенсорна і екстрасенсорна чутливість – перша відбувається, коли людина не розуміє, що піддається дуже слабким впливам, але піддається їх діям поза своєю свідомістю; друга - ідея об'єкта, явища, яке безпосередньо не сприймається, але потім підтверджується точністю і точністю такого образу. Ця

чутливість впливає з навичок і здібностей цієї діяльності, її здібностей і, перш за все, з сильного (стресового) психологічного ставлення, яке вона виконує.

6. Стресове «відключення» або «звуження уваги», це може бути не повним, а частковим. Практично у всіх стресових ситуаціях «звуження свідомості» надає дію, яка допомагає у виборі інформації, необхідної для діяльності, але це явище часто призводить до крайнього звуження, спрощення, схематизації мислення і перевірки необхідної інформації. Наслідком цього є дезорієнтація людини.

Список використаних джерел

1. Менделевич В.Д. Наркозалежність та коморбітні розлади поведінки (психологічні та психопатологічні аспекти). М.: Медпресінформ 2003. 327 с.
2. Bray R.M., Brown J.M., Williams J. Trends in Binge and Heavy Drinking, Alcohol-Related Problems, and Combat Exposure in the U.S. Military Subst. Use Mis. 2013. Vol. 25, № 10. P. 799-810.

УДК 323.1

Івоніна А.О., курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, **Гіденко Є.С.**, викладач тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Зарубіжний досвід показав, що армія – надійна, перемагає, якщо є згуртованою і має високий духовний потенціал, що включає основну складову – патріотизм. Патріотизм являє собою усвідомлене почуття любові до Батьківщини та діяльність, що спрямована на служіння та захист інтересів своєї Вітчизни. Він належить до вищих людських почуттів, що характеризують людину як громадянина, носія певних духовних якостей. Також саме він допомагав вистояти ворогів за часів Гетьманської України, УНР та Радянської України. В сучасних умовах любов до Батьківщини допомагає військовослужбовцям належне виконувати свій обов'язок. Але за останні роки рівень військово-патріотичного виховання занепадає і не відповідає сучасним вимогам. Прикладом тому є події на Сході України та в Криму, ухилення від військової служби.

У наукових працях учених час від часу висвітлюються питання військово-патріотичного виховання.

Сектор безпеки і оборони України має на меті формувати захисників Вітчизни [1]. На сьогодні видно всплеск патріотизму і відродження національної свідомості, причиною яких є війна з Росією. Прикладом цього є тисячі добровольців, волонтери та інші. Це показує важливість військово-патріотичного виховання в Україні.

При розгляді військово-патріотичного виховання висвітлюється два аспекти:

1) теоретичний – полягає в актуальності, сутності, особливостях такого виховання;

2) практичний – полягає в проблемах, шляхах їх вирішення і заходах покращення такого виховання [2].

Як показують дослідження вітчизняних науковців на даний момент існує нормативно-правова база військово-патріотичного виховання в Україні та забезпечує виконання вказаних завдань. Але ця база потребує вдосконалення. Військово-патріотичне виховання має відбуватися безперервно і спрямоване на роту, батальйон, офіцерів та військовослужбовців.

Шляхами покращення військово-патріотичного виховання є:

- щоденна інформація про героїчні вчинки під час бойових завдань;
- критичне засудження антиукраїнської пропаганди;
- навчання прийомам самовиховання патріотичних якостей;
- профілактика негативних проявів поведінки та злочинності;
- проведення методичних занять [3].

Вимоги організації військово-патріотичного виховання: 1) відповідати соціальному замовленню призначенню ЗСУ; 2) формування і розвиток патріотично налаштованої особистості; 3) опиратися на національні цінності; 4) відображати зв'язок теорії виховання з військовою практикою; 5) відповідати духовним і фізичним можливостям військовослужбовців; 6) сприяти самовихованню військовослужбовців [4].

Таким чином, вдосконалення військово-патріотичного виховання військовослужбовців зумовлено низкою причин. На сьогодні Україна потребує підготовлених військовослужбовців, які зможуть вести за собою армію. Також потребує вдосконалення нормативно-правова база військово-патріотичного виховання.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення: 05.02.2022)

2. Баранівський В.Ф. Національно-патріотичне виховання військової інтелігенції у вищих навчальних закладах України. URL : <http://anvou.org.ua/vidannya/nash-publikaciyi/Nacjonalno-patrotichne-vihovannya-vjskovo-ntelgenc-u-vishchih-navchalnih-zakladah-Ukrani/> (дата звернення: 05.02.2022)

3. Журавльов М.В. Шляхи вдосконалення військово-патріотичного виховання молоді та військовослужбовців ЗСУ в сучасних умовах. URL: <https://trubyna.org.ua/novyny/shliakhy-vdoskonalennia-viiskovo-patriotychnoho-vykhovannia-molodi-ta-viiskovosluzhbovtiv-zsu-v-suchasnykh-umovakh/> (дата звернення: 05.02.2022)

4. Мулява В.Д., Богайчук В.Ж. Проблеми та шляхи удосконалення військово-патріотичного виховання і мотивації молоді до служби у Збройних Силах України. URL : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iDVx6PjTnI4J:visnyk.nuou.org.ua/article/download/214201/214273/483148+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 05.02.2022)

УДК 323.1

Каун Є.М., курсант 4 курсу льотного факультету Харківського національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба; **Савчук О.А.**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

МОТИВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗАТОРІВ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ

Підготовка та укомплектування Збройних Сил України офіцерами структур морально-психологічного забезпечення є важливим питанням у формуванні персоналу який здатен підтримувати національну безпеку держави, спрямовувати свою діяльність на захист національних інтересів України від зовнішніх загроз. Державі потрібні інтелектуально та професійно підготовлені військові фахівці, які володіють сучасними формами та видами збройної боротьби; організовувати навчання, виховання, морально-психологічну підготовку особового складу в мирний та воєнний час. Від якості їх професійної діяльності залежить ефективна реалізація функцій (управлінської, планувальної, організуючої тощо), які дають змогу усвідомити соціальну роль і механізми дії морально-психологічного забезпечення, формувати в особового складу високих морально-бойових якостей, що є передумовою забезпечення високого рівня боєготовності та боєздатності військ (сил). Кожен офіцер структур морально-психологічного забезпечення є одночасно і вихователем, і психологом у зв'язку зі специфікою військової професійної діяльності та функціональними обов'язками. Сфера їх діяльності передбачає різноманітні підходи до управління, спільного погляду на ситуацію, значної контекстуальності при вирішенні службових і професійних завдань [1].

Таким чином, ознакою професійності кожного офіцера структур морально-психологічного забезпечення, в процесі виконання ним безпосередніх посадових обов'язків в Збройних Силах України, має бути мотиваційна компетентність. Мотиваційна компетентність базується на інтегральній характеристиці військовослужбовця, що включає його знання і уміння, щодо діагностики власного мотиваційного стану, а також розуміння ним мотиваційної спрямованості підлеглого особового складу; спроможності щодо

мотивування себе та інших, до вирішення професійних завдань, з метою підвищення ефективності функціонування керованого ним підрозділу [2].

У структурі мотиваційної компетентності можна виокремити такі елементи: ціннісний, когнітивний, організаційно-управлінський, комунікативний та моральний. Сутність ціннісного аспекту полягає в розумінні власних екзистенційних цінностях, усвідомленні своїх рішень і дій, формуванні цілісної системи саморозвитку, а також впливі на формування базових цінностей особового складу. Когнітивний аспект полягає в правильній оцінці мотиваційного стану підлеглих. Організаційно-управлінський визначається вмінням військового фахівця впливати на підлеглий особовий склад за допомогою життєвого досвіду з використанням певних особистісних якостей, здібностей та знань, велику роль при цьому відіграє психологічна компетентність командира, а також завдяки застосуванню форм, способів та видів мотивації. Комунікативна складова мотиваційної компетентності включає в себе вміння формувати стосунки з іншими людьми та вміння переконувати підпорядкований особовий склад. Моральний аспект мотиваційної компетентності – це приклад морального авторитету, оскільки визначними складниками якого є моральна свідомість, принципи, настанови, погляди, які інтегровано взаємодіють та безпосередньо впливають на характер дій військовослужбовців у будь-яких умовах діяльності, у тому числі й бойовій. Всі ці аспекти взаємно обумовлені і взаємозв'язані між собою [3].

Важливим моментом є розвиток і формування мотиваційної компетентності офіцера структур морально-психологічного забезпечення. Під цим поняттям слід розуміти комплекс заходів, в процесі здійснення яких керівник здобуває досвід щодо ефективного мотивування своїх підлеглих. Основні засади прописані в професійному стандарті офіцера оперативно-тактичного рівня Збройних Сил України з морально-психологічного забезпечення [4].

Тому головною вимогою до майбутніх організаторів морально-психологічного забезпечення є вміння швидко та професійно працювати як офіцеру та спеціалісту оперативно-тактичного управління. Їх професійний розвиток передбачає формування власної професійної позиції, самостійності й організованості, вміння свідомо планувати свої дії відповідно до внутрішніх переконань та цінностей у межах службових компетенцій; здатності та готовності здійснювати діяльність, спрямовану на формування та підтримання, а за необхідності відновлення необхідного для виконання поставлених навчальних, навчально-бойових і бойових завдань морально-психологічного стану особового складу, що забезпечуватиме їх виконання [5].

Таким чином, формування мотиваційної компетентності організаторів морально-психологічного забезпечення відображає зміст, особливості та напрями розвитку у секторі безпеки та оборони України. Усвідомлення цього факту вимагає переосмислення професійної підготовки військових фахівців,

підвищення рівня компетентності організаторів морально-психологічного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Капінус О.С. Офіцер Збройних Сил України як суб'єкт специфічної військово-професійної діяльності. Питання гуманітарних наук. Вип. 23. Т. 2. 2019, 112 с.
2. Сірий А.В. Мотивації військово-професійної діяльності військовослужбовців за контрактом, її психологічна структура та методика дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. Київ, 2015. № 4. С. 39–42.
3. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування базових професійних компетенцій у майбутніх фахівців технічних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 37 с.
4. Професійний стандарт офіцера тактичного рівня Збройних сил України URL: https://mil.univ.kiev.ua/files/45_762318800.pdf (дата звернення: 09.02.2022).
5. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України : підручник : у 2 ч. Ч. I. / В. М. Вилко, В.М. Грицюк, В. Г. Дикун та ін. ; за заг. ред. В. В. Стасюка. Київ : НАОУ, 2012. 464 с

УДК 323.1

Клюкіна Т.А., здобувачка вищої освіти бакалавра право Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Психологічна підготовка поліцейських – це комплекс заходів, спрямованих на формування та розвиток професійно важливих психологічних, моральних та ділових якостей і є невід'ємною частиною діяльності працівників правоохоронних органів [1, с. 1].

Психологічна підготовка має на меті дуже важливі функції, а саме: створення стійкої мотивації до діяльності правоохоронних органів; розвиток професійно важливих психологічних якостей; формування знань та навичок працівників при виконанні службових обов'язків у напружених та складних ситуаціях; формування вмінь реально оцінювати власні можливості; уміння передбачати ситуацію наперед та вміти вчасно врегулювати конфліктні ситуації [2, с. 1].

Процес формування (самовиховання) психологічної готовності поліцейських до служби є складним і багат шаровим. Його складність зумовлена трансформацією особистості громадянина, який прийшов працювати в правоохоронні органи. Складність окресленого процесу впливає з необхідності підвищення психічної стійкості працівників багато професійно значущих особистісних характеристик, рис характеру та системи знань, умінь та навичок відповідно до вимог професійної діяльності.

Вчені в своїх дослідженнях підкреслюють, що психологічна готовність поліцейського до роботи зі злочинцями складається з 4 чинників: мотиваційного, емоційно-вольового, когнітивного та регулятивного [3, с. 122].

На заняттях з професійно-психологічної підготовки поліцейських може використовуватися: психодіагностика (спостереження, тестування та бесіди); тренінги, які спрямовані на розвиток професійної пам'яті, уваги та спостережливості; психофізичні тренінги з подоланням перешкод; морально-психологічні смуги перешкод; тренінги самопереконання та налаштування настрою [2, с. 64].

У такому навчально-виховному процесі отримують інформацію про можливі варіанти розвитку стресових ситуацій, їх види та відповідні варіанти реагування. Формування бажання виконувати складні завдання полягає в моделюванні умов майбутньої діяльності, обговоренні оптимальних дій та їх послідовності.

Корисність стажування, тренінгів для психологічної підготовки обґрунтована існуванням відомої закономірності: особа, яка неодноразово перебувала у складних ситуаціях і впоралася з ними, має великі шанси гідно подолати труднощі в подальшому [4, с. 65].

Отже, практика показує, що чим точніша і повніша ідея подальшого розвитку ситуації, тим більше підходящих методів і засобів доступно для відповіді, яку людина обирає в потрібний момент.

Список використаних джерел

1. Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів. URL: http://megalib.com.ua/content/9721_Ponyattya_profesiino_psihologichnoi_pidgotovki.html
2. Психологічна підготовка поліцейських до дій в екстремальних умовах. URL: <http://bahmut-police.dn.ua/news/view/4613>
3. Ievdokimova O.O. (2018). Spetsyfika formuvannia psykholohichnoi stiikosti u politseiskykh u protsesi profesiinoi pidhotovky [The specificity of the formation of psychological stability in police officers in the process of Правовий часопис Донбасу № 3 (68) 2019 173 training]. Pidhotovka politseiskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy : zbirnyk naukovykh prats. Kharkiv : KhNUVS. S. 63–66 [in Ukrainian]
4. Toporkova I.V. (2018). Psykholohichna hotovnist politseiskykh u roboti zi zlochynsiamy [Psychological readiness of police officers to deal with criminals].

Pidhotovka politseiskyykh v umovakh reformuvannia systemy. MVS Ukrainy : zbirnyk naukovykh prats. Kharkiv : KhNUVS. S. 120–123 [in Ukrainian].

УДК 364.044

Кобилка П.А., командир 2 відділення 110 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, молодший сержант; **Міршук О.Є.**, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент, підполковник

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ З ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОЮ РОБОТОЮ

На сьогодні військово-соціальна робота – це здійснення соціально-правових, інформаційних й організаційних заходів щодо сприяння в реалізації встановлених законами України, іншими нормативно-правовими актами прав і пільг військовослужбовцям, членам їхніх сімей та працівникам НГУ, особам, звільненим у запас або відставку, забезпечення надання жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей, створення у військових колективах належних умов життєдіяльності.

Обов'язком усіх командирів згідно із Статутом внутрішньої служби передбачено: ... займатися правовим вихованням підлеглих, своєчасно вживати заходів для виконання завдань соціально-психологічного забезпечення бойової підготовки...; ...вникати в проблеми їх побуту, забезпечувати соціальну та правову захищеність, у разі необхідності клопотати за них перед старшими командирами (начальникам); ...знати потреби і запити особового складу, приймати рішення за його заявами, скаргами та іншими зверненнями; ...організувати своєчасну видачу всіх видів забезпечення та перевіряти його повноту, тощо. Заступник командира по роботі з особовим складом відповідає за соціальний захист особового складу; зобов'язаний: ... дбати про створення соціальних і психологічних передумов гармонійного розвитку особистості кожного військовослужбовця; .... піклуватися про поліпшення матеріально-побутових умов підлеглих, їх соціальний і правовий захист, знати потреби і запити військовослужбовців, вживати заходів для вирішення скарг і заяв, підтримувати зв'язок із сім'ями особового складу роти.

Вищезазначені положення статуту внутрішньої служби ЗС України говорять про те, що майбутні офіцери так чи інакше у своїй службі будуть мати справу з реалізацією питань військово-соціальної роботи стосовно свого підлеглого особового складу.

Нами було розроблено анкету для опитування здобувачів вищої освіти в межах дослідження. Питання анкети сфокусовані на з'ясування рівня обізнаності майбутніх офіцерів із військово-соціальною роботою, адже це дуже

великий обсяг роботи на посадах офіцерського складу в Національній гвардії України. До опитування було залучено респондентів різних років навчання за різними освітньо-професійними програмами підготовки, усього опитано 120 військовослужбовців. У ході аналізу відповідей на запитання анкети було з'ясовано, що респонденти випускних курсів показують більш високий рівень знань у таких питаннях, як: розуміння завдань військово-соціальної роботи, заходів, які проводяться в підрозділі з цього напрямку, відповідальність командирів за організацію даної складової роботи з особовим складом.

Водночас здобувачі вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Лінгвістичне забезпечення та комунікація», для яких військово-соціальна робота є одним із професійно-орієнтованих напрямів діяльності, показують знання щодо роботи з різними категоріями військовослужбовців та членів їхніх сімей, організацію діяльності громадських органів підрозділів, питання сприяння соціальному захисту членів сімей військовослужбовців тощо.

Що ж стосується курсантів першого та другого років навчання, тут варто зазначити, що знання питань організації військово-соціальної роботи перебувають на мінімально-необхідному рівні, тобто здобувачі вищої освіти здебільшого відтворюють знання, виходячи із заходів, які були проведені з ними, а саме: проведення інформувань, як правових так і суспільно-політичних, індивідуальна робота з військовослужбовцями, ознайомлення з матеріалами на військово-соціальну тематику, що знаходяться в інформаційних центрах підрозділів тощо.

Питання організації військово-соціальної роботи широко розглядаються в навчальній дисципліні «Військово-соціальна робота в НГУ», але зазначений освітній компонент є лише в освітньо-професійній програмі «Лінгвістичне забезпечення та комунікація», деякі питання цього напрямку розглядаються в навчальній дисципліні «Морально-психологічне забезпечення підрозділів» на ОПП «Службово-бойове застосування підрозділів Національної гвардії України» та «Службово-бойове застосування підрозділів зв'язку Національної гвардії України», тому навчання питанням організації та втілення в життя цієї складової роботи з особовим складом лежить у площині відповідальності командирів підрозділів.

Інакше кажучи, підготовку майбутнього офіцера до військово-соціальної роботи в підрозділах необхідно здійснювати як в процесі здобуття вищої освіти під час вивчення відповідних начальних дисциплін, так і під час проведення різноманітних форм роботи з особовим складом, факультативів, додаткових занять тощо. Адже від умінь офіцера правильно проводити зазначений вид роботи є запорукою створення у військових колективах належних умов життєдіяльності для успішного виконання підрозділом завдань за призначенням.

УДК 799.3

Коверсун А.О., курсант 328 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат

ПІДГОТОВКА СТІЛКА-СПОРТСМЕНА В ВВНЗ УКРАЇНИ

Стрільба – це захоплюючий вид спорту, котрий є одним із наймасовіших і найдоступніших. Крім цього, він є чудовим засобом виховання багатьох фізичних і морально-психологічних якостей людини.

Стрільба є традиційним видом спорту для нашої країни. У доповіді простежено розвиток стрілецтва в Україні від часів виникнення вогнепальної зброї до перемог сучасних спортсменів на змаганнях найвищого світового рівня: від козацького самопала до сучасної високотехнологічної гвинтівки, від середньовічних стрілецьких змагань до сучасних Олімпійських ігор. Отримано докладну інформацію про всі види сучасної стрільби, особливості тренування стрільців, зброю та екіпірування, а також про унікальні досягнення українських спортсменів, що належать до еліти світового стрілецького спорту.

Водночас наразі настала необхідність застосування нової, науково обґрунтованої методики, пошуку нових прийомів і шляхів навчання й вдосконалення у стрільбі. Витоки успішної підготовки спортсменів високого рівня криються в масовості як фізкультурного руху в цілому, так і в ширшому розповсюдженні серед різних верств населення, особливо молоді.

Основи підготовки стрільця-спортсмена у ВВНЗ містять у собі різноманітні складники, спрямовані на якісну всебічну підготовку, шляхом формування не тільки технічних навиків, а й необхідних фізичних якостей.

Крім цього, у процесі підготовки в молоді вдосконалюються індивідуальні якості особистості, зокрема: інтелектуальний рівень, творче мислення, самоконтроль, свідоме, активне відношення до виконання тренувальної роботи, що безсумнівно позитивно позначиться на навчальній та професійній діяльності.

Для досягнення результату учнів тренер-викладач повинен дотримуватись основних педагогічних принципів навчання та методично грамотно використовувати все різноманіття засобів підготовки.

УДК 316.454.4 -316.6

Корець А.С., командир відділення 117 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, молодший сержант; **Данилюк І.М.**, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ЗГУРТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ

В історичному сенсі термін «згуртованість» отримав досить широке розуміння й семантично може трактуватися як єднання, спільність, одностайність і злагодженість групи людей. Водночас «військова згуртованість» означає притиснутися плечима один до одного, стати ніби одним цілим організмом перед лицем небезпеки. Проблема згуртування є частиною загальної проблематики про людину, розгляданої з позиції філософських, соціально-психологічних і соціально педагогічних наук.

Колектив є основним чинником формування й розвитку особистості. Військова діяльність є колективною діяльністю людей, яким держава довірила зброю й техніку для забезпечення миру та спокою. Виникає питання: як згуртувати цей колектив так, щоб він був еталонним та готовим беззаперечно стати на захист та оборону держави.

Зазначимо, що з моменту прибуття поповнення до підрозділу починається розподіл колективу, унаслідок якого кожен військовослужбовець залежно від свої здібностей, рис характеру, моральних якостей, посідає певне місце в колективі. Проте в більшості військових колективів – це фізичні дані, моральні якості, вольові риси, вміння спілкуватись та знаходити спільну мову з іншими. На основі цього з'являється неофіційні стосунки в колективі, які існують паралельно з офіційними. У колективі утворюються дещо менші за кількісним складом неофіційні мікро-групи. Спочатку поділяються за місцем народження, пізніше під впливом інтересів та здібностей колектив переформовується.

Процес формування й згуртованості військового колективу являє собою створення різноманітних зв'язків військовослужбовців та їх груп усередині колективу на основі організації, ідеології, психологічного клімату тощо. Ці зв'язки можуть бути дружніми чи професійними, з різними мотивами спілкування й дружби. Це можна виявити за допомогою соціометрії і ранжування. Але нас цікавить згуртованість як особливість колективу, що допомагає виконувати бойові завдання і забезпечує командну роботу. Взаємовідносини, думка, настрої й традиції колективу визначають рівень його психологічної структури, соціально-психологічну атмосферу, згуртування й бойову готовність. Військовий колектив характеризується єдністю суспільно значимої мети, яка об'єднує його членів в одне соціальне ціле.

Не менш важливу роль у житті кожного колективу відіграє колективний настрій. Він є загальним, проте рухомим емоційним станом

військовослужбовців, що впливає на прояв їхніх якостей і властивостей, на ефективність спільної та індивідуальної роботи, навчання та служби. Позитивний настрій, наприклад, піднесеність, бадьорість, упевненість, активізує спільну та індивідуальну діяльність, а негативний – навпаки ускладнює.

На настрої військового колективу впливають багато чинників: цілі та результати діяльності, взаємини, конкретні умови життя військовослужбовців, а також їхнє виховання й самовиховання. Настрій залежить від особистих якостей військовослужбовців, їхнього світогляду, характеру, темпераменту, досвіду. Командиру дуже важливо, знаючи причини колективного настрою, уміти управляти ним. Важливо враховувати, що причини, які впливають на настрій, можуть бути як постійними, так і змінними. Під постійними причинами розуміють риси особистості, військової порядку, а під змінними – хід дій, що створюють ситуації тощо. Оскільки настрої піддається коливанням, то офіцери підрозділу повинні контролювати й не допускати виникнення негативних настроїв у колективі. Для цього офіцер своєчасно вживає заходів до збереження позитивного настрою, піклуючись про успішну діяльність підлеглих, організує взаємодопомогу, подаючи приклад бадьорості, упевненості, життєрадісності, заохочуючи особовий склад, що виявляє старанність у виконанні поставлених завдань.

Необхідною умовою зміцнення й згуртування колективу також є авторитет офіцерів. Авторитетний командир швидше згуртовує колектив, продуктивніше організовує його діяльність і зазвичай домагається більш високих результатів. Для того щоб зрозуміти психологію військового колективу, командиру необхідно знати взаємини, що складаються в ньому. Його можуть цікавити спрямованість і зміст взаємовідносин, форми їх прояву, співвідношення службових та особистих контактів у малих групах, а також між сержантами і їх підлеглими.

Отже, у процесі розвитку колективу офіцер формує і направляє виховні сили колективу. І чим вимогливіше і дбайливіше він буде ставитися до підлеглих, а також компетентніше й ініціативніше буде діяти, тим кращим буде його результат. Чим вище буде розвинений колектив, тим активніше і якісніше він буде допомагати командирові вирішувати поставлені перед підрозділом завдання.

УДК 37.013.41

Косакова А.Б., курсантка 118 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат;
Данильченко О.А., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПІДРОЗДІЛІ

Починаючи з 2014 року, через загострення воєнно-політичної ситуації анексією Автономної Республіки Крим Російською Федерацією та початком бойових дій на території Донецької та Луганської областей, перед нашою державою вперше гостро постало питання збереження територіальної цілісності та державного суверенітету.

Без формування потужних військових формувань у сучасних умовах неможливо зберегти територіальну цілісність. Національна гвардія України (НГУ) бере активну участь у відсічі збройної агресії. Окрім того, НГУ забезпечує захист конституційного ладу України та цілісність її території від спроб зміни насильницьким шляхом, забезпечує охорону громадського порядку, захист та охорону життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян та бере участь у припиненні масових заворушень та виконує інші завдання відповідно до Закону України «Про Національну гвардію».

Отже, весь спектр завдань, які покладені на НГУ, вимагає від особового складу високого професіоналізму, виучки та мотивації до постійного покращення своєї професійної компетентності.

Індивідуальна робота є одним із складників роботи з особовим складом відповідно до наказу командувача НГУ від 05.11.2021 № 515 «Про затвердження Положення про організацію роботи з особовим складом у Національній гвардії України». Отже, без ретельного підходу до планування та проведення індивідуальної роботи неможливо постійно підтримувати на високому рівні стан військової дисципліни та якісно виконати поставлені перед цим військовим формуванням завдання.

Індивідуальна робота – системна, цілеспрямована діяльність командирів (начальників) та інших учасників внутрішньо-комунікаційного процесу щодо впливу на свідомість, почуття і поведінку конкретної особистості з урахуванням її індивідуальних психологічних, психофізіологічних, соціально-демографічних та інших особливостей, умов повсякденного життя та службової діяльності в інтересах її всебічного вивчення та розвитку для успішного виконання завдань за призначенням.

В основу організації індивідуальної роботи покладений принцип безпосереднього підпорядкування та вимоги статутів Збройних Сил України, відповідно до яких командир (начальник) вчить та виховує своїх підлеглих.

Під час планування основних форм навчання в системі індивідуальної підготовки офіцерів та сержантського складу передбачається тематика щодо навчання методам вивчення підлеглих та формам і методам індивідуальної роботи.

Стан та ефективність індивідуальної роботи з особовим складом аналізується, узагальнюється та обговорюється під час підбиття підсумків роботи з особовим складом.

До кожної особи обов'язково повинен бути застосований суворо індивідуальний підхід. Індивідуальні особливості особистості військовослужбовця вивчають за допомогою методів індивідуального вивчення військовослужбовців:

- 1) спостереження;
- 2) ознайомчі бесіди;
- 3) анкетування;
- 4) експеримент;
- 5) тестування;
- 6) узагальнення незалежних характеристик;
- 7) аналіз результатів діяльності;
- 8) соціометрія;
- 9) листування з батьками військовослужбовців.

Форми індивідуальної роботи – це спосіб вираження змісту індивідуального впливу командирів та начальників на особистість військовослужбовця з метою формування необхідних якостей.

Основними формами індивідуальної роботи є:

- 1) індивідуальна бесіда;
- 2) індивідуальна допомога;
- 3) індивідуальне завдання, доручення;
- 4) індивідуальний контроль.

Наказом командувача НГУ № 515 від 05.11.2021 «Про затвердження Положення про організацію роботи з особовим складом у Національній гвардії України» передбачено, що для охоплення індивідуальним впливом усього особового складу у військовій частині здійснюється рівномірний посадовий розподіл індивідуальної роботи за категоріями (додаток 3).

Відповідно до вимог зазначеного наказу посадовим особам необхідно проводити індивідуальну роботу з такими категоріями військовослужбовців:

- командирам рот, батарей, курсів вищих військових навчальних закладів – з офіцерами, сержантами, начальниками варт (військових нарядів), спеціалістами, а також із військовослужбовцями, яким визначена служба без зброї;

- заступникам командирів рот, батарей, курсів вищих військових навчальних закладів із технічної частини (озброєння, тилу, зв'язку тощо) – із сержантами, спеціалістами за напрямками роботи та військовослужбовцями за дорученням командира роти;

- заступникам командирів рот, батарей, курсів вищих військових навчальних закладів по роботі з особовим складом – з усім особовим складом підрозділу. Особливу увагу приділяти військовослужбовцям, схильним до нестатутних взаємовідносин, до вживання спиртних напоїв, яким визначена служба без зброї;

- командирам взводів та підрозділів, прирівняних до взводу – з особовим складом підрозділу;

- головним сержантам територіальних управлінь – з головними сержантами військових частин (з'єднань);

- головним сержантам взводів та підрозділів, прирівняних до взводу – з усіма сержантами взводу та військовослужбовцями взводу, які мають сімейно-побутові та службові проблеми, схильні до порушення військової дисципліни;

- командирам відділень та підрозділів, прирівняних до відділення – з усіма військовослужбовцями підрозділу.

Інші посадові особи, які не визначені у вказаному додатку наказу командувача НГУ № 515 від 05.11.2021, індивідуальну роботу проводять із безпосередньо підпорядкованими військовослужбовцями та працівниками.

Отже, організація індивідуальної роботи в підрозділі – важливий та необхідний процес формування і розвитку у військовослужбовців військово-професійних і морально-бойових якостей, а також норм поведінки, підтримання високого рівня морально-психологічного стану. Тому якісна організація індивідуальної роботи в підрозділі є запорукою успішного виконання поставлених завдань.

УДК 364.044

Кушнір В.С., курсант 5 курсу льотного факультету Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;
Савчук О.А., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МІЖОСОБИСТІСНОЇ СПІВПРАЦІ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ

Актуальність теми зумовлена тим, що успішне виконання військовослужбовцями бойових завдань вимагає використання не тільки матеріальних, фізичних, але й психологічних резервів. Одним із таких резервів є сприятливий психологічний клімат у колективах підрозділів, який сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності, поліпшенню соціально-психологічних умов служби, розкриттю позитивного потенціалу особистості військовослужбовця. Саме тому, існує нагальна необхідність дослідження морально-психологічного клімату, форм його прояву у військових колективах

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

для позитивної повсякденної діяльності підрозділу та успішного виконання завдань за призначенням.

Мета дослідження полягає у визначенні умов формування та показників сприятливості морально-психологічного клімату у військовому колективі; у підборі ефективних методик для визначення чинників, які мають негативний вплив на морально-психологічний клімат підрозділу; в узагальненні інструментарію щодо забезпечення ефективної міжособистісної співпраці у військових колективах.

У Концепції морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) Збройних Сил України визначено, що важливою складовою бойової готовності та боєздатності військ є високий моральний дух особового складу [3]. У цьому контексті набуває актуальності проблема формування сприятливого морально-психологічного клімату в підрозділах та частинах Збройних Сил України, як важливої складової формування психологічної готовності особового складу до виконання професійних завдань за призначенням та в особливих умовах, підтримання їх морального духу та боєздатності.

Формування сталих міжособистісних відносин по горизонталі є внутрішньою основою створення позитивного морально-психологічного клімату. Однаково суттєвими є як службові, так і дружні контакти членів підрозділу. Недостатній розвиток одного з цих компонентів призводить до погіршення морально-психологічного клімату. На взаємини впливає соціально-демографічний склад колективу, його соціометрична структура. Одним з важливих характеристик психологічного клімату в колективі є конфліктні ситуації, однак, конфліктність у колективі не завжди є показником негативного клімату [2].

Серед чинників, які впливають на формування соціально-психологічного клімату військового колективу виділяють наступні [1]:

- “чинники макросередовища – це той суспільний фон, на якому будуються і розвиваються відносини. До цих чинників належать: суспільно-політична ситуація в країні, економічна ситуація в суспільстві, рівень життя населення, організація життя населення, соціально-демографічні чинники, регіональні чинники і етнічні чинники;

- чинники мікро середовища – це матеріальне та духовне оточення особистості у військовому колективі”.

До мікро чинників належать [1]:

“1. Об’єктивні – комплекс технічних, санітарно-гігієнічних, управлінських елементів в кожному окремому військовому колективі.

2. Суб’єктивні (соціально-психологічні чинники):

а) формальна структура – характер офіційних та організаційних зв’язків між членами військового колективу, офіційні ролі і стосунки членів групи;

б) неформальна структура – наявність товариських стосунків, співробітництва, взаємодопомоги, стиля керівництва, особистих психологічних

властивостей кожного члена військового колективу (групи), та їх психологічна сумісність”.

Отже, формування морально-психологічного клімату військового колективу є складним, динамічним, суперечливим і доволі тривалим соціально-психологічним процесом, що значною мірою детермінується специфікою військової діяльності. У свою чергу, створення сприятливого морально-психологічного клімату у підрозділі полягає у впливі на чинники мікросередовища з метою гармонізації взаємин у колективі, що є необхідною умовою для ефективної діяльності військового підрозділу, спрямованої на успішне виконання поставлених завдань.

Список використаних джерел

1. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р. Практичний курс військової психології: Навч. посіб. 2-ге вид. Київ: КНУ, 2013. 172 с.
2. Бурлака К.С. Соціально-психологічний клімат у колективі як основа ефективної організаційної взаємодії. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Харків, 2010. Вип.27. С. 40–47.
3. Наказ Міністра оборони України № 142 від 5.05.1999 р. “Про введення концепції морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) Збройних сил України”.

УДК 364.044

Ленкова Т.Р., здобувачка вищої освіти бакалавра права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СИСТЕМІ КАДРОВОЇ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ

Професійне навчання працівників Національної поліції визначається низкою нормативно-правових документів. Найголовнішим з яких абсолютно є Закон України «Про Національну поліцію», відповідно до статті 72 цього закону вказано, професійне навчання поліцейських складається з первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки [1]. Однією із складових професійного навчання персоналу поліції є тактико-спеціальна підготовка.

Говорячи про тактичну підготовку поліцейських необхідно зауважити, що через невдало сплановані та не ефективно виконані дії працівників під час служби приводять до травмувань, поранення чи навіть загибелі. Саме до цих наслідків може привести недостатній рівень фізичної підготовленості, невірні тактичні дії,

невміння правомірно використовувати і застосовувати спеціальні засоби, вогнепальну зброю.

У навчальній літературі зазначено, що головним завданням тактичної підготовки є опанування працівниками знань, умінь і навичок щодо забезпечення особистої безпеки під час виконання ними службових обов'язків. Згідно з визначенням А. І. Черкашина, особиста безпека – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, що надають можливість зберегти життя та здоров'я поліцейського, забезпечити високий рівень ефективності його професійних дій [2]. Особиста безпека є результатом реалізації комплексу заходів, спрямованих на зниження професійного ризику до реально можливого мінімуму, що дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормальний психічний стан, дієдатність працівника поліції.

Розглядаючи проблемні аспекти тактико-спеціальної підготовки осіб які навчаються в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, а також під час первинної професійної підготовки, післядипломної освіти та службової підготовки необхідно звертати увагу на методи її викладання. Необхідно зауважити, що методи викладання тактико-спеціальної підготовки у закладах зі специфічними умовами навчання, в більшості з підходів застаріли, і не завжди є ефективними. Тематичним планом передбачено вивчення низки тем, які допомагають засвоїти та вивчити практичні навички, але є застарілими і не дуже цікавими для вивчення. Доцільним було б ввести поліцейські квести з розкриття злочинів, в ході яких застосовують комплекс засобів і заходів, які засвоюються легше, і взагалі такий метод є дуже цікавим і захоплюючим. Проте не можна повністю сказати, що старі методи є не доцільними, вони також допомагають, але не такими ефективними, як наприклад квест. Під час проходження якого поліцейські показують свою злагодженість як команди, опрацьовують свої знання із тактичної підготовки, фізичної, знання нормативної бази, знання як знайти той чи інший доказ, як проводити поверхневу перевірку, перевірку документів у особи та інші.

У системі службової підготовки тактична підготовка проводиться протягом усього періоду служби поліцейського. Тому в ній використовуються такі навчання як «Моделювання ситуацій службової діяльності» [3]. На якій практично застосовуються та формуються всі вміння набуті правоохоронцями. Адже як показує практика, особливості професійної діяльності поліцейських, передбачають постійні контакти з різними верствами населення. У багатьох випадках коли людина бачить працівника поліції, форму, не завжди поводить адекватно, особливо ті верстви населення які перебувають в алкогольному сп'янінні, або у збудженому емоційному стані. Тому в таких випадках працівники повинні знати та вміти як правильно застосовувати і використовувати набуті знання і вміння. Адже не рідко невірні дії призводять до тяжких наслідків. Таких як, неправомірне застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї, в нестандартній ситуації працівники можуть імпульсивно приймати невірні рішення. Це може також свідчити про низьку рівень тактичної підготовки, психологічної. Удосконалення

навичок працівників поліції можливе тільки через удосконалення методів викладання.

Отже, беручи до уваги вище викладене, можна зробити висновок, що тактична підготовка важлива і під час первинної підготовки, в закладі зі специфічними умовами навчання, а також під час службової підготовки. Особливу увагу потрібно приділяти тактичним діям правоохоронців, правильному і раціональному використанню спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Але цього не можливо досягнути так просто, тому потрібно удосконалювати методи викладання, вводити нові.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію»: станом на 17. 03. 2021 р./ Відомості Верховної Ради №40-41, ст.379
2. Давигора Ю. І. Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України, Наук. Часопис НПУ ім. Драгоманова випуск № 7 (127) 2020 с.56-62.
3. Бондаренко В.В. Особливості тактичної підготовки працівників підрозділів патрульної поліції. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. Вип. 3. [Електронне видання]. Режим доступу – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_3_5. (Серія «Педагогіка»).

УДК 364.044

Лісова Є., курсантка факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
Гіденко Є., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ В ХОДІ СУЧАСНИХ ЛОКАЛЬНИХ ВІЙНАХ

У наш час ми можемо більш відкрито спостерігати особливу актуальність та виняткову необхідність в дослідженні питань морально-психологічного забезпечення у складових секторах безпеки і оборони. На це треба наголошувати через те, що опираючись на науковому аналізу та результатах теоретико-прикладних вивчень воєнних учень і безпосередньої практики, ми можемо створити оптимальну модель морально-психологічного забезпечення у структурах Збройних Сил України в сучасності, також під час їх застосування в той час, коли ми можемо спостерігати локальні війни та збройні конфлікти як в Україні, так і в інших країнах, що все частіше стають загальним видом збройного протиборства на зараз [1]. Без населення країни, соціальних груп, збройних сил і армії неможливо сформувати і підтримувати належний

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

соціально-психічний стан і морально-психологічний стан військ (з'єднань) у мирний час і військове протистояння. Тому морально-психологічні чинники сучасної війни (збройного конфлікту) набувають особливого значення і стають одним із найважливіших факторів для держави та її збройних сил. Сучасна війна – це випробування матеріальних і духовних сил людей, націй, їх збройних сил. У результаті все більше країн підтримують свою обороноздатність на рівні, який забезпечує надійний захист суспільства [2]. Нам необхідно розвивати і максимально розвивати морально-психологічні можливості Збройних Сил, захищати їх від негативного інформаційно-психологічного впливу, особливо в бойових ситуаціях для знищення морального духу противника та мобілізації особового складу на вирішення бойових завдань. Тільки злагоджена система морально-психологічного забезпечення, здатна впливати на психіку окремого воїна та морально-психологічний стан військовослужбовців [3].

Нам би хотілося розглянути на прикладі інших країн забезпечення морально-психологічних елементів в військових угрупованнях. На думку американських експертів, однією з головних складових системи морально-психологічного впливу Збройних сил США є релігійна підтримка, яка спрямована на отримання духовної, моральної та моральної підтримки військовослужбовців та співробітників збройних сил. Релігійна підтримка здійснюється через розгалужену систему військових капеланів, так званих капеланів/капеланів [4]. Загалом, американські військові експерти вважають, що релігійна індоктринація особового складу є формою навчання персоналу для пом'якшення морально-психологічного тиску та складних систем людиномашин, пов'язаних із сучасним боєм. Таким чином, Збройні Сили США мають чітку систему морально-психологічних структур впливу та релігійної підтримки особового складу, яка включає кадрову службу, зв'язки з громадськістю, військові юридичні служби та військове духовенство, але вони діють незалежно. , ексклюзивна співпраця, гнучка та ефективна [5].

Стосовно Німеччини, фахівці Бундесверу дійшли висновку, що важливим завданням морально-психологічної підготовки бійців є подолання страху та запобігання паніці, налагодження та зміцнення дружніх стосунків між малими групами (відділами, службами, екіпажами, бригадами) армій, які є ключовим компонентом бойових дій. психічну та психологічну стійкість сили, що дає можливість постійного суворого контролю. Останнє вважається особливо важливим у Бундесвері, оскільки, на думку психологів, молоде покоління солдатів психічно слабкіше і нестабільніше, ніж їхні попередники Вермахту. Особлива увага приділяється процесу морально-психологічної підготовки до подолання страху. Страх вважається вродженою рисою людини, яка пов'язана з підсвідомою сферою психіки. Повністю подолати його неможливо, і в якійсь мірі всі військові бояться. За даними військових психологів Бундесверу, 90% військовослужбовців у бойових ситуаціях мають виразний страх у вигляді шлункової дисфункції, серед яких 30% найбільше бояться бою, 35% під час бою і 16% після бою [6]. Тому одним із завдань морально-психологічної

підготовки особового складу ЗС БРГ є «привчання» психології бійця до небезпеки, адаптація до умов, що викликають страх, надання рекомендацій щодо поведінки в бою. На думку психологів Бундесверу, страх солдата бути психічно чи фізично ізольованим від свого підрозділу (групи), страх бути серйозно пораненим, фізично слабким, психічно перезбудженим, страх бути пасивним, непередбачуваним, посилює страх. і незрозуміло. Феномен. відсутність інформації) тощо. Морально-психологічний вплив німецької армії базувався на концепції «внутрішнього керівництва». Його психолого-виховний зміст виражається у формуванні у військовослужбовців достатньо сильної мотивації до виконання службових обов'язків та виконання завдань. Це забезпечується цілеспрямованою роботою відповідних органів, метою яких є гарантування поваги до особового складу та забезпечення гуманних відносин у підрозділі, створення системи забезпечення військовослужбовців усім необхідним, матеріального та морального заохочення, соціального та правового захисту. Забезпечити високий рівень знань чиновників у галузі психології та педагогіки; розвинути ідею німецької пунктуальності, відданості, надійності та благородної культури [7].

На жаль, у Збройних Силах України питання психологічної допомоги душевнопораненим військовослужбовцям та їх реабілітації під час бойових дій не розкривається в наукових, навчальних та навчальних виданнях, має значний вплив на практику та організаційно-управлінську діяльність військовослужбовців. Іншими словами, це не нове в нормі. Командири, офіцери (виховні та психосоціальні) працюють і є невід'ємною частиною психологічного забезпечення, яке ніколи не розглядається на командно-штабних навчаннях. Тож командири (командири) і кадри навчальних закладів повинні свідомо впливати на свідомість і психологію воїнів у складних умовах сучасного бою, що допоможе підтримувати морально-психологічний стан особового складу на рівні, необхідному для якісного виконання бойових завдань. Тому психологічна підтримка повинна допомагати воїнам контролювати себе та своє оточення в ситуаціях інтенсивного стресу та психологічного стресу. Психологічне забезпечення, як складова частина морально-психологічного забезпечення, має складну структуру, значні сили та засоби для виконання командиром бойових (бойових) цілей і планів (прийняття рішень), що дозволяє підтримувати високий рівень морально-психологічного забезпечення. підтримка стає можливою. Психологічний стан підлеглих та морально-психологічне забезпечення успішного вирішення бойових дій.

Список використаних джерел

1. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: Підручник: у 2 ч. Ч.1. / колектив авторів; за заг. ред. В.В. Стасюка. Київ: НУОУ, 2012. – 682 с
2. Любенюк Д.Г. Військово-соціологічні дослідження. Питання методики і техніки проведення: навч- метод. посібник. Київ, ВГІ НАОУ, 2000. 113 с.

3. Наказ Міністра оборони України “Про введення в дію Концепції моральнопсихологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) Збройних Сил України” від 05.05.1999 р., № 142. Київ: МО України, 1999.
4. Алещенко В.І. Морально-психологічне забезпечення застосування військ (сил): історія та сучасність: навч.-метод. посіб. Харків: ХВУ, 2000. 87 с.
5. Морально-психологічне забезпечення бойової підготовки з’єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України: метод. посіб. / В. І. Алещенко, О.В. Копаниця, В.М. Федічев та ін. Київ: НАОУ, 2000. 76 с.
6. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: навч.-метод. посіб. / В.Г. Безбах, В.М. Вилко, О.В. Гаврис та ін. Київ: НАОУ, 2002. 232 с.
7. Чорний В.С. Військова організація України: становлення та перспективи розвитку: монографія. Ніжин: Видавництво Аспект-Поліграф, 2009. 368 с.

УДК 364.044

Маковей Є.С., здобувач вищої освіти бакалавра Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ (НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА КАНАДИ)

Актуальність теми полягає у здійсненні вивчення питання професійної підготовки поліцейських у США з метою можливості перейняття їх досвіду підготовки поліцейських та можливість запровадження в підготовку українських правоохоронців.

Проаналізувавши стандарти навчання поліцейських, які пропонуються Міністерством юстиції США, ми можемо побачити, що до обов’язкових навчальних дисциплін віднесені: поведження з вогнепальною зброєю, навички самооборони, спеціальна фізична підготовка, тактика патрулювання, перша медична допомога, оформлення процесуальних документів, навички володіння комп’ютером, культурна різноманітність і толерантність, стратегії community policing, управління конфліктами та навички медіації [1].

Звернемо увагу й на те, що у США велика увага приділяється практичній підготовці випускників академій поліції. Після її закінчення випускники проходять попередню «адаптацію» у практичному підрозділі тривалістю 2 тижні. За цей період новачки пристосовуються до нової обстановки, знайомляться з інструкторами-наставниками, які готуватимуть їх до практичної

роботи. Підготовка розпочинається з того, що весь керівний склад відділу поліції знайомиться з новоприбулими. Новачки отримують «Практичний посібник з підготовки поліцейських» і «Щоденник-довідник з підготовки», в якому фіксується хід підготовки, успіхи і невдачі, звіт про обсяг отриманих знань. Поліцейські стажисти відвідують місця, де їм доведеться бувати під час виконання службових обов'язків (лікарні, установи, суди), знайомляться з їх роботою та документацією, навчаються складати документи. Двотижнева підготовка служить «містком» для переходу до 16-тижневої (640 годин) програми практичної підготовки, яка здійснюється для полегшення переходу від статусу випускника поліцейської академії до посади співробітника підрозділу поліції [2].

Стандартна програма підготовки кадета поліції Канади складає 6 місяців (24 тижні). Навчання проводиться двома мовами, типовий навчальний день триває з 06.00 год. ранку до 16.30 год. вечора, однак в програмі можуть бути передбачені й практичні заходи, що відбуваються після зазначеного часу. Навчальна програма включає в себе багато інтерактивних заходів: практичні сценарії, тематичні дослідження, рольові ігри, лекції, дискусії, презентації та групову роботу. Вона розрахована на 785 годин, у тому числі:

- Прикладні поліцейські науки (373 години).
- Поліцейська тактика захисту (75 годин).
- Водіння автотранспорту (65 годин).
- Вогнева підготовка (64 години).
- Фізична підготовка (45 годин).
- Корпоративна та стройова підготовка (48 годин).
- Інші практичні заходи, екзамени (115 годин) [3].

Після закінчення закладу, навчання кадета триває ще 6 місяців у практичному підрозділі в рамках інституту наставництва (програма «Польовий коучинг»). Під час цієї програми поліцейський виконує професійні обов'язки під керівництвом досвідченого наставника.

Отже, можемо додати до підготовки курсантів та слухачів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання за спеціальностями «Право» та «Правоохоронна діяльність», а також при розробці програм первинної професійної підготовки та післядипломної освіти працівників Національної поліції, ті самі дисципліни, що вивчають у США і Канаді, але, необхідно зауважити, що це не буде мати великого сенсу, адже нам потрібно підвести спочатку правову основу України до правової основи США.

Розглянувши це питання можливо підвести до таких підсумків, що в Україні потрібно впровадити деякі дисципліни із системи навчання правоохоронців зарубіжних країн. Але, не все так просто, як здавалося б на перший погляд. Правова основа української держави кардинально відрізняється від особливостей законодавства США та Канади. Вважаємо, що правова основа нашої держави, щодо захисту та дій поліцейського не підходить для

впровадження в систему їх підготовки досвід зарубіжних країн на цьому етапі. На самперед в Україні потребує кардинальних змін правова сфера.

Список використаних джерел

1. Артемьев В.А. Пути повышения эффективности психофизической подготовки будущих сотрудников правоохранительных структур. Яреценко Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях. 2005. С. 10–11.
2. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків : Основа, 1999. 440 с.
3. Венедиктов В.С. Правоохоронні технології як об'єкт інноваційної діяльності. Право і Безпека. 2003. Т. 2, № 1. С. 7–11.

УДК 1:355.1

Марченко В.В., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, майор

ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ДОСЯГНЕННЯ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ВІЙСЬКОВУ СПРАВУ

Виживання людства за всіх часів залежало від здатності забезпечити себе їжею та захиститися від ризиків, пов'язаних з природними або соціальними небезпеками. Умовою виживання в такому разі ставала здатність отримати максимальну користь від використання знання та народжених ним технічних рішень та технологій. Із найдавніших часів – вироблення мікролітів та виникнення технологій неолітичної революції – і до сьогодення техніко-технологічне знання стає основою розвитку військової справи, обумовлюючи стратегію та тактику ведення війни.

У стародавніх суспільствах військові технології розвивалися випереджаючими темпами, помітно перевищуючи досягнення цивільної інженерії. Якщо подивитися, наскільки примітивними, приміром, були у стародавніх греків торгові кораблі порівняно з більш досконалими та різноманітними військовими, або на безліч різновидів кидальних машин, то стає ясно, що в цьому напрямку конструкторська думка працювала активніше. У звичайному житті стародавніх цивілізацій громадян цілком влаштовувала фізична праця рабів та волів як джерело енергії. Але на війні, особливо в поході, така можливість була далеко не у всіх армій і не завжди. І ця обставина спонукала до створення складних та ефективних механізмів, що вимагають меншої м'язової сили.

Бути технічно розвиненим означало насамперед бути розвиненим військово-технічно. На війні треба бути швидшим за противника, отже, необхідно вирішувати проблеми пересування – і ось, римляни створюють систему доріг, призначених, насамперед, для перекидання військ з однієї

частини імперії в іншу. Цим же цілям служили і понтонні мости, які використовували не тільки римляни, а й китайці, і перси. Зрозуміло, що сам міст як такий не військовий винахід, але військові довели конструкцію до досконалості.

Початок ХХ ст. знаменувався науково-технічною революцією. Відкриття у фізиці, хімії, біології та інших науках, виникнення міждисциплінарного знання (біохімія, геофізика, біофізика тощо), – усе сприяло якісним змінам способу життя, принциповим трансформаціям світогляду, формуванню суспільства «модерну».

ХХ ст. позначилось світовими війнами та використанням зброї масового ураження. Усі найновіші досягнення в техніці й технологіях передусім впроваджувалися у розвиток військової справи, зброї та техніки.

ХХ ст. відкриває епоху війн як війн «знання, техніки та технологій». До ХХ ст. перевагу у війні все ж таки здебільшого забезпечували людські ресурси. Персональні здібності полководців, мужність солдатів та їх навченість, їх морально-етичні якості, – усе це забезпечувало перемогу на ворогом за умови рівних технічних можливостей. Перша Світова війна стала «війною моторів». Танки та броневих автомобілі, аеростати, дирижаблі та літаки, броненосні судна, нарізна артилерія, швидкострільні гармати, використання бездимного пороху та хімічної зброї, – усе завдячувало впровадженню науково-технічних рішень та відкриттів у військову справу. Стало очевидним, що майбутнє військової справи – за новими технічними та технологічними рішеннями, новими видами озброєння.

Друга Світова війна з перших своїх днів визначила напрями робіт учених. Тотальна мобілізація означала й тотальну мілітаризацію. Усі сили та ресурси воюючих країн спрямовуються на перемогу. Наука стає чи не найважливішим фактором, що забезпечує цю перемогу. Наука переходить на воєнну тематику, всім необхідним забезпечуються колективи, що працюють на армію та флот. Серед основних напрямів – наукові розробки та технології, що вирішують проблеми забезпечення техніко-технологічного домінування, проблеми оборонного значення, пошуків та конструювання засобів оборони, наукової допомоги промисловості, мобілізації сировинних ресурсів країн. Переозброєння армій танками, літаками, підводними човнами, в цілому, новими зразками зброї та техніки, – призвело до змін у тактиці та стратегії їх використання. Армії моторизуються, їх зброя стає більш смертоносною, з часом виникає атомна зброя з усіма проблемами щодо її використання.

Період Холодної війни постав як період гонки озброєння. За цим стоїть потужність воєнно-промислового комплексу наддержав, що утворювали полюси ідеологічного та воєнного протистояння, науково-технічний потенціал, наукові школи, розробки, які слугували забезпеченню воєнної могутності країни.

Формування сучасного інформаційного суспільства як суспільства високих технологій призвело до докорінних змін через новітні техніко-технологічні

рішення, що впроваджуються у військовій справі. Так, згідно зі звітом Міністерства внутрішньої безпеки США (DHS) за 2020 рік, найбільшими загрозами національній безпеці вже не є ані звичайні війни, ані ядерна зброя. Замість цього основними загрозами стають: кібервійна, тероризм, іноземний вплив, міжнародні картелі, нелегальна імміграція та стихійні лиха.

Експертна думка наполягає на тому, що до середини XXI ст. характер війни буде містити в собі кілька основних змін, а саме:

- конвергентні технології, які породжують нові терористичні загрози;
- квантові обчислення та ескалація кібервійни;
- скритність, що доходить до повної невидимості;
- поступове витіснення моторизованої техніки робототехнікою (більше ніяких танків та танкових битв);
- поступове витіснення фізичної присутності людини на полі бою (роботи і кіборги переберуть на себе більшість бойових ролей).

Таким чином, найновітніші технології, впроваджені у військову справу, потребують і докорінних змін у професійній підготовці військових. Особливістю сучасної доби стає домінування розумово-фізичної над фізично-розумовою працею у військовій сфері. Значення інтелектуальної підготовки військових, чим далі, тим більше зростає.

УДК 1:355.1

Мігура О.О., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, капітан

НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ВІЙСЬКОВА СПРАВА: СУЧАСНІ ЛАЗЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ

На сьогодні людство не уявляє життя без сучасних технологій. Кінець XIX – початок XX століття відзначились тектонічними зрушеннями в науці. Найбільшими досягненнями людського розуму стали: винахід бездротового пристрою передачі радіосигналів (радіо), створення автомобіля з двигуном внутрішнього згоряння, який прийшов на зміну паровому автомобілю, відкриття нового виду випромінювання – рентгенівського випромінення та разом з цим поняття «радіоактивність», відкриття електрону і незабаром вимірювання його заряду, відкриття квантової теорії та теорії ймовірності. Усі ці відкриття ніяк не вклалися у межі традиційних уявлень фізики, тому виникла потреба перегляду її базових понять та підходів. Нове XX століття, ледь розпочавшись, сповістило про народження нової фізики, позначивши невидиму межу, за якою залишилася колишня фізика, що відтепер отримала назву «класична».

Нові фундаментальні знання привели й до нових технічних досягнень, почалося те, що ми сьогодні називаємо науково-технічною, а з часом, – і науково-технологічною, – революцією.

Розвиток вакуумної, а пізніше – з початку 50-х років – напівпровідникової електроніки дозволив створити досить досконалі системи радіозв'язку, радіоуправління, радіолокації. У 1948 році було винайдено транзистор, на початку 60-х років на зміну йому прийшли інтегральні схеми – народилася мікроелектроніка. Розвиток атомної та ядерної фізики призвів до створення атомних електростанцій (з 1954 р.) та морських суден з атомними двигунами (з 1959 р.).

Телебачення, швидкодіючі обчислювальні машини, різноманітні комп'ютери, промислові роботи, а також лазерний випромінювач – таким стало наше сьогодення.

Перший лазер було створено у 1960 році – і одразу розпочався бурхливий розвиток лазерної техніки. У порівняно короткий час з'явилися різні типи лазерів і лазерних пристроїв, призначених для вирішення конкретних наукових і технічних завдань. Сучасні лазерні технології увійшли майже в усі сфери життя людини. Вони у великих масштабах використовуються в медицині, обчислювальній техніці, будівництві, промисловості, геології тощо. З'явився новий науковий напрям – голографія, становлення і розвиток якої також не уявляється без лазерів.

Не є винятком і військова справа. На сьогодні вже визначились основні напрями, за якими йде впровадження лазерної техніки у військову справу. Цими напрямками є: лазерна локація (наземна, бортова, підводна), лазерний зв'язок, лазерні навігаційні системи, лазерна зброя, лазерні системи ПРО і ПКО.

Складником одного з напрямів можна вважати й системи діагностування, які призначаються для контролю технічного стану й обслуговування зразків озброєння та військової техніки, зокрема й тих, що призначені для забезпечення виконання підрозділами НГУ службово-бойових завдань. Такі системи містять у собі засоби діагностування, що прийшли на зміну застарілим зразкам цього обладнання, які, на жаль, наразі не повною мірою відповідають зростаючим вимогам щодо достовірності результатів діагностування, оскільки спираються на застарілі принципи (приміром, інколи ґрунтуються навіть на окомірному способі), та передбачають застосування засобів вимірювань обмеженої точності.

Отже, військова наука не стоїть на місці. Постійно проводиться робота в цьому напрямі щодо розроблення та впровадження нових і вдосконалення вже наявних методів і засобів діагностування з використанням сучасних лазерних технологій. І в Україні, і за кордоном за останній час науковцями було проведено чисельні дослідження в галузі використання лазерних технологій у військовій сфері, створено різноманітні лазери, а також прилади, побудовані з їх використанням.

Прикладом такої роботи є розробка методів і засобів діагностування технічного стану каналів стволів вогнепальної зброї на основі лазерного триангуляційного датчика. Нині розв'язання окресленого завдання, окрім багатьох інших, вирішується в Національній академії Національної гвардії України. Створення зазначеного засобу вимірювання та впровадження його в практичну діяльність військ дозволить підвищити інформативність отримуваних даних та, на думку автора, надасть певний поштовх для подальшого вдосконалення системи експлуатаційного контролю озброєння як для Збройних Сил України, так і для Національної гвардії України.

На сьогодні використання лазерних технологій у військовій сфері постає як перспективний напрям розвитку військової науки, який відкриває великі можливості та дає змогу підвищити спроможність військ, що, зі свого боку, здатне забезпечити суттєве спрощення у виконання бойових задач та може змінити класичне уявлення про військову справу, а також сам принцип ведення бойових дій.

УДК 372.879.6

Молчанов Р.В., курсант 518 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, солдат

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Поліпшення якості та підтримання бойової підготовки в підрозділах Національної гвардії України на належному рівні неможливо без фізичної підготовки, що є одним з основних предметів бойової та професійної-прикладної підготовки, важливої та невід'ємної частини військового навчання та виховання військовослужбовців, а тим більше без військово-прикладної фізичної підготовки, що забезпечує необхідний рівень фізичної підготовленості військовослужбовців різних військових спеціальностей для ефективного виконання ними поставлених завдань за їх бойовим призначенням у будь-який час і в будь-яких умовах.

Бойові підрозділи Національної гвардії України забезпечують охорону громадського порядку, захист територіальної цілісності держави в сучасному бою, вирішуючи різні завдання при веденні бойових дій, виходячи зі свого призначення, озброєння і способів ведення бойових дій. До бойових підрозділів зараховують танкові підрозділи, ракетно-артилерійські підрозділи, протиповітряну оборону.

Найважливішим чинником, що визначає спрямованість бойової підготовки військовослужбовців зазначених військових спеціальностей є вимоги сучасного

бою. Ці самі вимоги визначають і військово-прикладну спрямованість фізичної підготовки військовослужбовців.

Розробка методики військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців відповідних військових спеціальностей на основі вимог до рівня фізичної підготовленості військовослужбовців, необхідного для ефективного виконання ними нормативів з бойової підготовки та її експериментальне обґрунтування дозволить підвищити рівень бойової підготовленості військовослужбовців.

Ефективне виконання військовослужбовцями нормативів з бойової підготовки та дій під час батальйонних тактичних навчань є свідченням готовності військовослужбовців до ефективного виконання завдань за їх бойовим призначенням. Відповідно до вимог щодо рівня розвитку рухових здібностей, щодо наявності сформованих рухових умінь і навичок та їх ефективності у вирішенні цих завдань складає основу для розробки модельних характеристик військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців бойових підрозділів Національної гвардії України.

Для ефективного виконання військовослужбовцями бойових підрозділів Національної гвардії України нормативів з бойової підготовки потрібні певні фізичні та спеціальні якості, рухові здібності:

- для танкових (БМП) підрозділів стійкість до гіподинамії та до вкачування; швидкісна сила рук у субмаксимальній зоні потужності й вестибулярна стійкість;

- для підрозділів ракетних військ і артилерії швидкість у максимальній і субмаксимальній зонах потужності; швидкісно-силова витривалість у великій і помірній зонах потужності; загальна витривалість у великій і помірній зоні потужності; здатність до диференціювання параметрів рухів;

- для підрозділів військової протиповітряної оборони швидкість у субмаксимальній зоні потужності; швидкісна сила рук у субмаксимальній зоні потужності; швидкісно-силова витривалість у великій зоні потужності; загальна витривалість у великій і помірній зонах потужності; здатність до диференціюванню параметрів рухів;

- для ефективного виконання військовослужбовцями бойових підрозділів Національної гвардії України нормативів із бойової підготовки потрібні певні рухові вміння та навички.

Таким чином, застосування засобів загальної та спеціальної професійно-прикладної фізичної підготовки у навчально-виховному процесі з формування військово-прикладної фізичної готовності в експериментальній групі поліпшило такі фізичні якості, як швидкість, витривалість, силу, силову витривалість, швидкість у поєднанні з спритністю, координаційні здібності, а також функціональний стан організму.

УДК 372.879

Морохіна К.Д., курсантка ДР-143 ННП та ПФПП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тінін Д.Г.**, викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ

На сьогодні проблеми соціального забезпечення як військовослужбовців, так і правоохоронців взагалі, а також їх близьких родичів, являється дуже актуальною та потребує обговорення. В умовах проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил потрібно забезпечити належний соціальний захист для тих осіб, які беруть участь у захисті територіальної цілісності нашої держави.

Соціальний захист військовослужбовців є прямим обов'язком держави, який закріплений у Законі України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі-Закону), прийнятий Верховною Радою України 20.12.1991, в якому визначено основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців.

Задля повного розкриття даного питання потрібно розібратися, що ж саме являє собою визначення «соціальне забезпечення»? На жаль, законодавець чітко не визначив дане поняття, але в наведеному вище Законі ми можемо знайти роз'яснення «соціальному захисту військовослужбовців». Вказано, що даний термін означає діяльність держави, яка спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [1].

За основну мету соціального захисту можна вважати різностороннє забезпечення осіб даної категорії та членів їх сімей, яке компенсує встановлені державою обмеження, які пов'язані зі специфічними умовами служби.

Ми вважаємо, що даний вид забезпечення військових прийнято не дарма, особливо на сьогоднішній день, коли на Сході України наші військові намагаються відбивати ту «агресію», яка надходить зі сторони супротивника. Також, військовослужбовці постійно знаходяться в особливих умовах, які часто пов'язані з ризиком для їх життя та здоров'я, а в окремих випадках, виконуючи конституційний обов'язок, який пов'язаний із захистом Вітчизни, виявляються обмеженими у власних правах та свободах.

О.П. Сайнецький, досліджуючи питання особливості соціального забезпечення військовослужбовців ЗС України, зазначає, що це особи, які знаходяться в особливих умовах, умови життя яких суттєво відрізняються від умов життя інших осіб [2, с. 208].

На сьогодні соціальне забезпечення реалізується в таких основних видах:

1. грошове – полягає у виплатах надбавок, винагород;
2. продовольче та речове – забезпечення належного харчування військових під час виконання їх обов'язків, забезпечення військовим одностроєм та ін.;
3. медичне – щорічне планове проведення професійного медичного обстеження, реабілітація, санаторно-курортне лікування;
4. страхування – виплати грошової компенсації близьким родичам у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, інвалідності або часткової втрати працездатності;
5. житлове – держава забезпечує військових житловими умовами для гідного рівня існування. Також не слід забувати про пільги, гарантії та компенсації.

В умовах сьогодення роботодавці скаржаться на низьку ефективність праці своїх співробітників, проте самі вони не тільки не спроможні адекватно організувати трудовий процес, а й часто формують неробочу атмосферу, повну інтриг, цькування і насильства. Як результат – продуктивність праці низька, у колективі панує ненависть один до одного, а найперспективніші працівники не витримують тиску та звільняються [3, с. 171].

Однак одним з ключових чинників мотивації та соціального забезпечення військовослужбовців все ж таки залишається грошове та матеріальне забезпечення. Адже в повсякденній діяльності, навіть виконуючи обов'язки в особливих умовах, правоохоронець повинен розуміти та знати, що він отримає гідну заробітну плату у відповідності до співвідношення ризику щодо його життя та здоров'я.

На нашу думку, співвідношення кожного інструмента із забезпечення кожної людини не може існувати окремо, а розглядається в сукупності дії всіх інструментів забезпечення гідних умов для військовослужбовця на момент настання певних наслідків від конкретних дій. Тобто, виконуючи певну роботу особа не повинна перейматись про те, що з нею буде після настання якихось наслідків, наприклад, травмування з подальшою втратою працездатності та впевненість у грошовому забезпеченні лікування та реабілітації.

Отже, забезпечені державою гідні умови та гарантії безпеки створюють сприятливі тенденції для розвитку будь-якої сфери діяльності людства. На сьогодні сектор безпеки потребує реформування та законодавчого врегулювання всіх ризиків під час діяльності як військовослужбовців, так й інших правоохоронців, завданням яких залишається оборона цілісності нашої Вітчизни.

Список використаних джерел

1. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

2. Сайнецький О.П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. Митна справа, 2013. № 5 (89). С. 204–209.

3. Тінін Д.Г. Поняття та сутність мобінгу, шляхи його подолання. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2021. № 1 (110). с.171–176.

УДК 94 (477)

Новицький С.С., курсант 231 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат;
Чупрінова Н.Ю., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філологічних наук, доцент

ФЕНОМЕН ШІСТДЕСЯТНИЦТВА В УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРИ

Одним з актуальних питань сучасної української гуманітаристики є питання комплексного дослідження шістдесятництва як феномену української літератури (культури) ХХ століття.

Шістдесятництво як явище з'явилося в першій половині 50-років ХХ сторіччя, після смерті Й. В. Сталіна (1953 р). Період шістдесятництва прийнято називати «відлигою», саме поняття виникло завдяки повісті «Відлига» (1954 р.) відомого радянського письменника Іллі Еренбурга. Цей термін став знаковим, він відбив історичний період десталінізації та глибоких сподівань на зміни в житті Радянського Союзу.

Період відлиги припав на роки правління М. Хрущова, котрий був відомий своїми реформами та інакшою політикою партії. Саме М. Хрущов на ХХ з'їзді комуністичної партії розвінчав культ особи Й. Сталіна.

Зміна суспільних настроїв, контакти з європейськими країнами, відсутність масових репресій та інші явища вплинули на розвиток у суспільстві сумнівів щодо радянського устрою. Нове покоління в мистецтві, повністю сформоване на високих ідеалах справжньої культури попередніх поколінь, не бажало підпорядковуватися тогочасній радянській системі. У той час виникають так звані російські шістдесятники – Б. Окуджава, Є. Євтушенко, Б. Ахмадуліна, А. Вознесенський, С. Аксьонов, Р. Рождественський, саме в час «відлиги» вийшов у світ «Один день Івана Денисовича» Олександра Солженіцина (його також можна зарахувати до шістдесятників) тощо. Це найкращі представники цього покоління, яке взяло за основу служити істинному мистецтву, без участі в тогочасному «соціалістичному реалізмі».

Майже одночасно з ними на території нашої держави виникає подібне покоління, проте українські шістдесятники вже на початку 1960–х років поєднувалися насамперед національним питанням. Поступове усвідомлення

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

русифікації, маргіналізації української культури викликало спротив. На нашу думку, ключовим чинником, що об'єднувало українських шістдесятників було обстоювання української ідентичності. І це те, що їх кардинально відрізняло від російських шістдесятників. У радянській Росії національної проблеми не було, та й не могло бути.

На думку сучасних дослідників, шістдесятництво – це широке явище не лише літератури, а й кіно, образотворчого мистецтва, навіть науки. Чіткої періодизації творчості «дітей відлиги» у науковому дискурсі не існує. Виокремити чіткі рамки практично неможливо навіть в літературі, проте, на нашу думку, шістдесятництво в українському мистецтві слова можна визначити наступним чином: до «раннього шістдесятництва» належить творчість Л. Костенко, Д. Павличка, І. Світличного, І. Дзюби; «шістдесятники» – творчість В. Симоненка, М. Вінграновського, М. Холодного, І. Калинця, І. Драча, Г. Тютюнника, В. Стуса, В. Дрозда, І. Жиленко, Є. Гуцала; «пізні шістдесятники» – творчість В. Голобородька, В. Базилевського, В. Рубана.

Ці прізвища слугують певним фундаментом українського шістдесятництва, потужного суспільно-політичного, соціокультурного, культурологічного явища періоду «хрущовської відлиги», яке стало своєрідним опором української інтелігенції тоталітарній машині червоної імперії.

Сучасні дослідники схиляються до думки, що шістдесятництво поклато початок національно-визвольного руху в Україні, який у своєму зародку був національно-культурним, а вже всередині 60-х років перетворився у суспільно-політичний. Із цим твердженням можна погодитися, згадуючи події після арештів інтелігенції та виступів І. Дзюби, В. Стуса, В. Чорновола та ін. на прем'єрі кінострічки Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» у вересні 1965 року. Саме це стало точкою відліку появи відкритої опозиції, фактично дисидентства. Згодом вони ж стали членами Української Гельсінської групи (1976), Гельсінської спілки (1988).

Головна мета українського шістдесятництва – збереження української ідентичності та мови, піднесення національної самосвідомості українського народу, культурне відродження вітчизняного мистецтва як явища, що засуджує й не сприймає хвалебних шан тоталітаризму.

Найважливішим внеском українського шістдесятництва в умовах тоталітарного режиму стало прокидання національної культури в умовах радянської реальності, яка була спрямована на придушення національної ідентичності, на стертя національного обличчя українців, створення «радянської» людини. На наш погляд, українське шістдесятництво стало зразком перемоги критичного мислення у мовах тоталітарного суспільства. Це покоління в умовах офіційної радянської ідеології і культури соціреалізму, змогло завдяки власному мисленню, власній рефлексії змінити ставлення до режиму.

Тоталітарний режим не міг дозволити щоб шістдесятництво існувало та множило свої здобутки. Тогочасна цензура забороняла книжки молодих

письменників, знімалися картини з галерей та музеїв. Після відставки Микити Хрущова, та початку «застою», розвиток суловської ідеологічної машини вплинув на історичний контекст долі українського шістдесятництва. Цілу плеяду шістдесятників було репресовано та запроторено до Сибіру, заслано до гулагів та тюрем, а деякі «діти відлиги» замовкли, зникши з літературного процесу на багато десятиліть.

Але з часом у часи горбачовської перебудови, у часи великих надій та змін коли імперія пала – шістдесятники очолили боротьбу за незалежність нашої держави, продовжуючи свою боротьбу за українську волю, українську ідентичність, українську державність.

Плеяда українських шістдесятників дає сучасному поколінню українців приклад незламності, патріотизму в умовах гібридної війни з російським агресором сучасної України за власну державність, територіальну цілісність, національну ідентичність, національну гідність.

Феномен шістдесятництва можна розглядати в різних ракурсах: як суспільно-політичне явище, конкретизуючи його такими термінами, як: десталінізація, «хрущовська відлига», фаза спротиву української інтелігенції тоталітарній системі; як явище соціокультурне, явище літературно-естетичне – тобто як легально художню опозицію системі чи як культурологічне явище, яке віддзеркалює проблему «батьків і дітей», як бунт покоління, що в загальній сумі й дає «Богом дане явище» (М. Бажан).

УДК 372.879

Омельянець А., курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Токар А.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПЕРСОНАЛУ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У сучасному світі розвиток військово-патріотичного виховання набуває перспективного характеру. Своєчасний розвиток надасть можливість кожному громадянину зрозуміти свою відданість Батьківщині, а особливу увагу привертають особи, які працюють у сфері сектору безпеки та оборони України.

Актуальність обраної теми полягає в необхідності розвитку та можливості надання якісного військово-патріотичного виховання. Зважаючи на ситуацію, яка склалася в Україні, кожен громадянин повинен розуміти чинники небезпеки та усвідомлювати свою спроможність у наданні допомоги за захисту України та її кордонів.

Основною складовою національно-патріотичного виховання є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

самої себе, активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції. В наш час громадяни добре інформовані щодо процесів в різних сферах науки, техніки, соціального життя. Тим самим, усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу. Аналізуючи події останніх років, слід зазначити, що збільшується кількість громадян в яких дійсно є патріотичний дух та усвідомлення необхідність захисту України [3].

Мета обраної теми полягає у можливих спроможностях, що дадуть змогу особам відновити державну цілісність та гарантувати її мирне майбутнє як суверенної й незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Завдяки правильному усвідомлюванню та у разі виникнення кризових ситуацій забезпечити створення надзвичайної системи для захисту України.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Тобто основними складовими сектору безпеки та оборони можна вважати: Збройні Сили України, відповідні військові формування, правоохоронні органи держави [1].

Основними завданнями сектору безпеки й оборони та цілісної системи національно-патріотичного виховання є:

- оборона та захист територіальної цілісності України ;
- своєчасне реагування на фактори небезпеки та захист державних кордонів України;
- виявлення та припинення злочинів, які своїми діями несуть загрозу інтересам України;
- забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки;
- виховання правової культури, з усвідомленням поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- виховання здатності протидіяти проявам правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності. [3]

Ефективність військово-правового виховання є важливим критерієм навчально-виховного процесу, оскільки цей процес закладається з формуванням свідомості людини. Сучасний етап розвитку України особливо потребує від органів державної влади та суспільних інституцій здійснення системних заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді, зокрема з огляду на потребу підготовки потенційних кандидатів для прийняття на державну, військову службу [2].

Узагальнюючи всю викладену інформацію, слід зазначити важливість та практичну значущість розвитку військово-патріотичного виховання персоналу складових сектору безпеки та оборони, оскільки здійснення системного патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України. Усвідомлюючи своє військово-патріотичне виховання, кожен громадянин з глибоким розумінням громадянського обов'язку готовий буде, безумовно, відстоювати державні інтереси та дбати про Батьківщину в цілому.

Список використаних джерел

1. Конституція України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Наказ Міністерство оборони України 14 вересня 2021 року № 280: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/280_nm.PDF
3. Концепція національно-патріотичного виховання молоді/ 27.10.2009 №3754/981/538/49:<https://bdpu.org.ua/upbringing-work/national-patriotic-education/>

УДК 329

Павлова С.Д., студентка 158 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Соколовська Ю.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент

БЛАГОДІЙНІСТЬ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ СТУДІЇ

Громадянське суспільство є однією з основних ознак демократичних правових держав. Визначень поняття «громадянське суспільство» існує досить багато, але спільним є бачення громадянського суспільства як самоорганізованої сфери публічно-правових відносин громадянських об'єднань індивідів, що утворює соціальний капітал держави. Громадянське суспільство одночасно здійснює вплив на органи державної влади та контролює її. Рівень розвиненості громадянського суспільства в країні обумовлюється багато в чому рівнем розвиненості та дієвості системи громадянських об'єднань та організацій.

Цілями громадянського суспільства є ефективна практична реалізація принципів правової, соціальної та демократичної держави. У контексті граничного розширення українського суспільства та соціальної напруги в ньому з особливою гостротою розкривається актуальність ідей соціальної держави та, як наслідок, забезпечення гідних умов життя кожного у державі. Незважаючи на задекларований широкий спектр напрямів соціальної політики України, держава не в змозі самостійно впоратись із цією проблемою в силу багатьох причин. Соціальна напруга залишається досить високою. Тому доволі актуальними на сьогодні стають благодійні практики, які постають як елементи формування громадянського суспільства в Україні та виступають ефективним інструментом зниження рівня соціальної напруги.

Благодійну / волонтерську діяльність, як приватну, так і громадську, можливо розглядати як конструктивні просоціальні практики, реалізація та розвиток яких виступають необхідною вимогою громадянського суспільства. Благодійна діяльність, що ґрунтується на засадах довіри та відповідальності, в

умовах створеної сприятливої правової кон'юнктури, здатна забезпечити розвиток громадянських ініціатив, подолати патерналістські погляди / стереотипи та забезпечити сталий розвиток українського соціуму.

У зазначеному контексті стає очевидною актуальність та корисність вивчення історичного досвіду благодійної діяльності та громадських ініціатив у Харківській губернії у XIX – на початку XX ст., що і є метою нашого дослідження.

У суспільстві існують дві граничні думки: благодійністю можуть займатись тільки дуже заможні, забезпечені люди, та – кожен спроможний допомогти в будь-який спосіб. Аналіз історичних фактів, статистичних матеріалів, архівних джерел дає змогу виявити таку специфічну рису: у Харківській губернії у XIX – на початку XX ст. більш вагомим була саме частка громадської благодійності (з невеликими внесками, але чисельними), порівняно з державною та приватною. Історія благодійної діяльності на теренах Харківської губернії не має такої кількості імен благодійників із величезними жертвами, як Київ, Москва, Одеса, Санкт-Петербург та інші міста.

У Харкові та губернії, починаючи з другої половини XIX ст., спостерігається процес активізації громадських ініціатив у справах благодійності, підґрунтям для якого стануть законодавчі ініціативи держави. Починаючи з XIX ст., найбільш поширеною стає така форма допомоги, як благодійні товариства, що організують притулки для сиріт та інших категорій нужденних. Так, приміром, свою діяльність розпочало «Харківське товариство нічних притулків», до завдань якого входило винаймати приміщення для влаштування нужденних. «Ольгінський дитячий притулок працелюбства» (1899), мав за мету наглядати та виховувати дітей обох статей, що залишились без нагляду та захисту батьків, з метою підготовки їх до самостійного трудового життя. Були й інші товариства.

На початку XX ст. діапазон форм надання допомоги за рахунок благодійних внесків збільшується. Так, Харківське відділення «Союзу боротьби з дитячою смертністю в Росії», пріоритетними принципами в роботі якого були: 1) збереження здоров'я дитини (роздача доброякісного молока та сумішей, зокрема й безкоштовно; лікарська допомога дитині; консультації та лекції щодо дитячого годування та гігієни; 2) збереження родини (юридична допомога матері, пошук занять для матерів, видача грошової та речової допомоги). Серед установ благодійної допомоги, які відкривав Харківський відділ, були пункти роздачі молока та молочних сумішей, безкоштовні амбулаторії, комітети та комісії, ясла, Інститут допомоги матерям, консультаційні пункти, дитячі колонії тощо.

Початок воєнних кампаній Російської імперії в другій половині XIX ст. активізує населення щодо створення благодійних установ, які займаються вирішенням проблем, спричинених воєнними діями. Так, розпочали свою діяльність «Харківський дамський комітет Товариства опіки поранених і хворих воїнів» (1870), «Особливий комітет зі збору пожертвувань на військові

потреби на Далекому Сході» тощо. Мають місце різні форми благодійності. Благодійники надають приміщення та догляд слабко пораненим, за благодійні кошти готують медичний персонал (сестер милосердя), працівники віддають добровільно відсоток зарплатні на допомогу армії та пораненим, їхнім сім'ям. Благодійники допомагають шпиталям, зокрема утримують своїм коштом ліжка в шпиталях. За кількістю ліжок Харків знаходився на третьому місті після Москви та Києва.

До більшовицького перевороту 1917 року в Харківській губернії сформувалась розгалужена система благодійних організацій та установ, які надавали різноманітну допомогу різним категоріям нужденним. Велика вага в цій системі належала громадській благодійності та чисельним благодійникам.

Благодійність є однією з особливих соціальних практик, найбільш значущою та конструктивною в громадянському суспільстві. Високий рівень соціальної напруги, недовіра до влади та державних інституцій створюють актуальне підґрунтя для досліджень історичного минулого будь-яких практик громадянських ініціатив. Результатами таких історичних досліджень стануть приклади позитивних просоціальних практик самоорганізації населення, співпраці громадських організацій з органами державної влади, як результат, позитивний приклад вирішення складних соціальних проблем.

Надалі доцільним буде аналіз різних форм та видів благодійної діяльності в історичному контексті, які можуть бути адаптовані в сучасних соціальних практиках; дослідження благодійної діяльності як форми соціальної відповідальності / активності, що є необхідним складником громадянського суспільства.

УДК: 140.8.37.01

Позняковська С.С., командир 3-го відділення 139 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, сержант; **Васильченко Р.В.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філософських наук, полковник

СВІТОГЛЯДНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДІЙСНІСТЬ І ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА

Переважна більшість дослідників світогляду визнають його культурно-історичний характер. Як вираз «духу епохи» він змінюється під впливом епохальних соціокультурних перетворень. Тому проблема формування світоглядної культури й має бути осмислена із урахуванням специфіки наявних соціокультурних контекстів. Серед усіх масштабних процесів, які докорінно змінюють сучасний світ, більшість дослідників першій віддають глобалізації. Більш за те, глобалізація, за влучним визначенням І. Валлерстайна, знаменує

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

собою «кінець знайомого світу». Термін «глобалізація» останнім часом став у соціально-гуманітарному пізнанні загальноживаним для характеристики сучасних соціальних, економічних, політичних, торгових, фінансових, транспортних, трудових, міграційних, інформаційних, комунікаційних, лінгвістичних та інших процесів всеохоплювального характеру. Це поняття походить від англійського прикметника *global*, який означає «всесвітній». Іменник *globalism* вперше з'явився на сторінках англійських тлумачних словників на початку 1960-х рр. у значенні «пост інтернаціоналізм». У науковій лексиці термін «глобалізація» первинно означав «пост інтернаціоналізація» як перехід від національно-державної фази до якісно нової, транснаціональної фази капіталізму й постіндустріальної, інформаційної фази суспільного розвитку в цілому.

Важливо враховувати, що сьогодні поняттям «глобалізація» позначають великий спектр подій і тенденцій, які охоплюють усі сфери суспільного життя – економічну (глобалізація виробництва, торгівлі, послуг, фінансових струмів), політичну (наднаціональні політичні процеси, інтернаціоналізація політичного життя, міжнародні політичні організації (ООН, ЄС тощо), інформаційно – технічну (обмін інформацією та знанням у світовому масштабі, через Інтернет та інші засоби зв'язку), культурну (уніфікація символів та моделей споживання (макдоналізація, джінсова мода тощо), утворення міжкультурних синтезів та гібридів, світовий статус «високої культури», (світова література, світове мистецтво тощо) екологічну (глобальне руйнування довкілля (озонова діра, глобальне потепління), соціальну (непинний процес переструктурування суспільств, унаслідок якого між ними виникають національні зв'язки і взаємодії, відкриття світового горизонту для соціумів. Аналіз цих релевантних теорій глобалізації тенденцій показує, що вони набули характеру синхронних суспільних змін на початку – середині ХХ ст., і відбулося це перетворення таким чином, що його можна схарактеризувати як соціокультурний зсув. Те, що єднає всі ці різноякісні і взаємодоповнювальні процеси – це інтеграційний характер глобалізації, що знаходить прояв у переході людства від окремих, локальних людських об'єднань до спільноти нового рівня і нової якості, до «єдиного світу». Існування глобальної світоцілісності як феномена сучасної дійсності визнається більшістю дослідників процесів глобалізації як їх об'єктивна передумова, що «виявляється як в універсальному характері глобальних процесів, так і в наявності специфічної системи взаємозалежних глобальних проблем, саме існування яких, як і потреба в їх розв'язанні, диктують необхідність формування планетарної свідомості людства як єдиного суб'єкта світового розвитку» Дискурс глобалізації почав активно формуватися з середини 1980-х років передусім в соціології, коли це поняття став розробляти і популяризувати Р. Робертсон.

І вже з кінця 1980-х років більшість досліджень у теоретичній площині соціальних змін почала концентруватися навколо розробки теорії глобалізації. Знаковою подією у цьому напрямі став вихід у 1990 році програмної збірки

статей «Глобальна культура», де надруковані роботи провідних теоретиків, зокрема І. Валлерстайна, М. Арчер, Р. Робертсона. Достатньо швидко дискурс глобалізації вийшов далеко за межі соціологічної науки, а процеси глобалізації утворили розгалужені тематичне і проблемне поля, ставши предметом дослідження практично усіх наук – соціальних, гуманітарних, природничих. Виникла навіть нова міждисциплінарна наука – глобалістика, що вивчає процеси і наслідки глобалізації. Але за всієї інтенсивності і широкомасштабності наукових досліджень процесів глобалізації світоглядні трансформації, що виникли під їх впливом, а також нові абрисы світоглядної культури, що є затребуваними у добу глобалізації, ще не стали самостійним предметом теоретичного осмислення. Тому, звернувшись до аналізу теоретичного дискурсу глобалізації, спробуємо вичленити в ньому ті аспекти, які безпосередньо стосуються світоглядних трансформацій.

Вихідною теоретико-методологічною настановою водночас має стати розуміння того, що становлення глобального суспільства супроводжується глибокими соціально-політичними, економічними й культурними трансформаціями, які, зі свого боку, спричиняють світоглядні зміни та світоглядну розгубленість. Глобалізаційні процеси руйнують вироблену в попередні часи світоглядну та ціннісну систему особистості. Як зазначає з цього приводу В. Табачковський, «переглядаються всі традиційні світоуявлення, звичаї й умови. Випробовуються найсуперечливіші можливості. Точиться духовне змагання, що в ньому кожен намагається переконати іншого, повідомляючи йому свої ідеї, обґрунтування, свій досвід. Усе це живить неспокій і плинність, які межують із духовним хаосом. Перед людиною відкривається жах світу та власна безпорадність. Стоячи над прірвою, вона задається радикальними питаннями, вимагає вивільнення і спасіння. Усвідомлюючи власні межі, вона ставить перед собою вищі цілі, пізнає абсолютність у глибинах самосвідомості й у глибинах трансцендентального світу».

Для подальшої конкретизації світоглядних трансформацій у добу глобалізації доцільно спертися на ті характеристики світогляду, які були виявлені на попередньому етапі дослідження. Як вже було встановлено, предметом світогляду виступає культурно-історично обумовлений взаємозв'язок людина-світ. Тому важливо з'ясувати, як у добу глобалізації змінюється світ і уявлення про нього, як змінюються уявлення людини про саму себе і свої взаємозв'язки зі світом, які зміни відбуваються у ціннісній підсистемі світогляду, у його спонукально-діяльнісній складовій.

Становлення дискурсу глобалізації дослідники пов'язують із об'єктивними кардинальними змінами у цивілізаційному розвитку, що розпочалися на початку ХХ століття і на межі ХХ – ХХІ століть призвели до переходу від старої – локальної, територіальної, до нової – глобальної, екстериторіальної соціальної організації в усіх сферах суспільного життя – економічній, соціальній, політичній, правовій, духовній. Виникнення такого

нового способу організації соціального життя призводить до формування світ цілісності як реального суб'єкта єдиного історичного процесу. Отже, виникнення нового суб'єкта єдиного історичного процесу дає змогу виокремити й новий ідеально типовий світоглядний конструкт – планетарний світогляд людства як єдиного суб'єкта світового розвитку.

УДК 562.01.02.01

Путря М.П., командир III відділення 110 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, молодший сержант

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

На сучасному етапі розвитку Національної гвардії України продовжується тенденція до подальшого скорочення особового складу підрозділів НГУ, недостатнє надходження призовного контингенту, збільшення числа осіб, що вступають на військову службу за контрактом, переведенням на контрактну основу курсантів і слухачів ВЗВО. У зв'язку зі слабкою реалізацією певної частини соціальних гарантій як для військовослужбовців, які проходять службу в НГУ, так і для звільнених у запас, відбувається падіння рівня престижу до служби в лавах правоохоронних органах.

У такому становищі перехідного періоду, коли найважливіші питання матеріального добробуту військовослужбовців не завжди забезпечуються повною мірою, для командирів усіх ланок стають дуже проблематичними високі вимоги до належного фізичного стану підлеглих, тим більше коли питання фізичної підготовленості розглядаються поверхнево та формально при зарахуванні на контрактну службу.

Якщо узагальнити досвід отриманий під час проведення інспектувань та анкетних досліджень, можна зробити висновок про те, що велика кількість командирів різних ланок, від офіцерів до сержантів не відвідують навчальних занять з фізичної підготовки в зв'язку з службовою завантаженістю, а часто за небажанням займатися, у зв'язку з одноманітністю змісту і методики, відмінностей у службовому становищі, недостатнім врахуванням інтересів тих котрі займаються.

Разом з тими, численними дослідженнями встановлено вплив фізичних вправ на підвищення розумової працездатності (Ю. Кравець, Ю. Долинний, М. Виленский, К. Габриелян, С. Гурвич, В. Ильинич, З. Локтионова, Р. Раевский, В. Філінков).

Ми спостерігаємо, що значна кількість командирів заслуговує оцінку незадовільно з фізичної підготовки через те, що мають надмірну вагу,

---

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

страждають від різних захворювань, що негативно позначається на надійності їх військово-професійної діяльності.

Тому необхідність занять фізичними вправами в процесі самостійного фізичного тренування не викликає сумнівів. Крім того, фахівцям із фізичної підготовки необхідно домагатися обов'язкового вибагливого ставлення до рівня фізичної готовності всіх військовослужбовців, від солдата до генерала, при підписанні з ними контракту про продовження військової служби.

Ще один факт, який негативно впливає на боєготовність військ, – це наявність численної групи ЛФК серед офіцерів різних ступенів. Він являє собою заздалегідь запланований і узаконений чинник зниження боєготовності військовослужбовців, частин. Перебування військовослужбовців у цій групі має бути тимчасовим за умови постійної готовності до перевірки по вправам, що не призводить до змін у функціонуванні тимчасово недієздатних органів або систем.

Підбиваючи підсумки нашого дослідження, можемо наголосити, що самостійне фізичне тренування може бути віднесене до головної основоположної форми фізичної підготовки, тому що за завданнями, засобами, методом її організації, формам інформаційного забезпечення, способу контролю, мотивації військовослужбовців вона відрізняється від прийнятих форм.

Як рекомендації з організації індивідуального тренування необхідно віднести такі положення:

- обов'язковий облік віку, стану здоров'я, наявності попередньо фізкультурно-спортивного досвіду, вільного часу, місця для проведення тренування;

- систематичні 2- – 4-х разові фізичні тренування на тиждень, що проводяться у вигляді навчально-тренувального заняття;

- незалежно від тренування обов'язково включені циклічні вправи аеробно-відновлювальної спрямованістю або аеробно-анаеробного характеру;

- постійне здійснення контролю й самоконтролю за своїм функціональним станом.

УДК 562.01

Пяничук М.С., здобувачка вищої освіти бакалавра Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ КАДРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Будь-якій державі, яка вважає себе гарантом безпеки своїх громадян, захищає їх життя, здоров'я, свободу, забезпечуючи правопорядок і протидію злочинності, потрібні правоохоронні органи, які належним чином підготовлені та здатні до здійснення таких функцій, інакше кажучи, професійні фахівці.

На сучасному етапі розвитку нашої держави та подальшого реформування Національної поліції України одним із провідних і найважливіших напрямів є забезпечення якісного навчання майбутніх правоохоронців, що є незмінною складовою якості виконання ними своїх службових обов'язків. Тому що у випадку, якщо органи правопорядку не ефективно підготовлені і не вміють грамотно діяти в різних ситуаціях порушення порядку і безпеки, така держава не має майбутнього.

В даний час необхідність забезпечення якісної і дієвої освіти майбутніх поліцейських визнається в глобальних масштабах, як необхідна умова забезпечення безпеки суспільства сталого розвитку правоохоронної системи і держави в цілому.

Можна з впевненістю сказати, що якісна і ефективна підготовка і навчання майбутніх співробітників поліції, реалізація різних методик підвищення якості підготовки залишаються актуальними і вимагають всебічного обговорення. Проте, ряд проблем щодо впровадження дієвих форм та методів навчання, застосування інтерактивних методів навчання під час підготовки фахівців для органів та підрозділів Національної поліції України досі залишається не вирішеним та не знайшли чіткого відображення у науковій літературі

На даний момент проблемні аспекти підвищення якості навчання і підготовки кадрів Національної поліції знайшли відображення в наукових працях таких вчених, як І. Абрамова, Л. Борисова, А. Вербицький, В. Платов, В. Подіновський, В. Рибальський, А. Смолкін, І. Сироєжин, Б. Шаповалов, С. Шмаков. Дослідженням теоретичних та практичних особливостей інтерактивного навчання майбутніх правоохоронців також займалися такі фахівці, як Н. Балицька, К. Баханов, О. Біда, Г. Волошина, О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, Н. Коломієць, Л. Кондрашова, О. Коротаєва, А. Мартинець, Г. Мітіна, О. Пехота, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун, Г. Самохіна, Т. Сердюк, М. Скрипник, Н. Суворова, Г. Шевченко, П. Шевчук, досліджували теоретичні і практичні аспекти змісту інтерактивного навчання та його методології.

Мета роботи полягає у розгляді та аналізі застосування у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, що займаються підготовкою кадрів Національної поліції України, нових форм та інтерактивних методів навчання. Також важливим є вироблення пропозицій щодо їх покращення і вдосконалення та перспектив комплексного запровадження.

З боку державних вимог, можна сказати, що співробітнику поліції в сучасних умовах необхідний великий обсяг теоретичних знань в області його професійної діяльності, проте з іншого боку (з боку соціальних вимог), співробітнику поліції потрібні вузькоспеціалізовані знання, орієнтовані на виконання різних алгоритмів дії в умовах повсякденної службової діяльності.

Тобто, професійне навчання майбутніх поліцейських можна буде назвати якісним тільки в тому випадку, якщо їх буде навчено в сукупності необхідними і достатніми знаннями, що відносяться до їх майбутньої професії, але при цьому продемонстровано інструмент їх використання, тобто буде здійснюватися систематичне відпрацювання на практиці таких навичок і умінь.

Кевін Карті, старший поліцейський радника Генерального Секретаря ОБСЄ у посібнику «Найкраща практика первісної поліцейської підготовки - аспекти навчальної програми» пояснює, що в державах - учасницях ОБСЄ «для виконання своїх професійних обов'язків поліція громадської безпеки повинна вдосконалювати набір основних професійних навичок. До їх числа відносяться використання поліцейської техніки, навички спілкування та самоврядування, а також навички належного володіння вогнепальною зброєю» [1, ст.27].

Всьому вище вказаному і може сприяти введення в навчання поліцейських нових інтерактивних методик практичного відпрацювання знань і навичок майбутніх правоохоронців. Говорячи про інтерактивні методи навчання, мається на увазі використання наступних форм занять: ділові та рольові ігри, а саме моделювання службових ситуацій, відпрацювання практичного алгоритму дій на місці події, використання мультимедійних тирів, що допоможе вдосконалити навички володіння вогнепальною зброєю у різних умовах освітлення, та з застосуванням спеціальних освітлюючих приладів та ін.

У сучасній педагогіці інтерактивне навчання розглядається як така форма організації навчальної діяльності, яка забезпечує високий рівень взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання, підвищує мотивацію до навчально-пізнавальної діяльності та відповідальність учнів за результати освітнього процесу [2]. І згідно з дослідженнями науковців при інтерактивній формі навчання засвоюється близько 75% навчальної інформації, тоді як при лекційній подачі матеріалу засвоюється не більше 20% інформації [3, ст. 22].

Аналіз дефініції слова «інтерактивний», дозволяє нам дослідити його походження. Тож, слово «interactive» складається з двох слів ("inter" – "разом", "між" та "act" – "дія"). Таким чином, інтерактивні методи побудовані на основі взаємовідносин учня та викладача, а також створюють умови для спільної діяльності.

Іншими словами, під категорією "інтерактивний" розуміється спільна діяльність, встановлення діалогу, а під "інтерактивним навчанням" – навчання, засноване на спільній комунікації, навчання за допомогою діалогу, відносини "учень-викладач", "учень-учень", "учень самостійно" у таких форматах: розмова, діалог, обговорення, спільні дії тощо [4].

Варто виділити відмінність інтерактивних методів навчання від традиційного (класичного) методу. Така відмінність полягає у застосуванні життєвого досвіду, розкриття особистісних і професійних здібностей через аналіз та систематизацію отриманої інформації.

За допомогою інтерактивних методів майбутні працівники опановують такі знання, навички та вміння, як розвиток критичного мислення та рефлексивних здібностей, аналіз і оцінка своїх ідей та дій, самостійне розуміння, всебічний аналіз та вміння відбирати інформацію, вміння приймати участь у дискусіях та відстоюванні своєї думки, що вкрай важливо для роботи поліцейського, а також вміння швидко прийняти рішення і вирішити складне питання.

У процесі інтерактивного навчання курсант (слухач) набуває вмінь формулювати та правильно передавати власні думки, обґрунтовувати свою позицію, вести дискусію, слухати інших, поважати і рахуватися з іншими думками, точками зору.

Серед видів робіт в інтерактивному навчанні слід відокремлювати:

- спільну роботу (в парах, групах і колективах);
- рольові та ділові ігри, дискусії;
- роботу з різними джерелами інформації (книги, лекції, інтернет, документи, музеї);
- презентації;
- тренінги;
- інтерв'ю;
- опитування тощо [5].

Такі технології є невід'ємним компонентом стратегії розвиваючого освіти, спрямованої на особистісну самореалізацію майбутніх співробітників поліції, готовність використовувати накопичений життєвий і професійний досвід в навчальному процесі.

Перевага застосування інтерактивних форм організації навчальних занять полягає в тому, що вони сприяють створенню емоційно забарвленої атмосфери партнерського спілкування учасників освітнього процесу один з одним і з викладачем. Також не менш важливим аспектом таких форм навчання є те, що майбутні працівники органів внутрішніх справ при участі в різних змодельованих ситуаціях прагнуть не тільки до індивідуального пошуку рішення поставленої професійної та комунікативної задачі, але і вносять внесок у колективну вироблення оптимального рішення професійної проблеми, що дуже важливо для майбутньої роботи в поліції.

Таким чином, використання цього методу навчання корисно з точки зору вироблення практичних, управлінських і поведінкових навичок поліцейських.

На відміну від традиційного навчання, головним завданням якого була передача студентам певної суми знань, інтерактивне навчання з використанням інформаційних технологій націлене на активацію навчально-пізнавальної діяльності курсантів, розвиток їх креативного мислення і комунікативної взаємодії.

Сьогодні виконання працівниками поліції своїх обов'язків не є можливим без належного опанування ними теоретичних знань та наявності практичних навиків. Досягти якісного та правильного виконання поліцейськими своїх обов'язків без застосування нових форм та методів навчання, особливе місце серед яких буде належати саме інтерактивним моделям виступає дуже складним завданням.

Можна обґрунтовано стверджувати, що інтерактивні форми проведення навчальних занять сприяють створенню нового навчального середовища, націленого на підвищення якості навчання. Саме воно допомагає створенню партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу, сприяє підтримці інтересу до засвоєння навчального матеріалу, стимулює подальший розвиток інтелектуального потенціалу і аналітичних здібностей майбутніх поліцейських.

Тож, підводячи підсумки, доцільною пропозицією буде повна трансформація освіти майбутніх поліцейських, що полягатиме у розвантаженні навчальних планів від "неполіцейських" дисциплін та збільшення часу на опанування саме правоохоронних дисциплін, а також надання переваги практичним заняттям, що в першу чергу сприятимуть формуванню професійних навичок поліцейського нової формації.

Список використаних джерел

1. Carty K. The good Practices in Basic Police Training – Currical Aspects, by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General. SPMU Publication Series. 2009. Vol. 5.
2. Панфілова А.П. Инновационные педагогические технологии. Активное обучение. Москва : Академия, 2009. 192 с.
3. Кулікова Л.Н. Интерактивные методы в образовании: личностно-созидающие смыслы. Сб. науч. ст. по материалам Международной науч.-практ. конф. Хабаровск: ХГПУ, 2002. С. 3–24.
4. Багієва Ш.М. Інтерактивні методи – механізм формування життєвих навичок. Білім. 2007. № 6. С. 9–10.
5. Алімов А. Використання у вищих навчальних закладах інтерактивних методів: навч. посібник. Алмати, 2009. 328 с.

УДК 1:355.1

Самойленко В.М., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ВІЙСЬКОВА СПРАВА У СУСПІЛЬСТВІ РИЗИКУ

«Суспільство ризику» – поняття, що введено у науковий дискурс для позначення сучасного етапу розвитку техногенної цивілізації. Теоретики «суспільства ризику» (У. Бек, Е. Гіденс, Н. Луман та ін.), позначаючи абрис цього суспільства, підкреслюють його головні ознаки – «невизначеність, непередбачуваність, незахищеність». Водночас найголовнішим стає наступне: всі основні сфери суспільства – економіка, політика, наука та інші, – виробляють не стільки «власний продукт» (товари, послуги, знання), скільки продукують «ризик» та «небезпеки». Суспільство ризику формує специфічних спосіб організації життєдіяльності – «культуру ризику» та її атрибутивні вимоги: відкритість до змін та постійна готовність до активної дії у ситуації вибору. Сенсоутворювальним стрижнем культури ризику стає проблема виживання за умов ризику та розплати за наслідки ризиків, оскільки породжені суспільством ризику та небезпеки набувають рис непрогнозованості та неконтрольованості.

Така ситуація багато в чому є наслідком надшвидкого розвитку науки та виникнення сучасних конвергентних технологій (нано-біо-когно-іфо-соціо-технології), які посилюючи дію одна одної, самі по собі постають як потужна зброя, та штучного інтелекту (ШІ), який на сьогодні визнається фахівцями як чи не найбільша загроза людству.

Війни та військова справа, які за всіх часів утворювали загрози людству, у суспільстві ризику постають як один з найвагоміших чинників непередбачуваних ризиків та катастроф через використання у військовій справі найсучасніших техніко-технологічних розробок та ШІ. Воєнні відомства найбільш розвинутих країн виступають і замовниками, і користувачами високотехнологічної продукції.

Воєнно-політичний блок НАТО, що об'єднує 30 країн-членів, приділяє велику увагу розробці і застосуванню передових технологій у сфері безпеки і оборони та прагне зберегти переваги в цій сфері шляхом застосування передових наукових знань, технологічних розробок та інновацій.

У травні 2020 р. було опубліковано доповідь НАТО «Тенденції у науці і технологіях: 2020-2040» (Science & Technology Trends 2020-2040: Exploring the S&T Edge), в якій окреслено тенденції розвитку технологій протягом наступних 20 років. Документ підготовлений Організацією НАТО з науки і технології (NATO Science & Technology Organization – STO) та спирається на висновки близько 6000 вчених, інженерів і аналітиків, а також підтверджується ґрунтовним аналізом відкритих науково-дослідницьких джерел та окремих

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

національних науково-дослідних програм. Серед визначених даним документом новітніх або проривних напрямів розвитку науки і технологій – технології великих даних (Big data); технології автономності (робототехніка) (Autonomy); космічні технології (Space); гіперзвукові технології (Hypersonics); квантові технології (Quantum); біотехнології (Biotechnology), – технології штучного інтелекту (AI) посідають особливе місце.

Власне поняття «штучний інтелект» було введено в науковий дискурс (Дж. Маккарті) у 1956 р. для позначення досконалої технічної системи, яка була здатна моделювати функції людського мислення. Призначенням ШІ було дослідження процесів, які відбуваються в людському мозку, водночас моделювання розуміли радше не як відтворення, а як імітацію цих процесів. Завдяки цим дослідженням сформувались такі напрями, як психофізіологія, нейробіологія, біоінформатика, еволюційна кібернетика тощо.

Починаючи з 2017 р., боротьба за світове лідерство розгорнулась у всесвітніх масштабах саме у сфері розвитку штучного інтелекту.

З метою правового регулювання подальшого розвитку технологій ШІ протягом 2017 – 2019 рр. понад 30 країн світу розробили відповідні національні стратегії (зокрема, Канада, Сінгапур, КНР, Данія, Італія, Німеччина, Франція), визначивши його одним із важливих пріоритетів державної політики. За таких умов стрімкий розвиток та динамічне використання технологій ШІ розповсюджується на дедалі більшу кількість сфер та галузей економіки, супроводжуючись значним зростанням як державних, так і приватних інвестицій у їх розвиток. У світових масштабах вже спостерігається конкуренція в розвитку технологій ШІ між провідними державами. Так, Китай неодноразово заявляв про своє світове лідерство у даній сфері вже до 2030 року. У планах офіційного Пекіну прискорені темпи розвитку індустрії штучного інтелекту у сфері проектування та виробництва чипів, через що влада має намір виділити 16,4 млрд євро. Такі самі амбіційні плани в глобальних масштабах останнім часом демонструє і Росія.

Оборонні відомства провідних країн також вивчають можливості застосування технологій ШІ в оборонній сфері, виходячи з дуже успішних результатів, отриманих у цивільній області такими компаніями, як Google, Apple або Facebook. Аналізуються різні програми, такі як виявлення зловмисного трафіку у зашифрованих мережах для кіберзахисту, ідентифікація маршруту і жестів людей, зокрема для виявлення аномальної поведінки. Також ідеться про застосовування спроможності ШІ в таких сферах, як підтримка прийняття рішень для командувачів на полі бою, отримання відповідної семантичної інформації для підтримки військової розвідки; автоматизація та оптимізація логістичних систем; підтримка медичної діагностики та лікування; а також скорочення кількості персоналу у небезпечних середовищах та місіях; для автономної експлуатації безпілотних машин тощо.

Упродовж наступних півтора десятиліть стрімкий прогрес у розвитку автономної зброї, робототехніки, аналізу великих даних та систем підтримки

прийняття рішень із використанням ШІ та глибоких нейронних мереж може революціонізувати війну.

Одним із таких напрямів використання ШІ є обслуговування систем військових літаків, зокрема високотехнологічних винищувачів-невидимок. Для літаків, які розробляють в новому десятилітті, саме ШІ займе центральне місце в програмному забезпеченні для підтримки технічного обслуговування, починаючи від проектування літаків, аж до виробництва та обслуговування. Штучний інтелект уже виходить на перший план, щоб фактично управляти військовою технікою – від безпілотників до технологій рою безпілотників та автономних систем польоту. Незабаром пілоти зможуть використовувати ШІ в кабіні, щоб керувати невеликою групою просунутих безпілотників, що пролітають поблизу літака з метою зондування, розвідки та прицілювання. Завдяки цим діям знімають контроль із землі, звідки в цей час координують операції з безпілотниками, і передають його в руки пілотам.

Значні успіхи і використанням ШІ досягнуто в галузі комп'ютерного зору, розпізнавання мови, обробки природної мови та робототехніки, що дає змогу людям взаємодіяти з інтелектуальними системами, тобто вводити певну інформацію, ставити запитання та отримувати усні чи письмові відповіді, використовуючи природну мову, а не комп'ютерний код.

Застосування військовими ШІ можуть створити системи настільки потужними, що вони змінять характер війни. У найближчі 10 – 15 років військові сили розвинених країн можуть все частіше використовувати автономну зброю, яка може знаходити, ідентифікувати, відстежувати, націлюватися, та знищувати сили противника без участі операторів – людей у процесі прийняття рішень. Роблячи людську взаємодію непотрібною, автономна зброя скоротить цикл «спостерігати-орієнтувати-приймати рішення-діяти (OODA)», дозволяючи цим силам діяти і реагувати швидше, ніж їхні вороги. Ці можливості також позбавлять операторів від багатьох завдань, які є небезпечними або залежними від людського чинника – людської «недосконалості» та людських помилок через втому.

Водночас переваги ШІ можуть обернутися й чисельними ризиками та небезпеками через його здатність до самовдосконалення та саморозвитку, і через це – виходу з-під контролю людини, що й обумовлює граничні ризики його використання на полі бою та й у цілому у військовій сфері.

Тому моніторинг інновацій і нових технологій у військової сфери є важливим для розуміння не тільки майбутніх війн, але й глобальної безпеки. Він постає як вагомий чинник формування політики національних держав щодо розвитку воєнної науки та, в цілому, воєнної сфери.

УДК 1:355.1

Самойлова С.Ю., здобувачка вищої освіти бакалавра Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ПЕРШОЧЕРГОВЕ ЗАВДАННЯ КАДРОВОЇ РОБОТИ

Бурхливий розвиток сучасного світу не дає можливості уявити нормальне, гармонічне існування та функціонування держави без її органів влади, кваліфікаційні кадри якої повинні мати постійний професійний розвиток. Саме тому проблема якісної фахової підготовки наявна майже у всьому світі, оскільки професіоналізм – не вроджена ознака працівника, а набута протягом регулярної систематизації та удосконалення своїх знань, навичок та вмінь у професійній діяльності.

При врахуванні всім відмінностей у методах, способах та підходах до реалізації методик спеціалістів у даній галузі, науковці стверджують, що найбільш важливий елемент ефективної діяльності поліцейського – це потенціал до засвоєння та вивчення кадрових знань. Також дослідники цієї теми запевняють – визначення діяльності правоохоронців «якісною», «ефективною» відбувається лише за умови систематичного вдосконалення програм професійної підготовки, завданням яких є сучасна підготовка професіонала для галузі правоохоронних органів.

Немало часу сплинуло з початку роботи нової поліції, що протягом початкового періоду своєї діяльності викликала чимало недовіри з боку населення. Проте позитивні наслідки реформування системи Національної поліції ми вбачаємо і сьогодні – відбулася чи не найважливіша трансформація «поганого», злого, часто корумпованого та силового працівника тодішньої міліції у представника сучасної поліції, основним арсеналом якого є захист демократичної Батьківщини саме шляхом відкритості до бажань та потреб населення, наближення до комунікації з громадянами. Не випадково гаслом новоствореної поліції є фраза «Служити та захищати».

Тут необхідно зазначити, що спілкування з населенням на партнерських засадах є вагомим елементом професійної підготовки поліцейських. Доречним прикладом будуть працівники патрульної служби Національної поліції, які в свою чергу щодня здійснюють комунікацію із достатньою кількістю громадян, виконуючи свої професійні завдання. Зрозуміло, що не всі ситуації комунікації дозволяють патрульним зберігати тактовність та ввічливість, проте важливим у таких випадках є факти поведінки самого правоохоронця – чи проявили працівники поліції уважність до співрозмовника, вислухавши його та делікатно підводячи розмову у потрібне русло, чи усвідомлювали вони стан порушника та можливо його наміри та інше [1].

Реформування системи МВС не обійшло й систему навчання. Наразі навіть «курс молодого бійця» у навчанні курсантів ЗВО керівництва апарату Міністерства внутрішніх справ організований таким чином, щоб абітурієнти швидко сформували уявлення про роботу у поліції та отримали за обмежений період часу необхідний каркас знань, що знадобляться їм і під час успішного навчання у самому ЗВО, і під час фахової практики, а у майбутньому – для роботи.

Важливо, що вища освіта в університетах внутрішніх справах вже також має сформований на сучасний лад характер, оскільки саме освіта, її особливості, структура та склад визначають рівень підготовленості курсантів та слухачів до роботи в НП України. Проте з цього не потрібно виключати фактор потенціалу того, хто навчається. Здавалось би, чи не є свідченням прогалин у практичній підготовці працівників поліції сумні випадки перестрілок чи вогневих контактів із злочинцями, що закінчувались не на користь полісменів? Саме такі випадки свідчать лише про поверхневе, необачливе та надто теоретичне відношення до отримання спеціальних знань з вогневої, фізичної та тактико-спеціальної підготовки, а у деяких ситуаціях – недостатнє матеріальне забезпечення освітнього процесу, наслідками яких є невчасне реагування поліцейського, його невміння мобілізуватися та ефективно відреагувати на проблему.

Для якісної професійної підготовки потрібно не знецінювати важливість теорії і практики, а відводити час рівномірно, оскільки це найголовніші дві складових успішного засвоєння юридичної освіти; керівництву спеціалізованих навчальних закладів системи МВС України необхідно слідкувати за якістю освіти працівників науково-педагогічного складу та зберегти висококваліфікованих педагогів [2], а також підтримувати потужну матеріально-технічну підготовку базу (спеціальні тактичні полігони, якісно обладнані тири для стрільб) через призму новітніх технологій.

Отже, підсумовуючи, по-перше – професійна підготовка правоохоронців має велике значення для розвитку та повноцінного існування суспільства. По-друге, наявність положень про організацію служби у нормативно-правовій базі структури МВС є значним позитивом, проте результат успішної підготовки поліцейських напряму залежить від постійного закріплення та успішного оновлення професійних умінь та навичок.

Список використаних джерел

1. Бабаскін В.В. Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами: матеріали наук.-практ. семінару (м. Львів, 2 грудня 2016р.), Львів: ЛЮІ, 2016.
2. Сулейманова Л.А. Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–30 жовтня 2015 р.), Київ, 2015.

URL:<http://library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:472%2088/Source:default>

УДК 796.071

Сейлхалілов В.Р., командир 218 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, сержант

ВИДИ ВЕДЕННЯ М'ЯЧА В БАСКЕТБОЛІ

Ведення м'яча – прийом у баскетболі, що дає змогу гравцю просуватися з м'ячем по майданчику з великим діапазоном швидкостей і в будь-якому напрямі. Ведення здійснюється послідовними м'якими поштовхами м'яча однією рукою вниз – вперед, трохи осторонь від ступенів ніг. Основні рухи виконуються в ліктявому і лучезап'ястном суглобах.

Ведення зі зміною швидкості. Несподівані зміни швидкості ведення м'яча застосовуються гравцем для відриву від захисника. Чим вище відскік і менше його кут, тим більше швидкість просування.

Ведення із зміною напрямку. Використовується, головним чином, для обведення противника й проходів для атаки кошика. Зміна напрямку досягається тим, що кисть руки накладається на різні точки бокової поверхні м'яча з наступним випрямленням руки в потрібному напрямі.

Ведення зі зміною висоти відскоку. Застосовується для прямого проходу повз захисника, без відхилень у бік. Гравець зближується з противником, ведучи м'яч із досить високим відскоком, потім сильно згинає ноги, нахляє тулуб і знижує м'яч майже до майданчика випрямленою повністю рукою.

Ведення з асинхронним ритмом рухів руки з м'ячем і ніг. З успіхом використовуються для обведення двох–трьох супротивників. Такий спосіб ведення дає змогу більш вільно й раціонально використовувати відштовхувальні рухи ніг і відхилення тулуба в якості фінтів.

Ведення розрізняють за основними способами: високошвидкісне ведення (високий відскок м'яча від підлоги, кут згинання ніг в колінах – 135–160); низьке ведення з приховуванням м'яча (низький відскок м'яча від підлоги, кут згинання ніг в колінах – 90–120); комбіноване ведення. При веденні м'яч перекладається з руки на руку трьома прийомами: ударом перед собою, ударом за спиною або між ногами.

Спосіб ведення вибирається залежно від відстані до захисника й до кільця суперника.

Основна стійка при веденні м'яча: ноги в колінах зігнуті, таз опущений, нахил тіла – трохи вперед, плечі розгорнені, голова піднята. Під час ведення гравець повинен бути готовий у будь-який момент змінити напрям руху, зробити зупинку, передачу або кинути у кільце. М'яч обов'язково укривається від суперника корпусом, плечем, вільною рукою. Не можна закінчувати ведення та брати м'яч в руки, поки ви точно не вирішите, кому віддаєте

передачу. Ведення здійснюється послідовно м'якими поштовхами однією рукою (або по чергово правою і лівою) вниз-вперед, при цьому гравець веде м'яч збоку-попереду від своїх ніг. Ноги слід згинати, щоб зберігати рівновагу і мати можливість швидко змінювати напрямок руху. Тулуб трохи подається вперед, плече й рука вільна від м'яча, не повинні підпускати суперника до м'яча (але не відштовхувати його). Використовуються різні форми ведення: високе (швидкісне); низьке з укриванням м'яча; зі зміною темпу й ритму (ефективне під час обігрування захисника). Найпоширенішими способами ведення є проста зміна напрямку, переведення м'яча перед собою з кроком убік; ведення з поворотом кругом; переведення м'яча за спиною; комплексне застосування різноманітних способів залежить від ігрової ситуації.

Для зміни напрямку переміщення під час ведення м'яча кисть накладають на бокову поверхню м'яча (протилежну новому напрямку руху), одночасно нахиляючи тулуб у бік повороту, а м'яч переводять з однієї руки на іншу. Під час обведення суперника прикривають тулубом, а ведення здійснюється дальньою від суперника рукою. Можемо зазначити що, професійні навички у веденні м'яча – стратегічно важливі для перемоги команди у грі.

УДК 001.89:37.013

Семенець А.В., курсантка 151 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Фалько С.А.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ІЗ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Наше дослідження є спостереженням за особливостями вивчення предметів гуманітарного спрямування студентами Національної академії Національної гвардії України.

Вочевидь, що однією із важливих навичок, необхідних для отримання якісної роботи, є вміння ясно й ефективно висловлювати свої думки. З цією метою проводяться різноманітні роботи, присвячені розвитку цих здібностей. Усім зрозуміло, що на будь-якій інтелектуальній роботі необхідно вміти складати службові записки, звіти, листи тощо. З цієї причини навчання у вищому навчальному закладі має сприяти розвитку творчих навичок. У такій роботі немає нічого таємничого, вона не потребує особливого таланту чи натхнення. Це певні навички.

Проводячи дослідження, за завданням викладача, необхідно звертати увагу на методiku, особливості та зауваження наукового керівника.

Здібності висловлювати думки письмово надають студентів переваги порівняно з усним виступом. Він може, не поспішаючи, обміркувати й вивчити те, що необхідно повідомити. Письмове повідомлення дає змогу більш точно й доцільно викласти свої думки. Також важливим моментом є самостійна робота із закордонними виданнями, присвяченими розгляданій тематиці. Безперечно, викладач має обов'язково керувати цією роботою. Але цими навичками необхідно вчитися. Саме тому в подальшому у своїй роботі ми плануємо комплексно дослідити й проаналізувати, як більш якісно підготуватися до виконання самостійного письмового завдання.

УДК 1:355.

Солоха В., курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Токар А.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Серед переліку актуальних проблем, у сфері службово-бойової діяльності, слід звернути особливу увагу на питання морально-психологічного забезпечення. Дивлячись на події, що відбувалися останні десять років, можна прийти до висновку, що глибоке осмислення вищевказаної проблеми є просто необхідним. Важливість полягає у створенні оптимальної моделі морально-психологічного забезпечення у ЗСУ, шляхом посилення на науковий аналіз та результат теоретико-прикладних досліджень військових учених і практики військ.

Розглядаючи дане питання, доцільно буде розуміти саме значення морально-психологічного стану. Вдале визначенням цього поняття, зазначив В. Ягупов: “Морально-психологічний стан – це якісна визначеність особистості, колективу, що характеризує направленість і динаміку психічних процесів, міжособистісних відносин у колективі;...”. Також зауважимо, що мораль не здатна існувати без людської свідомості, адже вона є елементом суспільної свідомості [2].

Який же розвиток моральної поведінки може сформуватися в умовах сучасної обстановки, обумовленою війною? У свою чергу війна – є випробуванням як духовних, так і матеріальних сил народу та збройних сил. Саме тому, підтримка державою своєї обороноздатності, на досить достатньому рівні, є дуже важливою. Охоплюючи більш масштабний часовий простір, слід зауважити, що актуальність проблеми, щодо керування морально-психічним станом люди, завжди було на високому рівні. Кожен керівник відповідного особового складу, постійно перебував у пошуку найефективнішого методу управління поведінкою своїх підлеглих. Сьогоднішня ситуація, що стосується

Збройних Сил України, не минула вищевказаного успадкування. Перехід на нову модель управління, обумовлений поведінкою особового складу, передбачається введенням морально-психологічного забезпечення, як виду всебічного забезпечення, застосування та підготовки військ [1].

Однією з важливих проблем військової психології, є дослідження розвитку і функціонування психічних процесів особистості воїна, в умовах військової діяльності. Зупиняючись на питанні “Процеси пізнання світу, набувають розвитку протягом нашого життя, або спадкові якості проявляються з віком?”, можна прийти до наступного: народження людини супроводжує за собою досить розвинені задатки до діяльності пізнавального характеру, але дані процеси у немовлят є інстинктивними і тільки з часом, можна навчитися їх керуванню. Схожий процес відбувається і у військовій службі. Саме на цьому етапі проходить важливе формування уявлень військовослужбовця, які включають у себе дисципліновану поведінку, сумлінне виконання своїх обов’язків і безпосереднє підпорядкування своєму керівництву. Тому так важливо враховувати основні закономірності функціонування і розвитку пізнавальних процесів, які у свою чергу, допомагають офіцеру цілеспрямовано організувати навчально-виховний процес у підрозділі [3].

Високі моральні почуття, такі як патріотизм, цілеспрямованість, мужність, тощо, зазвичай формуються під впливом ідейних переконань. Як приклад, дисциплінованість, як моральна якість військовослужбовця – стає усвідомленою, дієвою, а також свідчить про готовність до ефективного і якісного виконання завдань. Значний вплив ідей, поглядів, та переконань, залишає свій слід на успадкуванні якості людини, позбавляючи себе від небажаних проявів, у процесі виховання та самовиховання. У свою чергу, військовослужбовець, ґрунтуючись на особистих переконаннях, здатний відстоювати їх, що надає йому змогу переконатися у своїх силах, сприяє успіху, та допомагає у майбутньому.

Отже, можна прийти до висновку, що основу морально-психічного стану військовослужбовців та правоохоронців, становлять:

1. Суспільна активність особового складу
2. Політична й моральна зрілість
3. Громадянська вихованість
4. Військові формування, на основі матеріальних, духовних і моральних цінностей тощо [3].

На мою думку, дуже важливу роль у формуванні моральної свідомості, відіграє як фізичний, так і психологічний стан людини. Обираючи собі майбутнє, пов’язане з військовою службою, особа на підсвідомості повинна розуміти і готувати себе до тих чи інших умов, тому далеко не всі можуть обирати для себе цей життєвий шлях.

Список використаних джерел

1. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України / за редакцією В.В. Стасюка, НУОУ, м. Київ, 2012 р. URL:

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

<https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2018/06/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A-%D0%9C%D0%9F%D0%97-%D1%83-%D0%97%D0%A1%D0%A3.pdf>

2. Військова психологія / Підручник / за редакцією В. В. Ягупова. URL: <http://www.medbib.in.ua/viyskova-psihologiya.html>

3. Морально-психологічне забезпечення /Курс лекцій/за редакцією В. В. Ягупова. URL: <https://studopedia.org/12-97252.html>

УДК 372.879.6

Теряник В.С., курсант 229 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

БОЙОВІ ПРИЙОМИ ТА ДІЇ НА ЛИЖАХ. ПРИЙОМИ СТРІЛЬБИ ТА МЕТАННЯ ГРАНАТ НА ЛИЖАХ

Під час вивчення основних моментів підготовки військовослужбовців до виконання бойових прийомів, прийомів стрільби та метання гранат під час пересування на лижах ми з'ясували, що важливе значення має аналіз взаємозв'язку бойової та фізичної підготовки, оскільки безпосередньо в бойових умовах рельєфно відображається спільність прояву фізичних якостей та прикладних рухових навичок. Зазначена інформація висвітлена в роботах Ф. Махрелуло, П. Яброва та інших військовослужбовців. Питання підготовки дрібних груп лижників для дій у тилу супротивника викладено в наукових студіях Н. Шелканова, А. Кузнецова, П. Ябрєва, А. Гавричкєсна, А. Тарасова, К. Сухоцького, Д. Булатова та ін.

Важливе значення має аналіз взаємозв'язку бойової та фізичної підготовки, оскільки безпосередньо в бойових умовах рельєфно відображається спільність прояву фізичних якостей та прикладних рухових навичок.

Узагальнення досвіду ведення бойових дій лижними підрозділами дає змогу виявити специфічні бойові прийоми та дії. Важливим є з'ясування значення лижної підготовки в підвищенні ефективності бойової діяльності військовослужбовців. Для воїна недостатньо мати сили пройти 10 або 20 км, він повинен ще володіти бойовими прийомами на лижах – стрільба та метання бойових гранат – у русі, із коліна та з положення лежачи. Заняття з лижної підготовки формують та вдосконалюють рухові та військово-прикладні навички у пересуванні на лижах та розвивають у воїнів ряд фізичних якостей, зокрема витривалість, координацію, силу волі – усе, що є вкрай важливим для бою.

Також треба звернути особливу увагу на те, що особливим моментом у підготовці бійців до виконання бойових прийомів на лижах – є погодні умови. Тому в зимовий період у з'єднаннях та військових частинах лижна підготовка

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

особового складу є пріоритетною. Військовослужбовці повинні спочатку отримати початкові навички лижної підготовки, яка починається зі знайомства з лижним інвентарем, уміння правильно одягати лижі та безпечно користуватися лижними палицями. Потім солдатам належить освоїти способи пересування на лижах, серед яких звичайний хід і безкроковий з палицями / без палиць, однокроковий і двокроковий, підйоми на лижах – напівялинкою, ялинкою, драбинкою та зигзагом, спуски – у середній та високій стійках, драбинці та гальмування і плугом, повороти при спусках і перебіжки, переповзання лежачи й навкарачки. Згодом навчаються долати на лижах окопи, траншеї та низькі огорожі, метання гранат тощо.

Аналізуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що вивчення бойових прийомів на лижах є обов'язковим складником у підготовці сучасних кваліфікованих військових кадрів. Особливу увагу треба звернути на тому, що швидкість, мобільність та простота використання лижного спорядження є запорукою успішного виконання військових операцій.

Отже, бойові прийоми та дії на лижах, прийоми стрільби та метання гранат на лижах є одним з пріоритетних напрямів у роботі з військовослужбовцями.

УДК 372.879

Тимашова А., курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Токар А.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ СИЛ

З огляду на події останніх десятиліть виняткової актуальності та необхідності осмислення набувають проблеми морально-психологічного забезпечення службової діяльності військових сил. Це є надзвичайно важливо тому, що в сучасних умовах проведення бойових дій на території України постає необхідність побудови оптимальної моделі такого забезпечення та її ефективного застосування під час збройних конфліктів, локальних війн, що стають головним видом збройного протиборства у сучасному світі.

Службова діяльність військових сил являється специфічною сферою людської діяльності, що вимагає надмірного напруження та мобілізації духовних або морально-психологічних і фізичних сил. З огляду на це, формування й підтримання відповідного духовного та морально-психологічного стану військ як у мирний час, так і під час воєнних дій на території країни є одним із головних завдань. Саме тому морально-психологічний фактор у сучасній ситуації в нашій країні набуває особливого значення і стає одним із провідних для держави та її військових сил [2, с. 8].

Слід зазначити, що морально-психологічне забезпечення військових сил має на меті забезпечення стійкого, адекватного та постійного функціонування психіки й свідомості військовослужбовців, а також дій військових колективів в умовах, які постійно міняються та пов'язані з підготовкою і виконанням службових і бойових завдань у мирний та воєнний часи. У сучасних умовах ефективне проведення морально-психологічного забезпечення службової діяльності військ може бути успішним тільки на базі досягнень військової науки, психофізіології, психології, соціології, педагогіки, теорії інформатизації, правознавства та численних досягнень інших наук. Окрім того, для того, щоб мати змогу його удосконалювати дуже важливо також брати до уваги конструктивний досвід, що накопичений не лише у вітчизняній, але й у багатовіковій світовій практиці [1, с. 7].

Погоджуємося із дослідниками В.В. Говорухою та О. О. Іллюком, які висловлюють думку про те, що морально-психологічне є принципово новим та комплексним видом забезпечення, який поєднує головні способи й види організованого впливу на свідомість і психіку військовослужбовців при проведенні заходів, що спрямовані на підтримку бойової й мобілізаційної готовності в процесі виконання поставлених завдань у мирний і воєнний часи [1, с. 8]. Воно здійснюється на оперативному, стратегічному та оперативно-тактичному рівнях.

Слід зазначити, що морально-психологічне забезпечення має досить чітку структуру, головними його елементами є наступні:

- психологічне забезпечення;
- інформаційно-пропагандистське забезпечення;
- культурно-виховна робота;
- військово-соціальна робота;
- інформаційно-психологічна протидія [1, с. 15].

Наголосимо, що керівництво морально-психологічним забезпеченням здійснюють в Україні: начальник Генерального штабу Збройних Сил України – Головнокомандувач Збройних Сил України, Міністр оборони України, командувачі видів Збройних Сил України, оперативних командувань, командири та начальники усіх рівнів згідно з покладеними на них завданнями.

На державному рівні морально-психологічне забезпечення включає економічні, політичні, військові об'єкти та здійснюється всіма державними й військовими органами, штабами, командами, органами виховної роботи з активним використанням досягнень науки, мистецтва, літератури, засобів масової інформації тощо для здійснення впливу на поведінку й свідомість людей.

На військовому рівні воно здійснюється штабами, командами, структурами виховної роботи і являє собою єдиний процес формування та підтримання у військовослужбовців високого морально-психологічного стану та розвитку у них низки необхідних морально-психологічних бойових якостей

що є вкрай необхідними для успішного виконання поставлених завдань протягом мирного часу та ефективного проведення бойових дій для захисту державних інтересів під час війни [1, с. 12].

Актуальним питанням морально-психологічного забезпечення в умовах подій, що відбуваються на Сході України, російської експансіоністської політики та проведення операції Об'єднаних сил є вирішення низки проблем, які пов'язані із морально-психологічним забезпеченням і які потребують негайного розв'язання [3]. По-перше, євроатлантичні наміри України вимагають приведення військового механізму нашої держави до стандартів НАТО, а це стосується як змісту, так і форми цього забезпечення. Інакше кажучи, зміни повинні охопити не лише його структуру, але й функції та завдання.

По-друге, російська експансіоністська політика повністю змінила військово-політичний стан у світі та вперше після Другої світової війни, поставила під сумнів існування сталих кордонів між державами, анексувавши Криму та окупувавши східні території України. А це, в свою чергу позначилося на силі духу, моральних силах та службовій діяльності військових, які поряд з військовою технікою та озброєнням є надзвичайно важливими складовими боєздатності армії та її здатності виконувати поставлені завдання [4]. Тому, постає потреба в ефективному морально-психологічному забезпеченні службової діяльності військових сил, яке зміцнить бойовий дух військовослужбовців, покращить їх морально-психологічний стан та знову дасть віру у перемогу. Окрім того, у зв'язку з постійним зростанням морального, психологічного та фізичного навантаження на військовослужбовців за умов проведення бойових дій, ефективно морально-психологічне забезпечення є необхідним засобом підтримання належного морального та психологічного стану військових сил та їх здатності протистояти ворогові.

Отже, морально-психологічне забезпечення службової діяльності військових сил є ключовим засобом формування та підтримання у військовослужбовців належного морального й психологічного стану, їх психологічної та військово-професійної здатності й моральної готовності сумлінно виконувати свої військові обов'язки щодо захисту Батьківщини.

Список використаних джерел

1. Говоруха В.В., Ілляк О.О. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України: навч. посіб. Харків: Військ. інститут ВВ МВС України, 2002. 279 с.
2. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: підручник: у 2 ч. Ч.1. / колектив авторів; за заг. ред.. В.В. Стасюка. Київ: НУОУ, 2012. 682 с.
3. Чорний В.С. Морально-психологічне забезпечення в збройних силах України в річищі модернізації українського суспільства. URL:

<https://nuou.org.ua/assets/files/kvp/kvp-zb-mnps-2019.pdf#page=7> (дата звернення: 29.01.2022).

4. Чорний В.С. Морально-психологічне забезпечення збройних сил України на сучасному етапі: стан та перспективи модернізації. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7947/1/7596_IR.pdf#page=269 (дата звернення: 29.01.2022).

УДК 1:316.347(477)

Тищенко М., курсантка 131 групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдатка; **Непіпенко Л.**, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНЕ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІЛОСОФСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Специфіка духовності та світобачення, унікальний характер української ментальності й типу культури українців детерміновані геополітичним розташуванням країни, кліматом і природним середовищем, історичними подіями, особливостями мови, вірування й віровчення, родини, побуту тощо.

Україна за духовним складом та культурою є «кордонною», «межовою» цивілізацією. Вона формувалася на «перетині» Заходу і Сходу, Півночі й Півдня, Римської та Візантійської цивілізацій, в умовах діалогу та полілогу різних культур. Звідси характерні риси української культури – толерантність, довірливість, доброзичливість, неагресивність, відсутність національної зневаги, емоційно-чутливий характер української ментальності, що виявляється в кордоцентричності, ліризмі, естетизмі, волелюбності, індивідуалізмі, демократизмі, шанобливому ставленні до навколишнього середовища тощо. Водночас негативний бік толерантності виявився в покірливості долі та комплексі меншовартості, «провінційності». А волелюбність часто межує з готовністю до анархії та схильністю до радикальних настроїв.

Ментальні особливості українців зумовили й відповідний тип філософування з характерною антропологічною, гуманістичною спрямованістю. У центрі філософствування – проблема внутрішнього, духовного світу людини та морально-етичні питання. Українська філософська думка практично-морально зорієнтована, націлена не стільки на досягнення абстрактних істин про сутність буття, скільки на пошуки мудрості і правди, відповіді на запитання: «У який спосіб жити?».

Названі риси світоглядних орієнтацій українства виявляються в низці філософських учень, які вирізняють їх від інших течій, напрямів, мають збірну назву «українська національна філософія». Стрижнем її є «філософія серця» (Г. Сковорода, М. Гоголь, П. Юркевич, П. Куліш та ін.). Не холодний розсудок

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

чи часто байдужий інтелект, а саме «серце» як концентрована повнота виявлення внутрішнього духовного й душевного світу людини, з якого народжуються переживання, емоції, почуття, є справжнім центром людської душі, шляхом пізнання. Типовою рисою української філософії є також її релігійне забарвлення (здебільшого православне), що відобразилось в обґрунтуванні ідеалу миру, злагоди між людьми і людей із Богом, прагнення внутрішньої гармонії. Розум в українській філософії не протиставляється вірі, а сприймається як знання, що спирається на сумління і таким чином веде до віри. Плуралістична етика цієї філософії визнає право кожного індивіду на власний етичний шлях. Ще одна зі специфічних рис української філософської культури – естетизм (поєднання філософських ідей із художньою виразністю та із символічно-образними формами) полягає в тому, що українська національна філософія здебільшого є есеїстсько-афористичною і художньо-образною.

Професійна філософія в Україні формується в XVII ст. Утім і раніше, і пізніше від цього часу значний внесок в українську філософську думку зробили релігійні та державні діячі, поети, письменники, публіцисти.

Добу ідейного й морального відродження України започаткував Г. Сковорода, потужно повів її далі І. Котляревський, а Т. Шевченко довів, що українська національна ідея живе й ніколи не вмирала.

Пробудженню національного почуття та національної свідомості в Україні, як майже в усій Європі, сприяла романтика. Романтичний період історії української філософії хронологічно охоплює XIX – поч. XX ст. Якщо класицизм шукає свій ідеал, черпає свою естетику в античності (Греція та Рим), то романтика звертається до власних джерел і духовних витоків. Романтична концепція світосприйняття XIX ст. акцентує увагу на пробудженні історичної свідомості, інтересу до етнографії, фольклору, рідної мови, у яких убачає закодовану національну сутність (есенцію) етносу, а її провідні ідеї – співзвучні з ідеями національного та політичного самовизначення народу через активізацію національної свідомості й національних рухів. Особлива заслуга українських романтиків полягає в пробудженні інтересу до власної національної індивідуальності та краси на ґрунті взаємодії філософії з наукою, історією, мовознавством, політичною та релігійною думкою. Історичні й національні традиції, так звані «дух історії», «ідея нації» набули ваги й значення. Як наслідок, українська філософія збагачується постановкою проблеми «Людина – Нація».

Розробку філософії української національної ідеї започатковує діяльність Кирило-Мефодіївського братства, що проіснувало трохи більше року (12.1845 – 03.1847 рр.). Братчиків гуртувала ідея воскресіння України (М. Костомарова через працю «Книга буття українського народу», що стала ідеологічним маніфестом товариства; П. Куліша через «Дві руські народності»; Т. Шевченка через «Кобзар»).

Професійне українське філософське знання в межах романтичного типу культури найяскравіше репрезентоване у філософії мови Памфіла Юркевича

(1826 – 1874 рр.). Мова – це початок і підстава духовного життя народу. Він вказав на такий недуг української нації, як брак національної ідеї в самих українців. На його думку, така внутрішня причина безсилля й непродуктивності нації є не менш небезпечною для подальшого її існування, ніж зовнішня політика денаціоналізації. Саме національна ідея є силою, яка може підняти Україну з руїни та вивести на шлях нового життя. О. Потебня відстоював право національних культур (народів) на самостійне співіснування і розвиток.

Соціальне завдання І. Франко (1856 – 1916 рр.) формулює як «народне відродження». Йдеться про розвиток національної культури, необхідність вивести її на рівень передових культур Європи, турботу про освіту, уживання рідної мови, її статус серед інших мов. У І. Франка соціалізм як суспільний ідеал базувався не на класових цінностях, а на загальнолюдських. Тому перед українською інтелігенцією, на його думкою, постає дієве завдання – витворити з етнічної маси українського народу українську націю, здатну до самостійного культурного й політичного життя, та опору асиміляційним зазіханням інших націй.

Вагоме місце серед учень українських мислителів займають ті, що присвячені обґрунтуванню української національної ідеї. Зокрема В'ячеслав Липинський (1882–1931 рр.) наголошував, що українська нація роз'єднана політично, ідейно й культурно. А повноцінна нація, щоб не загинути назавжди, мусить створити власну державу як націотвірний чинник, з однією національною державною ідеєю й національною культурою, що об'єднує кожную націю в одне тіло.

Якщо подвижник консервативної думки В. Липинський йшов «через державу до нації» (спочатку буває держава, а потім нація), то прихильник революційної – Д. Донцов – «через націю до держави».

В українській духовній традиції М. Міхновський (1873 - 1924) та Д. Донцов (1883 – 1973 рр.) репрезентують філософію як ідеологію українського націоналізму.

М. Міхновського вважають засновником модерного українського націоналістичного руху. Він першим окреслив засади українського націоналізму (праця «Самостійна Україна», 1900 р.) як ідеології та зробив спробу започаткувати українську націоналістичну організацію, яка ставила за мету боротьбу за українську самостійну соборну демократичну державу.

Д. Донцов будує фанатичний (нетолерантний) націоналізм як світогляд українського народу, який визнає ідею нації з агресивністю і нетерпимістю до інших поглядів. Ще однією вимогою такого вольового націоналізму є справа провідної верстви, якою завжди є меншість. Вона дає мету й енергію народові, є силою, що зв'язує розпорошену юрбу в єдиний організм, робить із народу націю, яку об'єднує одна ідея. Саме погляди Д. Донцова стали ідеологічною основою світогляду та практики керівників Організації українських революціонерів-націоналістів С. Бандери, Р. Шухевича з їх потягом до авторитаризму.

Таким чином, історія філософствування в Україні, що уходить коріннями в часи Київської Русі, має не тільки науковий, а й практичний інтерес. Усяка національна філософія є не лише квінтесенцією культури певного народу, а й одним із важливих чинників державотворення. Це стосується й української національної філософії. Українські мислителі відобразили у своїй творчості прагнення, потреби, ідеали, дух народу. У своїх філософських поглядах вони виражали особливості світобачення, світосприйняття, характерні ознаки психології й характеру, притаманні українському народу. Саме філософія задає теоретичні засади національно-державницької ідеології.

УДК 355.233.22

Третяков Н.В., курсант 238 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат

МАРШ-КИДКИ ТА ПІШІ МАРШІ ЯК ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

В умовах ведення сучасних високо-маневрених бойових дій значно зросла роль пересування військ, а саме здійснення маршів. Підрозділи Національної гвардії України завжди повинні бути готовими до пересування на велику відстань при постійній загрозі застосування противником авіації, повітряних десантів та диверсійно-розвідувальних груп, радіоактивного, хімічного зараження при руйнуванні потенційно небезпечних об'єктів. Це вимагає ретельної підготовки особового складу, озброєння, військової та іншої техніки до маршу і перевезення, умілої їх організації, всебічного забезпечення та маршового уміння підрозділів.

Всебічний фізичний розвиток військовослужбовців НГУ, розвиток у них сили, спритності, витривалості та здатності до вмілого та вправного виконання різноманітних бойових прийомів найбільш повно здійснюється в процесі бойової підготовки, а саме під час практичних занять в полі, на стрільбищі, автодромах, полігонах тощо.

Систематичне впровадження засобів та методів фізичної підготовки на заняттях з основних предметів бойової підготовки (вогнева підготовка, фізична підготовка, тактична підготовка) є важливою умовою для систематичного фізичного удосконалення військовослужбовців НГУ та підвищення рівня їх професійної майстерності.

Сутність фізичного тренування на заняттях із бойової підготовки полягає в його організації та методиці проведення, під час якого здійснюється багаторазове виконання прийомів та дій, нормативів бойової підготовки, пов'язаних з проявом різноманітних фізичних та вольових якостей, зокрема й при проведенні маршів та марш-кидків.

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

У процесі службово-бойової діяльності командири усіх ланок, а також викладачі (інструктора), які проводять заняття за розділами бойової підготовки систематично зустрічаються з необхідністю організації та проведення як маршів, так і марш-кидків.

У сучасних умовах, коли бойовим діям військ притаманні маневреність, динамічність, просторовий розмах, швидке та координоване пересування стало невід'ємною частиною бою. На сьогодні широко застосовуються різні способи пересування при висуванні військ у райони бойових дій, перегруповуваннях і маневрі силами та засобами, які проводять з різною метою при підготовці, і під час бою.

Марш здійснюють у тих випадках, коли для пересування військ неможливе чи недоцільне використання будь-якого виду транспорту. Можливість застосування маршу в будь-якій обстановці, не тільки в глибокому тилу своїх військ, а й в районі бойових дій робить його найбільш розповсюдженим способом пересування.

Маршова підготовка підрозділів завжди пов'язана з великими фізичним навантаженням. Це зобов'язує кожного командира не тільки добре знати фізичну підготовленість своїх підлеглих, а й уміло дозувати навантаження, щоб не завдати шкоди їхньому здоров'ю. Необхідно також пам'ятати, що при здійсненні марш-кидків одночасно з фізичним тренуванням військовослужбовці готуються й в морально-вольовому плані. Маршова підготовка сприяє злагодженню підрозділів і вихованню у військовослужбовців почуття колективізму, спрямованого на подолання різних труднощів у складі підрозділу.

УДК 355.233

Тугова В.В. курсантка ДР-143 ННП та ПФПНП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Тінін Д.Г.** викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СЕКТОРІ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На сьогодні розвитку людство дійшло до прогресу не тільки в технічних чи розумових галузях, але й в напрямку забезпечення людини безпекою. Задля реалізації повної довіри діям суспільства та правоохоронним органам в умовах сьогодення існує багато сучасних технологій, задумок та планів для їх втілення в реальність.

Цивільна безпека – це насамперед система заходів щодо підготовки та захисту населення, матеріальних і культурних цінностей на території держави від небезпек, що виникають при військових конфліктах або внаслідок цих конфліктів, а також при надзвичайних ситуаціях природного та техногенного

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

характеру. Захист населення відіграє важливу роль в державній системі та кожен день з'являються нові провокації на порушення прав громадян. Тому працівники таких професій, як: поліцейські, медичні працівники, пожежники та ін., турбуючись про здоров'я та безпеку інших, знаходять нові шляхи усунення проблем.

У ХХІ столітті актуальність забезпечення безпечного існування людини, не тільки зберегла свою актуальність, але ще й стала гострішою, з виникненням нових небезпек та загроз, що набирають глобальності. Поряд з небезпеками ХХ століття – війнами, природними катаклізмами, політичними сварками, з'явилися нові небезпеки, такі як: зміна клімату нашої планети, масштабних аварій в техногенному виробництві, поширення тероризму і злочинності, наркоманізації та алкоголізації людини, що значно погіршує її психічний стан та здоров'я. Процеси поєднання технологій з людиною поширили її безпосередній зв'язок з суспільством та природою.

Забезпечення безпеки особистості, у зв'язку з появою нових небезпек і загроз, передбачає пошук нових підходів до політики забезпечення національної і глобальної безпеки. Концентрація уваги повинна бути на виключенні сукупності масштабних військових конфліктів, що заподіюють значний збиток життю і здоров'ю людей, оскільки широкі політичні й соціально-економічні процеси прямо або побічно впливають на життєво важливі інтереси людей. Сучасні підходи до забезпечення безпеки меншою мірою орієнтовані на військово-політичні процеси у світі, але водночас акцентують увагу на проблемах, пов'язаних із глобалізацією політики й економіки, поставками енергоресурсів, регіональною політичною нестабільністю, злочинністю, тероризмом, корупцією, незаконним обігом наркотиків, деградацією середовища перебування людини, поширенням згубних для людини епідемій і хвороб. Все це, безсумнівно, актуалізує означену тему.

Актуальність цієї проблеми значною мірою зумовлює досить невисокий рівень захищеності життєво важливих інтересів українців, про що свідчить низка негативних процесів, що заявили про себе в останнє десятиліття ХХ століття. Це і зменшення чисельності населення, високий рівень захворюваності населення на туберкульоз, хвороби, викликані вірусом імунодефіциту людини, проблеми зайнятості населення, намітився процес зменшення кількості загальноосвітніх закладів, дошкільних установ, скорочується прийом на навчання у ВНЗ за рахунок бюджетів усіх рівнів тощо.

У сфері правоохоронної діяльності інноваційна технологічність відіграє велику роль. 21 травня 2015 року ВР України прийняла законопроект «Про Національну поліцію» [1]. На ряду зі змінами в формі, назві прийшли також зміни в поліпшенні надання громадянам допомоги.

До основних критеріїв оцінки поліції відноситься рівень довіри населення. За даними соціологічної компанії TNS, у лютому 2017 року Національній поліції довіряли 43,5% українців (причому її підрозділу - Патрульній поліції -

53%). Дані показники можна вважати прогресом. Так як, старій міліції в 2012 році довіряли лише 10% українців. Разом з тим, довіра ще свідчить про загальний успіх реформи - перетворення міліції на поліцію вважали успішним тільки 28% громадян.

На сьогодні в найрозвинутіших країнах світу здійснюється інтенсивне впровадження мультимедійних систем і технологій не тільки у навчальний процес всіх ланок освіти, але й повсякденного життя як правоохоронців так й інших громадян нашої держави [2, с. 61-62].

Насамперед кількість злочинів залежить не тільки від особи захищаючої громадський порядок, а і від самих людей. Якщо у людини не стійкий емоційний баланс, їй буде важко йти на контакт з оточуючими та її легко вивести на конфлікт, а людина в збудженому стані готова майже на все. Тому поліцейські повинні удосконалювати не тільки матеріальне становище, вміння професійно спілкуватися та вміти працювати з особами з нестійкою психікою.

Також із інновацій в поліцейській діяльності з'явилося багато інших технологій, наприклад:

- мобільний додаток замість національних дружин

Здатність додатку передбачає можливість лайв-стріму, позначення нового правопорушення, обговорення правопорушення та виклик поліції. Додаток отримує інформацію з поліцейського радіо та інших внутрішніх каналів правоохоронних органів [3].

З одного боку, користувачі додатку можуть уникати небезпечних районів та місцевостей, уникати зустрічей із «підозрілими» особами, а також вони можуть безпосередньо допомогти роботі правоохоронних органів, повідомивши про злочин чи інше правопорушення.

З іншого боку, такі тенденції спричинили чимало критики через їх параноїдальний характер, збільшення кількості «хибних» викликів поліції. На нашу думку, в якості негативного моменту, можна відзначити користування злочинними елементами таким додатком для власної обізнаності про оперативну реакцію на вчинені ними протиправні дії.

- VR на місці злочину

Винайдення сканеру, який відтворює 3D-картину місця події та надає змогу правоохоронцям, які жодного разу не бачили місця вчинення злочину на власні очі, точно й детально працювати з отриманою криміналістичною інформацією, допомагає швидше зорієнтуватися та дійти висновку [3].

Загалом термін «безпека», у суспільній свідомості зрівнюється не тільки з «відсутністю загроз», а також з станом людини, її почуттям та переживаннями. Безпека – стан та почуття особи, коли вона перебуває в безпеці, відсутність тривоги, стабільність та упевненість.

Підбиваючи підсумки про інновації в цивільній безпеці, можна визначити, що в сучасному світі це необхідно не тільки для вирішення старих проблем, але й створювати інструменти протидії новим викликам злочинності. Захист

людини та всього, що нас оточує, являє собою одну із найважливіших факторів забезпечення нормального та гідного життя нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Про Національну Поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Тінін Д.Г. Удосконалення службової підготовки працівників національної поліції України з використанням інтерактивного мультимедійного обладнання. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2020. № 4 (107). 410с.60-64. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/s4_ua_re/11.pdf
3. Устюгова В. Поліцейська академія. Випуск 2: інновації. Експертний центр з прав людини. 25.05.2020. URL: <https://ecpl.com.ua/news/17820/>

УДК 355.233

Федоренко С.Ю., курсантка 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

У Конституції та інших законах України вказані права і свободи людини та громадянина, гарантіями яких користуються військовослужбовці.

Оскільки військова служба несе за собою мету: боронити рідну землю, то військовослужбовцям держава надає пільги, гарантії та компенсації. В ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» затверджено головні принципи держ. політики в галузі охорони прав і свобод військовослужбовців та членів їх родини.

Згідно з розділом Другим згаданого Закону:

- Військовослужбовець – це особа, яка має громадянство України, несе офіцію в межах України, співпрацює з місцевими та Всеукраїнськими референдумами, має право віддавати перевагу кандидату і також має можливість бути тим кандидатом, якого обирають, до місцевих рад та інших державних органів відповідно до Верховенства права.

- Військові мають право визнавати релігію, яка їм до вподоби, або ж зовсім не сповідувати ніяку, відверто висувати атеїстичні принципи. У свій особистий, вільний від служби, час начальники вояків надають їм змогу брати участь в релігійних службах та обрядах.

- Військовослужбовця ніхто не має права арештувати без рішення суду.

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

- Після звільнення військові отримують дозвіл на вибір місця мешкання як в межах України, так і за її межами. Вони, як і всі громадяни нашої країни, у встановленому порядку, мають змогу виїжджати за кордон.

- Задля стимуляції надійних працівників, держава забезпечує військових матеріально, фінансово та іншими видами забезпечень.

- Військові, за винятком військових строкової служби, мають право на відпустку, при цьому зберігаючи грошове та матеріальне забезпечення, а також надання допомоги (грошової) оздоровчого характеру в розмірі місячного окладу. Військові, що мають вислугу до 10 років, отримують відпустку протягом 30 днів, 10-15 років – мають 35 днів відпустки, 15-20 років-40 днів, а якщо вислуга років становить більш ніж 20 років, то надається відпустка в розмірі 45 днів, у відпустку не враховується час, який відведений для проїзду до місця, де буде проходити відпустка та час для повернення, але час не повинен перевищувати двох днів в одну сторону. Святкові дні не враховуються до кількості відпускних днів.

- Дотримання санітарно-гігієнічних умов в побуті та системі заходів з лімітування дії шкідливих чинників служби, із врахуванням її особливостей та еко ситуації, що створюються керівником у співпраці з органами місцевого самоврядування та виконавчої влади.

Головним завданням керівників є піклування про схоронність та употужнення здоров'я та духу військових. Командир зобов'язується гарантувати вимоги безпеки під час проведення навчань або інших видів військової підготовки, а також під час використання зброї та спеціальної техніки.

Військові кожного року проходять медичне обстеження, відносно якого проводять профілактичні заходи.

Якщо за місцем проживання державних чи комунальних лікарень немає, то найближчі родичі військовослужбовців одержують лікарську допомогу в лікарнях для військовослужбовців.

Військові, що отримали статус інваліда в результаті бойових дій та особи, що брали участь в бойових діях зрівнюються в правах з особами з інвалідністю та учасниками Другої світової війни.

Жінки-військові згідно із законодавством мають всі пільги з питань соціального захисту жінок. Також ці привілеї розповсюджуються на батьків-військовиків, що без матерів виховують дітей.

Держава надає військовим квартири чи, на їх власний розсуд, фінансову компенсацію за призначене їм для одержання жилого помешкання за принципами встановленими в Житловому кодексі України в послідовності, встановленим Кабміном України.

Військовим, що прослужили Батьківщині більш ніж 20 років, а також членам їх родини надають квартири для сталого мешкання або, на їх власний розсуд фінансове відшкодування за призначене для них помешкання. Такі квартири чи фінансове відшкодування надається одноразово упродовж всієї

служби, якщо військовий не використовував право на безкоштовну приватизацію оселі.

Якщо військовослужбовець гине, то члени родини одержують фінансову допомогу, їм допомагають організувати похорони, відшкодовують суму витрачену на поховання та встановлення пам'ятника. Якщо військовий помер під час виконання своїх обов'язків, то його родині виплачується фінансова допомога розміром 609 тисяч гривень. Також родині надається право на отримання пенсії, оскільки вона залишилася без особи, яка її утримувала, окрім того, залишаються всі привілеї, що були в загиблого.

Цей список не може бути повністю переліченим, адже Кабмін України, місцеві ради, організації тощо закріплюють й інші привілеї та заборони охорони прав та свобод військових та їх родин.

На сьогодні зазначена тема є актуальною, адже відсутня поетапна та чітка політика формування соціальних норм. Наслідком чого є низька підготовка військових, відсутня динаміка в розвитку фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. <https://www.legalaid.gov.ua> (08.02.2022)
2. <https://zakon.rada.gov.ua> (08.02.2022)

УДК 796.819

Фомичов В.В., курсант 240 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат; **Катихін В.М.**, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, лейтенант

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ РУКОПАШНОГО БОЮ, А САМЕ КИДКІВ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Використання прийомів рукопашного бою у службово-бойовій діяльності військовослужбовців Національної гвардії України є засобом фізичного впливу. Прийоми рукопашного бою мають на меті нелетальне знешкодження противника. Для такого типу знешкодження підійде заломлення кінцівок та прийоми кидків. Це досить ефективні способи нелетального знешкодження, особливо під час виконання завдань з охорони громадського порядку або конвоювання.

Військовослужбовці Національної гвардії України досить часто стикаються з проблемою нелетального знешкодження противника: під час виконання завдань з охорони громадського порядку. Більшість злочинців є звичайними громадянами і головним завданням є не нашкодити здоров'ю підозрюваного. Тому в Національній гвардії вивчають різні системи

рукопашного бою. Це може бути Бразильське Джіу-Джітсу, Самбо, Дзюдо, греко-римська та вільна боротьба.

Власне прийоми кидків є одним із найефективнішим засобом фізичного впливу без завдання шкоди громадянину. Наприклад, кидок через стегно або задня підніжка не завдасть шкоди підозрюваному й найбільш вірогідно заспокоїть його. Під час падіння злочинець відчуває шок і залишається в цьому стані перші 30 секунд, а цього часу достатньо для надівання браслетів або підходу інших військовослужбовців.

Прийоми кидків застосовують і в інших країнах світу, зокрема у Франції, Білорусі, США, Канаді, Мексиці й Німеччині. З досвіду цих країн можна побачити, що патрульні (або конвой) ефективно використовують зазначену систему фізичного впливу. При цьому той, хто використовує прийом, не несе відповідальності за травми злочинця.

Використання цих прийомів потребує неабиякої координації, сили та спритності. Саме тому на заняттях із фізичної та спеціальної фізичної підготовки нацгвардійці тренують ці якості. В академії Національної гвардії так само навчають цій системі для ефективного використання в службово-бойовій діяльності.

Курсанти Національної академії Національної гвардії України та військослужбовці Національної гвардії України вивчають такі прийоми: важіль руки назовні, вузол руки зверху, перекидання через голову назад. Для тренування та виконання прийомів рукопашного бою військовослужбовцями Національної гвардії України та курсантами Національної академії Національної гвардії України необхідні високі навички координації та її розвиток.

Успішність використання прийомів кидків і вміння користуватися ними в різних умовах залежить від рівня розвитку координаційних можливостей людини.

Використання прийомів кидків має на меті нелетальне та ефективне знешкодження та супровід правопорушника, а також тренування з метою ефективного використання в службово-бойовій діяльності військовослужбовців Національної гвардії. Їх вивчення є обов'язковим для всіх військовослужбовців без винятку, оскільки використання такого типу прийомів може стати в пригоді й не на службі.

УДК 355.233

Шайнога О.О., курсантка 1 курсу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Плахотний А.П.**, старший викладач кафедри ТСП Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ

Адаптація психологічна, згідно з О. В. Лавренко – сукупні властивості індивіда, що характеризують його стійкість до умов середовища та рівень пристосування до них; результат такого пристосування [1].

Звісно, із плином часу людський організм має властивість пристосовуватись до будь-яких, навіть дуже складних умов існування, проте в умовах проходження служби, де велике значення має стабільний морально психологічний стан, зосередженість, чіткість у виконанні команд, важливою є адаптація в якомога коротший термін.

У науковій літературі таке явище як адаптація має певну структуру і складається з таких компонентів:

- когнітивний
- психофізіологічний
- соціально-психологічний
- соціально-побутовий
- практичний [2].

Ефективність психологічної адаптації напряму залежить від чинників, що впливають на її успішне та не успішне проходження. До факторів, що ускладнюють процес адаптації, належать: незвичні умови існування, нове коло оточення, відсутність знайомих і рідних, різкі зміни в діяльності особистості, незадовільні стосунки з колективом тощо [3, с. 50]. Згідно з перерахованим вище, вважаємо, що ключову роль у процесі адаптації військовослужбовців відіграють особистісні фактори, зокрема емоційний стан, характер та темперамент людини.

Психічний стан – форма психічної активності людини, конкретна реакція всієї нашої психіки на конкретну ситуацію, що склалася навколо нас, а також момент єдності статичності (психічні властивості) та динаміки (психічні процеси: пізнавальні, емоційні, вольові) функціонування психіки людини [2, с. 142].

Тривале або часте перебування у певному психічному стані може призвести до виникнення у людини відповідної риси характеру. Також, протікання такого стану безпосередньо залежить від індивідуальних психічних особливостей кожної людини, тобто реакція в одній і тій же ситуації у різних людей може мати різні прояви.

У процесі пристосування до нових умов військові, які мають невеликий потенціал для адаптації, можуть постати перед труднощами. Низький рівень

стресостійкості заважає солдату адаптуватися до різких змін повсякденного життя, що нерідко призводить до депресії, самогубства тощо.

Отже, варто зауважити, що питання адаптації військовослужбовців є досить актуальним на сьогодні у зв'язку з подіями, що відбуваються в Україні. Розв'язання цієї проблеми можна досягти приділяючи більше уваги саме морально психологічному стану наших бійців, та забезпечувати їх такими умовами, що допоможуть полегшити адаптацію.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/> (дата звернення 09.02.2022)
2. Ягупов В. В. Військова психологія : Підручник. Київ: Тандем. 2004, 656 с.
3. Каськов, І. В. Теоретичні аспекти адаптації молодих офіцерів до професійної діяльності. Психологія : збірник наукових праць НПУ імені М. П. Драгоманова. 2000. № 11. С. 439–442.

УДК 355.233

Швед А.С., здобувач вищої освіти бакалавра право Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРІОРИТЕТНІ ПИТАННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Складна оперативна обстановка, що склалася наразі в Україні, демонструє появу чисельних надзвичайних ситуацій соціального характеру. Проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганських областях, поява терористичних актів в інших регіонах держави, масові заворушення, «контрабандистські» та «бурштинові війни» тощо загрозово впливають на стан забезпечення національної безпеки України.

У зв'язку з цим на Національну поліцію покладається велика відповідальність. Служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень з забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

З метою якісного виконання поліцейських функцій постає першочергове питання професійного навчання співробітників Національної поліції. Слід зазначити, що у кожному підрозділі діє регламентована відомчими

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

нормативними документами відповідна система навчання і виховання працівників [1, с. 211].

Основною складовою частиною кожного виду навчання поліцейських є тактико-спеціальна підготовка – комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику.

Саме поняття «тактика» має вікові корені та належить до галузі військових наукових знань. Тактика (грец. *taktika* – мистецтво шикування військ, від *tasso* – шикуую війська) – це складова частина військового мистецтва, що охоплює теорію і практику підготовки й ведення бою підрозділами, частинами та з'єднаннями різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ [2, с. 628].

Службова діяльність працівників поліції при проведенні спеціальних операцій протікає в умовах підвищеного ризику та відповідно високого психологічного тиску. Саме тому одним з основних, які характеризують боєздатність підрозділів під час проведення операцій, є вміння особового складу справлятися з негативним психоемоційним станом, що виникає в нетипових та екстремальних ситуаціях. При проведенні спеціальних заходів різного рівня небезпеки, психологічний чинник інтенсивно впливає на психіку працівника, викликаючи часом патологічні зміни в його поведінці. М. Г. Логачов зазначив, що успіх бойової операції базується на двох основних компонентах: рівні професійної підготовки й обсязі оперативної інформації [3, с. 8].

Список використаних джерел

1. Завістовський О.Д. Питання спеціальної фізичної підготовки працівників спецпідрозділів ОВС, які залучаються до охорони громадського порядку// Актуальні проблеми протидії правопорушенням і злочинам у сфері громадської безпеки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 19 жовт. 2012р.). Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. С. 211-213.
2. Советская Военная Энциклопедия : в 8-ми т. / пред. гл. комиссии Н. В. Огарков. М.: Воениздат, 1978. Т. 6. 690 с.
3. Логачов М.Г. Психологічна підготовка особового складу спеціальних підрозділів ОВС до дій в екстремальних умовах: Автореф. дис. канд. психол. Наук: Харків, 2001. 16 с.

УДК 796.082.02.

Шейфер Д.О., курсант 240 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ЗАДУШЕННЯ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Задущливий прийом – загальне найменування для захоплень, що викликають зниження кисневого постачання мозку шляхом обмеження доступу крові за сонними артеріями, стискування трахеї, грудної клітки або живота. Безпосередній механізм дії залежить від обраного прийому.

Уважають, що навіть невдала спроба задушити супротивника деморалізує його, лякає та ламає план бою. Висока ефективність привела до широкого поширення задущливих прийомів як у бойовому застосуванні та самозахисті (де удушення застосовують із метою усунення нападника або змушення підкорити непокірного, через що англійська назва больових і задущливих – *submission holds* – буквально «підхоплюючі захоплення»).

У службово-бойовій діяльності підрозділів Національної гвардії України такий вид прийомів є одним із ключових. Як описувалось вище, такі прийоми можуть не вбити, але привести в шокуючий стан підозрюваного. Курсантами Академії Нацгвардії, а також військовослужбовцями частин Національної гвардії на постійній основі вивчаються такі прийоми, оскільки такий вид фізичного впливу на злочинця є досить ефективним. Цей факт уже доведений поліцейськими Сполучених Штатів Америки, країн Європейського Союзу, Австралії, Японії та країн Скандинавії.

Такі прийоми вже сьогодні врятували багатьох правоохоронців і цивільних, оскільки, як уже було зазначено вище, прийоми задушення є універсальними й використовуються як у службово-бойовій діяльності правоохоронних структур (зокрема й у Національній гвардії України), так і в цивільних осіб, що використовують для самозахисту у звичайному житті.

Аналізовані прийоми потребують високих показників фізичної сили та витривалості, тому що злочинець під час виконання правоохоронцем чи цивільною особою може чинити опір.

За видами удушення поділяють на такі типи: усипляючі захоплення, (англ. *Sleeper holds*); трахеальне задушення; задушення через вплив на тулуб, (вони ж *діафрагмальні*);

Прийоми задушення та їх ефективність можна також побачити у дзюдо, спортивному самбо та в бразильському джіу-джітсу.

УДК 81'276.6:355

Явгусішин М.С., курсант 211 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат;
Новікова О.О., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор філологічних наук, доцент

РОЛЬ ФАХОВОЇ МОВИ В ГЕНЕЗІ ВІЙСЬКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасна лінгвістика приділяє особливу увагу дослідженню функціонування мови в різних галузях суспільного життя. Яскравим проявом цієї тенденції є вивчення лінгвістичних одиниць у межах так званих мовних підсистем, які обслуговують різноманітні сфери спілкування.

До вивчення окресленої проблеми долучилися як зарубіжні фахівці, так і вчені пострадянського простору: Л. Гофман, Г. Флюк, Т. Рьольке, В. Шмідт, С. Берсенев, Т. Кияк О. Сперанська та інші.

Важливим елементом державної мовної політики є фахова мова, її лексичні, граматичні та стилістичні ресурси, що зреалізовані в усіх галузях професійної діяльності. Це стосується й сучасних збройних формувань, що знаходяться на території України. Так, у Законі України «Про засади державної мовної політики», у ст. 29 «Мова Збройних Сил України та інших військових формувань» занотовано: «Мовою статутів, документації, діловодства, команд та іншого статутного спілкування у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України, є державна мова».

Розглядаючи питання перспектив фахової мови у генезі військової комунікації, на нашу думку, насамперед необхідно розтлумачити саме поняття «комунікації». Комунікація як сфера знання й наукових інтересів сформувалася давно. На сьогодні функціонує велика кількість її визначень. Так, іще на початку ХХ ст. американський учений-психіатр Юрген Рюш виокремив 40 підходів до комунікації в різних сферах, зокрема в архітектурі, антропології, психології, політиці тощо. Нас цікавить саме комунікація як обмін інформацією (як вербальними засобами, так і невербальними). Науковець В. Крисько поняття «комунікація» розглядає як зв'язок, під час якого здійснюється обмін інформацією між різними системами. Ю. Косенко визначає комунікацію як зумовлений ситуацією й соціально-психологічними особливостями комунікаторів процес установлення й підтримання контактів між членами певної соціальної групи чи суспільства в цілому на основі духовного, професійного або іншого єднання учасників. На нашу думку, більш точним є тлумачення комунікації як процесу обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації.

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

Основним засобом комунікації, безумовно, є мова (вербальна, словесна), яка забезпечує обмін інформацією між особами, між особою та суспільством, між групами осіб, навіть автокомунікацію – комунікацію людини із собою. Мовна (вербальна, словесна) комунікація – створення, обмін та інтерпретація повідомлень комунікантами за допомогою мови як коду та позамовних кодів із метою досягнення змін у поведінці чи свідомості адресата, необхідних для спільної діяльності.

У людській взаємодії активно використовують як вербальну, так і невербальну комунікацію – застосування немовних засобів для створення та передавання повідомлення.

У лінгвістиці під комунікацією розуміють обмін думками та інформацією у формі мовленнєвих або письмових сигналів. Подеколи поняття «комунікація» вважають синонімом поняття «спілкування». Проте це різні терміни, адже спілкування – більш вузьке поняття. Спілкування означає обмін думками, інформацією та емоційними переживаннями між людьми, тобто це актуалізація комунікативної функції мови в різноманітних мовленнєвих ситуаціях.

На сьогодні невід’ємним складником комунікації є «фахова мова». Цей термін залишається узгодженим не всіма лінгвістами. Синонімічними до нього є такі словоформи: «технолекти», «робочі мови», «особливі мови», «частинні мови» тощо. У зарубіжних країнах здебільшого побутує термін «мови для спеціальних цілей». Водночас, уважаємо, аби не зосереджувати увагу на периферійних речах, українським мовознавцям слід погодитися на більш поширений термін «фахові мови», який не повинен викликати заперечень та який можна вважати достатньо вмотивованим.

З’ясуємо, що ж таке «фахова мова». Зазначений термін і досі остаточно не визначений. Із цього приводу існують різні думки. Наведемо визначення, яке, на наш погляд, є більш повним та влучним: фахова мова – це сфера мови, спрямована на однозначну й безперечну комунікацію у відповідній фаховій галузі; це сукупність усіх мовних засобів, які застосовують у професійно-замкнутій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у цій сфері.

Фахова мова в діяльності військовослужбовця відіграє важливу роль, адже виступає і як носій інформації, і як засіб впливу. Фахова мова й термінологія військовослужбовця є одночасно об’єктом вивчення низки наук (військових, лінгвістичних тощо).

Мовний вплив у військовій галузі може виявлятися по-різному: вплив людини на людину, людини на аудиторію тощо. Професійне спілкування працівників військової сфери має свої особливості, оскільки мова військовослужбовця спрямована на унормування суперечливих взаємин з метою максимального забезпечення прав і свобод людини. Саме тому можна впевнено наголошувати, що військова комунікація – це складний і багатоаспектний феномен, який асоціюється з такими поняттями, як свобода, мораль, рівність, справедливість, совість.

УДК 355.233

Яйлян А.О., здобувачка вищої освіти бакалавра Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Завістовський О.Д.**, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Зарубіжними країнами нині накопичено значний досвід щодо порядку та умов застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї під час забезпечення безпеки та охорони громадського порядку. Принципи застосування сили – це стандарти, що дають змогу співробітникам правоохоронних органів і представникам населення визначати допустимий рівень застосування сили до підозрюваних у порушенні правопорядку залежно від конкретних обставин. У багатьох країнах такі стандарти закріплені законодавчо або судовою практикою і є основою посадових інструкцій співробітників правоохоронних органів. Загального стандарту застосування сили немає, концепції та моделі застосування сили в країнах відрізняються. Загальною метою застосування сили правоохоронними органами є чіткий та розумний баланс у будь-якій ситуації. Недостатня сила може привести до найгірших наслідків (травма, смерть тощо). Чимало з чинних моделей застосування сили засновані на принципі «об’єктивної розумності» та створені на базі Конвенції Організації Об’єднаних Націй (ООН) «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку», прийняті Конгресом ООН із попередження злочинності.

Службова діяльність працівників правоохоронних та мілітаризованих сил останнім часом доволі часто пов’язана із застосуванням відповідних спеціальних заходів. Зазвичай їхні дії, вид та інтенсивність залежать від характеру скоюваних правопорушень, наявності реальних факторів ризику, існуючих небезпек, стану оперативної обстановки, а також професійно-психологічної підготовленості й готовності персоналу до дій в екстремальних ситуаціях невизначеної спрямованості.

Ураховуючи сьогоденні реалії, в роботі сучасного поліцейського чітко прослідковується недостатній рівень загальної індивідуальної підготовленості до діяльності в складних умовах. Водночас нове, незвичне й нехарактерне в загальній тактиці дій поліції, відсутність конкретних, суто специфічних знань, умінь та практичних навичок, недооцінка чи переоцінка небезпек у критичних ситуаціях, промахи й помилки дуже часто призводять до тяжких і негативних наслідків.

Крім того, події останніх років, результативність як поліцейських, так і загалом спеціальних, військових чи спільних операцій та заходів щодо

припинення будь-яких правопорушень і злочинних проявів безпосередньо залежить від індивідуальної та колективної злагожденості, високих морально-вольових якостей, відмінної тактичної, вогневої, фізичної, домедичної підготовленості та психологічної готовності задіяного особового складу, його умілих, досконалих і впевнених дій у різних перипетіях доволі непрості оперативно-службової діяльності. Проте невблаганна історія майже кожного дня переконливо доводить нам той факт, що сучасному поліцейському давно вже замало суто фахової підготовки, оскільки міжрегіональний і територіальний принцип завдань, які виконуються, демонструє варіативну різницю їх виконання, що ускладнюється істотним впливом поточних соціальних, поліцейських та воєнізованих процесів і явищ. Також слід відмітити, що обсяги, наявність і застосування останніми роками холодної.

Сутність професійної підготовки поліцейських до участі в спеціальних заходах полягає у підвищенні загальної стійкості, підготовленості й готовності, а також опануванні та вдосконаленні вміння перетворювати фактори незнайомих або небезпечних дій правопорушників у добре вивчені, треновані й відпрацьовані, підпорядковані, контрольовані та керовані ситуації. Саме тому обов'язково потрібно враховувати, що під час організації підготовки та проведення спеціальних заходів основними завданнями загальної професійної підготовки поліцейського особового складу мають бути [2]:

- постійне підвищення рівня особистісної підготовленості та готовності до успішного виконання поставлених завдань;
- підвищення психоемоційної стійкості до різних екстремальних стресових впливів, їх профілактика, сприяння успішній професійній адаптації з урахуванням специфіки та умов службової діяльності;
- забезпечення і збереження психологічного та фізичного здоров'я особового складу, розвиток і зміцнення індивідуальної впевненості, сміливості, рішучості й здатності діяти в складних умовах оперативної обстановки з урахуванням необхідної обережності;
- розвиток управлінських якостей керівного персоналу;
- формування позитивної мотивації до службової діяльності;
- загальне, цільове або вибіркоче злагодження задіяних органів і підрозділів, покращення всебічної взаємодії між працівниками поліції та їх групами, об'єднаними за призначенням і завданнями, тощо.

Якщо більш уважно придивитися до правильно організованого навчально-тренувального процесу поліцейського, то стає цілком очевидною важливість зосередження уваги як на основних засобах навчання, так і на його змістовному наповненні (мета, завдання, мотиви, прагнення, спрямування), що повинно бути сформовано відповідно до особистісної компетенції та наявних професійних стандартів, які забезпечують успішне й безпечне вирішення завдань поліцейської служби [3].

Максимальне наближення професійного навчання до умов сьогоденної оперативно-службової діяльності – це одна з найважливіших складових

успішного формування професійної підготовленості та готовності поліцейського.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р. № 876-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 17. Ст. 594. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#n104>.
2. Соболев Є.Ю., Коломойцев С.С. Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи. Форум права. 2010. № 2. С. 461–466.
3. Ульянов О.І. Нормативно-правове регулювання застосування поліцейських заходів примусу та вогнепальної зброї працівниками національної поліції України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Збірник наукових праць ХНУВС. 2018. С. 36–40.
4. Психолого-педагогічні особливості підготовки поліцейського до застосування заходів фізичного впливу: навч.-метод. посіб./ В.П. Остапович, В.Г. Бабенко, Л.А. Кирієнко, І.І. Пампура; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В.О. Криволапчука. Київ : Видавництво Людмила, 2018. 168 с.

УДК 366.044-7:355.088

Яблонський П.М., слухач 122 навчальної групи денної форми навчання факультету підготовки керівних кадрів зі спеціальності 252 «Безпека державного кордону», майор; **Тушко К.Ю.**, доктор педагогічних наук, доцент доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін

**ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ
БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ**

Порушення територіальної цілісності нашої держави внаслідок агресії Російської Федерації з одного боку та стрімка реалізація євроінтеграційного проекту з наданням Україні безвізового режиму з іншого боку зумовлює новий порядок денний її прикордонної політики, вибір адекватних моделей забезпечення прикордонної безпеки. Поряд зі структурними змінами в Державній прикордонній службі України на новий виток розвитку виходить організація військово-соціальної роботи.

Кількість наукових робіт, в яких комплексно досліджуються проблематика оцінки військово-соціальної роботи у секторі безпеки та оборони, та у ДПСУ зокрема, залишається відносно невеликою. До того ж, значна їх частина належить аналітикам, що мають відношення до діяльності владних структур. Тому такі роботи частіше ґрунтуються на офіційно прийнятих точках зору. Окрім того, результати їх аналізу свідчать, що теоретичні узагальнення, переважним чином, торкаються лише часткових аспектів даної проблематики, не маючи ні чітко сформульованого проблемного поля, ні базових концепцій.

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

Нами уточнено, що *військово-соціальна робота у Державній прикордонній службі України* – компонент соціально-гуманітарного забезпечення, складова виховної роботи, комплекс соціально-правових, інформаційних та організаційних заходів сприяння військовослужбовцям-прикордонникам, працівникам, членам їх сімей у реалізації встановлених законами України та іншими законодавчими актами прав і пільг, одержанні соціальної допомоги та компенсацій, створенні у прикордонних колективах соціальних умов і гарантій, які забезпечують нормальну життєдіяльність, сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків.

Основними завданнями військово-соціальної роботи у ДПСУ є: поліпшення стосунків між військовослужбовцями-прикордонниками; сприяння прийняттю нормативно-правових актів щодо реформування системи соціального забезпечення військовослужбовців-прикордонників, працівників та членів їхніх сімей; турбота про реалізацію прав і гарантій соціального захисту особового складу; створення належних житлово-побутових умов усім категоріям військовослужбовців-прикордонників та членам їхніх сімей; розвиток соціальної та культурної інфраструктури прикордонних загонів тощо.

Нами ретельно проаналізовано напрями військово-соціальної роботи у ДПСУ, основних її об'єктів, що уможливило формулювання ключових рекомендацій органам управління прикордонного загону щодо реалізації військово-соціальної роботи, зокрема:

-застосування методу диференційного підходу, що передбачає всебічний аналіз особливостей соціального, фізичного, морального положення об'єкта, його інтересів, потреб, як-то: орієнтацію на індивідуальність особи з її конкретно визначеними потребами, психічним станом та моральними орієнтирами; інтегративність, що дозволяє поєднати практику аналізу окремої особи з умовами реального соціального середовища, з діяльністю командування, із здійсненням загальної задачі – оборони країни; цілісний підхід до особистості з його світоглядом, морально-психічним станом, ідеологічними цінностями, що сприятиме формуванню відповідального ставлення до своїх професійних обов'язків, до відповідальної поведінки в повсякденному житті, в реалізації власних можливостей та у подоланні життєвих проблем; здійснювання принципу самопомоги, що передбачає активізацію власних сил особи, щоб сприяти його ефективному соціальному функціонуванню);

1) застосування різних форм, методів, технологій допомоги військовослужбовцям-прикордонникам та членам їх сімей;

2) задоволення соціальних потреб осіб шляхом надання їм соціальних послуг широкого спектру;

3) організувати і проводити роботу із забезпечення соціальної справедливості у відношенні військовослужбовців, членів їх родин, цивільного персоналу, знати їх запити, вживати заходів щодо своєчасного вирішення обґрунтованих скарг і заяв, а також відновлення порушених прав;

4) підтримувати зв'язки з органами державної влади і місцевого самоврядування, суспільними об'єднаннями тощо.

УДК 1:355.1

Яровий Г.Г., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, майор

СПЕЦИФІКА ВОЄННИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГЛОКАЛІЗОВАНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ

Найхарактернішою ознакою сучасності, на переконання багатьох закордонних (З. Бауман, У. Бек, М. Елброу та ін.) та вітчизняних (В. М. Лукашевич, О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, М. О. Гончаренко, В. А. Зленко та ін.) фахівців, є процеси глобалізації. Економіка, політика, управління, соціальна сфера, культура, - практично усі сфери суспільного життя суттєво трансформуються у просторі «без кордонів», набуваючи наднаціональних – глобальних – ознак. Водночас очевидною є й протилежна тенденція, пов'язана із реальним здійсненням процесів глобалізації на локальному рівні. Вона розкривається через загострення різноманітних чинників, що обумовлюються особливостями соціокультурного простору конкретного регіону, національної ментальності та культури. Формування специфічних гібридів та синтезів через поєднання глобального та локального фіксується поняттям «глокалізація» (Р. Робертсон).

Особливості сучасного етапу глобалізації (перша третина ХХІ ст.) обумовлено якісними змінами, що відбуваються у високотехнологічному суспільстві. Прискореними темпами відбуваються трансформації техніко-технологічного, транспортно-комунікаційного, інформаційного базису економіки та інших сфер суспільного життя через використання біо-, нано-, когно-, соціо- та інших технологій та можливостей штучного інтелекту. Водночас, далеко не кожна країна сучасного глобалізованого простору володіє такими можливостями. Розрив між країнами першого, другого і третього «світів» чим далі, тим більше зростає. Отже, саме розвиток науки, зокрема й воєнної, та технологій обумовлює на сьогодні науково-технічний та воєнний потенціал національних держав, визначаючи місце кожного гравця у системі глобальних відносин.

Актуальними напрямками воєнних наукових досліджень у сучасному суспільстві вважають ті, що пов'язані з використанням найсучасніших технологій. Водночас конкретика воєнних наукових досліджень, на думку автора, здебільшого визначається не стільки глобальними тенденціями розвитку воєнної науки, скільки конкретними потребами конкретних силових структур у конкретному глокалізованому контексті. Йдеться про потреби ведення бойових дій у зоні локального конфлікту, спроможності розробки та

обслуговування воєнної техніки, можливості фінансування наукових розробок тощо в конкретній державі.

Війна на Сході України підтвердила, що збройним локальним конфліктам ХХІ століття притаманні участь невеликих мобільних груп та висока швидкість маневрування. Від технічної оснащеності, якості та пристосованості під конкретні завдання бойової техніки багато в чому залежить оперативність виконання завдань та збереження людських ресурсів.

Наведемо приклад, що підтверджує тезу про обумовленість воєнних наукових досліджень чинниками локального характеру.

Національна гвардія України виконує завдання з охорони громадського порядку, охорони важливих державних об'єктів, конвоювання засуджених, участі у придушенні озброєної агресії, участі у спеціальних операціях зі знищення озброєних злочинців, незаконних збройних формувань тощо.

У початковий період антитерористичної операції на Сході України Національна гвардія України швидко прийняла на озброєння велику кількість бронетехніки на базі легкових автомобілів та малотоннажних вантажівок. Але тактика їх застосування суттєво відрізняється від використання звичайної автомобільної техніки. Крім того, при проектуванні броньованих колісних машин основна увага приділялася броньовому та протимінному захисту. Така характеристика, як стійкість руху залишилась поза уваги розробників. Водночас втрата стійкості руху під час виконання завдань на броньованих колісних машинах може коштувати життя екіпажу, втрати дорогого обладнання та, як наслідок, невиконання завдання.

З огляду на це виникла потреба оцінки стійкості броньованих колісних машин та, як результат, проблема пошуку оптимальних методів цієї оцінки. Такі проблеми обумовили актуальність дослідження, що й здійснюється науковцями Національної академії Національної гвардії України.

Крім того, проблема підвищення безпеки руху броньованих колісних машин набуває значення з огляду на проблеми, притаманні великим містам, у яких спостерігається перенасичення доріг транспортними засобами і, як наслідок, збільшення аварійних ситуацій на дорогах. Підвищення вимог до безпеки сучасних автомобілів, зокрема броньованих колісних машин, а саме, забезпечення стійкості їх руху, надає дослідженню особливого значення.

Таким чином, з урахуванням специфіки сучасної тактики ведення бойових дій у локальних конфліктах, появи безлічі систем та комплексів озброєння, зокрема систем управління, зв'язку, розвідки, можна однозначно зробити висновок, що Національній гвардії України необхідна бронетехніка з високою стійкістю руху, щоб підвищити реакцію на зміни в навколишньому середовищі.

Проведений розгляд продемонстрував необхідність урахування тенденцій розвитку воєнної науки не тільки залежно від глобальних тенденцій розвитку, зокрема сучасних високих технологій, а й з урахуванням соціокультурних глокалізованих контекстів.

**Підсекція № 4.4 Актуальні питання психологічного забезпечення,
професійної освіти та підготовки фахівців сектору безпеки і оборони
України**

Керівник підсекції: старший викладач, капітан **Тробиук Н.Ю.**,

Секретар підсекції: кандидат психологічних наук, доцент **Кравченко О.В.**

УДК 159.9

Андрущенко А.В., курсантка 138 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ларіонов С.О.**, к.психол.н., доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ
НАНГУ**

На сьогоднішній день науковий та технічний прогрес розвивається швидкими темпами, що зумовлює потребу у висококваліфікованих фахівцях. Перед вищими навчальними закладами стоїть задача у підготовці і навчанні професіоналів, що зможуть відповідати нинішнім стандартам, що висуває сучасне українське суспільство. В цьому контексті постає важлива потреба у підготовці майбутніх фахівців офіцерського складу Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Національної поліції України та ін., які зможуть ефективно виконувати поставлені завдання, що мають виконувати дані формування. Тому підвищення мотивації курсантів до навчання є одним із першочергових проблем, які має вирішувати керівний та педагогічний склад вищих військових навчальних закладів.

Нами проведене дослідження щодо особливостей професійної мотивації курсантів НАНГУ. В ньому взяли участь 44 курсанти, віком від 17 до 28 років, з яких курсанти першого року навчання – 28 осіб, курсанти-випускники, що навчаються на 4 році навчання – 16 осіб.

У вивченні типів мотивації курсантів був використаний тест В.І. Герчікова. Цей тест створено для оцінки стимулів до трудової діяльності. Також ця методика допомагає описати мотиваційний портрет особистості та визначає характерну поведінку людини в організації. Тест пропонує п'ять типів мотивації:

- 1) інструментальний тип;
- 2) професіональний тип;
- 3) патріотичний тип;

- 4) господарський тип;
- 5) люмпенізований тип.

За результатами тесту В.І. Герчікова виявлено, що типи мотивації серед курсантів на різних етапах фахової підготовки істотно не відрізняються. Інструментальним типом мотивації в більшій мірі володіють курсанти-випускники ($9,00 \pm 4,12$), ніж курсанти-першокурсники ($8,04 \pm 3,24$). Це говорить про те, що випускники більше цікавляться платою праці, для них важлива якість самостійно забезпечувати своє життя.

Професійний тип мотивації більш характерний для курсантів-випускників ($9,19 \pm 3,56$), ніж для першокурсників ($7,06 \pm 3,16$), тобто для них важливий зміст праці, готовність до важких завдань в професійній діяльності, важливою складовою є свобода в діях та визнання.

Патріотичний тип мотивації опосередковано притаманний першому року навчання ($4,79 \pm 1,90$) і випускникам ($4,50 \pm 2,58$).

Хазяйський тип мотивації також має середній рівень вираженості, як серед першокурсників, так і серед випускників, але слід зазначити, що у випускників він більш виражений ($4,88 \pm 2,53 > 4,54 \pm 2,27$).

Люмпенізований тип мотивації притаманний курсантам старших років дещо більше ($4,00 \pm 1,90$), ніж курсантам першого року навчання ($3,54 \pm 1,50$). Ці дані говорять про те, що старшокурсники прагнуть до мінімум зусиль під час навчання.

Рангові позиції показників типів мотивації першокурсників та випускників зовсім не відрізняються. Так, для першого та четвертого року навчання більш характерними є такі типи мотивації: інструментальний тип мотивації (1) та професійний тип мотивації (2). Менш значимими є: хазяйський тип (3), патріотичний тип (4) та люмпенізований.

Слід зазначити, що для курсантів старших та молодших років навчання однаково вираженими є всі п'ять типів мотивації за В.І. Герчіковим. Це може говорити про те, що курсанти на різних етап навчання мають приблизно схожу характеристику, щодо мотиваційних стратегій, якими вони користуються.

УДК 159.9:316

Антонюк В.В., курсантка 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Морозова Л.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВВНЗ

Конфлікти супроводжують життя як кожної людини, так і людства в цілому, вони неминучі. Якщо комусь вдається не допустити зовнішнього прояву конфлікту, то тим самим він викличе загострення внутрішнього

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

конфлікту, який, як правило, виявляється ще більш негативним, чим зовнішній. Тому при спробі придушити, стримати, замаскувати зовнішній прояв конфронтації лінія невидимого фронту проляже в душі кожного індивіда.

Таким чином, прагнути будь-що уникати проявів конфліктів, заняття не тільки безглузде, але й небезпечне. Тому справа не в тому, щоб уникати зовнішніх конфліктів, тим самим консервуючи їх і здобуваючи внутрішні, а в тому, щоб, по-перше, визнати наявність протиріч, а по-друге, спробувати знайти максимально задовільний для конфлікуючих сторін спосіб розв'язання конфлікту.

Закономірності, етапи конфліктного процесу й навіть причини виникнення конфліктів будь-якого типу – міжособистісних, міжгрупових і міжнародних – ті самі. Тому аналіз одного типу конфлікту дозволяє зрозуміти сутність конфлікту будь-якого іншого типу.

Конфлікт – відкрите зіткнення протилежних позицій, інтересів, поглядів, думок суб'єктів взаємодії.

Основу конфліктних ситуацій у групі між окремими людьми становить зіткнення між протилежно спрямованими інтересами, думками, цілями, різними уявленнями про спосіб їх досягнення.

На вербальному рівні конфлікт проявляється найчастіше у суперечці, де кожен прагне обстояти свою думку й довести опонентові його неправоту.

Передумови виникнення конфлікту:

- 1) внутрішні або диспозиційні;
- 2) зовнішні або ситуаційні.

Але будь-який міжгруповий конфлікт, якими б причинами він не був ініційований, завжди протікає в умовах подвійного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів.

Стадії протікання конфлікту: 1) потенційне формування суперечливих інтересів, цінностей, норм; 2) перехід потенційного конфлікту в реальний, або стадія усвідомлення учасниками конфлікту своїх правильно або неправильно зрозумілих інтересів; 3) конфліктні дії; 4) зняття або розв'язання конфлікту.

Кожен конфлікт має більш-менш чітко виражену структуру:

1. У будь-якому конфлікті присутній об'єкт конфліктної ситуації, пов'язаний або з технологічними й організаційними труднощами, особливостями оплати праці, або зі специфікою ділових і особистих відносин конфлікуючих сторін.

2. Другим елементом конфлікту виступають цілі, суб'єктивні мотиви його учасників, обумовлені їхніми поглядами, переконаннями, світоглядом.

3. Конфлікт припускає наявність опонентів, конкретних осіб, що є його учасниками.

4. У будь-якому конфлікті важливо відрізнити безпосередній привід зіткнення від справжніх його причин, найчастіше прихованих обома конфлікуючими сторонами.

Необхідними й достатніми умовами виникнення конфлікту є наявність у суб'єктів військово-професійної взаємодії протилежно спрямованих мотивів або суджень, а

також стан протидії між ними. Якщо ж суб'єкти конфлікту протидіють, але не переживають при цьому негативних емоцій, або, навпаки, переживають негативні емоції, але зовні не виявляють їх, то такі ситуації є передконфліктними.

Саме протидія суб'єктів конфлікту може розгортатися у трьох сферах: спілкуванні, поведінці або військово-професійної діяльності.

Конфлікти у військових колективах, як правило, можуть бути породжені цілим комплексом причин, серед яких виділяють об'єктивні і суб'єктивні. До числа об'єктивних причин військові психологи відносять:

- недостатню забезпеченість підрозділу всім необхідним для нормальної життєдіяльності і виконання бойових завдань;
- порушення соціальної справедливості при розподілі матеріальних і духовних благ;
- слабку розробленість правових шляхів вирішення міжособистісних суперечностей, які виникають у взаєминах військовослужбовців.
- складність і динамічність військової діяльності;
- невідповідність нормативного (закріпленого статутом) характеру відносин військовослужбовців того типу відносин, які виникають у процесі службової діяльності;
- складність соціальної та професійної адаптації командирів до свого посадового статусу.

Серед суб'єктивних причин виникнення конфліктів виділяються управлінські та психологічні.

Управлінські причини:

- прийняття необґрунтованих або помилкових рішень;
- зайва опіка старшими начальниками молодших у виконанні ними своїх посадових обов'язків;
- невміння деяких військових керівників підкреслити престижність первинних командних посад;
- приблизна рівність начальників і підлеглих;
- недостатня професійна підготовка деяких військовослужбовців.

Психологічні причини:

- нестатутні відносини;
- недостатність культури спілкування, прояв грубості, нетактовності, нетерпимості до чужої думки;
- прагнення командира затвердити свій авторитет серед підлеглих за всяку ціну;
- упереджене ставлення начальника до підлеглого;
- складні взаємини між військовослужбовцями;
- завищена самооцінка окремих військовослужбовців;
- прагнення стати лідером у колективі будь-якими шляхами;
- негативізм у поведінці;
- підвищена агресивність і дратівливість;

- емоційна нестійкість, надмірна тривога, низька самоповага.

Розроблено чимало рекомендацій, що стосуються різних аспектів поведінки людей у конфліктних ситуаціях, вибору відповідних стратегій поведінки й засобів розв'язання конфлікту.

Конструктивне розв'язання конфлікту залежить від таких факторів:

- 1) адекватності сприйняття конфлікту;
- 2) відкритості й ефективності спілкування, готовності до всебічного обговорення проблем;
- 3) створення атмосфери взаємної довіри й співробітництва.

К.У. Томасом і Р.Х. Кілменом проаналізовані різні стратегії поведінки у конфліктній ситуації. Існують п'ять стилів поведінки у конфлікті: пристосування, компроміс, співробітництво, ігнорування, суперництво (або конкуренція). Стиль поведінки курсантів ВВНЗ у конкретному конфлікті визначається тим заходом, в якому вони прагнуть задовольнити власні інтереси, діючи при цьому пасивно або активно, і інтереси іншої сторони, діючи спільно або індивідуально.

Стиль суперництва, конкуренції може використовувати людина або група, що має сильну волю, достатній авторитет, владу, яка не дуже зацікавлена у співробітництві з іншою стороною й прагне у першу чергу задовольнити власні інтереси.

Стиль співробітництва можна використовувати, якщо, відстоюючи власні інтереси, ви змушені брати до уваги потреби й бажання іншої сторони. Ціль його застосування – розробка довгострокового взаємовигідного вирішення. Такий стиль вимагає вміння пояснювати свої бажання, вислуховувати один одного, стримувати свої емоції. Відсутність одного із цих факторів робить цей стиль неефективним.

Стиль компромісу. Суть його полягає в тому, що сторони прагнуть урегулювати розбіжності через взаємні поступки.

Цей стиль найбільш ефективний, обидві сторони прагнуть того самого, але знають, що одночасно це нездійсненно.

Стиль ігнорування – звичайно реалізується, коли проблема, що зачіпається, не настільки важлива, учасник конфлікту не відстоює своїх прав, не співробітнічає ні з ким для вироблення вирішення й не прагне витратити час і сили на її вирішення.

Цей стиль рекомендується у тих випадках, коли одна зі сторін має більшу владу або почуває, що неправа, або вважає, що немає серйозних підстав для продовження контактів.

Цей стиль не є втечею від проблеми або відхиленням від відповідальності. Відхід або відстрочка можуть бути підходящою реакцією на конфліктну ситуацію.

Стиль пристосування означає, що учасник конфлікту діє разом з іншою стороною, але при цьому не намагається відстоювати власні інтереси з метою згладжування ситуації й відновлення нормальної робочої атмосфери. Жоден зі

стилів розв'язання конфлікту не може бути виділений як найкращий. Необхідно навчитися ефективно використовувати кожний з них і свідомо робити той або інший вибір, враховуючи конкретні обставини.

Таким чином, кожна з проаналізованих стратегій поведінки в конфліктній ситуації має свої недоліки й переваги та може бути ефективною у вирішенні конфлікту лише в певних ситуаціях. Найоптимальнішим варіантом вибору стратегії поведінки в конфліктній ситуації є вибір її на основі аналізу всіх компонентів конфлікту. Підтримка в підрозділі міцних статутних взаємин є важливою умовою міцної військової дисципліни, підтримання підрозділу в постійній бойовій готовності.

УДК 159.942.5

Бедрицьких К.А., курсант 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Однією із найактуальніших проблем сьогодення є проблема зростання агресивності серед курсантів вищих військових навчальних закладів.

Відомо, що військова служба, навіть у мирний час, формує специфічне психологічне середовище, що потребує від курсанта потужного потенціалу сил та енергії, конкретних індивідуальних особливостей, без яких військова служба буде значно ускладненою, або взагалі неможливою. Важливе місце належить поняттю агресивності, яка об'єктивно може виступати дестабілізуючим фактором, впливати на здатність контролювати і регулювати власні психічні стани та поведінкові реакції, що є необхідним для забезпечення нормальної та ефективної службової діяльності. Крім того, враховуючи, що курсанти-військовослужбовці належать до категорії психічно здорових осіб, прояви ними агресивності можуть бути свідченням відсутності оптимальних психолого-педагогічних умов їх підготовки.

Останнім часом серед курсантів у крайніх формах стали виявлятися жорстокість і агресивність. Причинами, які призводять до цього є: зниження життєвого рівня в країні, руйнування старої системи цінностей і стереотипів, що регулювали відносини особи з суспільством, все це «хворобливо» переживається курсантами, відображаючись на його самопочутті; борги, стосунки з протилежною статтю та сімейні проблеми, які не можливо вирішити під час несення служби тому, що зв'язок з зовнішнім світом стає обмеженим все це негативно впливає на психічний стан курсантів і породжує тривожність,

напруженість, озлобленість, жорстокість і насильство. Тривожним симптомом є зростання числа людей з девіантною поведінкою, що виявляються в асоціальних діях (алкоголізм, наркоманія, порушення дисципліни, хуліганство, вандалізм і ін.).

Особливу увагу потрібно звертати на розвиток позитивних сторін агресивності і попередження її негативних рис. Адже позитивною стороною агресивності є здатність до активності - це ініціатива до подолання труднощів, боротьба за виживання, самовдосконалення. Негативного значення агресивність набуває тоді, коли через недоліки адаптації особа конфліктує з оточуючими, неадекватно засвоює і порушує військові правила та норми на шкоду іншим. Тому ця проблема викликає інтерес у психологів, педагогів та соціальних педагогів. Тобто, ми звертаємо увагу на те, що агресивна поведінка не завжди оцінюється як негативна. Виникаючи в критичній ситуації, вона виконує захисну функцію, іноді функцію вирішення сформованого конфлікту. Агресивна поведінка добре спостерігається у курсантів при кризі адаптації. Це свідчить про те, що курсанту стає складніше: будь-яку важку ситуацію в момент адаптаційної кризи курсант переживає важче. Можна чекати велику кількість агресивних елементів в поведінці. Це стосується кожної цивільної молоді, яка обрала шлях бути військовим.

Отже, сутність соціально-психологічних особливостей агресивної поведінки курсантів вищого військового навчального закладу є складною і для її вирішення потрібно провести емпіричний аналіз, для визначення певного рівня агресії та розробити рекомендації, щодо зниження рівня агресивності.

УДК 154.8+009.82+456.12

Бут Є.М., командир 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Професійна підготовка кожного військовослужбовця – це невід’ємна частина навчання усіх військовослужбовців, (солдатів, сержантів, офіцерів).

Починаючи від курсу молодого бійця для рекрутів строкової служби або служби за контрактом, курсів первинної військової підготовки для курсантів НА НГУ до навчання сержантів в м. Золочів (НЦ НГУ). Кожен раз при підвищенні своєї кваліфікації, військовослужбовці НГУ проходять ті чи інші курси підготовки які проходять у різних навчальних центрах чи закладах, що

має на увазі зміну обстановки, нові знайомства та проходження певних тестувань для подальшого отримання вищих посад у підрозділах НГУ.

Проблема співвідношення професійного та особистісного є ключовою точкою у побудові концепцій професіоналізації. Зокрема, найбільш відомі підходи (Є.А. Климов, Н.С. Пряжников, Е.Ф. Зеєр) трактують процес професійного становлення крізь призму проблеми професійної відповідності, яка асоціюється з існуванням необхідного набору задатків або здібностей у особистості, що виступає умовою ефективного освоєння професії. Фактично йдеться про «вписування» людини в ту чи іншу систему професійної діяльності завдяки формуванню у неї комплексу професійно важливих якостей у процесі підготовки та освоєння професії. Інші концепції розглядають особистість у якості «творця» своєї професійної діяльності, важливою характеристикою при цьому виступає здатність усвідомлювати обмеження власної діяльності задля аналізу, оцінки і подальшої самоорганізації. Процес становлення професіонала розглядається у цьому контексті, як саморозвиток людини впродовж усього життя. Професіоналізація в широкому сенсі стає способом буття людини, формою його суб'єктності (Н.Г. Алексєєв, С.Л. Рубіштейн, В.І. Слободчиков).

Відповідно до вимог Закону України «Про Національну гвардію України», Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Організаційно Національна гвардія України складається з органів військового управління (головного органу військового управління Національної гвардії України та органів військового управління оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України), з'єднань, військових частин (підрозділів), вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ.

З поміж пріоритетних завдань підготовки майбутніх офіцерів підрозділів Національної гвардії України принципово значущими є надання послуг охорони громадського порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності. Суспільство потребує фахівців, які здатні виконувати різноманітні професійні функції у складних непередбачуваних умовах соціальної реальності. Зважаючи на це, вкрай актуальним постає вивчення особистісної зрілості курсантів, яка має бути зорієнтована на формування і розвиток усіх складників професійної компетентності майбутніх офіцерів підрозділів Національної гвардії України.

Таким чином, виокремлюються два параметри професійного становлення: «вписування» і «саморозвиток», де останній набуває особливої актуальності через серйозні трансформаційні процеси у суспільстві, пов'язані зі зміною смислового конструкту «людина-професія-суспільство».

Особистісна зрілість є надзвичайно важливою загальнонауковою проблемою, якою займаються філософи, психологи, педагоги, соціологи, історики. Дослідницький інтерес особистісної зрілості зумовлений її суттєвим впливом на самовизначення, саморозгортання, самоздійснення та самореалізацію особистості протягом її життєвого шляху. Саме феноменологія особистісної зрілості пов'язана зі ставленням людини до самої себе, своєї діяльності та власного життя, з проявом активності в соціумі, творчою реалізацією життєвих планів і перспектив. Так, з одного боку, особистісна зрілість людини виступає передумовою визначення нею життєвих цілей, власних життєвих домагань та їх рівня, а з другого, - життєві домагання стають складовою розвитку людини, впливають на процес особистісного зростання та досягнення її зрілості, як інтегративної характеристики особистості.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що питання "зрілості" ("особистісної зрілості") здебільшого пов'язується дослідниками з періодом дорослості людини, а її досягнення виступає основним завданням цього періоду, оскільки саме "зрілість" виконує функції організації, регуляції, забезпечення цілісності життєвого шляху, суб'єктом якого людина стає в процесі свого розвитку.

Беручи до уваги курсантів військових ВНЗ, слід зазначити що на етапі навчання вони отримують саме ті знання та навички які можуть називатись не тільки особистісною зрілістю, а й професійною. Більшість науковців розуміють професійну зрілість як психологічне утворення особистості, яке характеризує рівень сформованості професіоналізму особистості та спонукає її до самореалізації та самодетермінації.

Основною характеристикою їхнього професіоналізму виступає професійна зрілість, яка починає формуватися під керівництвом досвідчених керівників та наставників. З нашої точки зору, професійна діяльність курсантів відбувається в умовах постійної взаємодії з викладачами, швидкоплинних емоційних навантажень обумовлених військовою службою разом із практичними заняттями профільного напрямку. Це потребує від них сформованості професійної зрілості для прийняття відповідного рішення в конкретній обстановці оперативно-службової діяльності або ж при виконанні імітації службово-бойових завдань на практичних заняттях. Отже, під професійною зрілістю особистості курсантів ВНЗ слід розуміти особисте, інтегроване утворення, яке включає особистісну, соціальну, емоційну й інтелектуальну зрілість, відповідний рівень професійної ідентичності, що спонукають її до постійного саморозвитку і самодетермінації шляхом опанування провідних спеціальних компетенцій.

УДК 159.924.24

Васильченко І.О., курсантка 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ізбаш С.С.**, к.пед.н., доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА РИСА

Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Тому проблема вивчення креативності особистості залишається актуальною та потребує у своєму трактуванні деталізації та повного змістового наповнення.

«Креативність» (від англійського слова «creativity») – рівень творчої обдарованості, здатності творити, що є відносно стійкою характеристикою особистості. Креативність – це здатність творити, привносити щось нове в цей світ. В останні роки цей термін, виведений з психології особистості, став дуже поширеним.

Особистість – це людина як носій будь-яких якостей. Особистість є результатом процесу виховання та самовиховання. Особистістю людина стає у процесі соціалізації. Особа – це людина, яка усвідомлює свою неповторність, індивідуальність (індивідуальність – особливості характеру та психічного складу, що відрізняють одного індивідуума (індивід – окремий живий організм, індивід) від іншого). Особистість – це сукупність звичок й уподобань, психічних установок і тону, соціокультурного досвіду минулого і набутих знань, сукупності психофізичних рис і особливостей людини, що визначають повсякденну поведінку.

Творчість з наукової точки зору сприймається як складне, багатогранне, неоднорідне явище, що проявляється в різних теоретичних та експериментальних напрямках її вивчення. За період від перших спроб дослідження творчих здібностей до сьогодення дослідники створили велику детальну картину феноменології творчості. Вивчення творчості пов'язане з такими особистостями, як З. Фрейд, К. Роджерс, Дж. Гілфорд, Е. Торранс, Р. Штернберг, Т. Амабіле, Дж. А. Пономарьов, Д. Б. Богоявленська, А. М. Матюшкін, З. Л. Рубінштейн, А. Маслов, Б. М. Теплов, В. Ф. Вишнякова, Р. Мей, Ф. Барон, Д. Гаррінгтон та інші.

Усі дослідження творчості можна розділити на два напрямки:

1. Перший з них – дослідження, засновані на концепції творчості як універсальної пізнавальної творчості. Когнітивні дослідники досліджували зв'язок між творчістю, інтелектом, когнітивними здібностями та реальними досягненнями. Найбільш яскравими представниками цього напрямку є: Дж. Гілфорд, З. Тейлор, Е. Торренс, А. Дж. Пономарьов, З. Медник. У їх

роботах представлено переважно вплив інтелектуальних та когнітивних характеристик на здатність продукувати нові ідеї.

2. Інший напрямок вивчає творчість з позицій своєрідності особистісних якостей творчої людини. Створенню «портрету творчої особистості», виявленню притаманних їй характеристик, визначенню особистісних, мотиваційних та соціокультурних особливостей творчості присвячено багато експериментальних досліджень.

Найвидатнішими представниками цього напрямку є: Ф. Баррон, А. Маслоу, Д. Б. Епіфані.

У сучасній науці творчість має багато визначень. Одне з них характеризує творчу особистість як людину, яка має творчі здібності, що можуть виражатися в мисленні, почуттях і характеризувати як людину в цілому, так і продукт цієї людини.

Творчість – це сплав багатьох якостей. Дж. Гілфорд виявив, що творчі особистості характеризуються дивергентним мисленням. Творче мислення характеризується такими основними ознаками: швидкість, гнучкість, оригінальність, завершеність.

П. Джексон та С. Месік визначили такі критерії креативного продукту, підкресливши тим самим необхідність комплексної процедури його опису: 1) оригінальність, 2) змістовність; 3) перетворення; 4) асоціація. Дропс вважає за необхідне розрізняти «псевдотворчість» і «квазітворчість». Творчою діяльністю Л. С. Виготський називає таку активність людини, яка створює щось нове. Е. Торренс визначив творчість як процес прояву чутливості до проблем. Дж. Гілфорд вважав, що креативність мислення обумовлена домінуванням чотирьох ознак: 1) оригінальність, нетривіальність, 2) семантична гнучкість; 3) образна пристосувальна гнучкість; 4) семантична спонтанна гнучкість.

Таким чином, інтерес до творчості (креативності=творчості) стабільно не зникає по теперішній час. Креативність вказує на схожість мислення людей з високим рівнем творчості, що виражається у подібності мислення, перш за все, по лінії оригінальності: нові ідеї можуть бути незвичними, відхилятися від культурних норм, шокувати, створювати дивовижні комбінації.

УДК 159.923.2

Гаріпова А.В., курсантка 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Тробюк Н.Ю.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, капітан

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Професійна діяльність військовослужбовців Національної гвардії України зазвичай відбувається в різних умовах, що мають специфічну направленість та

екстремальний характер. Середовище повсякденної та службово-бойової діяльності потребує від військовослужбовців НГУ особливої психічної стійкості, що вимагає постійної емоційної праці: демонстрації очікуваних результатів, стриманості, привітності, ввічливості, відсутності прояву негативних емоцій. Вміння управляти своїми емоціями – важливий фактор доброго психічного здоров'я, показник емоційного інтелекту та високої продуктивності діяльності. Важливість та актуальність зазначеної тематики підтверджуються результатами досліджень, які зазначають, що люди, чиє життя занадто одноманітне, можуть відчувати так званий «емоційний голод» і підсвідомо прагнути до скоєння небезпечних і ризикованих дій, які створять можливість для переживання сильних емоцій, нехай навіть і негативних. Відсутність сильних емоцій призводить до зниження результативності діяльності. Емоції і почуття військовослужбовця є тими своєрідними станами його психіки, які накладають відбиток на його життя, діяльність, поведінку.

Як предмет досліджень, емоції людини, широко обговорюються в різних наукових галузях. Різноаспектні дослідження цієї проблеми представлені у працях Ананьєва Б., Анохіна П., Вілюнаса В., Ізарда К., Лука О., Рейковського Я., Рубінштейна С., Шингарова Г., Яновської М. та ін. Стійка увага науковців до емоційної сфери людини визначається тим, що емоції виступають головним результативним механізмом діяльності.

Аналіз літературних джерел надає можливість надати такі визначення поняттю «емоцій». Емоцій – це специфічна форма взаємодії людини з навколишнім світом, із середовищем, спрямована на пізнання світу та свого місця в ньому через саму себе. Емоція – це реакція індивіда на ті ситуації, до яких індивід не може адаптуватися, і значення її переважно функціональне. Емоцій – це загальна активна форма переживання організмом своєї життєдіяльності.

Є багато класифікацій емоцій. Найчастіше їх поділяють за певними критеріями на такі групи:

- 1) нижчі та вищі;
- 2) позитивні та негативні;
- 3) сценічні та астеничні;
- 4) емоційні реакції та умови.

Завдяки емоціям люди усвідомлюють свої потреби та предмети, на які вони спрямовані. Вони є одним із головних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності й поведінки, спрямованих на задоволення актуальних потреб. Деякі з емоцій можуть впливати деструктивно на поведінку особистості в суспільстві, тому необхідно навчитися керувати ними, не дозволяти їм руйнувати міжособистісні стосунки людини в соціумі.

Сучасні науковці зазначають, що адаптуватися особистості допоможе не лише розуміння ситуації та адекватне сприйняття дійсності, а, насамперед, вміння управляти емоціями. Такий підхід дозволяє подолати надмірний стрес в умовах конфліктів, що особливо необхідно у військових формуваннях. Емоції

несуть в собі інформацію, ними наповнене життя будь-якого колективу, і управління емоціями в конфлікті – це вміння розібратися в цій інформації. І так, емоції можна ігнорувати, але вони не зникнуть від цього, тому важливо навчитися розумно керувати ними. Різні емоційні реакції дають можливість нам переживати повноту життя. Чим більше емоцій – тим життя яскравішим, і тому постійно люди знаходяться в пошуку позитивних переживань, намагаються наситити ними життя. Для контролю над емоційними реакціями потрібно бути відкритим до своїх емоцій і станів інших людей, бути готовими прийняти їх. А також вміти впливати на себе і на інших, щоб задіяти емоційний потенціал. Кожна людина здатна витримати лише певний рівень емоційної напруги. При перевищенні навантаження практично будь-який починає себе неадекватно вести, що проявляється в агресії до оточуючих і аутоагресії. А тривале перебування в емоційному напруженні призводить і до психосоматичних порушень.

Результати наукових досліджень засвідчують, що управління емоціями – це вміння, які розвиваються: можна навчитися стримувати безпосередні емоційні прояви, управляти емоційними реакціями, досягати емоційної рівноваженості, ухвалювати розумні рішення, бути толерантними у стосунках та ін. Проте емоційні властивості (наприклад, реактивність, збудливість, урівноваженість, загальний емоційний тонус, сила емоційних реакцій та їх зовнішнє вираження – експресивність) та особливості реагування на інтенсивні зовнішні подразники визначаються індивідуально-психологічними та типологічними характеристиками конкретної людини: конституцією, типом темпераменту, станом нервової системи, емоційністю, чутливістю до впливів тощо. Тому, особливого значення набуває емоційна гнучкість особистості, що визначається як оптимальне (гармонійне) поєднання емоційної експресивності (чуйності) й емоційної стійкості. Емоційна гнучкість здатна поживити справжні емоції, контролювати негативні, сприяти гнучкості поведінки, нестандартності, творчості. Ця якість особистості називається також динамізмом. Вона має принципове значення для професійної діяльності військовослужбовця. Проявляється динамізм в ініціативі й гнучкості військовослужбовця, умінні легко встановлювати емоційний контакт з іншими, швидко й чітко орієнтуватися в змінах ситуації та змінювати стратегію своїх дій.

Джерела емоцій, як і інших психічних процесів, варто шукати в усвідомленій діяльності суб'єкта, у процесі якої він реалізує свої взаємини з навколишнім світом. У практичній діяльності військовослужбовців емоційна активація виникає, як правило, в критичні моменти процесу рішення тактичних завдань і пов'язана з виявленням правильного напрямку пошуків. У такі моменти діяльність зазвичай характеризується дуже швидкою реакцією в прийнятті рішень. Загальне орієнтування загалом, попередня оцінка і є функцією емоцій як специфічного знання. В емоційній оцінці виникає перший, ще не зовсім ясний образ майбутньої єдності відчуттів і сприйняття.

Отже, вміння військовослужбовця НГУ управляти емоціями допомагає швидко адаптуватися у новому середовищі, відображається в його професійній майстерності, впливає на імідж та загальну культуру, запобігає конфліктним ситуаціям і стресовим станам.

УДК 159.942

Гончар О.Ю., курсант 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ізбаш С.С.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Проблема вивчення емоційних переживань та почуттів військовослужбовців Національної гвардії України, що виконують свої професійні обов'язки, пов'язані із захистом населення України, набуває важливого значення, адже емоційні переживання виражають духовні потреби військовослужбовців та їх прагнення, ставлення до себе й до оточення, створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі. Предметом дискусійних обговорень учених є вплив емоційних форм на становлення та розвиток особистості військовослужбовця, забезпечення вільного функціонування та життєдіяльності в умовах гібридної війни.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що сучасний стан досліджень емоційної сфери характеризується розкриттям проблематики в сенсі тлумачень емоційних переживань особистості на рівні теоретико-методологічного вивчення, а проблема вивчення емоційного інтелекту військовослужбовців Національної гвардії України залишається недостатньо дослідженою.

Емоційний інтелект хоча і є відносно новим поняттям у психології, проте проблема «афекту» і «інтелекту» простежується ще у філософській думці (Платон і Аристотель, Б. Спіноза і Р. Декарт та ін.). Взаємовплив когнітивних і емоційних процесів виявилися в центрі уваги дослідників в середині ХХ ст., незважаючи на те, що у 1908 р. Г. Майер підняв питання про визначення емоційного мислення.

Емоції є необхідним елементом когнітивного функціонування особистості військовослужбовця. Емоції виконують функцію регулювання діяльності, перериваючи дії, перемикаючи увагу з однієї дії на іншу. В українській та зарубіжній психології накопичений достатній обсяг знань про вплив емоцій на соціальне пізнання та інтелектуальну діяльність в цілому. Вплив інтелектуальних емоцій на мисленнєву діяльність виявляється через емоційне закріплення, емоційний супровід, емоційну корекцію (І.А. Васильєв, В.Л. Поплужний, О.К. Тихомиров).

Термін «емоційний інтелект» і його неформальне скорочення у різних виданнях у формі EQ визначено не тільки в англійській мові, а й у інших. Проте, ми погоджуємося з думкою Деніела Гоулмана, що на позначення емоційного інтелекту краще вживати термін EI.

На сьогоднішній день емоційний інтелект вчені розглядають як здатність до розпізнання, розуміння емоцій і управління ними (маються на увазі як власні емоції суб'єкта, так і емоції інших людей). У зарубіжній психології виділяється ряд наукових напрямів у вивченні даного поняття. Емоційний інтелект вивчається в аспекті успішності життєдіяльності людини (D. Goeman, R.K. Cooper, A. Sawaf, T.H. Weisinger, S.B. Wolf тощо), ефективної комунікації та соціальної інтеракції (U.S. Schulte), його взаємозв'язку з показниками психічного і фізичного здоров'я (M.L. Bracken, J.V. Cianochi, G.R. Trinidad).

Емоційний інтелект серед українських вчених досліджував Т.С. Кириленко, який розглядає його як певний комплекс індивідуальних здібностей чи рис, які відповідають за те, наскільки вплив емоційних явищ виявиться конструктивним чи деструктивним для поведінки людини. Відповідно до теорії емоційно-інтелектуальних здібностей емоційний інтелект задіяний в адаптивній обробці емоційної інформації та розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка включає здатність спостерігати власні емоції і емоції інших людей, розрізняти їх і використовувати отриману інформацію для управління мисленням і діями.

Результати дослідження емоційного інтелекту військовослужбовців, проведеного українськими вченими Г. Дубровинським та О. Рябовою свідчать про те, що існує прямий зв'язок між всіма показниками емоційного інтелекту та афективною прихильністю військовослужбовців до підрозділу. Тобто, чим краще розвинений емоційний інтелект, тим більшою є емоційна прив'язаність до колективу, тим більше військовослужбовець ідентифікує себе з організацією. Чим краще людина вміє керувати своєю поведінкою за рахунок управління емоціями, тим більша вірогідність того, що військовослужбовець знайде свою особистісну лінію поведінки. Вміння керувати своєю поведінкою через самомотивацію позитивно доповнює позиція вміння керувати своїми емоціями.

Вивчення літературних джерел дає нам підстави зробити висновок, що серед психологічних особливостей емоційного інтелекту військовослужбовців Національної гвардії України можна виділити наступні: можливість підтримувати доброзичливі стосунки з оточуючими, високий рівень самоконтролю, адекватне реагування на ситуації професійного і особистого життя, відчуття психологічного благополуччя, позитивне відношення до себе, висока самооцінка, чітко усвідомлена система цінностей, відчуття внутрішньої свободи, відповідальність за себе, відчуття гармонії із собою та оточуючими людьми, наполегливість у досягненні власної мети.

Таки чином, емоційний інтелект військовослужбовців Національної гвардії України включає не лише емоційні здібності, але й вольові якості,

характеристики свідомості, соціальні вміння та навички, які необхідно розвивати у процесі службово-бойової діяльності, що стане аспектом збереження психічного здоров'я військовослужбовця і, як наслідок, сприятиме посиленню національної безпеки України.

УДК 316.625-057.875

Дем'янішина С.В., курсантка 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПРОКРАСТИНАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

На сьогоднішній день маємо можливість спостерігати серед більшості людей таку звичку, як накопичення великої кількості невиконаних завдань, несвоєчасне виконання завдань, «відкладання завдань на потім». Таке свідоме відтермінування важливих справ відображено у терміні «прокрастинація». Схильність відкладати справи на потім призводить до негативних наслідків та переживань. Саме тому багато прокрастинаторів мають потребу у подоланні такої особливості.

Прокрастинація – англійське слово, значення якого передає сенс, що вкладається в нього. Procrastination – затягування, відстрочення, зволікання, відкладання. Прокрастинація відноситься до однієї з ментальних пасток, що заважають жити повним життям, насолоджуватися кожним моментом і саме тому викликає зростаючий інтерес, як з боку психологічного співтовариства, так і з боку людей далеких від психології.

Явище прокрастинації та увага до нього сягають корінням у далеке минуле. Наприклад, в Оксфордському словнику від 1548 року, вже є термін "Прокрастинація". Відкладання справ "на потім" відбивається і в народному фольклорі: "Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні", "Зволікання смерті подібне". Дослідження та аналіз причин поведінки, характерної для прокрастинації, розпочалися у 70-х роках минулого століття, коли актуальність проблеми зросла настільки, що знадобилося комплексне її вивчення.

Першими роботами, присвяченими прокрастинації, стали книги, видані в 1977 році: "Прокрастинація в житті людини", автор Поль Рінгенбах, та "Подолання прокрастинації", автори Альберт Елліс та Вільям Кнаус.

Трохи пізніше, в 80-х роках були розроблені опитувальники для вивчення прокрастинації, які лягли в основу лонгітюдних досліджень, і вже в 1992 Ноа Мілграм у своїй книзі "Прокрастинація: хвороба сучасності" (Noah Milgram, Procrastination: A Malady of Modern Time) використовуючи результати

дослідження прокрастинації, проаналізував це явище, дав його типологію і позначив причини появи феномену прокрастинації.

Психологи стверджують, що і ледарювати можна з розумом, але не всі люди справляються з цим завданням. Вибираючи між спортзалом і поїданням піци, лежачи перед телевізором, людина зупиняється на останньому.

Прокрастинація – це побічний ефект банальної лінощі. В середині кожної людини мешкає маленький монстр. Мабуть, він рідний брат лінощів. І варто відволіктися, присісти на 5 хвилин біля телевізора, підступне звірятко активізується і шепоче: «Ти така молодець! Так багато зробила. Відпочинь сьогодні. Навіщо напружуватися?!». Прокрастинувати чи ні? Автор питання завжди обирає останнє. Хоча трохи лінощів ніколи не завадить. Краще бути людиною, що відпочила, ніж загнаним конем, що переорав десятки гектарів полів. Усього має бути в міру. Якщо вас кидає з крайності в крайність, краще переглянути свої погляди на життя.

У науковому побуті термін з'явився у 1977 році, коли одночасно вийшли дві наукові статті: «Прокрастинація в житті людини» та «Подолання прокрастинації». Пізніше було опубліковано ще кілька робіт, присвячених цій темі, зокрема «Прокрастинація: чому ви робите це і що з цим робити». У 1980-х роках проведено ряд досліджень феномену, результати яких лягли в основу опублікованої в 1992 році роботи Ноа Мілграма «Прокрастинація: хвороба сучасності», де був наведений аналіз, запропонована типологія та зроблено висновки про причини та можливі шляхи подолання феномену прокрастинації. Дослідження продовжуються, за тридцять років вийшло не менше кількох десятків друкованих праць та проведено безліч емпіричних досліджень.

До цього часу ні в західній, ні у вітчизняній психології не сформовано єдиної теорії прокрастинації. Немає навіть загальноприйнятого визначення цього явища. Дослідження з цієї теми ведуться головним чином у напрямку виявлення та класифікації видів прокрастинації та ситуацій, у яких її прояв найімовірніше, визначення характеристик особистості, що впливають на схильність до прокрастинації, наслідків прокрастинації в особистому та суспільному планах. Існують дослідження, які намагаються пов'язати схильність до прокрастинації із соціальними, культурними, демографічними особливостями.

Якщо на завдання ви планували витратити n-ну кількість часу, а реально витрачаєте втричі більше, тому що постійно відволікаєтеся на зовнішні "шуми", при цьому розумієте, що терміни затягнуті, шукаєте собі виправдання, вигадуєте що сказати тому, хто запитає: "Чому не зроблено?", вислуховуєте неприємні відгуки про свою неуспішність та її наслідки, то на жаль, визначення "прокрастинатор" це про вас.

Систематичні, хронічні зриви термінів, невиконання обіцяного, дорученого, запланованого, у поєднанні із прагненням уникнути і ухилитися від обов'язків за відсутності вагомих причин – все це теж про прокрастинацію.

Поява хвилі невдоволення з усіх боків, коли "всі вони як змовилися": у сім'ї, вдома, на роботі, у школі, на навчанні, друзі, знайомі. І всі як один, незадоволені тим, що ви порушуєте свої обіцянки та обов'язки, порушуєте системно, щоразу, ніж майже неминуче накликаєте він невдоволення і налаштовуєте самі проти себе близьке оточення. Все це ознаки тієї ж прокрастинації.

Отже, прокрастинацію у психології розуміють як постійне відкладання та невиконання намічених справ. Вона відрізняється від простої корекції планів чи ліні. Людина дуже добре усвідомлює, що невиконання певних справ може мати негативні наслідки (невиконання зовсім, виконання із запізненням, надмірні додаткові зусилля, щоб вкласти в терміни, осуд близьких, недосипання), проте знову і знову відкладає справи на потім. Саме через це прокрастинація доволі часто супроводжується різними негативними емоційними станами: почуттям провини, тривожністю, дискомфортом, відчуттям нездатності керувати ситуацією. Прокрастинація зазвичай проявляється у діяльності, результат якої дуже важливий для особистості.

УДК 355:45:237:37.02

Дзига І.О., слухач 122 навчальної групи денної форми навчання факультету підготовки керівних кадрів зі спеціальності 252 «Безпека державного кордону», майор; **Мірошніченко В.І.**, доктор педагогічних наук, професор, начальник кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін, полковник

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Забезпечення державної політики щодо національної безпеки України залежить від численних факторів, і одним із ключових з-поміж них є людський фактор. Вирішення таких завдань як обороноздатність країни, суверенність її територій, пов'язане із мобілізацією та надмірним фізичним і морально-психологічним напруженням для членів соціальної спільноти, державного інституту, військових та правоохоронних формувань.

Однією з глобальних проблем сучасного суспільства полягає у нездатності знайти компромісні рішення у конфліктних ситуаціях, що призводить до зростання кількості війн. Сучасні війни є досить специфічними, складними, а тому виступають своєрідним випробуванням матеріального та духовного потенціалу народу, і в першу чергу представників сектору безпеки та оборони. Зважаючи на це, усі держави приділяють увагу розробленню змісту воєнної доктрини, підтримці обороноздатності, що забезпечать надійність захисту суспільства.

Сутність морально-психологічного потенціалу полягає у здатності національної спільноти подолати під час воєнних дій величезне напруження, труднощі, поразки, втрати, водночас не піддаючись розчаруванню, втраті надії на перемогу тощо. Такий потенціал виступає також прагненням народу, і зокрема представників сектору безпеки та оборони, до перемоги, готовністю заради неї жертвувати, проявляти героїзм, стійкість та мужність. Проте помилковим буде сприйняття морально-психологічного потенціалу тільки на рівні можливостей особистості, але й прихованих ресурсах цілої нації або етносу, що відображають життєву мобілізацію й уміння застосовувати цей потенціал. Тому основним завданням морально-психологічного забезпечення сектору безпеки та оборони є створення відповідної системи, що позиціонується як загальні можливості духовної сфери, потенційна здатність спільноти провадити збройну боротьбу, захищати державу, виділяти таку його частку, що має вплив на воєнну могутність держави.

Існує пряма залежність між складовими потенціалу суспільства і його воєнною могутністю. Тобто сили та засоби, о держава здатна надати для забезпечення військових цілей, залежать від всього потенціалу суспільства. А це, в свою чергу, використовується з метою зміцнення обороноздатності та в інтересах військово-промислового комплексу.

Одним з ключових компонентів сукупного потенціалу держави є морально-психологічний потенціал, оскільки інтегрує в одне ціле решту компонентів потенціалу суспільства. Зазначений потенціал виражає максимальну готовність держави щодо мобілізації, перетворення на духовні сили людей, зокрема особовий склад сектору безпеки та оборони. Використання цього потенціалу є можливим і у мирний і у воєнний час. У морально-психологічному потенціалі виокремлюють певні напрями: духовно-моральний, професійно-діяльнісний та психологічний.

Щодо духовно-морального напрямку, то він полягає в усвідомленні особою системи високих цінностей, сформованості орієнтирів та ідеалів, адекватному сприйнятті важливих соціальних явищ та процесів об'єктивної реальності, і найважливіше – у здатності опиратись та використовувати визначальні принципи та позиції на практиці. Згідно із психологічним напрямом морально-психологічного потенціалу суспільства, відбувається закріплення у громадян суспільства, і зокрема у фахівців сектору безпеки та оборони, вольової, емоційної та психологічної стійкості, забезпечення надійності (професійної та функціональної), формування здатності до здійснення адекватної та ефективної діяльності як у мирний так і у воєнний час. Щодо професійно-діялісного напрямку, то його сутність полягає у набутті суб'єктами відповідного потенціалу системи складних знань – організаційних, гуманітарних, управлінських, дидактичних тощо, а також формування на їх основі умінь та навичок операційного, методичного та методологічного рівнів.

Таким чином, морально-психологічний потенціал представників сектору безпеки та оборони можна трактувати як глибоко усвідомлену ними мету війни,

високе прагнення перемоги, моральну та психологічну готовність до виконання професійно-бойових завдань, професіоналізм, фізична витривалість, рівень довіри до керівництва усіх рівнів та гілок державної влади, процеси безперервного та цілеспрямованого формування та нарощування морально-бойових характеристик, своєчасне та всебічне забезпечення військ

УДК 159.923.2

Жолобняк М.П., курсантка 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Тробюк Н.Ю.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, капітан

ПОНЯТТЯ “ЕМПАТІЯ” У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

У період нестабільності суспільства, погіршення соціальних умов життя, виникнення напружених ситуацій у взаєминах між людьми, дефіциту спілкування відбувається зростання агресивності та негативізації. Дефіцит "теплоти" людських відносин, різких негативних змін соціально-економічної структури загострює проблему самотності і байдужості особистості. Враховуючи зазначене, особливо гострої уваги набувають емпатійні почуття, що являються відгуком на переживання людей, які знаходяться поруч. Саме вони дають можливість зрозуміти необхідність дотримання норм, що регулюють відносини людини з іншими людьми, активно реагувати й усвідомлювати результати своїх вчинків. Емпатія позитивно впливає на розвиток міжособистісних відносин, дозволяє надавати підтримку людині не лише у звичних умовах, але й у важких екстремальних ситуаціях, коли вона особливо її потребує.

Існує низка численних досліджень, у яких емпатія розглядається як умова розвитку моральної свідомості (Л.І. Божович, Т.І. Коннікова, І.Д. Бех), механізм просоціальної поведінки (Т.П. Гаврилова, А.В. Соломатіна й ін.) та самотрансцендентності людини (В.А. Петровський, К. Роджерс).

На сьогодні феномен “емпатії” у психології має різноманітні визначення та трактується як пасивно-споглядальне розуміння ставлень, почуттів, психічних станів іншої особи без активного втручання, як емоційна особливість людини, як емоційний відгук людини на хвилювання інших людей, що виявляється в співчутті та в співпереживанні.

Існують і розбіжності щодо того, який автор вперше використав термін «емпатія». На думку одних дослідників пріоритет щодо внесення цього терміну належить Т. Ліппсу, який розмежовував поняття «симпатія» та «емпатія». Другі наполягають, що вперше термін «емпатія» ввів Е. Тітченер, який здійснив переклад німецького слова “*einführung*” (переживання, співпереживання) та

відніс емпатію до переліку складних почуттів, у яких істотну роль відіграють стани задоволення та невдоволення.

Аналіз наукової літератури дозволяє відмітити багатокomпонентне складне утворення емпатії та виділити три основних фази її перебігу функціонування яких забезпечується різними психологічними механізмами:

1) емотивно-когнітивна фаза емпатійного процесу (емпатійна ідентифікація) – результатом є співпереживання;

2) почуттєва фаза емпатійного процесу (емпатійна децентрація) – результатом є виникнення співчуття;

3) вчинково-дієва фаза емпатійного процесу (активне втручанням суб'єкта емпатії в ситуацію, що склалася у об'єкта емпатії) – результатом є гуманний вчинок.

Існують думки психологів, що дефіцит емпатії перетворює людину в егоїста і циніка. В.А. Шопенгауер відмітив, що у процесі емпатії людина ототожнює себе з іншими, перетворює переживання інших людей на свої, має прагнення припинити страждання інших, що приносить їй задоволення та відчуття щастя.

У сучасній психології вже не заперчується той факт, що емпатія може бути спрямована як на самого себе, так і на іншу людину. Форму емпатії, спрямовану на себе, позначають як співпереживання, почуття дискомфорту або дистрес. Вона виникає в ситуації, коли сприймається стан партнера, викликає напругу і фрустрацію власних міжособистісних потреб суб'єкта емпатії, і він опиняється емоційно вразливим. При цьому індивід відчуває подібні з об'єктом емпатії переживання, але вони звернені на себе. Форму емпатії, спрямовану на іншого, позначають як співчуття, співпереживання чи емпатичну турботу. У співчутті відбивається переживання індивідом неблагополуччя іншого безвідносно до власного благополуччя. Воно виникає в ситуації, коли сприймається стан партнера, актуалізуються моральні спонукання на його користь і викликається потреба допомогти йому.

Варто зазначити, що науковці виділяють різні види емпатії:

1) емоційна – емоційний відгук на переживання та почуття іншого;

2) інтуїтивна – підсвідома реакція на переживання іншої людини;

3) когнітивна – характеризується домінуванням процесів розуміння іншого, оцінки перспективи подальшого розгортання подій;

4) раціональна – реакція на основі інтенсивного аналізу інформації про іншого;

5) поведінкова – реакція вольового типу, що виражається в спонуканні об'єкта емпатії до чого-небудь.

У свою чергу, психологами виділено три рівні емпатії:

1) найнижчий, це сліпота до відчуттів і думок інших. Таких людей більше цікавить власна думка. Однак якщо їм здається, що вони добре знають і розуміють інших, їх висновки часто є помилковими. Однак усвідомити свою

помилку їм заважає низький рівень емпатії і власні помилки можуть тривати все життя;

2) епізодична сліпота до відчуттів і думок інших, трапляється найчастіше. Властивий будь-яким типам особи, хоча і в різних проявах;

3) найвищий. Це постійне, глибоке і точне розуміння іншої людини, уявне відтворення його переживань, відчуття їх як власних, глибокий такт, що полегшує усвідомлення людиною своїх проблем і ухвалення правильних рішень без жодного нав'язування своєї думки або своїх інтересів. Для цього треба уміти відректися від свого «Я», будувати відношення за принципами взаємної довіри й альтруїзму.

Знання механізмів розвитку емпатії, її індивідуально-психологічних корелятивів, гендерних особливостей дозволяє керувати моральним розвитком особистості, допомагати їй у гармонізації життєвого і професійного самовизначення, міжособистісних стосунків, а загалом гуманізувати суспільні відносини, наповнити декларативні загальнолюдські ідеали реальним змістом.

Аналізуючи різні теоретичні підходи до вивчення проблеми емпатії, можна зробити такі висновки: емпатія вважається необхідним чинником морального розвитку особистості та є засобом соціалізації й адаптації суб'єкта до навколишнього середовища, а також необхідною умовою гармонійного розвитку особистості. Вона розглядається як ефективний засіб розкриття і засвоєння внутрішнього ества, моральних відносин, естетичних норм, що культивуються; емпатія сприяє розвитку гуманних відносин, альтруїстичного стилю поведінки; емпатійне співчуття, співпереживання виступає мотивом посередником під час надання людині допомоги.

Отже, розвиток уявлень про емпатію у психологічній науці є неоднозначним та деструктивним, йде від розуміння її як реагування відчуттями на відчуття до афективно-когнітивного процесу розуміння внутрішнього світу іншого в цілому.

УДК 159.923.5

Кальченко О.В., старший сержант 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Воробйова І.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Сім'я для дитини є найближчим колом спілкування, в якому формується її психіка і взаємовідносини із зовнішнім світом. Вплив батьків на дітей є безумовним і багатоплановим. З цієї причини сімейне виховання відіграє визначальну роль у формуванні особистості дитини, а інститут сім'ї є

найважливішою умовою її розвитку та становлення. Сім'я, за твердженням О. Кононко, – не тільки перший, а й найголовніший, незамінний інститут соціалізації дитини перших років життя. Інші соціальні інститути включаються у виховний процес значно пізніше, коли формування основних рис характеру дитини вже започатковано. Адже, саме у сім'ї закладаються основи фізичного, інтелектуального та морального розвитку дитини, формуються громадянські почуття, світогляд, естетичні смаки. Визначальними для дитини стають особистий приклад батьків, їх ставлення до праці, громадського життя, принципів, чесність, доброта і чуйність, бережливість тощо.

У наукових працях сучасних психологів і педагогів (І. Бех, О. Бодальов, А. Варга, Ю. Гіппенрейтер, Е. Ейдеміллер, Р. Кемпбел, К. Маданес, С. Мінухін, В. Сатір, Г. Хоментаскас, Ю. Хямяляйнен) встановлено, що сім'я є найважливішим чинником розвитку особистості дитини.

Вплив родини на дитину, на її виховання, розвиток складно переоцінити. Сімейне виховання в широкому розумінні слова – це одна з найбільш древніх споконвічних форм соціалізації та виховання дітей, яка органічно об'єднує вплив культури, традицій, звичаїв, поглядів народу, сімейнопобутових умов і взаємодію батьків із дітьми, у процесі якої відбувається повноцінний розвиток і становлення їхньої особистості. У вузькому значенні під сімейним вихованням розуміють взаємодію батьків із дітьми, яка ґрунтується на родинній інтимно-емоційній близькості, любові, турботі, повазі та захищеності дитини і сприяє створенню оптимальних умов для задоволення потреб у повноцінному розвитку й саморозвитку особистості дитини.

Сім'я здійснює вирішальний орієнтаційний вплив на формування особистості. Саме в родині відбувається соціалізація дитини, становлення характеру, формування ціннісних орієнтацій, звичок, традицій та поведінки, головних пріоритетів, засвоюються перші соціальні ролі, перші стійкі враження про навколишній світ, набувається досвід, дитина залучається до соціальної діяльності.

Т. Кравченко виокремлює такі фактори, що впливають на соціалізацію дитини в сім'ї:

- склад сім'ї (структура сім'ї як єдності функціонування її членів);
- позицію дитини в сім'ї (її ролі в сім'ї);
- основні (реальні) вихователі-соціалізатори, тобто ті члени сім'ї, які здійснюють найбільший вплив на дитину завдяки основному догляду, і ті, хто є для дитини найбільшим авторитетом, на кого вона найбільше хоче бути схожою;
- стиль виховання, який можна розглядати як домінуючий стиль основного вихователя-соціалізатора (наприклад матері), допоміжних соціалізаторів (батька, бабусі, дідуся);
- власне особистісний, моральний і творчий потенціал сім'ї (сукупність позитивних якостей дорослих членів сім'ї – моральних, вольових, емоційних, інтелектуальних, культурних, пізнавальних і творчих).

Сім'я реалізує низку функцій, що відбивають як специфічні особливості самої сім'ї, так і своєрідність етапів її життєвого циклу. Науковці виділяють певні функції сім'ї, що охоплюють основні напрямки її життєдіяльності і дають інтегральну оцінку моральної життєздатності суспільства, а саме: економічна; господарчо-побутова; репродуктивна; виховна; сексуально-еротична; духовна; функція емоційної підтримки; комунікативна; функція дозвілля тощо.

З часом відбуваються зміни у функціях родини: одні втрачають свою цінність, з'являються інші у відповідності з новими соціальними умовами. Але сучасна сім'я недостатньо справляється з функціями інституту первинної соціалізації дитини і на те є низка різних причин.

Урбанізація, монотонність щоденного життя сім'ї, ізоляція дитини, постійна завантаженість батьків, відсутність стабільного і приємного мовного середовища, спостереження та засвоєння соціально несхвальних форм поведінки – все це негативно позначаються на формуванні особистості дитини, зумовлюють непослідовність і несистематичність родинних впливів на зростаючу особистість.

І. Кон вказує, що замість абстрактного зіставлення «благополучних» і «неблагополучних» сімей соціологи і кримінологи розрізняють сім'ї з різним виховним потенціалом.

Сімейні стосунки ускладнює відсутність у більшості людей психолого-педагогічних знань та досвіду оптимальної організації стосунків. Так, батьки часто самі формуються як вихователі зі зростанням дитини, що призводить до частих педагогічних помилок: неадекватної оцінки ситуації, нерозуміння потреб дитини, спроб розв'язати проблеми виховання інтуїтивно, нерідко в стані роздратування тощо.

Доведено, що сім'ї з порушеннями у стосунках не можуть самостійно розв'язувати протиріччя і конфлікти, які виникають в їхньому житті. У результаті тривалого конфлікту у членів сім'ї спостерігається зниження соціальної і психологічної адаптації, нездатність до спільної діяльності (зокрема в питаннях виховання дітей). Рівень психологічного напруження в сім'ї має тенденцію до наростання і призводить до емоційних порушень, невротичних реакцій її членів, виникнення відчуття постійного неспокою у дітей. Дисгармонія сімейних стосунків створює несприятливий фон для розвитку особистості дитини.

Таким чином, формування особистості дитини в сучасному суспільстві ставить нові вимоги до системи виховання підростаючої особистості, а також потребує врахування особливостей функціонування й розвитку сучасної сім'ї як мікрогрупи суспільства, її формуючо-виховної спроможності на рівні теоретичного й практичного забезпечення вирішення зазначеної проблеми.

УДК 378.015.31:17.022.1

Колодяжний О.М., командир 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ФЕНОМЕН ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ

У психології проблема відповідальності в основному розглядається в контексті філософсько-етичного, педагогічного, а також конкретно-психологічного аналізу. Багато науковців відзначають недостатню вивченість проблеми відповідальності в сучасній психологічній науці. Б.Ф. Ломов у своїх дослідженнях, у зв'язку з проблемою вчинку особистості «як одиниці поведінки», вказував на необхідність дослідження проблеми відповідальності. Кожен вчинок, на думку вченого, має значення для самої особистості та її оточення, оскільки він тягне за собою вчинки інших людей. Звідси виникає необхідність прогнозувати власні дії, передбачати наслідки своїх вчинків і нести за них відповідальність.

Походження поняття «відповідальність» має давню історію і в процесі свого розвитку воно змінювалося, набувало нових відтінків. На ранніх етапах суспільного розвитку, відповідальність пов'язувалася з виконанням обов'язків, боргу, тобто була чимось зовнішнім по відношенню до людини. Далі, по мірі розвитку історії науки, відбувся перехід від розуміння відповідальності в якості тільки зовнішнього механізму контролю до трактування її як форми самоконтролю. На думку К. Муздибаєва, «з одухотворінням відповідальності з'являється третій вектор розвитку поняття - відповідальність не тільки за минуле, а й за майбутнє». Поява відповідальності за майбутнє є результатом здатності суб'єкта усвідомлювати особисту відповідальність за здійснення своїх обов'язків і передбачати наслідки власної діяльності. В даний час в рамках різних психологічних напрямків все частіше ставиться питання про роль особистої відповідальності в процесі життєдіяльності людини. Тут акцент зміщується всередину, індивід сам визнається джерелом подій, які відбуваються в його житті. У вітчизняній психології це питання найбільш повно розкрито в працях С.Л. Рубінштейна, К.А. Абульханової та ін.

Проблема особистої відповідальності бере свій початок з проблеми співвідношення «свободи і необхідності», яка вперше була висвітлена в концепції С.Л. Рубінштейна. З одного боку, свідома діяльність людей залежить від об'єктивних обставин їх життя, і в цьому виявляється аспект необхідності. Разом з тим, людина є активною істотою, здатною змінювати ці умови. І в цьому плані така властивість особистості, як відповідальність, дозволяє враховуючи вимоги дійсності, реалізовувати активну позицію. С.Л. Рубінштейн зазначає, що особистість несе відповідальність не тільки на етапі реалізації

певного життєвого рішення, а й на етапі його планування; не тільки за реалізовану поведінку, а й за те, що було відкинуто.

Практично всі світові психологічні школи - біхевіоризм, психоаналіз, гуманістична психологія досліджують окремі аспекти проблеми відповідальності. У дослідженій нами літературі, розглядаються різні підходи щодо механізмів виникнення відповідальності на різних вікових етапах.

С.М. Богданов виділяє три основні стадії становлення соціальної відповідальності особистості. На першій стадії створюється соціальна можливість дії (певні суспільні умови і психобіологічне дозрівання людини, виникнення у індивіда діяльної здатності для здійснення вчинку). Друга стадія пов'язана з початком становлення власне відповідальності як якості особистості. Це період певної зрілості людини, коли у неї з'являються систематизовані знання, складаються переконання, уявлення про навколишній світ, остаточно формується самосвідомість, самоконтроль. Специфіка третьої стадії полягає в тому, що відповідальність розвивається на власній адекватній основі.

Безперечним є факт, що люди, які схильні брати на себе відповідальність за події, що відбуваються в їх житті, краще адаптовані, ніж ті, хто прагне приписувати відповідальність за все зовнішнім чинникам. Одна людина відчуває себе господарем своєї долі, інша воліє «плисти за течією». У першому випадку відповідальність за все, що відбувається в житті людини, заздалегідь приписується власним здібностям і старанням, у другому – зовнішнім силам (інші люди, навколишнє середовище, доля чи випадок).

У результаті проведеного теоретичного аналізу наукових підходів, щодо трактування феномену відповідальності, можемо дійти висновку, що відповідальність це специфічна для зрілої особистості форма саморегуляції і самодетермінації, що виражається в усвідомленні себе як причини здійснюваних вчинків та їх наслідків і в усвідомленні та контролі своєї здатності виступати причиною змін (або протидії змінам) у навколишньому світі і у власному житті.

УДК 159.922.73

Мантачка Ю.А., курсантка 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Воробйова І.В.**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Всебічний розвиток і виховання підростаючого покоління – не лише завдання, а й обов'язкова умова побудови сучасного суспільства, що стосується

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

основних проблем, пов'язаних з розбудовою державності України. Вирішення цього завдання реалізується через формування здорової людини, як духовно, так фізично. У зв'язку з цим у психологічній науці і практиці особливу актуальність мають прикладні експериментальні дослідження, що спрямовані на подолання негативних явищ, які супроводжують розвиток особистості.

В умовах нестабільного сьогодення з його соціальними та економічними негараздами, невпевненістю в завтрашньому дні, ростом насилля у суспільстві все частіше розвиток дитини супроводжується негативними переживаннями і, перш за все, високою тривожністю, що десгармонізує становлення особистості.

Взагалі, вивченням проблеми тривожності займалися такі видатні вчені як: В. Астапов, О. Захаров, І. Ізард, Н. Імедадзе, М. Левітов, А. Петровський, Г. Прихожан, К. Роджерс, Ч. Спілбергер, Ю. Ханін, К. Хорні, З. Фрейд та ін.

У дослідженнях тривожності вчені дотримуються різних позицій та теорій. Втім, в загальному вигляді тривожність вважається емоційним станом особистості, що характеризується напруженістю, настороженістю, хвилюванням, душевним дискомфортом, підвищеною вразливістю, не визначенням та передчуттям неясної загрози.

Проблема тривожності у підлітковому віці стала предметом дослідження багатьох вчених, особливо сучасного періоду (Г. Айзенк, Ф. Березіна, Я. Барановська, Н. Бастун, Н. Вереніч, О. Волошок, Т. Гончаренко, Е. Ейдемільер, Л. Матохнюк і О. Шпортуна, Н. Махоні, У. Морган та К. Еліксон, М. Неймарк, Ю. Пахомов, А. Прихожан, Е. Соколов, Ч. Спілбергер, О. Тимошук, І. Токар, А. Чернега, О. Шатковська та Ю. Кушнір).

Підвищена тривожність, як і інші емоційні розлади та порушення поведінки властива для підліткового віку. І є особливо гострою проблемою в цьому періоді становлення особистості. Обумовлюється це тим, що підлітковий вік – це один з визначальних етапів постнатального онтогенезу, що визначає подальший розвиток особистості. Через низку вікових особливостей, цей період часто називають «віком тривоги». Саме тривожність знаходиться в основі певних психологічних труднощів, в тому числі поведінкових порушень та порушень розвитку. В стані тривоги особистість переживає не тільки саму «тривогу», а комбінацію різних емоцій, кожна з яких впливає на соціальні взаємовідносини, на сприйняття, мислення, поведінку, соматичний стан.

У підлітків прояви тривожності можуть бути соматичними та поведінковими. Соматичні прояви стосуються змін у внутрішніх органах, системах організму дитини (прискорене серцебиття, нерівне дихання, тремтіння кінцівок, скутість рухів, підвищення тиску, розлади шлунку тощо). Прояви підвищеної тривожності на поведінковому рівні ще більш розмаїті й непередбачувані. Вони можуть коливатись від повної апатії і безініціативності до демонстративної жорстокості. Тому агресивність та жорстокість така поширена серед підлітків і виникає вона як захисний механізм від підліткових проблем.

Дуже часто тривожність підлітка порушує його нормальне життя, стає причинами порушення соціальних зв'язків з оточуючими, а також низького рівня успішності у школі.

Тривожний стан підлітка може бути викликаний також суперечливими вимогами до нього, що надходять з різних джерел, а також неадекватними вимогами, які не відповідають можливостям і бажанням самого підлітка, та негативними вимогами, які ставлять дитину в принизливе, залежне становище. Підліток, який не може відповідати вимогам, стає ще більш тривожним, занурюється у себе, і як слідство, відбувається порушення соціальних зв'язків з оточуючими, що є вкрай важливими для підліткового віку. Взаємовідносини з однолітками перебувають у центрі життя підлітка, багато в чому визначаючи решту аспектів його поведінки й діяльності.

Отже, тривожність – це індивідуальна психологічна особливість, яка виявляється у схильності людини до частих та інтенсивних переживань стану тривоги. Доведено, що між тривожністю та різними сферами життя підлітка існує взаємозв'язок. Також на тривожність підлітка впливають різні особливості індивіда – його фізіологічна опірність стресу, індивідуальні відмінності у діяльності нервової системи тощо.

Підлітковий вік вважається важким та переломним у житті людини, у неї є багато внутрішніх конфліктів, складнощів у спілкуванні, відбувається конфлікт між людиною і усім світом. Перспективи подальших досліджень з даної проблеми мають полягати в уточненні соціально-психологічних особливостей підліткової тривожності та її вплив на різні сфери життя підлітка. Особлива увага повинна бути звернена на способи зниження підліткової тривожності.

УДК: 355.51

Мороз Х.В., командир відділення 335 навчальної групи, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, сержант;
Сукач С.С., командир відділення 335 навчальної групи, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, сержант;
Михайленко О.В., кандидат військових наук, доцент кафедри прикордонної служби, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, підполковник

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В РІЗНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах розбудови і організаційного зміцнення Державної прикордонної служби України важлива роль відводиться вихованню у прикордонників належного рівня державної свідомості, відданості конституційному обов'язку, формуванню високих моральних і службово-

професійних якостей.

Виконання складних і відповідальних завдань, покладених на ДПСУ Конституцією України, законами України "Про Державну прикордонну службу України" та "Про Державний кордон України", в яких вимагається від усіх категорій військовослужбовців суворого дотримання вимог чинного законодавства та статутних норм поведінки, особистої дисциплінованості, відповідного рівня правової культури, згуртованості службових колективів. Цього можливо досягти лише за умови планомірного вдосконалення стилю діяльності та керівництва командирів, штабів, органів роботи з персоналом, тісної єдності процесів навчання, службово-професійного, морального, правового та естетичного виховання прикордонників, впровадження у їх свідомість національної ідеї державної незалежності України, безмежної відданості рідній Батьківщині, своєму народові. Морально-психологічне забезпечення Державній прикордонній службі України як складова частина діяльності органів управління і посадових осіб усіх рівнів є одним з видів забезпечення оперативно-службової діяльності з охорони державного кордону. Це система правових, організаційних, педагогічних, психологічних, інформаційних, культурно-просвітницьких та соціальних заходів, спрямованих на забезпечення морально-психологічної готовності персоналу Державної прикордонної служби України до виконання оперативно-службових завдань за будь-яких умов обстановки.

Морально-психологічне забезпечення здійснюється відповідно до вимог нормативно-правових актів МВС України та актів розпорядчого характеру Адміністрації Державної прикордонної служби України і спрямовується на мобілізацію морально-психологічного та професійного потенціалу персоналу відомства для дій під час ускладнення умов обстановки, досягнення оптимальної працездатності та психологічної готовності персоналу Державної прикордонної служби України до виконання завдань з охорони державного кордону, підвищення ефективності оперативно-службової діяльності персоналу, формування, зміцнення та відновлення його оптимального психологічного стану, забезпечення соціально-психологічного благополуччя та збереження психічного здоров'я персоналу, запобігання виникненню професійної деформації персоналу шляхом цілеспрямованого використання науково-обґрунтованих форм, методів і засобів психологічної науки.

В умовах загострення обстановки як на східних ділянках кордону, так і на території всієї держави слід належним чином проводити роботу з персоналом, як ДПСУ так і всіх правоохоронних органів та передбачених законодавством України військових формувань в цілому. Загалом за останні роки збільшились випадки, щодо неналежного психологічного стану певної категорії осіб, тому робота, що проводиться з персоналом, до прикладу бесіди, опитування чи різного роду заходи, повинні містити в собі достатню кількість інформації, яка б в свою чергу сприяла належній перевірці військовослужбовців. Порядок проведення зазначеної роботи, обліку правопорушень, надання інформації

визначається окремими нормативними документами Адміністрації Державної прикордонної служби України.

Головна мета морально-психологічного забезпечення в органах та підрозділах Державної прикордонної служби – формування прикордонника як громадянина, патріота своєї держави, який на підставі набуття соціального, професійного та військового досвіду, фізичного вдосконалення, успадкування духовних надбань українського народу досягає достатнього рівня розвитку політичної, правової, моральної, трудової, художньо-естетичної культури для відстоювання національних інтересів України та підтримання здорового морально-психологічного клімату у прикордонних колективах.

УДК 159.9:163

Мошенченко Ю.С., курсантка 139 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;
Морозова Л.В., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ ДО УМОВ ВВНЗ

Протягом тривалого часу проблема адаптації людини залишається одним із предметів теоретичних і прикладних досліджень багатьох наук: соціології, психології, педагогіки, медицини, біології, фізіології та інших. Загальне поняття адаптації визначають як процес взаємодії соціального середовища і особистості, спрямований на включення людини в новий для неї вид діяльності, а також пристосування організму і його органів до нових умов середовища.

Соціально-психологічну адаптацію можна охарактеризувати як такий стан взаємовідносин особистості та групи, за якого особистість без тривалих зовнішніх та внутрішніх конфліктів продуктивно виконує свою провідну діяльність, задовольняє свої основні соціогенні потреби повною мірою відповідає тим рольовим очікуванням, які висуває до неї референтна група, реалізовує самоствердження та вільно виражає свої творчі здібності.

Складовими соціально-психологічної адаптації є:

- професійна адаптація: профорієнтаційна адаптація; адаптація до навчання;
- соціальна адаптація: пристосування індивіда до групи, всього студентського колективу; прийняття нормативно-правових вимог перебування у ВВНЗ; осмислене прийняття норм моралі та культури; адаптація до умов проживання у гуртожитку;

– фізіологічна адаптація: адаптація організму до нових умов (кліматичних, побутових, санітарних, режиму праці, сну, фізичних і нервових навантажень; режим і якість харчування);

– психологічна адаптація: стан психологічного задоволення (незадоволення), комфорту (дискомфорту), відчуття внутрішньої та зовнішньої гармонії (дисгармонії) від успішності (неуспішності) професійної, соціальної та біологічної адаптації, вміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки й діяльності.

Вступ молодих людей до ВВНЗ викликає докорінні зміни умов їх життя, діяльності і побуту внаслідок незворотного впливу численних соціальних, фізіологічних, біологічних, психічних та інших чинників, комплекс яких викликає зміни в діяльності і поведінці курсанта, зміна звичного стилю їх життя та сформованого за роки навчання у школі життєвого стереотипу.

Навчальна та службова адаптація є критичним періодом у професійному та загальному розвитку курсанта. Від успішності цього процесу залежить, в подальшому, становлення особистості як професіонала та входження в нові умови безпосередньо на службі в підрозділах НГУ.

Досвід показує, що критичним періодом адаптації курсантів до умов навчання та вузівського життя, дорослішання й зростання самосвідомості виявляється на першому, а в деяких випадках, і на другому курсах навчання у ВВНЗ. На протязі цього періоду курсанти вливаються у соціальну групу, яка характеризується не лише особливими умовами життя, праці, побуту, дещо іншою соціальною поведінкою, психологією, але й своїми традиціями, системою ціннісних орієнтацій та обов'язків пов'язаних із несенням служби.

Розглядаючи питання соціально-психологічної адаптації курсантів, важливо звернути увагу на те, що навчання у відомчому навчальному закладі різниця від навчання у цивільних вищих закладах освіти.

У ВВНЗ курсанти стикаються з новою для них організацією навчального процесу (лекції, семінари, самостійна й індивідуальна робота, науково-дослідна робота тощо).

Не всім вдається подолати ці труднощі і швидко перебудувати звичні форми навчальної роботи. Більшість молодих людей, які приходять до ВВНЗ, слабо володіють вираженими навичками навчальної роботи, недостатньо володіють прийомами раціонального мислення, запам'ятовування, концентрації й розподілу уваги. У багатьох курсантів слабо виражена волева регуляція в подоланні труднощів, що виникають під час навчання. Чимало курсантів лише в ході адаптації починають усвідомлювати всю серйозність зробленого ними життєвого вибору.

Крім усіх труднощів адаптації до навчального процесу, ще додається адаптація до нового колективу закритого типу де необхідно дотримуватись правил субординації. Дотримання правил субординації є однією із складних психологічних проблем. Юнацький вік – це вік критичного ставлення до слів,

вчинків, розпоряджень інших. Курсант стикається, в період адаптації, з необхідністю безперечно виконувати та визнавати авторитет командира, без заперечень усувати зауваження, виконувати розпорядження та команди. Це іноді викликає у молодого особи проблему неприйняття на початковому етапі навчання у ВВНЗ дотримання вимог з боку командирів та правил субординації з керівним складом вузу.

Протягом усього процесу навчання курсант відчуває вплив різних факторів зовнішнього середовища. Основними факторами, які впливають на нервово-психічну діяльність:

- порушення ритмів сну при несенні служби в добовому наряді;
- групова ізоляція, що передбачає спілкування здебільшого в рамках підрозділу (за умов рідких звільнень протягом першого півріччя);
- життя за розпорядком дня та регламентація всіх видів діяльності, суворих їх послідовність і визначеність у часі.

Деякі фактори впливають на психосоціальну сферу курсанта. До них можна віднести наступні:

- регламентація всіх видів взаємовідносин, що передбачає сувору субординацію, як за вертикаллю, так і за горизонталлю;
- входження до малої курсантської групи, встановлений міжособистісних взаємовідносин, засвоєння статусних ролей та забезпечення їх відповідності рольовим очікуванням;
- засвоєння групових норм поведінки, формування відповідного їм стилю взаємовідносин.

В період навчання курсантів у ВВНЗ особливу увагу слід приділити професійній адаптації як процесу. Суттєві елементи професійної адаптації формуються ще в загальноосвітній школі та надалі актуалізуються у сфері професійної діяльності. У процесі пристосування курсантів до умов навчання відбувається інтенсивне змістове і творче залучення їх до обраної професії, тому особливості їх поведінки у сфері службової діяльності визначають ступінь адаптованості їх до професії.

Найбільш чітким показником рівня особистісної адаптованості до своєї професійної ролі є зв'язок життєвих планів курсанта з тією професією, яку він опановує у ВВНЗ.

Ще однією з психологічних проблем яка постає перед курсантом в період адаптації це проживання курсантів першого курсу в казармі. Для більшості це є новим та незвичним. Такі умови проживання вимагають від нього дотримання розпорядку дня та службової дисципліни та обмежують особистісний простір. Під впливом цих факторів відбуваються конфлікти між курсантами, підвищення емоційного переживання, дратівливості, напруження та прояву агресії в поведінці.

На думку Н.С. Кисельової причинами та наслідками такої утрудненої адаптації можуть бути:

- недостатня поінформованість про майбутню професію і, як наслідок, сумніви в правильності зробленого професійного вибору;
- непевність у завтрашньому дні, страх відсутності соціального замовлення на обрану професію;
- невідповідність базової підготовки до вимог вищого навчального закладу;
- недостатнє розуміння лекцій і, як наслідок зниження успішності, втрата інтересу до навчання;
- розходження методів викладання в школі й вищому навчальному закладі;
- зміна побутових умов, зміна режиму дня;
- відсутність щоденного контролю і періодичні стресові ситуації (іспити, заліки) призводять до підвищеного рівня тривожності й невротизації.

Як бачимо, соціально-психологічна адаптація курсантів до умов навчально-службової діяльності під час навчання у ВВНЗ це досить своєрідний та складний процес.

Отже, враховуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що соціально-психологічна адаптації курсантів у ВВНЗ за своєю сутністю є основою професійного становлення особистості військовослужбовця. У цей період розвиваються адаптаційні здібності, закладаються основи ставлення особистості до своїх професійних обов'язків, активно здійснюється становлення життєвої позиції, відбувається входження особистості в професію. У своїй навчально-службовій діяльності курсант проходить випробування на соціальну зрілість, на готовність і спроможність адаптуватися до нових для них статутних стосунків і вироблення власної позиції щодо вимог, цінностей та норм входження в систему службових відносин. Тому соціально-психологічну адаптацію курсантів до умов навчання на перших етапах навчання у ВВНЗ необхідно визнати однією з найбільш значущих проблем вищої школи в умовах її докорінної реформи.

УДК 159.9.075

Орлова А.О., курсантка 211 навчальної групи Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького; **Зацерковна Ю.М.**, курсантка 211 навчальної групи Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького; **Вальчук В.М.**, начальник навчального курсу Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, майор; **Вальчук О.А.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕРЕД ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР

Проведення та аналіз результатів психологічних досліджень є достатньо важливою галуззю статистичних методів, яка розроблена для виявлення і перевірки причинно-наслідкових зв'язків між величинами. Статистичні методи допомагають описувати великі масиви даних, робити висновки та вивчати причинно-наслідкові зв'язки. Найбільш громіздку частину опрацювання цього матеріалу можна проводити за допомогою прикладних програм.

Ринок статистичних пакетів, розроблених для аналізу результатів експериментальних досліджень, досить великий і досягає декількох тисяч. По функціональності ці програми можна розділити на 3 основних групи: універсальні пакети (загальні пакети), професійні та спеціалізовані пакети. До основних недоліків цих пакетів можна віднести як достатньо високу вартість так і необхідність спеціальної підготовки при їх використанні. Висока вартість цих програм не дозволяє змінювати їх параметри під вимоги конкретного замовника чи дослідника, саме тому предметом нашого дослідження стали безкоштовні версії програм, призначених для добору первинних експериментальних даних та їх обробки засобами описової статистики. Однією з таких демо-версій є статистична обробка результатів експериментів, проведених із застосуванням Google форм.

Представлена робота аналізує можливості застосування Google форм для проведення та обробки результатів експериментальних досліджень, що проводяться психологами серед персоналу працівників правоохоронних структур.

Організація такого дослідження потребує вирішення трьох специфічних проблем: формування експертних груп для опрацювання анкет; вибір і обґрунтування процедури проведення дослідження; вибір методів опрацювання результатів, одержаних у процесі дослідження.

Процедура розробки анкет (найбільш розповсюдженої форми дослідження при доборі початкових даних), при застосуванні Google форм є доволі гнучкою, оскільки питання можна задавати довільним чином, а також комбінувати питання. Після апробації можлива корекція перед широким використанням та

визначення фокусної групи. Крім цього, при правильній організації дослідження за допомогою Google форм, можна забезпечити достатній рівень захисту персональних даних, що в свою чергу сприяє достатньому рівню об'єктивності. Загалом Google форми – це зручний інструмент, за допомогою якого можна легко і швидко планувати заходи, складати опитування та анкети, а також збирати іншу інформацію. За бажанням дослідника можна вилучити з переліку обов'язкових пунктів «збирати електронні адреси», що дасть змогу провести процедуру опитування максимально анонімно.

Створення та редагування форм у конструкторі зроблено в зручний для користувача спосіб: можна як продумати послідовність розділів і запитань заздалегідь, так і впорядкувати їх у процесі створення. Одна з переваг Google форм - сервіс завжди зберігає повну копію всіх даних. Тому навіть якщо ви щось випадково видалили зі своєї таблиці, можна не перейматися втратою даних. Передавати дані респондентам можна за допомогою посилок через популярні додатки типу Viber, WhatsApp, тощо.

Таким чином експериментальне дослідження за допомогою Google форм дозволяє за доволі короткий період часу охопити опитуванням достатньо велику групу респондентів та здійснити аналіз результатів без громіздкої процедури опрацювання паперових анкет. Використання Google форм надає можливість науковцям-початківцям одержати дані, стосовно різних питань, провести попередній аналіз результатів. Корекція анкет упродовж достатнього проміжку часу дозволяє провести попередній статистичний аналіз та порівняти одержані дані з результатами попередніх досліджень. Результати можна одержати як у таблиці Excel так і у вигляді гістограм (стовпчикових чи кругових діаграм).

Загалом аналіз відповідей респондентів, одержаних із застосуванням Google форм може здійснити описову статистику стосовно розуміння окремих питань персоналом різних категорій. Однак такого роду аналіз не дає підстав стверджувати, що ці відмінності є статистично значимими, це можна зробити лише методами доказової математичної статистики. Застосування методів доказової статистики для опрацювання результатів експериментальних досліджень, проведених психологами серед персоналу може стати напрямком подальших наших досліджень. Окремого дослідження на нашу думку потребують також правила створення анкет.

УДК 159.923

Паламарчук О.О., курсантка 442 навчальної групи Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ

У процесі спільного проживання військовослужбовці не тільки постійно спілкуються один з одним при колективному виконанні завдань з бойової підготовки, а й часто спілкуються один з одним, коли проводять сімейне дозвілля, у їдальні, перед телевізором та на спортивному майданчику. У процесі практично постійної взаємодії між службовцями військового колективу, неминуче виникатимуть різноманітні протиріччя.

Досліджуючи конфлікти у колективах, до яких відносяться і конфлікти між військовим колективом, то європейський «Інститут міжособистісних відносин» вважає, що конфлікт є ознакою низької організаційної ефективності та поганого управління. На думку вчених, дружні стосунки в організаціях можуть запобігти конфліктам.

Сучасні теоретики менеджменту схильні вважати, що в ефективно керованому інституті деякі конфлікти не тільки можливі, але й бажані.

У військово-психологічних дослідженнях зазначено, що колектив повинен містити у собі базовий соціально-психологічний процес, включаючи спілкування і стосунки, колективні явища: думки, емоції, традиції, мотивації, інтереси, цілі. Тому, щоб найбільш ефективно впливати на колективні військові результати життєдіяльності потрібно спілкування між військовими.

У психології військового колективу також є певні протиріччя. При аналізі колективних думок і емоцій можна виявити випадки загострення конфліктів, які серйозно впливають на індивідуальний стан військових і загальну діяльність колективу. Протиріччя, конфлікти військових угруповань, як правило, можуть генеруватися як сукупність причин – об'єктивних та суб'єктивних. На жаль, конфлікти не завжди можна попередити, тому дуже важливим є знання про їх вирішення.

Конфлікти у військових структурах класифікуються за суб'єктами, джерелами та типами функціональних систем. Відповідно до суб'єкта конфлікту в організації виділяють: міжособистісні конфлікти, конфлікти між групою, виникнення «індивідуально-групового» типу конфлікту. Конфлікти у військових групах, угрупованнях, як показує практика, може бути викликана різними причинами, серед яких розрізняють суб'єктивні та об'єктивні.

Об'єктивні причини конфлікту включають: неможливість забезпечити особовий склад всім необхідним для нормального життя та виконання бойових завдань; порушення соціальної справедливості при розподілі матеріальних і духовних благ; слабкий розвиток правових підходів до вирішення конфліктів у міжособистісних стосунках у військових відносинах; складність і оперативність

службової діяльності; взаємовідносини між військовослужбовцями не відповідають нормативним (визначеними НПА) відносинам, які виникають у процесі службової діяльності; складність соціально-професійної адаптації командира до свого службового статусу тощо.

До суб'єктивних причин виникнення конфліктів у військових колективах належать управлінські та психологічні.

Управлінські: прийняття неправильних та необґрунтованих рішень; надмірна опіка над начальством при виконанні службових обов'язків; окремі керівники не можуть окреслити престиж головних командних посад; вищі і нижчі звання приблизно рівні (офіцер-прапорщик); деякі військовослужбовці мають недостатню професійну підготовку.

Психологічні: нестатутні відносини; відсутність культури спілкування, прояв грубості, легковажності, нетерпимості до думок інших людей; командир будь-якою ціною старається встановити авторитет серед своїх підлеглих; упередженість начальника щодо своїх підлеглих; складні стосунки між службовцями та інші фактори.

Проблема міжгрупового конфлікту військовослужбовців: велике навантаження, ненормований робочий час, виконання службових обов'язків незалежно від погодних умов та часу доби; із виникненням різних небезпечних ситуацій; спілкування з великою кількістю людей, які можуть перебувати у невідповідному стані (наркотична або алкогольна інтоксикація, психічний розлад або просто поганий настрій) та іншими людьми.

Основна причина конфліктної ситуації – некомпетентність у конструктивному спілкуванні та взаємодії з іншими, саме тому, дуже важливо розуміти зміст конфліктних ситуацій і розуміти їх соціально-психологічну природу, здатну визначити причину і класифікувати за видом профілактичної роботи.

Під час виникнення конфліктних ситуацій військовослужбовці можуть бути схильними до проявів нестандартної (девіантної, деліквентної) поведінки, так як вони знаходяться у постійному стресі, що є відхиленням від норми. Керівникам підрозділів доводиться стикатися з такими відхиленнями у поведінці, які можуть бути патологічними і непатологічними.

1. Непатологічна девіантна поведінка в основному проявляється у вигляді ситуаційно-особистісних реакцій, які частіше зустрічаються у військових з порушенням інтелекту, мають ознаки соціально-освітньої недбалості та в особистостей з певними акцентуаціями.

Гіпертимність проявляється в надмірній дружбі, майже у постійному піднесенні настрою, галасливість, неспокійність, схильність до ризику, прагнення до лідерства. Такі люди не можуть терпіти сувору дисципліну і чітко обумовлені системи, вкрай недбало ставляться до законів та кодексів поведінки, не можуть терпіти монотонних ситуацій і жорстких обмежень у спілкуванні.

Для нестійкої особистості характерні виразний егоцентризм, бажання привернути увагу, брехня і фантазії, виразність і нездатність глибоко переживати. Виною поведінки нестійких акцентуацій є своєрідна «мова поведінки», яка посиляє сигнали іншим про постійне прагнення бути визнаним і відокремленим від «сірих, безликих груп».

2. Девіантна поведінка з психічними розладами – друга категорія поведінки, що має відхилення від норми.

Отже, конфліктні ситуації мають місце на існування і серед військових підрозділів. Спираючись дослідження щодо причин виникнення непорозумінь, сутичок у таких колективах, можна сказати, що військовослужбовці постійно перебувають під впливом стресу, який негативно впливає на психіку, і внаслідок чого можуть розвинути різні психічні порушення. Однак розгляд таких випадків належить до патопсихології та психіатрії.

УДК 159.922

Пістряк К.П., курсантка 138 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кривоконь Н.І.**, доктор психологічних наук, професор, професорка кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Запорукою та важливою умовою ефективного виконання службово-бойових завдань виступає належна професійна готовність військовослужбовців. Її основу складає психологічна готовність до виконання службово-бойової діяльності.

Під професійною готовністю розуміють систему потенціалів (здатностей) особистості, що у формі специфічного вольового акту забезпечує ефективну реалізацію поставлених завдань в несприятливих (небезпечних, напружених, стресових) умовах професійної діяльності. Також дослідники визначають готовність як результат активізації психічних процесів, що забезпечують мобілізацію особистості в момент професійної діяльності.

Стосовно психологічної готовності, то науковці розглядають її як психічний стан, який характеризується мобілізацією ресурсів, необхідних для виконання конкретної діяльності. Приміром, В. Дружинін вважає, що цей стан сприяє успішному виконанню поставленого завдання, при цьому відповідно до своїх обов'язків особистість доцільно використовує набутий досвід, свої знання навички та вміння, а при виникненні проблем та труднощів здійснює збереження самоконтролю.

Інакше кажучи, психологічна готовність в контексті виконання службово-бойових завдань передбачає певні зміни на рівні особистості та її психічних проявів, що забезпечують мобілізацію різних особистісних ресурсів (психофізіологічних, мотиваційних, емоційно-вольових тощо) в період підготовки та під час виконання військових завдань. Це означає необхідність такого рівня розвитку особистості військовослужбовця, щоб у нього, з одного боку, - посилилося почуття відповідальності та обов'язку, розвинулося усвідомлене прагнення до реалізації поставлених завдань, сформувалося розуміння цінності та значимості його діяльності, проявилися відповідні риси характеру та спрямованості. А з іншого, - була представлена максимальна вираженість психологічного здоров'я та психологічної культури. Такий стан може забезпечити само актуалізації як процес розгортання особистісного потенціалу та розкриття в людині того найкращого, що закладено в ній природою.

Прагнення до само актуалізації є однією з важливих потреб людського буття, оскільки надає життєдіяльності людини яскравої спрямованості та глибокого сенсу, можливості саморозвитку, прагнення готовності до діяльності, до мобілізації ресурсів тощо. Термін « само актуалізації» вперше запропонував відомий американський психолог А. Маслоу. Він визначив само актуалізації як «бажання людини стати тим, ким вона може стати», здійснити наміри повністю реалізувати свої таланти, здібності та можливості, досягти вершини свого потенціалу.

Відтак, метою нашого дослідження було встановити особливості само актуалізації як складової професійної (психологічної) готовності майбутніх військових психологів. Усвідомлюючи, що професійна діяльність військових психологів має свою специфіку і ґрунтується на поєднанні гуманістичних цінностей професії психолога та необхідності виконувати функції військовослужбовця, офіцера, ми прагнули зосередитися на тих складових психологічної готовності, котрі забезпечують розвиток емоційно-вольового та мотиваційного компонентів психологічної готовності. Означені компоненти є опосередкованим зв'язком психологічної готовності та само актуалізації особистості, адже поєднують в собі емоційний тонус, цілеспрямованість, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність та готовність до дій в будь-яких ситуаціях.

Дослідження проводилося на базі гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України серед майбутніх військових психологів (освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр») четвертого року навчання. В опитуванні взяли участь 20 осіб: 10 жіночої та 10 чоловічої статі. Середній вік – 24 роки.

Для реалізації цілей дослідження ми використали діагностичний опитувальник САМОАЛ (перекладений російською мовою О.В. Лазукіним варіант Personal Orientation Inventory (Shostrom E.) в модифікації Н.Ф. Каліної). Цей тест призначений для діагностики рівня само актуалізації особистості і

виявлення цілого комплексу функціонально взаємопов'язаних показників ціннісно-мотиваційно-сислової сфери, що зумовлюють загальний рівень самоактуалізації кожної особистості та рівень психологічної готовності до діяльності. Зокрема, обрана методика дозволяє дослідити: усвідомленість та ставлення до реальної ситуації; усвідомлення особливостей міжособистісних взаємин, власних поглядів, бажань, потягів; дії у екстремальній ситуації; емоційні прояви; самопізнання та самооцінку; пізнавальну активність; потребу у професійному вдосконаленні.

Оцінювання отриманих результатів (у відсотках) авторами методики визначено в межах: 10 – 40 – низький рівень; 40 – 60 – середній рівень; 60 – 80 – високий рівень; 80 – 100 – дуже високий рівень прояву.

Результати дослідження наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати діагностики рівня самоактуалізації майбутніх військових психологів

Назва шкали	Рівень прояву, % (n=20)
1. Орієнтація в часі	71,7
2. Цінності	63,3
3. Погляд на природу людини	90,0
4. Потреба в побутовому пізнанні	86,7
5. Прагнення до творчості (креативність)	66,7
6. Автономність	66,7
7. Спонтанність	70,0
8. Саморозуміння	66,7
9. Аутосимпатія	61,7
10. Контактність	90,0
11. Гнучкість в спілкуванні	80,0
Загальна оцінка (середнє значення)	74,0

Як показують результати тестування, у майбутніх військових психологів сформовано високий рівень загального рівня прагнення до самоактуалізації особистості (74%). Даний показник демонструє тенденцію реалізації внутрішнього потенціалу, прагнення (готовність) повністю реалізувати власні потенційні можливості.

Зокрема, найвищі («дуже високі» за критеріями оцінки) показники отримані за шкалами «Погляд на природу людини» (90%), «Контактність»

(90 %), «Потреба у побутийному пізнанні» (86,7 %), «Гнучкість у спілкуванні» (80 %). Ці дані свідчать про товариськість, здатність до встановлення міцних і доброзичливих взаємин з оточуючими, аутентичну взаємодію, готовність до саморозкриття. Також респондентам притаманна відкритість до нових вражень, здібність до життєвих знань, інтерес до об'єктів, які не прямо пов'язані із задоволенням певних потреб (безкорисливість). Отримані показники свідчать і про стійкі тенденції у формуванні щирих і гармонійних міжособистісних відносин, неупередженість і доброзичливість у ставленні до людей.

Близькі за значенням високі показники виявилися за шкалами «Орієнтація в часі» та «Спонтанність» (відповідно 71,7 % і 70 %). Ці дані свідчать про те, що опитані живуть теперішнім, розуміють екзистенційну цінність життя «тут і тепер», природно та досить впевнено ставляться до оточуючого світу та свого місця в ньому.

Деяко нижчі результати (однак в межах критерію – «високий рівень») виявлено за шкалами «Аутосимпатія» (61,7 %), «Саморозуміння» (66,7 %), «Автономність» (66,7 %), «Креативність» (66,7 %), «Цінності» (63,3 %).

Аутосимпатія (як зазначено в інтерпретації тесту) не означає самозадоволеності або некритичного сприйняття, натомість є природною основою психологічного здоров'я та цільності особистості. Високі показники за шкалою «Саморозуміння» свідчать про чутливість людини до власних бажань і потреб, а «Автономність» - у термінах Е. Фрома це позитивна «свобода для» на відміну від негативної «свободи від». Відтак, отримані показники за вказаними трьома шкалами засвідчують адекватну, стійку самооцінку та усвідомлену «Я-концепцію», зрілість і незалежну особистісну позицію.

Високі бали за шкалою «Цінності» свідчать про те, що респонденти розділяють цінності самоактуалізованої особистості, до яких А.Маслоу відносив істину, добро, красу, відсутність роздвоєності, життєтворчість, унікальність та справедливість, легкість сприйняття майбутнього, самодостатність. На користь даного твердження можна віднести і отримані показники за шкалою «Креативність», яка виступає неодмінним атрибутом самоактуалізації, творчим ставленням до життя.

Таким чином, проведене нами дослідження дозволяє дійти висновку про високий рівень сформованості прагнення самоактуалізації майбутніх військових психологів. Знаючи рівень свого прагнення до самоактуалізації, особистість завжди може більш чітко визначити стратегію власного життєвого шляху, оцінити можливі успіхи, поставити, реалізувати цілі та плани, підтримувати високий рівень психологічного здоров'я, розвиватися та налагоджувати доброзичливі стосунки з оточенням, вчасно та ефективно мобілізувати особистісні ресурси та допомагати це робити іншим. Усі ці якості є основою для успішного виконання професійних обов'язків військових психологів, а рівень їх представленості у представників досліджуваної групи засвідчує їх психологічну готовність і дозволить у майбутньому професійно

надавати психологічну підтримку солдатам, офіцерам, цивільним особам, пов'язаним з армією як у мирний час, так і в період бойових дій.

УДК 159.99: 378.178

Притула О.В., курсант 517М навчальної групи, факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Ізбаш С.С.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ «ВИКЛАДАЧ-КУРСАНТ» В УМОВАХ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Конфліктогенність суспільства й освітньої галузі ставить на порядок денний питання важливість дослідження цієї проблеми. Більшість конфліктних ситуацій в освітньому процесі вищого військового навчального закладу полягають в тому, що у курсантів не достатньо сформовані навички самостійної роботи, не розвинуті уміння взаємодії на засадах демократичного спілкування, їх мотиваційна сфера різко поляризована: гедоністична мотивація значно перевищує творчу мотивацію. Конфлікти в освітньому процесі часто виникають у системі суб'єкт-суб'єктних відносин. Проблема вивчення специфіки конфліктних ситуацій у педагогічній взаємодії з військовослужбовцями залишається актуальною і набуває важливого значення.

Взаємодія у системі «викладач – курсант» є однією з основних в освітньому процесі. Саме тут відбувається безпосередня комунікація, пов'язана зі створенням умов для успішної самореалізації військовослужбовця, передача інформації, установок, ціннісних орієнтацій, які визначені системою вищої освіти.

Специфіка педагогічних конфліктів в освітньому процесі полягає в тому, що курсант є самостійним суб'єктом педагогічного процесу, виступає, замовником освітніх послуг та здатен свідомо надавати оцінку якості освітнього процесу, який йому пропонується.

Взаємодія викладача та курсанта відбувається у різних ситуаціях. Найчастіше ці ситуації моделює і створює викладач, застосовуючи їх у педагогічних цілях для організації навчальної діяльності, для науково обґрунтованої структуризації взаємної діяльності викладача. Такі ситуації називаються педагогічними. Інколи вони можуть мати конфліктний характер. Об'єктом педагогічних конфліктів є суперечності, які проявляються у:

- невідповідності поглядів курсанта та викладача на суть дисципліни;
- неоптимально вироблених і неузгоджених з курсантами критеріїв оцінювання результату навчальної роботи;

- педагогічної етики і такту;
- суперечності традиційної авторитарної педагогічної філософії з домінуючими потребами курсантів і соціальними вимогами сьогодення – творчої активності, відповідальності, самостійності індивіда та інших.

На нашу думку, деякими причинами конфліктів у взаємодії «викладач – курсант» можуть виступати:

- упередженість оцінок викладачів щодо поведінки і вчинку курсантів;
- оцінка особистості курсанта, а не його вчинку;
- суб'єктивне сприйняття вчинку та недостатня поінформованість про його мотиви, особливості особистості курсанта;
- особистісні якості викладача (дратівливість, брутальність, бажання помститися, самовдоволеність, безпорадність); настрій під час взаємодії з курсантами; життєве неблагополуччя викладача; нездатність до самоконтролю;
- при виникненні складної ситуації намагання будь-якими засобами зберегти свій соціальний статус за рахунок зниження статусу курсанта. Це порушує принципи взаємодії, доводить ситуацію до конфлікту;
- конфліктують з курсантами викладачі з негнучким мисленням, стереотипністю оцінок, шаблонним підходом до запитів та інтересів курсантів, нездатність оцінювати об'єктивність вимог до курсантів. Свою прискіпливість до курсантів вони вважають вимогливістю, а вимогливість до себе з боку здобувачів сприймають як посягання на авторитет;
- брак педагогічних здібностей (дидактичних, гностичних, перцептивних, рефлексивних, емпатії, організаторських, комунікативних та ін);
- застосування покарання без урахування позиції здобувача;
- стереотипність поведінки з боку викладача породжує незадоволення курсантів та стимулює розвиток конфліктів: емоційні спалахи, дратівливість через дрібниці; безпідставні дії; відкритий розподіл здобувачів за симпатіями; залякування, вимоги у формі погроз; надмірна фіксація уваги на недоліках курсантів; привселюдні образи;
- розбіжності у взаємних очікуваннях від навчання і спілкування.

Серед потенційно конфліктогенних педагогічних ситуацій вчені виокремлюють ситуації діяльності, поведінки та відносин. В освітньому процесі вищого військового навчального закладу особливості прояву конфліктних ситуацій у педагогічній взаємодії «викладач – курсант» мають наступний характер.

Ситуації діяльності можуть виникати з приводу виконання навчальних та позанавчальних завдань у випадках відмови курсанта виконати їх. Це може відбуватися з різних причин: втоми, труднощів у засвоєнні навчального матеріалу, невдалого зауваження викладача, несправедливої оцінки, зайнятості виконанням службових обов'язків та ін.

Ситуації поведінки виникають, як правило, у зв'язку з порушеннями курсантами правил поведінки. Такі ситуації можуть набувати характеру конфліктних у випадках, якщо викладач, не з'ясувавши мотивів, зробить

помилковий висновок. Викладач не завжди знає обставини особистого життя курсанта, лише здогадується про мотиви вчинків, не завжди адекватно може оцінити відносини між курсантами у колективі, тому помилки під час оцінки поведінки або завищені вимоги викликають конфронтацію.

Ситуації відносин виникають тоді, коли стосуються емоцій і інтересів курсантів та викладачів під час спілкування або діяльності. Якщо взаємодія викликає в учасників негативні емоції, що спричиняють неприязнь один до одного, то така ситуація також набуває конфліктного характеру. Вона з'являється у тих випадках, коли ділові відносини підміняються міжособистісними, коли викладач дає невиправдано негативні оцінки не вчинку курсанта, а його особистісним якостям. Тому конфліктна ситуація може перейти із сфери ділових відносин у сферу суто особистісну.

І.В. Кравченко стверджує, що форми спілкування багато в чому залежать від соціокультурних та індивідуально-психологічних якостей суб'єктів взаємодії, а також від усталених у колективі традицій, норм та правил спілкування. Невідповідність у взаємних очікуваннях суб'єктів навчання охоплюють широке коло проблем – від ціннісних орієнтацій і до якості знань, які надаються викладачами, та ефективності їх засвоєння здобувачами.

У соціальній психології динаміку конфлікту поділяють на 4 етапи:

- 1) виникнення об'єктивних суперечностей;
- 2) усвідомлення конфліктної ситуації;
- 3) перехід до конфліктних дій;
- 4) вирішення конфлікту.

Як зазначають Т.Ф. Бельчева, С.С. Ізбаш, М.В. Елькін, уся педагогічна хитрість полягає в другому етапі динаміки конфлікту – усвідомленні ситуації. Конфлікт виникає не одразу, початком його буває інцидент, непорозуміння, коли ще немає відкритого протистояння, наявні лише невдоволення, нестриманість здобувачів. Але це не можна не звертати увагу, бо часто здобувачі трактують таку ситуацію як конфлікт. Якщо викладач не усвідомить цього і вчасно не внесе корективи у ситуацію, вона може набути деструктивного характеру. Чітко продумані, делікатні превентивні дії знімають напругу, відкривають простір для позитивних емоцій. Реальний механізм налагодження нормальних відносин полягає у запобіганні конфліктним ситуаціям за допомогою правильної психологічної тактики у спілкуванні з курсантами, навіть «зарядженими» на протистояння. Якщо конфлікт емоційний, де просто не існує об'єкта конфлікту, а є особистісна ворожість, не потрібно оцінювати ситуацію як конфліктну. Необхідно подбати про те, щоб спрацював механізм душевного здоров'я: мудрість, розуміння іншого і свобода вибору переживань.

Таким чином, конфліктні ситуації у педагогічній взаємодії «викладач – курсант» можуть виникати з об'єктивних обставин, незалежно від волі і бажання суб'єктів навчання. Однак, щоб виник конфлікт, однієї конфліктної ситуації недостатньо, конфліктна ситуація може існувати задовго до того, як

відбудеться пряме зіткнення опонентів (конфлікт). Сторонами конфлікт може сприйматися по-різному. Від того, наскільки правильно і повно сприймають опоненти суть конфліктної ситуації, у великому ступені залежить процес розвитку конфлікту і його вирішення. Конфліктна ситуація у взаємодії «викладач – курсант» – це сигнал про певне порушення, суперечність, яку необхідно вчасно вирішити, щоб вона не переросла у конфлікт.

УДК 159.9

Пшенична В.О., курсантка 138 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ларіонов С.О.**, кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРОФІЛАКТИКА ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ ПРОЯВІВ БОЙОВОЇ ПСИХІЧНОЇ ТРАВМАТИЗЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ

Українське суспільство переживає важкі часи, які мають значний вплив на психічне здоров'я та емоційний стан кожного. Створюється ситуація постійної напруженості, тривоги та фрустрації. Проте найбільшим потрясінням є введення АТО, а на даний момент вже ООС, яка за своєю масштабністю та людськими втратами прирівнюється до справжньої війни. Військовослужбовці не завжди могли емоційно й психологічно адаптуватися до умов бойових дій, смерті тощо. Ці та багато інших чинників, характеризуються екстремальним впливом на психіку людини викликаючи бойовий посттравматичний стрес, призвели до того, що більша частина бійців що повернулися з зони бойових дій мають психологічну травму, що є новим і нетиповим явищем для сучасної України. Під час збройного конфлікту значних переживань зазнали й сім'ї військовослужбовців, що перебували в зоні АТО/ООС. Багато хто втратив на війні рідних, дітей, чоловіків, дружин, братів та сестер.

При зміні однієї ситуації на іншу люди потребують певного часу для адаптації або реадaptaції. Так само і військовому варто дати собі час, щоб звикнути до мирного життя. Особливо, якщо вони довгий період часу були розлучені із сім'єю.

Члени сім'ї людини з ПТСР можуть відчувати наступне:

- втома від співчуття своїй рідній людині, спостереження за стражданнями, яких вона зазнає;
- усвідомлення і переживання стійких змін особистості члена сім'ї;
- «співуникання», формування звичок уникати тих саме місць, подій, обставин, які викликають реакції інтрузії/уникнення у члена сім'ї;
- крайні прояви емоційних станів, в т.ч. депресія і агресія;
- почуття провини тощо.

В той же час, сім'ї є основним ресурсом посттравматичного зростання. Багато сімей, а також самі військові відзначають позитивні зміни у тих хто повернувся додому:

- особистісна зрілість;
- більше цінується сім'я та час, проведений разом із родиною;
- почуття впевненості у собі та у власній сім'ї;
- розуміння свого покликання, віра у свою справу та власні сили.

Також дуже важливою складовою є правильне спілкування з дітьми та трактування їм ситуації що сталася. У сім'ях де хтось із батьків страждає від бойової психічної травми, ще більше причин зайняти активну позицію захисту дітей від ненавмисних травм, які вони можуть пережити. Сім'ї військовослужбовців, що постраждали від наслідків війни повинні мати шанс повернутися до нормального життя навіть, якщо втратили рідну людину у зоні бойових дій. В цьому їм допомагають психологи, які надають свої послуги та працюють не тільки з військовими, а й з їх родинами та дітьми, що дає змогу більш детально та масштабно опрацювати проблему та надати кваліфіковану допомогу. Також спеціалісти, що надають допомогу можуть проводити заняття з рідними щоб вони знали та володіли елементарними прийомами надання психологічної допомоги, тому що рідні завжди з військовослужбовцем і можуть допомогти у будь-яку мить і вже потім звернутися до фахівців за допомогою. Дана тема є актуальною та мало вивченою, тому необхідним є емпіричне вивчення наслідків бойової психічної травматизації військовослужбовців, що проявляються в сфері сімейного функціонування.

УДК 159.922

Скрипник К.О., курсант 442 навчальної групи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

ВИВЧЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З САМООЦІНКОЮ

За допомогою самооцінки у особистості формується «Я-концепція». Вона окреслюється, як уявлення особистості стосовно самої себе та є виявленням самосвідомості. «Я-концепція» утворюється під впливом досвіду кожного індивіда. Ця система становить основу вищої саморегуляції людини, на базі якої вона будує свої стосунки зі світом, що її оточує.

«Я-концепція» утворює міцне, типізоване, внутрішньо скоординоване, певною мірою суперечливе уявлення особи про саму себе, закарбоване в словесних визначеннях. Вона допомагає інтерпретації та мотивації нового досвіду і є джерелом очікування щодо певних дій стосовно себе. Німецький психолог В. Нейбауер назвав «Я-концепцію» «теорією самого себе». «Я-концепція» дає змогу дисциплінувати мислення, бути сконцентрованим на

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

одному предметі, на визначеній цілі, а також задіяти підсвідомість особистості для досягнення бажаних результатів.

Головною частиною Я-концепції є самооцінка особистості. Оскільки вона виконує захисну та регуляційну функції, здійснює вплив на поведінку, діяльність та утворює підстави для сприймання особистого успіху чи невдачі у своїй діяльності, досягнення рівня домагань особистості. Зміст Я-концепції у структурі професійної самосвідомості становлять уявлення про себе щодо різних сторін професії та кар'єри, щодо професійного оточення, характеристик самої людини, близьких їй людей, членів родини, життєвих і сімейних подій, життєвих ситуацій тощо. Формування Я-концепції, планування бажаного майбутнього, коригування власної поведінки здебільшого не може здійснюватися без розвинутого самоаналізу особистості.

«Я-концепція» складається з трьох складових:

1. Когнітивна складова – вона складається з уявлень людини про самого себе.

2. Емоційно-оцінна складова – основною частиною є самооцінка особистості як афективна оцінка особистості самої себе. Вона утворює такі складові як самоставлення (негативне або позитивне ставлення до себе); гідність або презирство, почуття особистої значущості або комплексу неповноцінності тощо.

3. Поведінкова складова – тобто можлива поведінкова реакція, що з'явилися внаслідок постійної взаємодії перших двох складових. До її підструктурних елементів відносяться: а) саморегуляція, що здійснюється на першому рівні саморегулювання; б) самоконтроль, який втілюється на другому рівні саморегулювання.

З погляду змісту і характеру уявлень про себе виділяють «Я-минуле», «Я-теперішнє», «Я-майбутнє», а також «Я-динамічне» (як особистість змінюється, якою вона прагне стати), «Я-уявлюване», «Я-маску», «Я-фантастичне» тощо. Розбіжності між «ідеальним Я» та «реальним Я» є джерелом розвитку особистості. Разом з тим суттєві суперечності між ними можуть призвести до внутрішнього конфлікту й негативних переживань. Якщо «Я-реальне» та «Я-ідеальне» у особистості відрізняються один від одного, то це може сприяти розвитку низької самооцінки, тривожності та ознак депресії.

Розвиток «Я-концепції» відбувається у ранньому дитинстві та розвивається протягом усього життя. Найбільший ріст «Я-концепція» має у період між раннім дитинством та підлітковим віком. Дитина у віці до 2 років може спокійно розрізнити себе від інших, а в період з 2 до 4 років розуміє, що вона є окремою і неповторною особою. Цей етап в основному є описовим і утворений завдяки конкретним деталям та фізичним характеристикам. Однак більшу частину своєї уваги діти приділяють своїм можливостям, і орієнтовно до 6 років можуть висловлювати свої бажання, та визнають себе з точки зору соціальної групи. В період з 7 до 11 років вони обмірковують та соціально порівнюють сприйняття оточуючими їх. «Я-образ» та «Я-ідеальне» формується

саме на цьому етапі. «Я-концепція», яка сформувалася в підлітковому віці, є основою протягом всього життя. Похвала та успішні діяння сприятимуть підвищенню самооцінки та укріпленню у зрілому віці «Я-концепції».

Отже, «Я-концепція» є багаторівневим утворенням та охоплює особистість в цілому. Вона є відображенням різноманітних відносин особистості.

УДК 159.955.4:355(477)

Субота Є.І., курсант 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Шевченко В.В.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНУ РЕФЛЕКСІЇ

Дослідження феномену рефлексії є дуже актуальним у сучасному світі. На сьогоднішній день існує велика кількість наукових підходів, щодо вивчення цього феномену. Але на превеликий жаль відсутня єдина система класифікації форм, видів і рівнів організації рефлексивної активності, які допоможуть визначити її аспекти.

Важливість оволодіння рефлексивною компетентністю в професійній діяльності підкреслюється багатьма дослідниками, оскільки вона сприяє адекватній самореалізації фахівця через пізнання власних можливостей, якостей, і як наслідок, їх розвиток. Крім того, рефлексія відіграє важливу роль не тільки в професійній сфері, але і в багатьох інших сферах діяльності людини, сприяючи формуванню у неї цілісного бачення дійсності, в яку включений сам суб'єкт. Саме рефлексія дозволяє зробити процеси пізнання, самопізнання і життєтворчості більш цілеспрямованими і якісними.

Рефлексія являє собою унікальну здатність людської свідомості в процесі діяльності, сприймати саму себе, внаслідок чого людська свідомість постає як самосвідомість, а також трансформується за рамки суб'єктивної дійсності, переривання безперервного потоку психічної діяльності.

Питання рефлексії являє собою одну з найважливіших міждисциплінарних проблем, розробляємих у рамках цілого ряду гуманітарних дисциплін: філософії, соціології, культурології, педагогіки та психології.

Для психологічної науки категорія рефлексії є однією з базових, вона описує довільну регуляцію всієї психічної активності. Про фундаментальність проблеми рефлексії свідчить той факт, що без аналізу рефлексивних процесів неможливе повне розуміння таких основних феноменів людської психіки як довільність, самосвідомість, теоретичне мислення, творчість. Крім того, на певному етапі онтогенезу рефлексивність виступає як основна детермінанта соціалізації особистості, опосередковує процеси міжособистісної комунікації.

Будучи багатоаспектним явищем, а саме кооперативним, комунікативним, особистісним та інтелектуальним, рефлексивність приймає участь практично у всі рівні усвідомлюваної психічної активності, та багато в чому визначає ефективну адаптацію особистості до умов зовнішнього природно та соціального середовища.

Процес формування способів та засобів рефлексування у філософії тотожний генезису самого філософського знання. Так, в працях класиків античної філософії можна знайти багато глибоких міркувань, які стосуються різноманітних сторін того, що в теперішній час відносять до феномену рефлексії.

Результати цієї рефлексії не піддаються точному мовному опису та можуть бути представлені алегорично або метафорично. Сама по собі трансцендентна рефлексія визначається як «особливого типу досвід, внутрішнє сприйняття, яке ведеться за допомогою органів чуття та спрямоване на саму чисту свідомість»

Проблемі рефлексії серед вітчизняних і зарубіжних науковців приділяли увагу А. Буземан, Л. Виготський, В. Знаков, А. Карпов, З. Карпенко, М. Клементьєва, В. Лефевр, О. Савченко, І. Семенов, П. Тейяр де Шарден, А. Фурман, Г. Щедровицький. У працях зазначених вчених визначається сутність поняття рефлексії, а також розглядаються основні аспекти розвитку і сучасного стану психології рефлексії.

Специфіка рефлексії як здатності суб'єкта полягає у спрямованості не на зовнішній світ, а на сам спосіб його пізнання, завдяки чому уможливується усвідомлення і регуляція життєдіяльності та з'являється перспектива принципово нового типу взаємодії з дійсністю, даною вже не безпосередньо, а у формах мислення.

Хочеться відзначити, що рефлексія є різновидом пізнавальної діяльності суб'єкта, хоча і спрямована на самого себе. Фіксація зв'язку із пізнавальною сферою вимагає часу, зусиль та певних здібностей. Однак саме рефлексія дозволяє зробити процеси пізнання, самопізнання, екзистенції і життєтворчості людини більш цілеспрямованими і якісними та розширює можливості зовні впливати на розвиток особистості і формувати в неї внутрішній механізм саморозвитку.

УДК 159.923.

Тробюк А.В., курсант 118 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Тробюк Н.Ю.**, старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, капітан

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ДО ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В останні роки особливого значення набувають дослідження різних аспектів трудової діяльності. Це обумовлено не тільки прагненням полегшити працю людини, а й зробити її ефективною, надійною, безпечною, творчою, що приносить задоволення від процесу і результату (особистого і соціального). Таке завдання загострює питання професійної придатності особистості.

Сутність категорії професійної придатності полягає в тому, що вона відображає:

- вибір роду діяльності (професії), що найбільш повно відповідає схильності та здібностям конкретної людини;
- задоволення інтересу до обраної професії та задоволеність процесом та результатами конкретної праці;
- міру оцінки ефективності, надійності, безпеки виконання трудових функцій, індивідуальну міру результативності праці;
- один із проявів соціального (професійного) самовизначення особистості, її самоствердження, самореалізації, самовдосконалення у праці;
- розвиток «Я-концепції», зародження та становлення образу «Я – професіонал» та прагнення суб'єкта діяльності до досягнення еталонної моделі професіонала.

Професійна придатність розглядається як сукупність якостей, властивостей людини, що визначають успішність формування придатності до конкретної діяльності (видів діяльності) і як сукупність наявних, сформованих професійних знань, навичок, умінь, а також психологічних, фізіологічних та інших якостей та властивостей, що забезпечують ефективне виконання професійних завдань.

Придатність особистості до будь-якої діяльності визначається закономірностями процесу розвитку, формування професіонала, рівнем його професіоналізму, особливостями професіоналізації особистості. Зокрема, за результатами діагностування рівня розвитку індивіда, яке включає оцінювання його особистісних характеристик, здібностей, схильності, мотивацію, фізичний стан, професійну підготовленість.

Науковці наголошують, що при визначенні професійної придатності необхідно особливу увагу звертати на ті якості, що погано піддаються тренуванню, змінам в процесі навчання та професійної діяльності.

До основних компонентів професійної придатності відносять:

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

- професійну обдарованість (інтелектуальні здібності, професійно-важливі якості, специфічні здібності);
- професійну спрямованість (інтереси, мотиви, потреби й нахили);
- анатомо-фізіологічні особливості (фізичний розвиток, психомоторні й сенсорні властивості, особливості нервової системи);
- характерологічну цілісність і визначеність особистості (самовдосконалення, становлення образу «Я–професіонал», професійна ідентифікація і готовність до професійної діяльності).

Визначення професійної придатності дозволяє зробити психологічний прогноз успішності в професійній діяльності. Оцінювання значимості різних психічних властивостей і якостей особистості для ефективного виконання професійної діяльності має відбуватися на основі проведеного опису професійних дій, що визначає властивості особистості і забезпечує реалізацію кожної такої дії. На основі зіставлення вимоги професії до людини і отриманих психодіагностичних даних виявляються як наявні так і можливі здібностей.

Професійна діяльність військовослужбовців НГУ визначається специфікою професійної діяльності, а саме: небезпекою, раптовістю та новизною обставин, невизначеністю, високою відповідальністю за рішення, жорсткими та емоційно важкими обставинами бою, надзвичайною інтелектуальною складністю рішень, надмірними фізичними навантаженнями тощо.

Динамічний розвиток сучасних військових підходів до ведення бойових дій вимагає розширення знань щодо формування цілісної й всебічної професійної підготовленості особистості військовослужбовця в системі національної безпеки країни. Науковці доводять, що вбиває не зброя – вбиває людина, і якщо рівень її професійної придатності неналежний, новітнє оснащення результату не дасть, адже на 65 % боєздатність підрозділів залежить від психофізичного стану і фаховості солдат і лише 35 % приходить на техніку і облаштування. Як зазначав К.М. Гуревич: “Кожна людина, в принципі, може оволодіти будь-якою професією (чи майже будь-якою), але уся справа в тім, скільки їй знадобиться для цього сил і часу”. Враховуючи зазначене, ефективно вивчення професійної придатності особистості, багато в чому визначає підвищення надійності діяльності, зниження травматизму, оптимізацію процесу адаптації, зниження плинності фахівців на етапі навчання, психопрофілактику професійного стресу тощо.

Визначення професійної придатності до військової служби у НГУ відбувається за такими етапами:

- психологічний аналіз професійної діяльності та вимог щодо індивідуально-психологічних властивостей кандидата на військову службу;
- створення відповідних програм дослідження, які відтворюють психологічну діагностику необхідних професійно важливих якостей до певного виду діяльності;

-аналіз результатів професійного психологічного відбору, корегування критеріїв та методик дослідження, складається прогноз успішного подальшого опанування вибраної діяльності.

Отже, питання визначення професійної придатності до певної діяльності, передбачення успішності опанування необхідними навиками має важливе значення для ефективності та надійності її виконання, зробить її безпечною, творчою, такою, що приносить задоволення від процесу і результату (особистого і соціального).

УДК 159.9

Труш М.В., курсант 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Воробйова І.В.**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ СТРЕСУ

Стрес на сьогодні одна з найактуальніших та найскладніших міждисциплінарних проблем, що знаходяться на стику психології, психофізіології та фізіології.

Важко собі уявити людину, яка б не піддавалася факторам, що провокують виникнення стресу. Більше того, зі стресовою ситуацією люди стикаються постійно. При цьому, з одного боку, стрес стимулює активність людини, дозволяє більш інтенсивно використовувати свій потенціал, а з іншого боку, може мати величезну руйнівну силу, призводити до серйозних внутрішніх переживань та невротичних станів.

Поняття «стрес» із моменту своєї появи зазнало значних змін, пов'язаних як із розширенням сфери його застосування, так, головним чином, і з фундаментальним вивченням різноманітних аспектів цієї проблеми – причинності, регуляції, детермінації, прояву, подолання цього стану.

Так, в античній психології панувало уявлення про стрес як про хворобу. В уявленнях античних мислителів Греції існувала думка, що пояснювала стрес з точки зору негативного впливу вищих сил на душу людини.

У період раннього Середньовіччя розповсюджувалися теїстичні уявлення про стрес. З цієї точки зору стрес – це вплив аномальних істот на свідомість та душу людини. У християнстві стрес був відображений у вигляді гріхів, яким спонукаються люди.

За часів пізнього Середньовіччя філософія розвинулася від теїстичних поглядів до більш абстрактних понять. До стресу почали ставитися, як до певних чинників, що викликають реакцію компенсації організму, а згодом переростають у декомпенсацію та кризу.

Окремі, найбільш ранні саме наукові праці, в яких простежується згадка про проблему стресу з психологічного погляду, належать В. Вундту, У. Джемсу.

Фізіологічні аспекти стресу вперше були освітлені У. Кенноном ще 1914 р. Проте, першовідкривачем терміна «стрес» визнано канадського лікаря-патолофізіолога Ганса Сельє. В опублікованій 4 липня 1936 року в англійському журналі «Nature» науковій статті він навів дані про стандартні реакції організму на вплив різних хвороботворних агентів. Г. Сельє відкрив загальний адаптаційний синдром, що описує характерну захисну реакцію організму на будь-яке ускладнення або екстраординарну дію. За своєю суттю ця реакція, яку і назвали стресом, відображає екстрену мобілізацію внутрішнього запасу сил організму для того, щоб подолати перешкоду або захиститися від шкідливого впливу.

Подальший розвиток теорії Г. Сельє про стрес супроводжувався виникненням досить великої кількості нових концепцій, теорій і моделей, що відображають загальнобіологічні, фізіологічні та психологічні позиції авторів (Л. Кітаєв-Смик, В. Бодров, В. Маріщук, Дж. Брайт та Д. Джонс, Т. Поллок, Р. Стенфрід, С. Вожнер, Р. Розенфельд, Ю. Татура, Д. Фонтана, Дж. Еверлі та ін.).

Популяризація поняття «стрес» у біології та медицині та пряме перенесення його фізіологічного значення в психологію призвели до змішування психофізіологічного та фізіологічного підходів до його вивчення.

Першим спробував розмежувати фізіологічне та психологічне розуміння стресу Р. Лазарус. Він, розвиваючи вчення про стрес, висунув концепцію, згідно з якою розмежовуються фізіологічний стрес, пов'язаний з реальним подразником, і психічний (емоційний), у якому людина (на основі індивідуальних знань та досвіду) оцінює майбутню ситуацію як загрозову.

В останні роки відзначають умовність повного поділу фізіологічного та психічного стресу. У фізіологічному стресі завжди є психічні елементи, і навпаки. Щодо термінів «психічний стрес» та «емоційний стрес», то вони часто використовуються як рівнозначні, оскільки майже всі вчені визнають, що основною причиною психічного (психологічного) стресу є емоційне збудження.

У сучасній психології найбільш відомими є такі теорії стресу:

- генетично-конституціональна теорія. Суть цієї теорії зводиться до положення, що здатність організму чинити опір стресу залежить від зумовлених захисних стратегій функціонування незалежно від поточних обставин. Дослідження у цій галузі є спробою встановити зв'язок між генетичним складом (генотипом) та деякими фізичними характеристиками, які можуть знизити загальну індивідуальну здатність чинити опір стресові.

- когнітивна теорія стресу. Пов'язана з ім'ям згаданого вище Р. Лазаруса. Основу цієї теорії складають положення про роль суб'єктивної пізнавальної оцінки загрози несприятливої дії і своєї можливості в подоланні стресу. При

цьому загроза розглядається як стан очікування суб'єктом шкідливого, небажаного впливу зовнішніх умов і стимулів.

В цілому, проблема стресу, за своєю суттю, дуже стара, проте наукове усвідомлення її відбулося лише в останні двадцять років, що знаходить своє відображення як у розвитку сучасної науки про людину, так і в прагненні до задоволення актуальних потреб суспільства.

УДК 159.943.8

Шлапак А.В., курсант 517М навчальної групи, факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Сивак В.Д.**, курсант 517М навчальної групи, факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Ізбаш С.С.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У зв'язку з необхідністю несення служби військовослужбовцями в екстремальних умовах без шкоди для свого психічного здоров'я, сьогодні особлива увага науковців приділяється психологічній підготовці особового складу.

Метою нашого дослідження є аналіз сутності психологічної підготовки військовослужбовців.

Психологічна підготовка особового складу призначена для формування у військовослужбовців спеціальних знань, умінь, навичок, якостей і досвіду, згуртованості підрозділів, які забезпечують їх психологічну готовність до організованих, ініціативних та активних дій в бою або операції, стійкість до бойових стрес-факторів і негативних психологічних чинників.

Стандарт психологічної підготовки військовослужбовців визначає, що психологічна підготовка – це цілісний і організований процес формування у військовослужбовців психічної стійкості та психологічної готовності до дій у бою, у складних і небезпечних умовах, в обстановці, яка різко змінюється, під час тривалої нервово-психологічної напруги, подолання труднощів, пов'язаних із виконанням військового обов'язку як у воєнний, так і у мирний час. Об'єктом психологічної підготовки виступає військовослужбовець, військові підрозділи. До суб'єкта психологічної підготовки належить командири (начальники), офіцери з морально-психологічного забезпечення, інструктори, викладацький склад навчальних закладів, а також підрозділів.

На думку В.В. Стасюка сутністю психологічної підготовки є:

-підвищення психічної стійкості та його психологічної готовності до виконання службово-бойової задачі;

- перетворення факторів бою в знайомі, звичні, очікувані;
- оволодіння військовослужбовцями необхідними знаннями та досвідом у подоланні психологічних навантажень;
- розвиток навичок у особового складу для швидкого перебудовування відповідно до обставин та ситуацій.

Згідно зі стандартом психологічної підготовки військовослужбовців метою психологічної підготовки є: формування у військовослужбовців психічної стійкості та психологічної готовності до виконання бойових дій або виконання завдань за призначенням.

В основі способів психологічної підготовки військовослужбовців лежать принципи внесення до процесу бойової підготовки особового складу елементів напруженості та раптовості, небезпеки та ризику, притаманних реальній бойовій обстановці, багаторазове тренування у виконанні прийомів та дій у різних умовах.

Поняття «психологічна підготовка» тісно пов'язане з поняттям «психічного здоров'я» та визначається як стан психіки, що забезпечує гармонійне, стійке, гнучке функціонування у важких емоційних ситуаціях.

На думку І.І. Приходько, І.І. Ліпатова, здорова особистість характеризується такими якостями:

- самоконтролем, особистою відповідальністю, демократизмом і наявністю ідеалів;
- постійним розширенням усвідомлення самого себе, інших людей і навколишнього світу;
- розвитком своєї компетентності в задоволенні базових потреб та у реагуванні на небезпеку;
- виробленням реалістичних і таких, що відповідають їх потребам, ролевих та міжособистісних стосунків.

Таким чином, на підставі аналізу літературних джерел з'ясовано, що сутність психологічної підготовки військовослужбовців полягає у формуванні навичок здоров'язбережувальної поведінки, морально-бойових якостей, морально-психологічного стану, які б дозволили їм діяти в бою як в знайомій ситуації, швидко ідентифікувати події, які відбуваються на полі бою, своєчасно і адекватно реагувати на них, зберігати необхідний рівень самоконтролю та психологічної витривалості.

УДК 159.9

Шпинюк О.К., курсантка 130 навчальної групи, гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ларіонов С.О.**, кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

Психосоматика представляє собою міждисциплінарний науковий напрямок, у якому вивчаються психологічні, соціальні та культурні чинники виникнення тілесних захворювань.

Всі концепції становлення психосоматичної патології виходять із суто психічних або фізичних посилянь. Між тим, психосоматичні розлади характеризуються поєднанням тих та інших моментів у своєму генезі.

Актуальність робіт у галузі психосоматики не потребує додаткових обґрунтувань. До цієї теми зверталось багато відомих вчених. Проте, слід визнати, що теоретично несуперечливі та емпірично плідні моделі, що розкривають механізм взаємодії психологічних та тілесних процесів, не розроблені і до сьогодні. Підтвердженням цього є той факт, що лікування психосоматичних розладів все ще не є досить ефективним. Вони відрізняються хронічним перебігом та у деяких випадках тривають десятиліттями.

На сьогоднішній день залишаються без відповіді питання про специфічність та індивідуальну мінливість у розвитку психосоматичних захворювань: чому в результаті впливу психологічних факторів у людини виникає саме цей психосоматичний синдром, і чому він виникає не у всіх людей, які зазнають такого впливу. Проблеми, з якими психосоматика стикається на сучасному етапі, зумовлені декількома причинами: абсолютизацією ролі психологічних факторів у розвитку захворювань, неможливістю безконфліктного поєднання психологічного та медичного підходів у дослідженні, недостатньою увагою, що приділяється феномену тілесності у психології.

Вивченням питань, пов'язаних із психосоматичними розладами, а також концепцій, пов'язаних з цим феноменом, займалось багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них, в першу чергу, відмітимо З. Фрейда. Також, великий вклад зробили Л. Виготський, Ф. Александер, Д. Мак-Каллоу, П. Тищенко та ін.

Збільшення протягом останніх років хронічної неінфекційної патології в загальній структурі захворюваності населення вимагає від сучасної медицини перегляду поглядів на виникнення і перебіг цих захворювань. За оцінками, психічні розлади займають перше місце в світі по тягарю хвороб, по показнику років життя з інвалідністю та досягають рівня серцево-судинних, з точки зору років життя з поправкою на інвалідність. Розповсюдженість хворобливих соматичних синдромів, як частини психічних розладів входить до трійки

лідерів у Північній Америці.

Хронічний стрес, в тому числі викликаний наявністю хронічної патології, суттєво впливає на перебіг захворювань: наприклад, почуття соціальної ізоляції і його зв'язок з запальною відповіддю є спільними як для депресії, так і для багатьох соматичних стан. Близько 30% пацієнтів мають клінічно значущі рівні дистресу або неефективно справляються зі стресом, що призводить до проблем адаптації, депресивних станів, проблем подолання болі, втоми тощо. Наразі механізми впливу психіки на виникнення соматичних захворювань до кінця не узгоджені і потребують подальшого дослідження.

Таким чином, багатофакторність природи психосоматичних хвороб є домінуючою. Соматичне і психічне, вплив мікросоціального середовища, стан довкілля, фізіологічні, психологічні, соціальні впливи у їхній сукупності й взаємодоповненні – ось ті базові чинники, які є визначальними для виникнення і подальшого розвитку психосоматичних хвороб. Особа, що перебуває в гармонійних відносинах з навколишнім середовищем, навіть може перенести екстремальні соматичні та психічні навантаження, уникнувши при цьому як появи, так і рецидиву такої хвороби. Незважаючи на результати численних досліджень, які доводять суттєве значення психосоціальних чинників у розвитку та клінічному перебігу, уважність до проблеми психосоматичних розладів залишається недостатньою.

УДК 159.947.5

Щерба О.О., курсант 517М навчальної групи, факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; **Ізбаш С.С.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

В сучасній психолого-педагогічній практиці проблема підготовки висококваліфікованих фахівців у військовій сфері набуває все більшого значення. Сучасне суспільство висуває випускнику військового закладу вищої освіти високі вимоги, серед яких важливе місце займають професіоналізм, соціальна активність і зважений підхід до виконання службово-бойових завдань. Процес вдосконалення підготовки майбутніх офіцерів в умовах сучасної вищої освіти досить складний та обумовлений декількома важливими факторами. Один із них – відповідність мотивації навчальної діяльності майбутніх офіцерів цілям і завданням освіти. Питання формування мотивів до навчання у курсантів Національної академії Національної гвардії України є невід'ємним складником професійного розвитку, адже від мотивації до

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

виконання своїх службових обов'язків буде залежати успіх у військовій професії.

В основі успішного навчання є мотивація як викладачів, так і курсантів. Безперечно, що забезпечити позитивну мотивацію курсантів може лише мотивований викладач. У практиці вищих військових навчальних закладів існує багато прикладів, коли впевнене викладання навчального предмету сприяло формуванню професійних інтересів у курсантів до вивчення дисциплін.

Під управлінням мотиваційними процесами підготовки майбутніх офіцерів ми розуміємо таку організацію викладачами активної навчально-пізнавальної діяльності, в процесі якої у курсантів виникає інтерес та бажання брати участь в освітніх заходах. Як зазначає Л. М. Карамушка, управління мотиваційними процесами підготовки майбутніх офіцерів може відбуватися у позитивних і негативних стратегіях. Негативні стратегії ґрунтуються на застосуванні методів тиску на курсантів і бувають доцільним у виняткових ситуаціях, коли молодим військовослужбовцям потрібно показати важливість дисциплінованості проте її вадами є виникнення фрустрації, запуск захисних механізмів, створення агресивного середовища. Позитивна стратегія ґрунтується на внутрішніх потребах курсантів, на узгодженні мотивації суб'єктів освітнього процесу.

За К. Роджерсом, одним з засновників гуманістичного напрямку в психології, головним завданням педагога є полегшення процесу навчання, тобто створення атмосфери психологічної підтримки. Навчання має будуватися та плануватися відповідно до послідовності, в якій перед курсантом виникають ті чи інші проблеми. Коли вони виявлені, роль викладача зводиться до створення такої вільної та невимушеної атмосфери, яка буде сприяти їх самостійному розв'язанню. К. Роджерс вважав, що викладач може створити в аудиторії потрібну атмосферу, якщо він керуватиметься такими принципами:

- демонстрація повної довіри до тих, хто навчається з самого початку і впродовж всього навчального процесу;
- допомога у формулюванні та уточненні мети і завдань, що стоять як перед групами, так і перед окремими учнями (студентами, курсантами);
- завжди виходити з того, що у тих, хто навчається, є внутрішня мотивація до навчання;
- бути для учнів (студентів, курсантів) джерелом різноманітного досвіду, помічником, до якого завжди можна звернутися за допомогою, зіштовхнувшись із труднощами у розв'язанні тієї чи іншої проблеми;
- розвивати в собі спроможність відчувати емоційний настрій групи і приймати його;
- бути активним учасником групової взаємодії;
- відкритість у висловлюванні своїх почуттів;
- прагнення до досягнення емпатії, що дозволить зрозуміти почуття і переживання кожного учня (студента, курсанта).
- викладач повинен добре знати себе.

Американські психологи Розенталь і Джекобсон провели експеримент, який підтвердив, що результати навчання значною мірою залежать від ставлення педагогів до здобувачів освіти та стилю їх педагогічного спілкування. Експеримент полягав у тому, що учнів зі слабкими результатами навчання представляли вчителю як здібних. У результаті віра вчителя в те, що це здібні учні, призвела до того, що вчитель поведився з цими учнями як із здібними. І вони дійсно досягли кращих результатів, ніж були у них до початку експерименту.

Таким чином, успішне управління мотиваційними процесами підготовки майбутніх офіцерів у Національній академії Національної гвардії України тісно пов'язане з навчанням і здобуттям освіти. Це означає, що увага викладачів має бути спрямована не лише на здійснення курсантом навчальної діяльності, але і на те, як відбувається розвиток особистості у різних ситуаціях, наскільки самі викладачі вірять у здібності курсантів. Навчальна мотивація є однією з основних умов реалізації навчально-виховного процесу, системою природних, соціальних та особистісних чинників, що спонукають майбутнього офіцера включатися в освітній процес та забезпечують ефективність цього процесу. Формування повноцінної навчальної мотивації запобігає відчуженню особистості майбутнього офіцера від процесу та результатів навчання. Також сформована навчальна мотивація сприяє повноцінному розвитку особистості майбутнього офіцера як на початковому етапі навчання, так і впродовж усього періоду навчання та подальшого професійного становлення, оскільки спрямовує особистість на саморозвиток та самовдосконалення.

Підсекція № 4.5 Правові аспекти забезпечення службово-бойової діяльності, проблеми та перспективи діяльності НГУ

Керівник підсекції: кандидат юридичних наук, доцент полковник
Полтавський Е.М.

Секретар підсекції: кандидат наук з державного управління, доцент
Гордєєва О.О.

УДК 04.946.5

Білоус І.А., курсантка Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

**ВЗАЄМОДІЯ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЩОДО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

З початком нового століття отримали розвиток нові технологічні процеси, що створило як нові можливості для розвитку суспільства так і нові загрози та виклики. Одним із таких є те, що під злочинний вплив може потрапляти віртуальна частина будь-якої сфери суспільства. Тому важливим завданням кожної спецслужби є забезпечення інформаційної безпеки не тільки держави, а й кожної людини. Метою даної роботи є визначення шляхів удосконалення взаємодії органів та підрозділів сектору безпеки і оборони України, заради забезпечення інформаційної безпеки України.

Інформаційна безпека є складовою загальної безпеки та стрімко розвивається як у всьому світі, так і в Україні, глобальна інформатизація охоплює всі сфери державного управління – економічне, військове, політичне, промислове та ін.

Важливо виділити основні загрози національній безпеці України в інформаційній сфері є: загрози комунікативного характеру в сфері реалізації потреб людини і громадянина, суспільства та держави щодо продукування, споживання, розповсюдження та розвитку національного стратегічного контенту та інформації; загрози технологічного характеру в сфері функціонування та захищеності кібернетичних, телекомунікаційних та інших автоматизованих систем, що формують матеріальну (технічну, інструментальну) основу внутрішньодержавного інформаційного простору.

Відповідно до Указу Президента Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 грудня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», яка визначає складова частина національної безпеки України, стан

захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом.

В сучасному світі інформаційної сфера займає значне місце в житті кожної людини тому вплив на свідомість людини та спільноти через засоби масової інформації, а також мережу Інтернет, можуть здійснюватися на шкоду державі та деморалізують суспільство в цілому.

Інформаційна безпека України (національна безпека в інформаційній сфері) у сучасних умовах є важливим чинником забезпечення національної безпеки, захисту національних інтересів України в інформаційному просторі. Необхідно визнати, що пріоритетні національні інтереси України в інформаційній сфері, на які зокрема вказує Стратегія інформаційної безпеки.

Так, наприклад, Рада національної безпеки і оборони України згідно ст. 107 Конституції України є "координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України", який "координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони".

Закон України "Про Раду національної безпеки і оборони України" ці повноваження значно розширює. Згідно зі ст. 4 Закону "Про Раду національної безпеки і оборони України", Рада національної безпеки і оборони України: "розробляє та розглядає на своїх засіданнях питання, які відповідно до Конституції та законів України, Концепції (основ державної політики) національної безпеки України. Ще одним аспектом, який є важливим для визначення основних напрямків політики національної безпеки України, повинна бути спрямованість та відповідність державної політики до світових тенденцій в даних процесах. Тим самим обумовлюється глобалізація і самозростання всього, що пов'язано з національними інтересами, національною безпекою в інформаційному просторі.

Забезпечення інформаційної безпеки держави та суспільства є основним завданням всіх державних, правоохоронних органів та служб, які входять до сектору безпеки і оборони. Закон України «Про національну безпеку України» визначає, що сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки.

Також даний Закон визначає перелік та повноваження тих органів, завдання яких полягає у забезпеченні інформаційної безпеки держави. Служба

безпеки України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина, а саме протидію розвідувально-підривній діяльності проти України; боротьбу з тероризмом; контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури; охорону державної таємниці.

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України Основними завданнями у сфері забезпечення інформаційної безпеки є: забезпечення формування та реалізація: державної політики у сферах криптографічного і технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

Відносно новим підрозділом Національної поліції є кіберполіція Національної поліції України.

До основних завдань Департаменту кіберполіції Національної поліції України належить участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики щодо попередження та протидії кримінальним правопорушенням, механізм підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Наразі створюється єдина державна система цивільного захисту інформації, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок. Діяльність даних органів та підрозділів полягає у здійсненні з метою недопущення перешкоджання реалізації життєво важливих інтересів і потреб громадянина, суспільства і держави зовнішніми і внутрішніми загрозами національній безпеці в інформаційній сфері, що є запорукою сталого розвитку національного інформаційного простору

Особливого значення в контексті захисту кіберпростору необхідно надати Службі безпеки України. Оскільки в межах законодавства визначено, що до безпосередніх завдань віднесено саме захист інформаційного простору нашої держави. Дані складові утворюють критично-важливі для держави об'єкти, завдання шкоди яким наносить серйозну шкоду державі та суспільству в цілому.

УДК 343.2

Боклаг А., курсантка 260 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Гордєєва О.**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри правового забезпечення гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДЕЗЕРТИРСТВО – ЯК ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка пов'язана з обороною України, її незалежності й територіальної цілісності. Збройні Сили України – це невід'ємна частина нашого суспільства. Захист Вітчизни, незалежності й територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України. У сучасних реаліях життя на фоні громадських протиріч, що різко загострюються, посилення дезінтеграційних процесів відбувається різке зниження престижу служби в армії. Як результат, збільшується число правопорушень і злочинів, що здійснюються військовослужбовцями строкової служби з метою ухилення від проходження військової служби. Усе це в сукупності призводить до зниження бойової готовності військових підрозділів, частин і створює загрозу національній і військовій безпеці країни. В основному серед ухилень від військової служби найбільш поширеними є самовільне залишення частини або місця служби й дезертирство. У статті буде розглядатися саме дезертирство, адже сам цей злочин становить серйозну проблему та небезпеку для суспільства й держави загалом.

Відповідно до ч. 1 ст. 408 ККУ, дезертирство – це самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу в разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу. Самовільним буде вважатися залишення військовослужбовцем строкової служби без дозволу командира розташування військової частини або місця служби. Якщо військовослужбовець отримав дозвіл начальника (командира), який не мав права надавати звільнення, то залишення військової частини або місця служби не буде вважатися самовільним. Відповідальність у такому випадку буде нести особа (начальник/командир), яка допустить порушення порядку звільнення.

Розглянемо детальніше, які особливості має склад злочину дезертирства. Об'єктом дезертирства є встановлений порядок проходження військової служби. Здійснюючи дезертирство, суб'єкт намагається зовсім виключити себе із цих правовідносин, тобто усунутися від порядку військової служби.

З об'єктивної сторони дезертирство може бути здійснено двома способами: а) шляхом залишення військової частини або місця служби або б) шляхом нез'явлення в частину або до місця служби під час призначення, переведення, з відрядження, відпустки або лікувальної установи. Здійснюючи дезертирство, військовослужбовець протиправно виключає себе зі сфери військово-

службових стосунків без наміру коли-небудь повернутися до виконання обов'язків військової служби.

Злочин буде вважатися закінченим із моменту самовільного залишення частини, місця служби або нез'явлення в строк на службу з метою виключення таких правовідносин зі свого життя. Дезертирство здійснюється з прямим умислом, у зв'язку з чим можливе приготування або замах на цей злочин. Вони можливі лише до моменту самовільного залишення військової частини або до моменту закінчення терміну явки на службу. Приготування може мати місце за умови відшукання винним способів для безперешкодного залишення військової частини або місця служби, чи приховування майбутнього свого незаконного перебування поза територією військової частини або місця служби, або в іншого умисного створення умов для вчинення дезертирства (наприклад, установа зв'язків із родичами і знайомими, у яких військовослужбовець має намір зупинитися після здійснення дезертирства, придбання документів та одягу, вивчення маршруту руху й умов життя в районі передбачуваного місця перебування після залишення частини, дослідження способів залишення частини або місця служба тощо). Замахом на дезертирство можуть бути умисні дії, спрямовані безпосередньо на залишення військової частини або місця служби. Добровільна відмова від здійснення дезертирства також можлива тільки до моменту самовільного виходу з частини або до закінчення терміну прибуття на службу. Якщо військовослужбовець, учинивши дезертирство, через деякий проміжок часу змінює свій намір і вирішує повернутися на службу, то ці дії повинні розцінюватися як явка з повинною, а не добровільна відмова від здійснення дезертирства.

Суб'єкти дезертирства – військовослужбовці, що проходять військову службу: 1) за контрактом, 2) за призовом. Дезертирство може бути здійснене під час виконання військовослужбовцем спеціальних обов'язків військової служби (під час несення бойового чергування, служби в караулі, у складі наряду щодо охорони державного кордону України тощо). У такому разі злочинні дії варто кваліфікувати за сукупністю злочинів як дезертирство і як порушення правил несення відповідних спеціальних служб, якщо це спричинило або могло спричинити завдання шкоди інтересам безпеки держави, законним інтересам громадян.

Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується тільки прямим умислом, адже винний має усвідомлювати, що незаконно залишає частину, інше місце служби або не з'являється в строк на службу з метою повного ухилення від виконання обов'язків щодо військової служби. Наявність цієї мети – необхідна умова для кваліфікації дій винного за ст. 408 ККУ.

УДК 349.2

Кухарчук А., курсантка 119 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Острроверх А.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТІЙНИХ ВИПЛАТ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ

У ряді випадків законодавство покладає на роботодавця або державні органи обов'язок надання своїм працівникам певних гарантій.

Це пов'язано: з відсутністю працівника на роботі у випадках, передбачених законодавством; з виконанням свого громадянського обов'язку або обов'язків; з переїздом працівника до іншої місцевості; з направленням його у відрядження; з використанням своїх засобів виробництва.

Ціль цих виплат - недопущення зниження заробітної плати працівника у випадках, коли він звільняється від виконання своїх трудових обов'язків або змінюються звичайні умови його праці (зокрема, при направленні у відрядження).

Захист прав працівників у трудовому законодавстві, положеннях та колективних договорах, як правило, пов'язаний із існуванням трудових відносин між роботодавцем і працівником. Питання про те, хто перебуває чи не перебуває у трудових відносинах, стало проблематичним протягом останніх десятиліть внаслідок серйозних змін в організації праці, а також в адекватності правового регулювання адаптації до цих змін. А саме формулювання та застосування національної політики для перегляду через відповідні проміжки часу та, якщо необхідно, роз'яснення та адаптація сфери дії відповідних законів і нормативних актів, щоб гарантувати ефективний захист працівників, які виконують роботу в контексті трудових відносин; визначення - за допомогою переліку відповідних критеріїв - існування таких відносин, спираючись на факти, що стосуються виконання роботи та винагороди працівника, незважаючи на те, як відносини характеризуються будь-яким протилежним договором, який міг бути узгоджений між сторонами; а також створення відповідного механізму, або використання існуючого, для моніторингу подій на ринку праці та організації роботи, щоб мати можливість сформулювати поради щодо прийняття та впровадження заходів щодо трудових відносин. Важлива роль відводиться гарантійним виплатам.

Під гарантійними виплатами розуміються «суми, що зберігають працівникові заробітну плату за час, коли він з поважних причин, передбачених законом, звільняється від виконання трудових обов'язків і за ним зберігається місце роботи». При цьому питання гарантій і компенсацій працівникам займають одне з провідних місць, які стоять перед трудовим правом сьогодні.

Заробітна плата не є єдиним зобов'язанням, яким наймач повинен розраховуватися з працівником. Трудове законодавство у ряді випадків

передбачає виплати, не пов'язані і не порівняні з витратами праці працівника, але які мають гарантійний та компенсаційний характер.

Ціль виплат – це недопущення зниження заробітної плати працівника у випадках, коли він звільняється від виконання своїх трудових обов'язків або змінюються звичайні умови його праці.

Слід зазначити, що у всіх інститутах трудового права є норми-гарантії (наприклад, про заборону необґрунтованої відмови у прийомі на роботу, примусової праці, недопущення дискримінації та ін.).

Основна мета гарантійних виплат носить конкретний характер і полягає в охороні матеріальних інтересів працівника в періоди, коли він не працював і не міг одержувати заробітну плату не з власної вини. Інакше кажучи, їх цільове призначення – запобігти можливим втратам у заробітку у зв'язку з тим, що працівник відволікається від виконання трудових обов'язків.

Гарантійні виплати є винагородою за працю, оскільки порівнюються з кількістю і якістю фактично витраченого працівником праці той період, протягом якого виплачені. Їх цільове призначення полягає у запобіганні можливим втратам у заробітку у зв'язку з тим, що працівник відволікається від виконання трудових обов'язків.

Підстави, якими можуть бути класифіковані види гарантійних виплат (доплат):

За видами гарантійних норм - загальні та спеціальні гарантійні виплати;

За джерелами виплати - із засобів наймача на оплату праці, коштів сторонніх організацій, засобів соцстраху та ін;

За розмірами виплат - у розмірі середнього заробітку, його частини, тарифної ставки (окладу);

Розрізняють виплати: що забезпечують реалізацію права на працю; що забезпечують права відпочинку; що забезпечують виконання державних чи громадських обов'язків, якщо за законодавством ці обов'язки можуть здійснюватися працівниками у час; що забезпечують охорону праці; що забезпечують підвищену охорону праці жінок та неповнолітніх; забезпечення працівникам навчання, підвищення кваліфікації; забезпечення права на укладання колективних договорів (угод), реалізація прав профспілок.

Гарантійні виплати мають специфічну особливість.

Гарантійні виплати - це виплати, що забезпечують збереження певного рівня матеріальних благ працівника на час невиконання ним роботи, обумовленої трудовим договором, в організації, з якою він полягає у трудових правовідносинах, або виконання своїх обов'язків в іншій організації, що мають на меті запобігти втратам заробітку працівника. Вони здебільшого становлять собою середню заробітну плату працівника або певну її частину. У чітко визначених випадках, коли працівник хоча й продовжує працювати, але не може з певних причин у повному обсязі виконувати свої виробничі функції, обумовлені трудовим договором, за ним зберігається його звичайний або близький до нього рівень оплати праці.

Необхідно відзначити такі відмінності гарантійних виплат від компенсаційних: останні провадяться у випадках, передбачених законодавством, для відшкодування працівникові витрат, які він несе у зв'язку з виконанням своєї роботи або у зв'язку з необхідністю прибуття на роботу в іншу місцевість. До них відносяться виплати: при службових відрядженнях, при переведенні на роботу в іншу місцевість, за використання належних працівникам інструментів у виробничих цілях, за не видані безкоштовні спеціальне та спеціальне взуття, придбані працівниками власним коштом, та ін.

Таким чином, резюмуючи вищевикладене, можна зробити такий висновок. Гарантійні виплати і доплати на відміну від заробітної плати, органічно поєднує у собі економічну та соціальну функції, носять суто соціальний характер. Їхнє призначення - забезпечити певний рівень споживання, досягнутий конкретним працівником або відповідною професійною чи кваліфікаційною групою. Істотною новелою чинного трудового законодавства і те, що законодавець встановив мінімальний розмір гарантійних виплат і доплат, які перевищення то, можливо передбачено лише на рівні колективного і трудового договору, шляхом реалізації механізмів соціального партнерства.

УДК 340

Морозова В.О., курсантка 119 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Полтавський Е.М.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник

ОСНОВНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ, УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

В умовах концентрації військ РФ біля кордонів держави, анексії АР Крим, тимчасової втрати контролю над деякими районами Донецької та Луганської областей, перед сектором безпеки та оборони держави залишається важливою задачею захисту конституційного строю, недопущення загострення соціальних протистоянь.

На Міністерство внутрішніх справ України (МВС) - Національну поліцію та Національну гвардію України, ДБР, НАБУ, СБУ та інші, покладені завдання захисту незалежності держави, конституційних прав та свобод громадян. моніторингу суспільно-політичної ситуації, недопущення загострення соціальних протистоянь, у разі необхідності оперативного реагування на надзвичайні ситуації, їх локалізація, припинення та подолання наслідків.

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

Небезпеку складають надзвичайні ситуації соціального походження, спровоковані та профінансовані іншою країною (насамперед масові заворушення).

Масові заворушення - протиправні дії фізичних осіб, які вчиняються одночасно на території однієї або декількох адміністративно-територіальних одиниць, порушують громадський порядок, становлять загрозу громадській безпеці та у зв'язку з їх кількістю, інтенсивністю і рівнем суспільної небезпеки (супроводжуються насильством над особами, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також призвели до загибелі людей або до інших тяжких наслідків) потребують для відновлення громадського порядку та усунення загроз громадській безпеці комплексного залучення сил і засобів компетентних суб'єктів сил безпеки і оборони.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України основним суб'єктом, на який покладається припинення масових заворушень, є Національна гвардія. Іншими суб'єктами з припинення масових заворушень є Національна поліція, Держприкордонслужба, СБУ, Військова служба правопорядку у Збройних Силах, ДСНС, місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування. Вказані суб'єкти залучають для припинення масових заворушень необхідні сили і засоби та забезпечують їх ефективне використання.

Важливішою задачею органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів є недопущення надзвичайних ситуацій (у тому числі- масових заворушень).

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій - комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків .

Під час реформування правоохоронних органів, системи судочинства, прокуратури, Служби Безпеки України найважливішою задачею є нормативно-правового забезпечення взаємодії правоохоронних органів України з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій соціального характеру. Зараз готуються нові проекти Законів України про прокуратуру, СБУ продовжується адміністративно-територіальна реформа, в таких умовах створення єдиного держаного підходу до нормативно-правового забезпечення діяльності вказаних суб'єктів стає вкрай важливим.

У разі загострення ситуації, виникнення потреби припинення надзвичайної ситуації соціального походження реагування органів державної влади,

місцевого самоврядування, правоохоронних органів повинно бути оперативним, злагодженим по місту, часу, формам та заходам, керуватись Конституцією України, законами та підзаконними актами.

Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків - скоординовані дії суб'єктів забезпечення цивільного захисту, що здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, уточнених в умовах конкретного виду та рівня надзвичайної ситуації, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони надзвичайної ситуації, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну.

Завдання єдиної державної системи цивільного захисту потребують законодавчого та нормативно-правового забезпечення як повноважень державних органів (та органів місцевого самоврядування) так і порядку взаємодії їх між собою, з чітким розподілом функцій, часу, пріоритетів, джерел фінансування, витрат, звітності та інших важливих чинників.

Основними завданнями цивільного захисту населення при виникненні надзвичайної ситуації соціального походження є:

- забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

- виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

- опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

- прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

- створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

- оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

- захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

- пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій;

Враховуючи вказані фактори в умовах продовження реформи правоохоронних органів, системи судочинства, прокуратури, Служби Безпеки України, адміністративно-територіального устрою держави набуває великого значення правове забезпечення діяльності вказаних державних органів, комплексне, взаємопов'язане відпрацювання Законів України «Про Національну гвардію України», «Про Національну поліцію», «Про Державну прикордонну службу України», «Про органи місцевого самоврядування України», «Кодексу цивільного захисту України» тощо, систематизовано та комплексно врахувати та чітко визначити права та обов'язки правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування, здійснити чіткий розподіл функцій та порядок взаємодії та зв'язку.

УДК 342.7

Ольшанська К.О., курсантка 119 навчальної групи гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Першина К.В.**, доктор філософії з державної безпеки, старший викладач кафедри правового забезпечення гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УХИЛЕННЯ ВІД ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Актуальність вказаного напрямку дослідження обумовлена значним збільшенням випадків ухилення від проходження громадянами військової служби у зв'язку із початком збройного конфлікту на Донбасі та анексією Автономної Республіки Крим в 2014 році. До настання вищевказаних подій юридична відповідальність до «ухилянтів» практично не застосовувалась через відсутність такого явища взагалі. Але в умовах сьогодення такі випадки зросли в рази та фіксуються майже на всій території України.

Відповідно до статті 65 Конституції України: «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону». Виконання цього обов'язку покладено на армію, яка комплектується громадянами України. Згідно ч.1 ст.2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаної з обороною України, її незалежності та територіальної цілісності.

З вказаних нормативно-правових актів слідує, що проходження військової служби являється непорушним обов'язком громадянина України перед державою та недотримання цього обов'язку тягне за собою юридичну відповідальність.

Притягнення особи до юридичної відповідальності за ухилення від призову на строкову військову службу та військову службу за призовом осіб офіцерського складу є державним інструментом із захисту безпеки, прав і свобод громадян України та територіальної цілісності держави.

Реалізація на практиці кримінальних санкцій на відміну від загальних положень судочинства має свої відмінності та спільні положення, саме для цього необхідно провести аналіз вказаних норм та особливості складу злочину.

Стаття 335 «Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу» -, тягне за собою відповідальність у вигляді обмеження волі на строк до 3 років.

Безпосереднім об'єктом вказаного злочину являється встановлений порядок комплектування Збройних Сил України, який забезпечує стан її високої обороноздатності.

Об'єктивна сторона злочину представлена у формі як дії, так і бездіяльності. Бездіяльність у цьому випадку полягає у неявці призовника без поважних причин у військовий районний комісаріат для відправки на військову службу

Для кваліфікації дій особи за ст. 335 обов'язковими правовими складовими є: проходження медичної комісії з отриманням висновка про придатність до військової служби, наявність рішення районної (міської) призовної комісії, вручення призовнику письмової повістки із зазначеним місцем та точним часом явки для відправлення до військ. Ухилення від призову на строкову військову службу шляхом дії може полягати у заподіянні призовником собі тілесного ушкодження, симуляції хвороби, підкупі працівників військкомату тощо.

Якщо активні дії вказаного злочину, пов'язані з піддробкою документа або з дачею хабара, тоді відповідні дії необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів за відповідними статтями Кримінального кодексу України. При бездіяльності злочин вважається закінченим з моменту неявки призовника у військовий комісаріат для відправки до військової частини, а за активні дії – з моменту, коли призовнику вдалося незаконно звільнитися від призову на строкову службу.

Суб'єкт злочину: громадянин України чоловічої статі, який на момент відправлення у військову частину досяг 18-річного віку та визнаний придатним до військової служби.

Призовники, що призиваються для проходження альтернативної (невійськової) служби, не можуть бути суб'єктами цього злочину. Право на альтернативну службу мають громадяни України у випадках, якщо виконання військового обов'язку суперечить їх релігійним переконанням і ці громадяни належать до чинних, згідно із законодавством України, релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю. Це, зокрема, адвентисти-реформісти, адвентисти сьомого дня, євангельські християни, євангельські християни-баптисти, свідки Єгови та інші. Для вирішення питання можливості

проходження альтернативної служби особою, утворюються комісії у справах альтернативної служби України при районних, міських (обласних) радах.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. До призовника доведено рішення призовної комісії про його придатність до військової служби та термін явки для відправки його до військової частини та бажає ухилитися від призову. Термін, протягом якого особа має намір ухилитися від призову на кваліфікацію дій не впливає. Мета та мотиви ухилення від призову на кваліфікацію за вказаною статтею не впливають.

Таким чином, за допомогою правового аналізу складу злочину пов'язаного з ухиленням від проходження військової служби, можна зробити висновки щодо необхідності розгляду кожного окремо кожного елемента складу злочину для подальшої правильної кваліфікації.

УДК 343.1

Сабрекова А., курсантка 260 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Гордєєва О.**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри правового забезпечення гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ США

Правова система США починає формуватися ще у XVII — XVIII ст. в умовах світового колоніалізму і зберегла свої первинні особливості до сьогодні. Правова система США увібрала в себе багато особливостей англійського загального права та формувалась під впливом юридичних традицій Англії. Так, вона має структуру, аналогічну структурі загального права. Тому вона і належить до тієї ж правової сім'ї, що й англійське право. Однак американське право пройшло більш ніж двохсотрічний шлях самостійного розвитку, в процесі якого запозичені англійські правові інститути зазнали істотних змін. Як наслідок, у США склалась нова правова система, особливості якої полягають у федеральному устрої держави, наявності писаних конституцій, та специфікою соціально-економічного та політичного розвитку.

Відповідно до Конституції США кримінальне право, за винятком тих його норм, які мають загальфедеральне значення, віднесені до відання (юрисдикції) окремих штатів. У перші десятиліття історії США кримінальне право розвивалося в значній мірі під впливом англійського загального права. Воно привнесло в право США багато правових понять і конструкцій, а також специфічні, суто англійські склади злочинів і т. д. З часом багато прецеденти англійських судів органічно включалися в формується американське загальне право. Але вже в XIX в., Коли починаються законодавчі роботи з упорядкування кримінального права штатів, все більшу роль стали грати статuti легіслатур окремих штатів. У багатьох штатах, починаючи з 40-х рр..

XIX в., Розробляються кримінальні кодекси, які представляли собою, як правило, розділи зводу законів штатів, пов'язані з кримінального права. Вони багато в чому були побудовані на традиційних доктринах і конструкціях загального права. У 70-х рр.. XIX в. була зроблена спроба кодифікації кримінального законодавства федерації. Вона знайшла своє вираження у складанні спеціального розділу про федеральних злочинах в зводі законів США. Однак у більш повному вигляді систематизація федерального законодавства була здійснена в Кримінальному кодексі 1909 Останній в 1948 р. у вигляді кодифікованого акту був включений в розділ 18 зводу законів США. Однак внутрішня гармонія у федеральному Кримінальному кодексі не була досягнута, оскільки він представляє собою не єдине ціле, а виклад окремих федеральних кримінальних законів. З техніко-юридичної точки зору, 18-й розділ зводу законів був явно незадовільним, а тому в США незабаром розгорнувся рух за радикальну реформу федерального кримінального законодавства, за складання нового і "повнокровного" кримінального кодексу. Проте жоден з проектів, спрямованих на модернізацію і доктринальне вдосконалення кримінального кодексу, не отримав підтримки в Конгресі США. Але в 1984 р. при президенті Рейгані в період розпалу боротьби із збільшеною злочинністю, особливо організованою, Конгрес прийняв Комплексний закон про контроль над злочинністю, передбачавши посилення кримінальної репресії по відношенню до особливо небезпечних видів злочинності (тероризм , збут наркотиків і т. д.). Практика застосування цього закону показала, що для ефективної боротьби з злочинністю потрібні не окремі кримінальні закони і ізольовані заходи, а спрямована і скоординована державна політика, що здійснюється як штатними, так і федеральними органами. Розробка такої державної політики боротьби з злочинністю, що є одну з найгостріших соціальних проблем американського суспільства, зробила необхідним і зближення кримінально-правового законодавства різних штатів. Саме на рівні штатів злочинність набула особливо великі розміри, а численні кримінальні акти і кодекси штатів, які прийняті у всіх 50 штатах, виявилися недостатніми. Низькому рівню результативності боротьби зі злочинністю сприяв великий різнобій, далеко не завжди виправданий, в кримінальному законодавстві різних штатів. Суперечності, а також і прогалини у кримінальному законодавстві окремих штатів легко використовувалися злочинним світом. Тому в середині XX в. паралельно з рухом за модернізацію федерального Кримінального кодексу розгорнувся рух за уніфікацію кримінального законодавства на рівні штатів. Одним з результатів цього руху стала розробка Інститутом американського права в 1962 р. Примірного кримінального кодексу. Хоча цей кодекс має неофіційний характер і служить лише як зразок раціонального і досконалішого в техніко-юридичному відношенні документа, він справив великий вплив на кримінальні кодекси окремих штатів, сприяв їхньому зближенню. Підсумком стало прийняття нових кримінальних кодексів в більш ніж 40 штатах. Ці кодекси більшою мірою, ніж попередні, відрізняються

одноманітністю, більш високим рівнем систематизації і загальної ліберальної спрямованістю.

УДК 340.12:351

Сивков М.О., курсант 210 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України; **Орел О.В.**, начальник кафедри правового забезпечення Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент, полковник

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НГУ

Сьогодні питання соціально-правового забезпечення в діяльності особового складу Національної гвардії України постають особливо гостро. Це пов'язано в першу чергу з тим, що державні соціальні гарантії безпосередньо впливають на мотивацію особового складу та якість виконання ним завдань за призначенням.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці таких вчених, як: В.І. Кириленка, А.М. Колодія, О.В. Кривенко, В.Й. Пашинського, А.О. Кобзара, О.В. Копаниці, В.М. Грицюка, Б.П. Андресюка, В.В. Ягупова, О.М. Щербініна, В.І. Пасічника, І.І. Ліпатова та інших, а також нормативно-правові акти діючого законодавства. Як показав аналіз наукових доробок вчених у галузі військових наук, які вивчали проблеми морально-психологічного стану (В. Алещенко) та морально-психологічного забезпечення (В.В. Ягупов, І.І. Ліпатов, В.М. Грицюк, О.В. Копаниця) питання стосувалися аналізу психологічної стійкості особового складу під час виконання завдань за призначенням. У той ж час, як наукові праці А.М. Колодія розкрили питання щодо правового регулювання військової служби; В.Й. Пашинського – адміністративно-правових аспектів військовослужбовців під час проходження військової служби; В.І. Кириленка – щодо визначення понять «правова робота» та «правова культура»; Б.П. Андресюка – сутності поняття «правова підготовка»; О.В. Кривенко – питання соціально-правового захисту військовослужбовців, О.М. Щербіні – сучасного стану соціального захисту військовослужбовців та перспективи вдосконалення законодавства. Разом з тим, проблеми соціально-правового забезпечення ще не набули всебічного та ґрунтового науково-теоретичного вивчення із конкретними висновками. Тому потребує подальшого комплексного дослідження.

Підсекція № 4.6 Історичні аспекти та новітні технології у військовій галузі на матеріалі іншомовних першоджерел

Керівник підсекції: старший викладач **Березнева І.М.**,
Секретар підсекції: старший викладач **Мудрик О.В.**

УДК 355/359

Бабіч Н.Р., курсант 511 навчальної групи факультету логістики Національної академії Національної гвардії України

ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В НГУ

Будь-яка армія є сучасною і здатною на «адекватну швидкість» дій, реагування та мобільність у розподілі ресурсу, якщо вона має передове логістичне забезпечення.

Матеріально-технічне забезпечення військ – запорука і основа успіху під час ведення бойових дій. У будь-якій війні, розвиток подій після перших ударів залежить від того, наскільки ефективно працює військова логістика. Ефективність матеріального та тилового забезпечення військових підрозділів прямо пов'язані з ефективністю системи контролю за операційними витратами. Тенденція до зростання витрат призводить до необхідності аналізу логістичної діяльності з метою виявлення джерел можливої економії. Необхідність зниження логістичних витрат пов'язана із підвищення цін на продукцію, і обмеженням розмірів ринків збуту, що не дозволяє збільшити обсяг виробництва продукції.

Аналіз логістичних витрат в НГУ показує, що найбільшу частку займають витрати на управління запасами (20-40%), транспортні (15-35 %) та адміністративні витрати (9-14 %). Управлінню тиловим забезпеченням військових підрозділів на засадах логістичних підходів приділяється поки що недостатньо уваги порівняно із розвиненими країнами. Командування військових підрозділів зарубіжних країн давно й успішно використовує логістичні підходи, тоді як в Україні роблять тільки перші кроки в цьому напрямі.

Військова логістика по своїй суті у процесі управління військово-господарською діяльністю виконує інтеграційні функції. До важливіших функцій військової логістики можна віднести: контролюючу (здійснення контролю за потоковими процесами); організаційну (здійснення планування тилового і технічного забезпечення повсякденної діяльності); управлінську (керівництво матеріальним і технічним, транспортним й інформаційним забезпеченням військового формування); стратегічну (визначення стратегії та

Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів.

24 березня 2022 р., м. Харків

технології фізичного переміщення матеріальних ресурсів); облікову (ведення звітності щодо наявності, руху та якісного стану матеріально-технічних засобів по службах тилу, організація контролю щодо законності їх витрат).

Проблеми логістики в НГУ можна поділити на об'єктивні і суб'єктивні: об'єктивними причинами є недосконалість методологічної бази; невизначеність меж використання логістики в існуючих господарських системах; значний моральний і фізичний знос виробничого устаткування; слаборозвинена транспортна інфраструктура, яка не відповідає сучасним вимогам; низький рівень розвитку виробничо-технічної бази складського господарства; недостатній рівень розвитку й використання сучасних систем електронних комунікацій, електронних мереж, систем зв'язку та телекомунікацій.

Суб'єктивними причинами є відсутність кваліфікованих фахівців з логістики і потенційне небажання менеджерів змінювати сталі стереотипи роботи на тлі загальної низької правової й управлінської культури. Начальники служб постачання, доставки, продажів, які звикли виконувати свої традиційні функції, перешкоджають упровадженню наскрізної схеми управління матеріальними потоками, оскільки цілі логістики не збігаються з цілями окремих функціональних підрозділів. Більше того, окремий військовий підрозділ, тилове забезпечення якого є оптимізованим з погляду логістики, може виявитися неоптимальною ланкою в загальному логістичному ланцюзі у зв'язку з тим, що логістичний підхід передбачає включення в ланцюг безпосередньо самого споживача (в нашому випадку військового підрозділу) і пов'язаних з ним постачальників і посередників.

Логістичне управління здійснюється на основі загальних принципів управління з урахуванням специфіки логістичної діяльності:

- комплексність і системність, які полягають в управлінні всіма поточковими процесами у взаємодії та узгодженні окремих процесів з метою оптимізації всієї логістичної системи;
- узгодження критеріїв оцінки ефективності функціонування окремих ланок логістичного ланцюга;
- організацію обліку витрат на управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками вздовж усього логістичного ланцюга;
- активне використання інформаційних технологій та сучасних методів моделювання в управлінні логістичними системами та ін.

Отже, прогресуюча динаміка глобальної спеціалізації в контексті тилового забезпечення військових підрозділів дозволяє дійти висновку про необхідність впровадження інноваційних механізмів у логістичні процеси Національної гвардії України. Провідне місце серед причин актуалізації інноваційного розвитку тилового забезпечення займає також стрімке зростання параметрів матеріальних, інформаційних, фінансових та людських потоків.

УДК 355.3

Білак В.В., курсант 229 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ (ССО) В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ФОРМУВАННЯ, ЗАВДАННЯ, ВІДБІР

Світові соціально-економічні та суспільно-політичні зміни другої половині 20-го сторіччя разом з науково-технічним прогресом, що їх супроводжував, призвели до кардинальних змін у середовищі безпеки, у тому числі у поглядах і принципах ведення війн. Збройна боротьба вже не розглядається як основна форма ведення війни, а військова могутність – як необхідна умова перемоги. Зросла роль невоєнних способів досягнення тактичних і стратегічних цілей. Більше того, теорія війн четвертого покоління (до яких належать і «асиметричні» війни) припускає можливість перемоги над супротивником, що має військову й економічну перевагу, за умови політичної волі, правильного й усебічного використання сили та наявних ресурсів

До характерних рис нового покоління військових конфліктів належать: зміна мети війни з фізичного знищення супротивника на досягнення його внутрішнього колапсу і системо руйнування; перенесення поля бою на все суспільство супротивника, а вибір цілей – не за їх військовим значенням, а за важливістю об'єкта для організації відсічі супротивнику; участь у війні військових формувань (ВФ), підконтрольних субнаціональним, релігійним, політичним та іншим організаціям; різке зростання маневреності, коли концентрація живої сили і техніки стає недоліком; зниження залежності частин і підрозділів від централізованої системи забезпечення; акцент на підготовці окремого бійця-професіонала.

І хоча ці риси війн (конфліктів) нового покоління не є принципово новими, сьогодні вони набувають природу системних і характерних. Ці принципи і способи вже одержали військово-наукове обґрунтування, відображені в доктринах, настановах і бойових уставах армій більшості країн світу. Вони розділили загальний план ведення війн (військових конфліктів) на стратегії знищення та ерозії, а види бойових дій – на традиційні та іррегулярні. У веденні збройної боротьби в іррегулярній сфері головна роль надається новому роду військ – силам спеціальних операцій (ССО).

Підрозділи (загони) спеціального призначення Національної гвардії України (згідно Наказу Міністерства внутрішніх справ від 20 грудня 2018 року) «призначені для захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, оперативного реагування на дії незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій, припинення

терористичної діяльності, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я військовослужбовців та вимагають від особового складу високого рівня професійної підготовки. Загони (сили) спеціального призначення входять до складу територіальних управлінь оперативно-територіальних об'єднань та з'єднань, військових частин, баз, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України».

ССО – це підрозділ, аналогів якому не було в історії сучасної України. Спецпризначинців навчають бути розвідником, брати участь у рейдах у тил ворога, підпільній роботі за лінією фронту і створення агентурної мережі, пошуку і евакуації полонених або заручників, антитерористичної діяльності та наданню медичної допомоги.

Від інших новий підрозділ відрізняється не лише високими вимогами щодо добору кандидатів на службу – відбір у ССО проходять лише 10% кандидатів, але й підготовкою особового складу. В нові спецпідрозділи потрапляють високомотивовані, стресостійкі та досвідчені військові.

Кандидати до ССО повинні відповідати наступним вимогам:

- кандидат повинен бути громадянином України;
- кандидатами можуть бути тільки чоловіки у віці 20-25 років;
- кандидати повинні мати відмінний стан здоров'я (придатні до проходження служби у високомобільних десантних військах);
- кандидат повинен мати відмінну фізичну підготовку;
- повинен мати високі морально-психологічні якості;
- бібліографічні дані повинні відповідати вимогам до кандидатів;
- досвід участі в АТО вітається;
- володіння іноземними мовами (в першу чергу англійською) на базовому рівні стане в нагоді.

Відбірковий етап курсу проходить упродовж трьох тижнів. Курсанти живуть в наметах на полігоні без будь-якого зв'язку із зовнішнім світом. Заборонені навіть СМС рідним. Пересуватись по табору дозволено лише перебіжками. Якщо хтось порушить це правило, його чекає покарання. Щоденні фізичні навантаження витримують не всі – чимало кандидатів здаються, інші не проходять психологічного відбору.

На тих, хто успішно пройшов відбір, чекає навчання, під час якого кожен військовослужбовець повинен освоїти одну з п'яти спеціалізацій – командира, інженера, фахівця з озброєння, медика або зв'язківця. Усі ці спеціалізації є взаємозамінними – тобто знаннями з основ медицини або мінування володітимуть спецпризначенці одночасно.

Пріоритетними напрямками формування, завдань, відбору до ССО в збройних силах та Національної гвардії України є стандарти НАТО, які беруться на до уваги, зокрема виконання таких додаткових функцій, як: FID - Foreigner internal defense (підготовка дружніх сил), СА - Civil affairs (взаємодія з громадським населенням), МА - Military assistance (координація з армійськими

підрозділами), а також притаманні для українського спецназу завдання, такі як DA - Direct action (пряме застосування сили) та SR - Special reconnaissance (ведення спеціальної розвідки).

Вищезначене дозволяє стверджувати, що створення нового роду військ, яким є сили спеціальних операцій, має стратегічне значення та відповідає сучасним вимогам безпеки.

УДК 654.1

Богданович П.П., курсант 269 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПЕРЕХІД НА СТАНДАРТИ НАТО: СУЧАСНІ ЗАСОБИ ТРАНКІНГОВОГО ЗВ'ЯЗКУ

Організація якісного військового зв'язку завжди була невід'ємною складовою успішно проведеної військової операції, особливо це стосується бойових дій. Зважаючи на ситуацію на сході України, реформування служби зв'язку Національної гвардії України є нагальним питанням, що потребує негайного вирішення. Важливим напрямом такої реформи є перехід на стандарти НАТО та вивчення передового міжнародного досвіду з метою його подальшого втілення у життя при підготовці майбутніх спеціалістів – офіцерів служби зв'язку в Національній академії Національної гвардії України.

Метою роботи є аналіз досвіду застосування засобів зв'язку, розвідки та спостереження, що відповідають стандартам НАТО.

Сьогодні у Національній Гвардії України відбувається поступове переоснащення підрозділів на цифрові засоби зв'язку і автоматизації, що дозволяє надавати різноманітні якісні інформаційно-телекомунікаційні послуги в інтересах пунктів управління.

Майже не залишилось пунктів управління підрозділів та військових частин, вузлів зв'язку в яких використовують застарілі технології та аналогові засоби зв'язку. Як первинну мережу передачі даних сьогодні використовують цифрові канали передачі даних, утворені за допомогою технології Ethernet з використанням дротових волоконно-оптичних супутникових ліній зв'язку. Крім УКХ радіостанцій, у т.ч. транкінгових, для зв'язку на великих відстанях створено КХ радіомережі з використанням радіостанцій Harris. Використовуються одноканальні тактичні радіо з вузькосмуговим та широкосмуговим режимами роботи, автоматичною ретрансляцією та маршрутизацією інформації (MANET), та конвенціональні радіо стандартів Арко 25 або DMR та ін.

Транкінгові системи здійснюють автоматичний розподіл каналів зв'язку між абонентами. Вони дозволяють абонентам здійснювати радіозв'язок між

стаціонарними, мобільними і портативними радіотелефонами з можливістю виходу в телефонну мережу загального користування. Система транкінгового зв'язку має незаперечні переваги для використання військовими, серед яких:

- швидкість зв'язку з абонентом;

- оперативний доступ до визначених каналів зв'язку в порядку надходження викликів;

- вільний канал для кожної групи абонентів;

- захист інформації за допомогою системи цифрового кодування.

Таким чином, аналіз шляхів розвитку засобів військового зв'язку з урахуванням стандартів НАТО та дослідження переваг та недоліків існуючих комплексів транкінгового зв'язку, дає можливість підвищити ефективність зв'язку та забезпечити широкі функціональні можливості та високу якість зв'язку у підрозділах Національної гвардії України.

УДК 355.233.2

Борисов В.В., курсант 260 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВПЛИВ ФЕЙКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Дезінформація (так само як і пропаганда, і фейкові новини) не є принципово новим явищем, з яким зіткнувся світ. Відтоді як виникли перші держави, вона супроводжувала і загалом мирні внутрішні політичні кампанії, і воєнно-політичне протиборство держав. Водночас новітні інформаційні технології, зміна парадигми сприйняття інформації, криза «класичних» медіа тощо змінили інформаційний (а з ним і когнітивний) ландшафт світу.

Що ж таке фейк? Фейк – це спеціально створена новина, подія чи журналістський матеріал, який містить неправдиву або перекручену інформацію, що дискримінує певну людину чи групу осіб в очах аудиторії. За методом поширення фейки бувають: масмедійними (створюються спеціально для ЗМІ та через них поширюються) та мережевими чутками (поширюють чиясь видумку через соціальні мережі). За формою фейки слід поділяти на: фотофейки; відеофейки; свідчення «очевидців»; фейковий журналістський матеріал та коментарі псевдо експертів. Як все ж таки розпізнати фейк? Фотофейк найбільш поширений і, в той же час, найбільш легкий для спростування тип фейків.

Отже, фейк – це слово іношомовного походження (від англійського «Fake»), що означає підробка, фальсифікація. Спершу даний термін почав вживатися в мережі інтернет, а потім почав широко використовуватись і у повсякденному житті. Так, наприклад, поряд з часто вживаними виразами «фейкова сторінка»,

«фейковий аккаунт», «фейковий сайт» також можна почути вирази «фейкові продукти», «та він фейк» (про людину) та інші.

Фейкові повідомлення, які спрямовані на військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків здебільшого стосуються війни та політики, ґрунтуються на прокачуванні «зрад» і «перемог», можуть викликати негативні емоції, здебільшого це: хвилювання, тривога, розпач, страх, образа, розчарування, досада, гнів, сум. Велике значення, особливо для військовослужбовців відіграє взаємозв'язок емоцій з фізіологічними змінами в організмі.

Які ж фейки можуть викликати емоції тривоги? Здебільшого це неправдиві повідомлення, що здатні викликати у військовослужбовця відчуття невизначеності, очікування негативних подій, важко визначені передчуття. Неодноразово у зоні проведення АТО/ООС противник поширював фейки, що дуже скоро відбудеться наступ противника з переважаючою кількістю особового складу та техніки; що Україна не закрила повітряний простір; що західні лідери та спостерігачі звинувачують Україну у порушенні Мінських домовленостей...

Особливо у таку інформацію вірять в умовах невизначеності, що дуже характерна під час проведення бойових дій.

Негативні емоції можуть призводити до дезорганізації поведінки й діяльності, порушувати цілеспрямовану діяльність, спричиняти порушення пам'яті, навичок, призводити до заміни складних дій простішими. Військовослужбовець під час гніву відчуває себе роздратовано, під час сумніву відбувається гальмування моторики. Сум сповільнює не лише фізичну, а й розумову активність людини. Емоції суму покладено в основу такого психічного розладу, як депресія. Тому всі ці зміни в подальшому негативно позначаються на якості виконання поставлених завдань військовослужбовцям, у тому числі і бойових.

До фейків, які здатні викликати тривогу належать багато таких, які змальовують невтішне майбутнє. Неодноразово російські ЗМІ поширюють інформацію, що ЄС змусить Україну приймати мігрантів; що українські військові будуть нести відповідальність за здійснення, так званих, на їхню думку «злочинів»; що в разі будь-яких загострень бойових дій вище військове та політичне командування буде самоусуненим; що через війну економіка держави не витримає і вона розпадеться на декілька окремих частин.

Особливо травмують думки про невтішне майбутнє, ті які змушують людину готуватися до надуманих нею важких випробувань. Інколи вони можуть створювати більший стрес, ніж реальна фізична небезпека.

Є фейки, що можуть викликати досаду. Це інформація, що викликає у людини роздратування, невдоволення внаслідок власної невдачі або невдачі близької людини.

Неодноразово представники непризнаних республік ЛДНР поширювали відео контент про збиття наших БПЛА, акцентуючи увагу, що дії наших військових завжди закінчуються невдачами.

Фейки, що викликають емоції суму. Це може спричинити розлука, психологічна ізоляція (так зване почуття самотності) і втрата перспективи в досягненні бажаної мети, тобто несправджена надія. Остання означає не що інше, як втрату мрії. Отже, головною й універсальною причиною суму є втрата чогось значущого для людини. Для військових, звичайно, це закінчення війни, повернення окупованих територій та адаптація в мирне життя.

Велике значення відіграє взаємозв'язок емоцій з фізіологічними змінами в організмі та поведінкою. Тривожний стан характеризується стурбованістю, побоюванням, тугою. Може проявлятися як відчуття безпорадності, невпевненості у собі, безсилля перед небезпекою, що наближається та перебільшення загрози.

Надмірно високий рівень тривожності розглядається як дезадаптивна реакція, що виявляється у загальній дезорганізації поведінки і діяльності, заважає нормальному розвитку і продуктивній діяльності. Військовослужбовець, який постійно відчуває тривожність, схильний уникати відповідальності або навіть найпростіших складнощів. Це призводить до труднощів у спілкуванні з іншими, у відносинах.

Як наслідок всі ці зміни підвищують стресовість особистості, послаблюють адаптаційні резерви, знижують працездатність, а також призводять до стресового розладу.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я під поняттям психічне здоров'я слід розуміти стан благополуччя, в якому людина реалізує свої здібності, може протистояти звичайним життєвим стресам, продуктивно працювати і робити внесок у суспільство.

Важливим детермінантом порушення психічного здоров'я є стресові умови на роботі. Враховуючи вище зазначене, можна дійти висновку, що фейкові повідомлення деструктивно діють на психічне здоров'я військовослужбовців.

Сучасний інформаційний світ породив такі явища, як інформаційний стрес, що зумовлюється дією надмірної інформації для людини та інформаційна залежність, присутність якої не варто виключати і у військовослужбовців, особливо молоді.

Фейкові повідомлення, які спрямовані на військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків здебільшого покликані викликати негативні емоції, як правило це: хвилювання, тривога, розпач, образа, розчарування, досада, гнів, сум. Дія фейків здебільшого призводить до дезорганізації поведінки, порушення цілеспрямованої діяльності, спричиняє порушення пам'яті, гальмує моторику, послаблює адаптаційні резерви, знижує розумову діяльність, а також призводить до стресового розладу, що в свою чергу деструктивно впливає на психічне здоров'я військовослужбовців.

УДК 356/358

Воцко Д.М., курсант 218 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ SAS

Сучасні підрозділи спеціального призначення впевнено чатують мир та закон на планеті, виконуючи найскладніші завдання, що потребують максимального фізичного та психологічного навантаження. Саме тому вивчення передового досвіду підготовки особового складу підрозділів спеціального призначення різних країн світу дає можливість підвищити ефективність виконання службово-бойових задач, що стоять перед Національною гвардією України.

Головними силами спеціального призначення Великої Британії є підрозділи сухопутних військ SAS (Special Air Service), що вражають весь світ своєю професійною підготовкою та великою кількістю бездоганно проведених операцій. SAS вважається першим і найкращим підрозділом спеціального призначення у світі. Метою роботи є дати визначення поняттю SAS та визначити складові успішної службово-бойової діяльності спецпідрозділу від часів утворення до сьогодення.

Підрозділ спеціального призначення британських сухопутних військ було створено лейтенантом Девідом Стерлінгом на початку Другої світової війни під назвою «Спеціальна повітряна служба», що вводило в оману противника щодо безпосередніх завдань з диверсійної роботи в тилу. Основними складовими успішної операції Стерлінг вважав таємність, невелику кількість учасників завдання та підготовку, які і до сьогодні є пріоритетними напрямками розвитку спецпідрозділів SAS.

Історія розвитку SAS була складною, – розформування у 1945 році і переорієнтування на нові завдання для боротьби з тероризмом у 1970-ті, – але підрозділ залишався попри все елітним та найкращим у світі.

Відбір до SAS потребує надзвичайних фізичних та психологічних зусиль, так само як і тренування універсальних бійців, яке включає в себе гірську підготовку, парашутно-десантну, автомобільну, мінно-підривної, підготовку з тактичної медицини, з аквалангами та в умовах пустелі.

Завдання службово-бойової діяльності підрозділів SAS притаманні підрозділам спеціального призначення різних країн світу, але унікальність SAS полягає в універсальності бійців, які однаково якісно працюють в обмежених умовах підвищеної складності в різних кліматичних та географічних зонах світу, в різному середовищі – в горах, в повітрі чи в воді.

Аналіз ефективності їхньої діяльності показує важливість повсякденних тренувань протягом усієї служби та принципів вимогливості, стійкості та відданості підрозділу.

УДК 355.7

Гайдамака О.Є., курсант 220 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

БРИГАДА ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ

25 травня 2015 року відстоюючи принципи збереження та захисту суверенітету України, враховуючи громадську ініціативу та досвід участі у проведенні антитерористичної операції на сході нашої країни керівництвом держави на початку було прийнято рішення щодо формування в складі Національної гвардії України новітнього підрозділу сучасного зразка – бригади швидкого реагування.

Основна мета створення механізованого підрозділу нового типу в складі Національної гвардії України полягав в тому, що в перше історії українського війська буде створена бригада нового зразка яка в майбутньому зможе оперативного перейти від вирішення конфліктів низької інтенсивності до ведення бойових дій у всіх їх проявах. Сьогодні бригада швидкого реагування є вагомою складовою реформи Нацгвардії.

Досвід ведення бойових дій на сході нашої країни показав, що без ефективної програми підготовки особового складу не можливо протистояти ворогу який діє підступними, агресивними методами. Тому в перше у сучасній історії Національної гвардії України в бригаді швидкого реагування були застосовані новітні підходи та принципи щодо бойового навчання та вишколу військовослужбовців різних підрозділів, слід зазначити, що програма бойової підготовки в частині цілком відрізняється від загальноприйнятої системи навчання в інших підрозділах НГУ та має свої особливості.

1 серпня 2015 року розпочато проведення кваліфікаційного відбору військовослужбовців та цивільних осіб, які виявили бажання проходити військову службу за контрактом у військовій частині 3018. Відбір проводиться у навальному центрі Національної гвардії України «Старе».

В якості експерименту до організації та проведення занять з бойової та спеціальної підготовки до складу бригади були залучені інструктори з різних спеціальних підрозділів України, Ізраїлю та Грузії, які забезпечили проведення занять за стандартами НАТО. Навчання торкнулось багатьох аспектів, особливу увагу було приділено вогневій, інженерній тактичній, медичній та звичайно фізичній підготовці особового складу бойових підрозділів.

Протягом 2016 року вже сформовані підрозділи пройшли відповідний вишкіл, свою майстерність та злагодженість дій відпрацювали танкісти, артилеристи, зенітники та звичайно підрозділи оперативного призначення.

З 27 червня по 8 липня 2016-го військовослужбовці бригади швидкого реагування Національної гвардії України брали участь у спільних українсько-американських навчаннях «Rapid Trident - 2016», які пройшли на території

Міжнародного центру миротворчості та безпеки Національної академії Сухопутних військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного (Яворівський полігон). Разом з 1800 військовими з 14 країн світу нацгвардійці мали змогу безпосередньо продемонструвати свій вишкіл та отримати відповідний досвід щодо військової підготовки та роботі за сучасною моделлю військового управління країн НАТО.

3 вересня 2016 року зведена ротна-тактична група одного з батальйонів оперативного призначення військової частини 3018 виконувала службово-бойові завдання в зоні проведення АТО.

Відмінні риси БШР:

1. Організаційно-штатна структура бригади відповідає структурі підрозділів країн НАТО.

2. Бригада комплектується виключно військовослужбовцями за контрактом.

3. Значна роль відведена сержантському складу. У бригаді введено посаду головного сержанта. Виховна і мотиваційна робота з особовим складом, а також управління на рівні відділення - повністю передано до сфери відповідальності сержантів.

4. Бійці одержують підвищене грошове утримання: рядовий – від 10 тис. гривень, офіцери – значно більше. Матеріальна зацікавленість – ще один важливий мотиваційний чинник.

5. Для особового складу розроблена спеціальна програма бойової підготовки. Їх тренують професійні інструктори, в тому числі іноземні.

6. Значна увага приділяється навчанню командирів і штабів за стандартами НАТО, вивчення тактики НАТО, англійської мови; усвідомлення необхідності рівних умов служби разом з солдатським та сержантським складом.

7. Штаб батальйону має збільшену чисельність офіцерів, кожен з яких виконує свої функції за напрямками самостійно та ініціативно і відпрацьовує роботу з використанням натівської військової термінології та тактичних позначок.

8. Докорінно змінено систему управління та механізм прийняття рішень в умовах бою. Управління побудоване за моделлю армійських підрозділів передових країн світу. Для тактичного планування застосовується американська модель MDMP (Military decision making process).

9. Бійці відрізняються високою мотивованістю. Це люди, які прийшли не лише за заробітною платою, а щоб професійно захищати державу.

10. Підрозділ не має аналогів в Україні. До складу бригади входять штурмові батальйони, танковий батальйон і артилерійська батарея. Також є підрозділи безпілотної авіації, розвідки, зв'язку та логістики.

В кінці лютого 2020 року у військовій частині розпочали роботи зі спорудження пам'ятника на честь полеглих бійців бригади. Пам'ятник освятив капелан частини священник ПЦУ Федір Мацур.

21 серпня 2020 року, згідно Указу Президента України № 336/2020, враховуючи бойові заслуги, мужність, високий професіоналізм та зразкове виконання покладених завдань особовим складом, бригаді присвоєно ім'я Героя України сержанта Сергія Михальчука.

УДК 796

Гошко Є. І., курсант 510 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

ОЛІМПІАДА: СОЛДАТИ СПОРТСМЕНИ

Солдати спортсмени Бундесверу зробили вирішальний внесок у цілком прийнятний виступ німецької збірної на Олімпійських іграх у Токіо. На літніх Олімпійських іграх в Японії німецькі учасники змогли посісти 9 місце в міжнародній медальній таблиці. Вони привезли додому десять золотих, одинадцять срібних і 16 бронзових медалей. Частка «команди Бундесверу»: чотири золоті, шість срібних і одинадцять бронзових.

«Я задоволений успіхами німецьких спортивних солдатів. Особливо варто згадати, що майже 57 відсотків усіх медалей для Німеччини отримали товариші зі сфери спорту вищого класу», – сказав голова бази збройних сил DBwV старший сержант Томас Шваппахер. Зазначимо також, що порівняно з 2016 роком найкращі спортсмени Бундесверу навіть завоювали ще дві медалі. Спорт вищого класу в Бундесвері вкотре довів свою ефективність. «Я хотів би привітати всіх володарів медалей Бундесверу», – сказав Шваппахер. Спорт вищого класу в Бундесвері вкотре довів свою ефективність.

Загалом Німеччину представляли 434 спортсмени під час літніх ігор, що проходили з 23 липня по 8 серпня в Токіо. За даними Бундесверу, 63 жінки та 91 чоловік олімпійської збірної Німеччини – тобто приблизно кожен третій з спортсменів, які змагалися, – служать солдатами в одній із 15 спортивних груп Бундесверу.

Навіть якщо участь в Олімпійських іграх – найбільша справа для кожного спортсмена, медаль – це вінець слави, особливо якщо вона золота. У Токіо солдатам-спортсменам це вдалося чотири рази. Поставивши світовий рекорд, четвірка німецьких велогонщиць із гауптєфрейтором Францискою Брауссе, гауптфельдфебелем Лізою Бреннауер, штабс-єфрейтором Лізою Кляйн та Міке Крєгер завоювала золото. У командній гонки переслідування на 4000 м квартет з Німеччини обіграв Великобританію.

Гауптєфрейтор Юлія Краєвські змогла здобути золото в індивідуальних змаганнях з триборства у кінному спорті зі своєю кобилою Амандою.

Оберфельдфебель Рікарда Функ також змогла здійснити свою олімпійську мрію. 29-річна віслувальниця виграла золоту олімпійську медаль у слаломі на байдарках і каное.

Наприкінці кар'єри Рональд Раухе також здійснив мрію. 39-річний гауптфельдфебелем здобув золоту медаль в запливі на каное на 500 метрів. У прямому сенсі цього слова Макс Рендшмідт і двоє солдат -спортсменів, унтер-офіцер Макс Лемке і штабс-унтер-офіцер Том Лібшер, були в одному човні під час олімпійської перемоги. Раухе отримав особливу нагороду наприкінці Ігор у Токіо. На офіційній церемонії закриття на Олімпійському стадіоні в японській столиці він був прапороносцем олімпійської збірної Німеччини.

XXIV зимові Олімпійські ігри 2022 року проходять у Пекіні з 4 по 20 лютого 2022 року. Солдати спортсмени Бундесверу представлені практично у всіх видах спорту.

Збірна Німеччини приїхала до Пекіна у складі 150 спортсменів. 23 жінки та 33 чоловіки у збірній олімпійській команді є солдатами спортсменами, Це 56 олімпійців або 37 відсотків усіх спортсменів, які виступають за збірну Німеччини у Пекіні.

УДК 358.2

Єременко О.О. курсант навчальної групи 221 командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДЕМАСКУЮЧІ ОЗНАКИ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ТА ПРЕДМЕТІВ

Саморобні вибухові пристрої часто використовуються при скоєнні вбивств та замахів на життя, диверсій та терористичних актів, для проникнення у сховища з метою розкрадання. У тому числі можуть зустрітися як примітивні зразки, так і пристрої, виконані на високому професійному рівні. Як правило, виробники намагаються копіювати відомі промислові варіанти, наприклад, ручні гранати, проте деякі вироби відрізняються оригінальною конструкцією і навіть не нагадують поширені типи вибухових пристроїв промислового виробництва. Зазвичай виготовляють саморобні вибухові пристрої осколкової дії, осколково-фугасної або фугасної, рідше - запальної.

Застосовувані на практиці саморобні вибухові пристрої поділяють на декілька видів: 1) повністю саморобні або з використанням окремих елементів конструкції вибухових пристроїв промислового виробництва; 2) саморобно зібрані із частин вибухових пристроїв промислового виробництва; 3) перероблені із вибухових пристроїв промислового виготовлення; 4) пристосовані саморобні вибухові пристрої.

Вибухові пристрої (ВП) можуть бути самими різноманітними як за зовнішнім виглядом, так і за принципом дії. Наприклад, вибухові пристрої у

вигляді сумки, кейса, чемодану можуть вибухнути при спробі зрушити їх з місця, підняти, відкрити. Вибух може виникнути і в результаті спрацювання якого-небудь механічного або електромеханічного вибухового пристрою повільної дії, без безпосереднього впливу на предмет, по закінченню заданого часу. Якщо вибуховий пристрій має радіозв'язок, то вибух може статися без контакту з вибуховим пристроєм у будь-який момент часу від команди, переданої по радіо. Вибух може бути здійснений по дротам електровибухового ланцюгу шляхом підключення джерела току. Велике поширення отримали вибухові пристрої, які працюють від електричної мережі, акумуляторів. Включенням цих пристроїв замикається електровибуховий ланцюг, в результаті чого спрацьовує електродетонатор або електрозапал і відбувається вибух заряду вибухового пристрою.

В автомобілі вибуховий пристрій може спрацювати при повороті ключа запалення або навіть у той момент, коли ключ вставляється в замок запалювання або включаються споживачі енергії (фари, склопідйомники, склоочисники тощо). Підрильник може бути встановлений у вихлопний колектор двигуна, глушник. При цьому замикання контактів відбудеться після нагрівання чутливих елементів підрильника до певної температури. Можуть використовуватися також вибухові пристрої з годинниковим механізмом від механічного, електромеханічного або електронного годинника. Такі вибухові пристрої можуть спрацьовувати у встановлений заздалегідь час.

При впливі на вибухові пристрої спрацьовують натяжні, розвантажувальні, вібраційні та інші елементи, що призводять до вибухів. Крім цього, у вибухових пристроях можуть бути підрильники, що спрацьовують від зміни магнітного поля Землі, акустичного сигналу в певному діапазоні частот, характерного запаху людини або тварини, а також всі типи підрильників уповільненої дії.

Демаскуючі ознаки вибухового пристрою: наявність вибухової речовини у конструкції вибухового пристрою; наявність антени з радіоприймальним пристроєм у радіокерованого ВП; наявність годинникового механізму чи електронного таймера (тимчасового підрильника); наявність дротової лінії управління; наявність локально розташованої маси металу; неоднорідності середовища (порушення поверхні ґрунту, дорожнього покриття, стіни будівлі, порушення кольору рослинності або снігового шару тощо); наявність теплового контрасту між місцем встановлення та навколишнім фоном; характерна форма ВП. Часто об'єктом підриву є особистий чи службовий автомобіль. Основні місця для мінування в машині – сидіння водія, днище під передніми сидіннями, бензобак, капот та інші місця. Крім того, міна великої потужності може встановлюватися біля автомобілю або в сусідній машині. Але в цьому випадку потрібне керування нею ззовні по радіо або підрип за допомогою електричного дроту. Іншими словами, злочинець повинен знаходитися неподалік місця злочину і вести спостереження, що для нього вважається небажаним.

Характерними ознаками наявності вибухового пристрою можуть бути такі: поява якоїсь нової деталі всередині або зовні автомобіля; залишки пакувальних матеріалів, ізоляційної стрічки, обрізків дротів біля автомобіля або всередині салону; натягнута волосінь, дріт, шнур, мотузка, так чи інакше прикріплена до будь-якої частини автомобіля; чужа сумка, коробка, валіза, пакет, згорток усередині салону або в багажнику; машини, що з'явилися вже після паркування, пакети з-під соків, молока, консервні банки, згортки, коробки тощо біля автомобілю.

Для замаху може бути використаний і поштовий канал. Вибухові пристрої, які закладають у конверти, бандеролі та посилки, можуть бути як миттєвої, так і уповільненої дії. Підричники миттєвої дії викликають спрацьовування вибухового пристрою при натисканні, ударі, проколюванні, знятті навантаження, руйнуванні елементів конструкції, просвічуванні яскравим світлом тощо. Наприклад, вибухові пристрої в бандеролях спрацьовують або під час відкривання, або при спробі витягти книгу або коробку з упаковки. Вибухові пристрої в посилках зазвичай спрацьовують при розкриванні посилки. Підричники уповільненої дії після закінчення заздалегідь встановленого терміну (від кількох годин до кількох діб) або викликають вибух, або приводять вибуховий пристрій у бойове положення, після чого спрацьовування вибухового пристрою відбувається миттєво у разі зовнішнього впливу на нього.

До основних ознак відносять такі: товщина листа від 3-х мм і вище, причому в ньому є окремі потовщення; усунення центру тяжкості листа (пакета) до однієї з його сторін; наявність у конверті предметів, що переміщуються, або порошкоподібних матеріалів; наявність у вкладенні металевих чи пластмасових предметів; наявність на конверті масляних плям, проколів, металевих кнопок, смужок тощо; наявність незвичайного запаху (мигдалю, марципану, паленої пластмаси та інших); «тікання» в бандеролях та посилках годинникового механізму (один із найпростіших і найпоширеніших підричників роблять за допомогою звичайного будильника); у конвертах і пакетах, у посилкових ящиках при їх перевертанні чутно шарудіння порошку, що пересипається. Наявність хоча б однієї з перелічених ознак (а тим більше відразу кількох) дозволяє припускати присутність у поштовому відправленні вибухової «начинки». До допоміжних ознак відносять такі: особливо ретельне закладення листа, бандеролі, посилки, у тому числі липкою стрічкою, паперовими смужками тощо; наявність написів «особисто в руки», «розкрити лише особисто», «вручити особисто», «таємно», «тільки директору (власнику, голові)» тощо; саморобне нестандартне пакування.

На основі всього вищесказаного, хотілося б відзначити, що злочини, що скоюються з використанням саморобних вибухових пристроїв, мають високий рівень суспільної небезпеки. Такі пристрої можуть бути виготовлені людиною, яка не має спеціальної підготовки у домашніх умовах, з використанням

матеріалів подвійного призначення. У зв'язку з їхньою специфікою, а саме проблемами, з якими стикається слідство, розслідування є вкрай трудомістким процесом.

УДК 355.349

Ільченко А.М., курсантка 261 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗАСОБИ ЩОДО ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

Військова дисципліна військовослужбовців є одним із ключових аспектів служби, що визначають бойову готовність та боєздатність частин та підрозділів. Саме тому за всіх часів її зміцнення розглядалося як справа першорядної значущості та важливості. Це проблема, якою займаються повсякденно і постійно. Міцна військова дисципліна та організованість сприяє вирішенню таких важливих завдань як: розвиток у військовослужбовців високих морально-бойових якостей, а також формування знань, умінь та навичок, які необхідні для захисту України. Наявність у військовослужбовців сучасної військової техніки також посилює вимоги до дисципліни кожного бійця. Тому одним з найважливіших завдань як для командирів, так і для самих військовослужбовців є зміцнення військової дисципліни і належне трактування вимог законів України та військових статутів.

У процесі виховання та зміцнення дисципліни у військах, командному складу доводиться вирішувати чимало завдань. Як правило, вони зводяться до озброєння особового складу знаннями про військову дисципліну (що таке військова дисципліна, на чому вона ґрунтується, до чого зобов'язує, які основні функції виконує, тощо), до створення на їх основі готовності та здатності дотримуватися всіх її вимог.

Поняття військова дисципліна включає в себе бездоганне й неухильне дотримання всіма військовослужбовцями порядку і правил, установленими військовим Статутом та іншим законодавством України, що потребує чіткості, точності, ретельності, витримки та швидкості виконання всіх розпоряджень. Вона ґрунтується на усвідомленні військовослужбовцем свого військового обов'язку; відповідальності за захист Вітчизни, підтриманні незалежності та територіальної цілісності України, на вірності Військовій присязі.

Військова дисципліна зобов'язує:

- дотримуватися Конституції України і законів України;
- неухильно виконувати вимоги Військової присяги, військових статутів, накази і розпорядження командирів;

- стійке подолання труднощі військової служби, не шкодувати своєї крові й самого життя під час виконання військового обов'язку;
- бути пильним і суворо зберігати військову та державну таємницю;
- бути чесним, правдивим; ретельно вивчати військову справу;
- берегти довірену зброю, військову техніку, військове та громадське майно;
- виявляти повагу до командирів і старших; дотримуватися військової ввічливості й віддання честі;
- не допускати самому й утримувати інших від порушень громадського порядку;
- допомагати командирові у встановленні військової дисципліни і порядку.

Правову основу військової дисципліни складають закони, Військова присяга і військові Статути. Необхідність їх суворого дотримання зумовлює тісний зв'язок між військовою дисципліною та законністю.

Військова дисципліна виконує наступні основні функції:

- забезпечує злагодженість і єдність дій військовослужбовців;
- активно впливає на їх свідомість, почуття та волю, формуючи цим особистість та виробляючи необхідні бойові якості.

Виходячи з цього, можна запропонувати основні напрямки роботи командира щодо зміцнення військової дисципліни у підрозділі:

- роз'яснювальна робота (військовослужбовець має чітко знати, до чого призводить недотримання вимог військової дисципліни, уявляти негативні наслідки тих чи інших провин);

- формування у військовослужбовців якостей, які сприяють їх дисциплінованій поведінці (виховання у військовослужбовців свідомого ставлення до своїх обов'язків і на цій підставі – такої ж слухняності командирам, формуванням у них високих морально-психологічних, бойових та інших соціальних якостей);

- боротьба за суворий статутний порядок (обов'язковий для всіх військовослужбовців статутний порядок, статутні взаємини між військовими посідають одне із центральних місць в роботі кожного офіцера-вихователя);

- профілактична робота (попередження негативної поведінки і вчинків військовослужбовців, правопорушень з їх боку, подій і злочинів у підрозділі);

- постійна турбота про підлеглих (приділяти увагу не тільки до обов'язків особового складу, але й до додержання його прав і свобод, де поєднується постійна висока вимогливість з турботою і чуйним ставленням до військовослужбовців);

- ретельне вивчення стану дисципліни в підрозділі (аналітична робота, яка має на меті об'єктивно оцінити стан справ у підрозділі в цій сфері, намітити заходи щодо його поліпшення).

Для зміцнення і виховання військовослужбовців вживають заохочення та стягнення. Але інтереси захисту нашої Вітчизни вимагають наявності у військах залізної дисципліни, котра повинна ґрунтуватися не на страху стягнення, а на вихованні високих моральних і бойових якостей військовослужбовців.

Отже, сьогодні, як ніколи, як весь особовий склад в цілому, так і кожен військовослужбовець, повинні проявляти найвищу дисциплінованість і старанність, сумлінне виконання свого конституційного обов'язку, усвідомлення призначення служби у військах, вимог військової присяги, військових статутів, наказів та необхідності зміцнення військової дисципліни. Військовослужбовцям необхідно зрозуміти зростаюче значення військової дисципліни в сучасних умовах та формувати в собі такі якості, як висока старанність та вірність військовому обов'язку.

УДК 358.

Карпенко О.І., курсант 231 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

TAURUS – ОДНА З НАЙСУЧАСНІШИХ РАКЕТ ВПС ФРН

TAURUS KEPD 350/150 (англ. Target Adaptive Unitary & Dispenser Robotic Ubiquity System Kinetic Energy Penetrating Destroyer) — німецько-шведська авіаційна крилата ракета класу «повітря-поверхня». Вона має велику дальність польоту, призначена для нанесення високоточних ударів та поразки високозахищених та заглиблених цілей, включаючи важливі точкові та протяжні об'єкти, без заходу літака-носія до зони ППО супротивника.

Розробку крилатої ракети (КР) «Таурус» було розпочато у 1994 році на базі авіаційної касети DWS39. Вона велася спільними зусиллями фірм «Даймлер-Бенц аероспейс» (Німеччина) та «Бофорс» Швеція. Передбачалося кілька варіантів керованих ракет «Таурус»: з унітарною проникною (кумулятивно-фугасною) бойовою частиною (БЧ) масою близько 500 кг для ураження високозахищених малорозмірних цілей, БЧ касетного типу та авіаційних касет, що скидаються, для ураження майданних наземних цілей.

У процесі розробки також передбачався полегшений варіант ракети з меншою дальністю польоту KEPD-150 для озброєння шведських винищувачів «Грипен».

Конструкція. Оперативно-тактична крилата ракета має комбіновану систему наведення, що складається з трьох підсистем:

- IBN (англ. Image Based Navigation - Навігація заснована на зображенні)
- TRN (англ. Terrain Reference Navigation - Навігація по еталону ландшафту)

- MIL-GPS (англ. Global Positioning System - Глобальна система позиціонування)

TAURUS позиціонується виробником, як сімейство модульних ракет, які можуть бути оснащені різними типами БЧ і стартувати з різних типів платформ: наземних, морських та авіаційних (без заходу носія в зону ураження ППО противника).

TAURUS KEPD 350 - базова модель, з тандемною бетонобійною БЧ (ТББЧ) МЕРНІСТО масою 481 кг.

TAURUS KEPD 350 L (англ. Light - легкий) - модифікація TAURUS з меншою заправкою паливом та полегшеною ТББЧ, що дозволяє знизити масу для розміщення на носіях з меншою вантажопідйомністю.

TAURUS MP (англ. Modular Payload — модульне корисне навантаження) - ракета, що забезпечує можливість установки як бойову частину довільного корисного навантаження.

TAURUS M - несе багатозарядну бойову частину для поразки розподілених малорозмірних цілей, таких як позиції засобів ППО, пускові установки, командні пункти та ін.

TAURUS HPM (High Power Microwave - мікрохвильове випромінювання високої потужності) - варіант спроектований для тимчасового виведення з ладу інформаційних систем противника та його джерел енергії. На TAURUS HPM встановлюється нелетальна бойова частина, що викликає вказаний ефект у електронних системах.

TAURUS CL (англ. Container Launched - запускається з контейнера) - ракета має конструкцію, що дозволяє здійснювати пуск з мобільних наземних платформ (наприклад на базі вантажного автомобіля) та з носіїв морського базування (надводних кораблів різного класу).

TAURUS T - спеціальний варіант ракети, адаптований для скидання з військово-транспортних літаків (наприклад C-130 Hercules або Airbus A400M).

KEPD 350 використовується Німеччиною, Іспанією та Південною Кореєю.

Люфтваффе - 8 серпня 2002 німецьке федеральне бюро з оборонних технологій і закупівель уклало контракт з Taurus Systems GmbH на поставку 600 ракет TAURUS і 14 навчальних ракет для своїх ВПС з термінами виконання з листопада 2004 по 2009. Ціна договору становить 570 мільйонів євро.

ВВС Іспанії - У листопаді 2004 року Іспанія стала першим іноземним клієнтом, який замовив ракети KEPD 350 для озброєння літаків EF-18A (С.15) і Eurofighter Typhoon іспанських ВПС. 24 червня 2005 року іспанський уряд схвалив придбання 43 ракет TAURUS KEPD 350 для озброєння літаків EF-18A та Eurofighter. Ціна договору становила 57,4 млн євро. Таким чином, Іспанія стала партнером Німеччини з інтеграції TAURUS із системою озброєння винищувача Eurofighter.

УДК 358.2

Кравець В.О., курсант навчальної групи 211 командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ СВП ТА МЕТОДИ БОРотьБИ З НИМИ В ХОДІ ІРАКСЬКОЇ КАМПАНІЇ

За останні кілька років особливо актуальною стала проблема боротьби зі злочинами, які скоюють із застосуванням вибухових пристроїв.

Розглянемо детальніше саморобні вибухові пристрої, які використовувались у війні, що пройшла в Іраку з 2003 по 2011 рік. В Іраку місцеві сили моджахедів-«салафітів», маючи супротивником найпотужнішу армію у світі, змогли, використовуючи СВП, розпочати партизанську війну. Моджахедам не доводилося працювати над пошуками боєприпасів, бо їх удосталь можна було знайти на кинутих позиціях та складах іракської армії. В Іраку з 650 тисяч тонн боєприпасів, які були на озброєнні іракської армії Саддама Хусейна пропало 250 тисяч тонн. Крім виготовлення СВП моджахеди займалися виготовленням вибухівки в домашніх умовах на базі амоніуму нітрату та інших хімічних речовин. У ході цих нападів моджахедів коаліційні війська втратили 50% від загальної кількості вбитих та поранених.

В армії США була прийнята наступна класифікація вибухонебезпечних предметів і міновибухових пристроїв: крім саморобних вибухових пристроїв (СВП) – IED (Improvised Explosive Device) існувала категорія боєприпасів, що не вибухнули UXO (Unexploded Ordnance), які також можуть бути використані при виготовленні вибухонебезпечних предметів, що залишилися на полі бою - ERW (Explosive Remnants of War), до яких відносяться запаси неідентифікованих вибухових речовин- Unknown Bulk Explosive.

Самі ЕН (explosive hazards) або ВВП (вибухонебезпечні предмети), відповідно до американської класифікації, поділяються на категорії: UXO (Unexploded explosive ordnance) - боєприпаси, що не розірвалися, booby traps - вибухові та невибухові пастки, captured enemy munitions – боєприпаси, захоплені силами, які протидіють армії США, у тому числі ті, що вироблені в країнах НАТО або США і не перебувають під контролем армії США або її союзників, bulk explosive - запаси зарядів вибухових речовин. СВП можуть також встановлюватися в авто-мото-засобах і тоді вони позначаються як "автомобільні СВП" - VBIED (Vehicleborne IED).

При цьому СВП, що містять великі заряди вибухових речовин у вантажівках, бензовозах або інших автотранспортних засобах великої вантажопідйомності мають назву «великі автомобільні СВП» - LVBIED (Large Vehicle-borne IED). Окремим видом керованих СВП є «СВП, що приводяться в дію самогубцями» - Suicide IED.

Слід зазначити, що подібні СВП, що встановлюються в автомобілях та приводяться в дію самогубцем, зветься SVBIED (Suicide VBIED), тоді як заряди, що знаходяться на тілі людини, зветься «персонально носяться СВП» - PBIED (Person-borne IED), хоча вони можуть приводитися в дію дистанційно іншою особою. Окремим підвидом СВП є СВП, що потайно встановлюються противником під дно машини - Underbelly IED, як правило, за допомогою магнітів - Magnetic Attachment, а також керовані СВП - Command IED - що приводяться в дію як по проводах - Command Wire (CWIED), так і по радіо - Radio Controlled (RCIED). При цьому "автомобільні радіокеровані СВП" розглядаються як окремий підвид радіокерованих СВП - RVBIED (Remote VBIED).

Що ж стосується «керованих жертвою СВП» - Victim Operated IEDs (VOIEDs), то виділяють пристрої, що наводяться різними способами - натягу та обриву - Pull/Trip, натиску - Pressure, розвантаження - Pressure Release, рухом - Movement Sensitive, світлом - Light Sensitive впливом, пасивним ІЧ випромінюванням PIR (P) IED та активним ІЧ випромінюванням – AIR (Active Infra Red) IED. По суті це були міни, створені в кустарних умовах. СВП, крім уламково-фугасної дії, могли мати і протитанкову дію - AAIED (Anti-Armor IED) і бути тим самим протитанковими мінами.

Для посилення дії СВП можуть встановлюватися додаткові СВП, які позначалися як «Secondary Device», що наводяться в дію командним шляхом або з уповільненням для знищення тих, хто прибув для евакуації вбитих та поранених та розслідування місця інцидента. Могли також встановлюватись інші додаткові СВП - Tertiary Device, які приводяться в дію вже після приведення в дію перших додаткових СВП- Secondary Device, а також помилкові СВП – Ноах.

Відповідно до роботи "Iraq - Insurgency tactics, techniques and procedures", виданої Національним розвідувальним центром- "National Ground Intelligence Center", повстанці встановлювали СВП силами груп чисельністю від двох до восьми осіб. Час для установки варіювався від кількох хвилин до кількох годин.

Також ними широко застосовувалися і автомобілі-бомби, так звані VBIED (vehicle-borne improvised explosive devices) і до квітня 2005 року в Іраку сталося понад 800 підривів автомобілів-бомб, внаслідок чого було понад вісім тисяч жертв.

Генерал Річард Коді заявив у ході свого виступу в Конгресі США у квітні 2007 року, що нападам на американські війська в Іраку за допомогою СВП можна запобігти лише шляхом знищення тих, хто ці СВП і встановлює. У військах, що діяли в Іраку, були створені так звані "Red teams (Червоні команди)" призначені для боротьби з групами підричників з рядів іракських - моджахедів.

Для боротьби з СВП американською армією були закуплені комплекти радіоелектронної боротьби або джаммери (jammer) типу "Warlock" для захисту

бойових машин, комплекти індивідуального захисту "SLAM- DEP (Small Lightweight Advanced Modular-Digital Protection System)". Джаммери в армії США мали позначення CREW (Counter Radio Controlled Improvised Explosive Device Electronic Warfare)-«пристрою з електронної протидії радіокерованим СВП» і вже до 2007-2008 років більшість американських БТРів були оснащені вищеописаними пристроями.

Поділяються вони на дві категорії - на "active jammers", що працюють у постійному режимі по всіх частотах і на "reactive jammers", які автоматично включаються при надходженні команди про наявність джерела радіовипромінювання і пригнічують його більш потужним сигналом, ніж у попередньому випадку.

У рамках програми розвитку засобів боротьби проти СВП розвивалися і бронемашини з підвищеним захистом від мін, так звані MRAP (Mine Resistant Ambush Protected). На озброєння саперів армії США надійшли і БТР "Buffalo", які були оснащені механічною рукою та призначені для очищення доріг від СВП, та низка інших бойових машин, пристосованих до нових умов ведення війни.

На основі досвіду отриманого в Іраку в армії США був прийнятий новий статут FM 3-90.119 «Combined arms improvised explosive device defeat operation», що визначав порядок ведення операцій проти застосування противником саморобних вибухових пристроїв.

Таким чином, боротьба проти СВП стала найпередовішою областю у військовій справі армії США.

УДК 355.11

Липчей А.Я., курсант 220 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ І ЇХ РОЛЬ У СВІТІ

За останні десятиліття відбулося різке зростання приватних військових компаній (ПВК) і вони стали невід'ємною частиною сучасних конфліктів. Хоча в сукупності ПВК становлять відносно невелику частину військово-промислового комплексу, ця частина є дуже значущою, і її роль зростає. Іноді ПВК вирішують долі цілих народів.

Потрібно зазначити, що до ПВК склалося дуже суперечливе ставлення. Генеральна Асамблея засуджує використання «найманців» (категорія, до якої належать ПВК, згідно з Організацією Об'єднаних Націй), вважаючи їх злочинцями. Це відображено у Кодексі злочинів проти миру та безпеки людства. Водночас, такі країни як США та Британія постійно використовують ПВК. Існування приватних військових компаній допускається законом вже у

багатьох країнах світу. Найбільш численними та підготовленими є ПВК Сполучених Штатів. У США є безліч таких структур, причому чисельність їх можна порівняти з великими національними арміями, а професіоналізм, досвід, бойовий дух, і озброєння не поступаються звичайним армійським підрозділам.

Що ж таке приватні військові компанії? Є кілька визначень поняття ПВК. Скористаємося одним з них. Приватна військова компанія (ПВК; англ. Private military company) – це комерційне підприємство, що пропонує спеціалізовані послуги, пов'язані з охороною, захистом (обороною) кого-небудь або чого-небудь, нерідко за участю у військових конфліктах, а також зі збором розвідувальної інформації, стратегічним плануванням, логістикою і консультуванням.

Приклад послуг, які надають ПВК:

- набір особового складу для контингенту міжнародних поліцейських місії США та керування ними (DynCorp);
- охорона об'єктів, у тому числі, що мають важливе і стратегічне значення (так, «DynCorp» забезпечувала охорону стратегічно важливого нафтового резерву США);
- охорона нафтових родовищ і трубопроводів Іраку (Blackwater Security Consulting, Erinys Iraq Limited);
- охорона енергетичної системи Іраку (Hart Group);
- охорона посольств США та охорона президента Афганістану (Triple Canopy);
- супровід конвоїв ООН в Іраку і Афганістані (Kroll);
- навчання особового складу урядових збройних сил, поліції та інших сил безпеки (так, у лютому 2002 року 70 співробітників ізраїльської компанії «LevDan» займалися навчанням збройних сил Конго);
- надання послуг військових перекладачів (CACI);
- охорона в'язниць в Іраку і Афганістані (Titan Corporation);
- розмінування мінних полів та знищення невикористаних боєприпасів (RONCO, MAG, BASTEC, Armor Group, Minetech, EODT);
- протипожежний захист (Group 4 Falck);
- тилове забезпечення військ (KBR);
- авіарозвідка (AirScans Inc., Eagle Aviation Services & Technology);
- збройний супровід і захист морських суден від піратів (Global Marine Security Systems).

Перша в сучасному розумінні приватна військова компанія «Watchguard International» була створена ще в 1967 році у Великій Британії, її засновником був полковник британської армії Девід Стерлінг (раніше створив SAS).

Збільшення чисельності контрактників було відзначено вже в середині 1970-х років. Один з перших великих контрактів в новітній історії був укладений в 1974 році, коли приватна військова компанія «Vinnell Corp», що належала американському військово-промислового концерну «Northrop

Grumman», уклала з урядом США контракти більш, ніж на півмільярда доларів. Її співробітники повинні були зайнятися підготовкою Національної гвардії Саудівської Аравії та захистом нафтових родовищ в цій країні

Під час холодної війни приватні військові компанії були створені в США, Великій Британії, Ізраїлі та ПАР, їх діяльність проходила під патронажем відповідних держав. Надалі, кількість ПВК стала збільшуватися.

У 1999 році командування армії США прийняло нормативно-правовий документ, який встановлює порядок взаємодії військовослужбовців США і співробітників приватних охоронних і військових компаній у зоні бойових дій – настанова FM 100-21.

З початку 2000-х років відзначено зростання зацікавленості до послуг ПВК з боку великих міжнародних корпорацій, бізнес яких пов'язаний з присутністю в точках нестабільності. Відзначені випадки використання приватних військових компаній міжнародними організаціями (як приклад, «DynCorp» стала підрядником ООН).

У квітні 2001 року була створена організація «Peace Operations Association» (POA), що координує діяльність приватних військових і охоронних компаній на міжнародному рівні.

ПВК брали участь у війні в Перській затоці, у придушенні повстання на Папуа-Новій Гвінеї, у громадянській війні в Сьєрра-Ліоне, у громадянській війні в Югославії, у діях в Колумбії. В період після 2001 року особовий склад приватних військових компаній бере активну участь у війні в Афганістані.

Отже, як бачимо, ПВК існує дуже багато, але я приведу приклади лише найвідоміших з них:

1. Drum UK (Великобританія). Англійська приватна військова компанія, заснована на охороні кораблів у водах. Зазвичай, до охорони залучаються 4 озброєних солдати. Ця робота досить небезпечна, але зарплата кожного з бійців солідна – від 450 євро на день.

2. Academi, більш відома як Blackwater (Сполучені Штати Америки). Американська приватна компанія налічує близько 2300 професіоналів і 25000 резерву. Вважається однією з найпотужніших приватних армій. Ця приватна військова компанія охороняє державних чиновників.

3. Вагнер (Росія). Російська приватна військова компанія є незаконною, що абсолютно не заважає її існуванню. Вона займається охороною об'єктів. Основна територія, на якій працює ця російська приватна компанія, – Африка. Середня зарплата становить приблизно 160 000-260 000 рублів на місяць.

4. Hollow Point (США). Займається охороною кораблів, як і Drum UK (Великобританія). У цій компанії небагато солдатів, а все тому, що набирають тільки найкращих професіоналів. Один солдат отримує 1000 доларів на день. Ці військові також задіяні в охороні нафтовидобувних комплексів в Африці та на Близькому Сході.

Наведемо деякі переваги використання ПВК:

- їх використання не викликає у західноєвропейського населення того невдоволення, яке може викликати застосування регулярних збройних сил;
- вони можуть являти собою противагу місцевим збройним силам в державах зі слабкими політичними інституціями;
- вони здатні до швидкого розгортання;
- втрати особового складу ПВК не враховуються в офіційних звітах урядів.

Отже, найманці з ПВК фактично стали окремою категорією військовослужбовців, які використовуються у тих випадках, коли регулярна армія не горить бажанням ризикувати життям своїх бійців, навіть за додатковий оклад та преміальні, або не може знайти потрібних фахівців. Це підтверджує і той факт, що вже сьогодні практично жодна світова армія неспроможна функціонувати без залучення приватних структур. Все свідчить, що залучення ПВК у військові конфлікти буде тривати ще довго. Однак саме існування ПВК аж ніяк не сприяє зниженню числа самих конфліктів або їхньому якнайшвидшому вирішенню.

УДК 355.7

Нелюбов О.Р., курсант 239 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ПОВІТРЯНІ СИЛИ - ЯК НОВИЙ ВИД ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Із врахуванням досвіду реформування збройних сил провідних країн світу у червні 2004 року розпочався процес переходу Збройних Сил України на тривидову структуру — Сухопутні війська, Військово-Морські Сили та Повітряні Сили.

За короткий період було завершено непростий процес формування нового виду Збройних Сил України. Заново були сформовані командування Повітряних Сил, управління повітряних командувань, реформовані понад 300 військових частин Військово-Повітряних Сил та Військ Протиповітряної оборони. І вже 1 грудня 2004 року командування Повітряних Сил Збройних Сил України прийняло управління черговими силами у системі протиповітряної оборони держави.

Розпочалося становлення Повітряних Сил як нового виду Збройних Сил України, а 2006 рік був оголошений роком Повітряних Сил. На підготовці Повітряних Сил Збройних Сил України, оптимізації його бойового і чисельного складу зосереджувалися основні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України.

Підсумковим заходом року Повітряних Сил стало командно-штабне навчання «Чисте небо-2006». За кількістю залучених сил і засобів та обсягом виконаних військами практичних завдань це навчання стало наймасштабніший

з підготовки Повітряних Сил з 1991 року. Проведення командно-штабного навчання «Чисте небо-2006» дало можливість перевірити правильність теоретичних положень та вибраних напрямів розвитку, висвітлити проблемні питання в організації підготовки, застосування і всебічного забезпечення Повітряних Сил Збройних Сил України та намітити конкретні заходи для їх вирішення.

На початку 2014 року Повітряні Сили розпочали виконання заходів Державної комплексної програми реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року. Разом з тим, протистояння у центрі держави та регіонах, окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, терористична діяльність диверсійних груп та радикально налаштованих сепаратистів на Сході країни змусили визначити нові пріоритети військового будівництва.

Досвід застосування Повітряних Сил Збройних Сил України під час особливого періоду у першому півріччі 2014 року ліг в основу подальшого реформування Повітряних Сил Збройних Сил України.

Серед головних завдань, які реалізуються у Повітряних Силах з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції, насамперед, є відновлення інфраструктури та перегляд місць постійної дислокації військових частин Повітряних Сил з урахуванням сучасного безпекового середовища, здійснення поступового переходу органів управління Повітряних Сил на нову організаційно-штатну структуру, прийняту у країнах-членах НАТО, підвищення боєготовності та здатності частин та підрозділів Повітряних Сил до виконання завдань за призначенням, інтенсифікація підготовки Повітряних Сил до виконання завдань за призначенням, закупівля, відновлення та модернізація озброєння та військової техніки

Також військові частини та підрозділи виду взяли участь в стратегічних заходах підготовки Збройних Сил України та у багатьох міжнародних навчаннях за участю країн-партнерів.

Загалом проведено десятки військових навчань різного рівня. Основні: СКШН «Весняний грім-2016», СКШН «Літня гроза-2016», СКШН «Південний вітер-2016», КШН «Небесний щит-2016», СКШН «Рубіж-2016», КШН «Блакитний тризуб — 2017», КШН «Непохитна стійкість — 2017», СН з бойовими стрільбами у республіці Болгарія «Шабла — 2017», КШН «Маруновий берет — 2018», СКШН «Козацька воля» (2018, 2019), СКШН «Шторм — 2018», СКШН «Об'єднані зусилля — 2020», «Коммон Челленж — 2015», багатонаціональні навчання НАТО «Трайидент Джанкчер» у 2015-2016рр., «Трайидент Юпітер — 2019», «Чисте небо — 2018», «Сі Бриз», «Рапід Трайидент» (щороку) та інші.

Понад 10 років (до 2020 року) тривала українсько-данська операція «Північний сокіл» із перевезення пального та інших вантажів на острові Гренландія.

Із 2019 року в Повітряних Силах Збройних Сил України здійснюється підготовка особового складу в рамках британської операції «ORBITAL».

Ураховуючи завдання, поставлені перед Повітряними Силами, основні зусилля підготовки зосереджені на подальшому удосконаленні органами військового управління, військами (силами) оперативних (бойових) спроможності для виконання завдань планування та управління бойовими діями у складі угруповань військ (сил), протиповітряною обороною України, застосуванням чергових сил з ППО важливих державних об'єктів та угруповань військ (сил) з урахуванням досягнутого рівня підготовки та бойового досвіду, набутого під час проведення антитерористичної операції. Підтриманні готовності визначеним складом військ (сил) до участі в міжнародних (багатонаціональних) навчаннях, операціях з підтримання миру і безпеки (місіях), несення чергування в багатонаціональних військових формуваннях високої готовності, набуття спроможності щодо оперативної сумісності зі збройними силами держав — членів НАТО та початку планомірного переходу до стандартів НАТО;

Сьогодні Повітряні Сили забезпечують виконання визначених завдань, зокрема щодо стримування, у взаємодії з іншими видами Збройних Сил України, збройної агресії проти України з повітря, прикриття важливих об'єктів держави, угруповань своїх військ від ударів засобів повітряного нападу та ураження військ і об'єктів противника.

УДК 394.46

Прокопчук А.Ю., курсант 258 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ СВЯТКУВАННЯ ДНЯ ЗАХИСНИКА ТА ЗАХИСНИЦІ УКРАЇНИ

День захисника та захисниці України – державне свято України, що відзначається у жовтні. 14 жовтня 2014 року Петро Порошенко підписав Указ № 806 «Про День захисника України».

День захисника та захисниці України має значно ширший контекст, аніж привітання чинних військовослужбовців. Це й день пам'яті та пошани всіх, хто впродовж століть боровся за свою землю і відстоював суверенітет України після здобуття нею незалежності. Сьогодні справа захисту української незалежності згуртувала і кадрових військових, і добровольців, і волонтерів, тому коло тих, кого ми вшановуємо як захисників та захисниць України, включає і їх.

День захисника та захисниці України призначено на церковне свято Покрови Пресвятої Богородиці. В Русь-Україну це свято прийшло з Візантії

після запровадження християнства. Князь Ярослав Мудрий над Золотими Воротами в Києві збудував надбрамний храм на честь Богоматері.

Козацтво – приклад того, як українці, навіть не маючи своєї держави, виявилися спроможними створити своє військо, а потім перетворити його у державне формування. Козацька держава XVII-XVIII ст. офіційно так і називалася – Військо Запорозьке, її наступницею стала Гетьманщина, що проіснувала до другої половини XVIII ст.

Сьогодні Збройні Сили України реформують системи управління та матеріально-технічного забезпечення, здійснюють переозброєння, яке перетворює їх в модерну армію. Важливим елементом модернізації є осучаснення воєнно-ідеологічної підготовки українських військовиків, що повинна опиратися не на радянські, а на автентичні військові традиції Українського народу.

Нинішній український воїн, який захищає українську державність у зоні АТО, – спадкоємець нескорених – тих, хто боронив кордони й безпеку своєї землі впродовж століть, часто в неймовірно складних умовах відсутності державності та атак значно сильніших ворогів, – дружинників княжих часів, козаків, січових стрільців, воїнів Української революції 1917-1921 років. Їх усіх – від давнини до сьогодення – і вшановуємо 14 жовтня, у День захисника України.

Ключові повідомлення до Дня захисника України:

1. У переломні моменти своєї історії українці здатні були творити своє військо, навіть не маючи держави.

2. Українці здобували перемоги там, де це здавалося неможливим, продовжували боротьбу у здавалося б безнадійних умовах. Врешті сила нескорених поколінь увінчалася перемогою – відновленням незалежності після століть бездержавності. Сила нескорених нині дозволяє ефективно протистояти російській агресії, перемагати одну з найпотужніших армій світу.

3. Уявлення про українців як про народ «гречкосіїв», нездатний себе захисти, нав'язане російською/радянською пропагандою. Історія свідчить: Українці – народ-військо, здатний об'єднатися заради захисту своєї землі.

4. У теперішній гібридній війні з російською армією перемогу може здобути лише сучасне українське військо, а не пострадянська армія, яку ми мали до 2014 року. Елементом модернізації збройних сил є використання українських військових традицій.

5. Українська армія завжди була тісно пов'язана з народом, а народ – зі своїм військом. І в цьому була сила і війська, і народу. Нині це, зокрема, засвідчує потужний добровольчий і волонтерський рух.

6. Сильна армія – запорука сильної держави.

Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 1643, який парламент ухвалив 14 липня 2021 року. Документ сприятиме гендерно збалансованому висвітленню ролі військовослужбовців у захисті нашої країни

та належному вшануванню воїнів обох статей. Адже багато жінок нарівні з чоловіками беруть участь у захисті суверенітету й територіальної цілісності України. Згідно із законом, назва свята «День захисника України», яке щороку відзначається 14 жовтня, змінюється на «День захисників і захисниць України».

УДК 355.424.3

Свірідов О.І., курсант 260 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ЗВ'ЯЗКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Військовий зв'язок пройшов складний історичний шлях від простих звукових і зорових засобів для передачі сигналів і команд управління боєм до широко розгалужених багатоканальних автоматизованих систем, що забезпечують зв'язок практично на необмежену дальність із стаціонарними і рухомими об'єктами в режимі реального часу.

На даний час активно використовуються засоби зв'язку іноземного, але, як правило, цивільного виробництва: транкінгове обладнання Motorola, супутникові термінали Tooway, станції широкосмугового доступу фірм Ubiquiti, Mikrotik, комутатори і маршрутизатори фірм Cisco, Mikrotik, обладнання мережі «Укртелекому» тощо, а також радіозасоби військового призначення фірм Harris, Aselsan.

В якості первинної (транспортної) мережі передачі даних зараз використовуються цифрові канали, утворені за допомогою технології Ethernet з використанням проводових, волоконно-оптичних, супутникових ліній зв'язку. Провайдерами надання телекомунікаційних послуг є ПрАТ «Укртелеком» (виділення ресурсу телекомунікаційної мережі загального призначення, послуга MPLS), ПрАТ «Датагруп» (послуга MPLS, надання супутникових каналів) та ін. У польових умовах для прив'язки вузлів зв'язку пунктів управління до транспортної мережі передачі даних використовуються комплексні апарати зв'язку, обладнані радіорелейними станціями Р-450 (військовий зразок) та станціями широкосмугового доступу Mikrotik, Ubiquiti (цивільні зразки).

Також добре працюють засоби радіозв'язку фірми HARRIS. Окрім УКХ радіостанцій, у тому числі транкінгових, для зв'язку на далеких відстанях створено КХ радіомережі з використанням радіостанцій Harris. Сьогодні у Національній гвардії України вже протягом декількох років успішно проходить експлуатацію чимало радіостанцій Harris Falcon II та Falcon III, які зарекомендували себе як надійні та стабільні засоби зв'язку, сумісні між собою.

Перевагами використання цих радіостанцій є: забезпечення надійної роботи в радіонапрямку та в радіомережі як в телефонному режимі, так і в

режимі передачі даних. Так, наприклад, радіостанція Harris RF-7800MMP забезпечує доступ до АСУ через радіомережі з використанням режиму MTNW. Радіомережі MTNW самоорганізовані та децентралізовані і дозволяють забезпечити передачу поточкових даних. В них можуть бути реалізовані сервіси доступу до стаціонарних серверів IP-телефонії, до потокового відео, до VPN. Кожна радіостанція в мережі MTNW є точкою доступу до інших. На відстані декількох кілометрів дана радіостанція може замінити VSAT, але з можливістю маневрування та застосування направлених антен. Автомобільний підсилювач даної радіостанції (50 Вт) дозволяє збільшити дальність зв'язку.

Також радіостанції Harris підтримують телефонні виклики за протоколом SIP. За умови належного налаштування з них можна приєднуватись до мобільних телефонних мереж.

Радіостанції мають покращену систему шифрування, забезпечують надійний зв'язок в робочому (розширеному) діапазоні частот. Режим псевдовипадкової перебудови робочої частоти (ППРЧ) забезпечує надійний захист від радіоелектронної протидії противника.

Використання діапазону частот від 30 МГц до 512 МГц дозволяє інтегрувати в одну радіостанцію наступні можливості: одноканальне тактичне радіо, вузькосмуговий та широкосмуговий режим роботи, автоматичну ретрансляцію та маршрутизацію інформації (MANET), конвенціональне радіо стандартів Арко 25 або DMR та ін.

GPS система забезпечує визначення місцеположення та автоматичну передачу цієї інформації в межах роботи даних радіостанцій. Вони можуть використовуватися в переносному, мобільному (на автошасі) та стаціонарному варіантах.

Не таємниця, що під час створення та переоснащення системи зв'язку Національної гвардії велику увагу необхідно приділити засобам зв'язку, які вже використовують провідні країни світу – радіостанціям з параметрами, що програмуються (SDR – Software-Defined Radio).

Принцип SDR технологій – поєднання можливостей комп'ютера і радіостанції. Пристрій з SDR використовуючи декілька рівнів програмного забезпечення для виконання різних задач, так як і комп'ютер, може, наприклад, виконувати оброблення тексту, забезпечення перегляду Інтернет-ресурсів, а також управління базами даних залежно від вимог користувача .

SDR технологія дозволяє за допомогою програмного забезпечення встановлювати або змінювати робочі радіочастотні параметри: діапазон частот, тип модуляції, вихідну потужність. Також технологія передбачає адаптацію до спектра протоколів так, що в результаті можуть взаємодіяти різні моделі радіостанцій та мережі. Ця технологія виконує свої задачі автоматично, не потребуючи вводу даних користувачем. Наприклад, станція самостійно може працювати як ретранслятор або брати участь у створенні бездротових мереж

передачі даних під час руху. Оператор, не втручаючись у налаштування, може використовувати станцію для зв'язку в будь-який момент.

Однією з переваг SDR є можливість отримання багатьох функцій і сервісів в одному компактному корпусі. Одна система може виконати роботу, для якої раніше вимагалось декілька радіостанцій. Наприклад, данні про військовослужбовців, які мають SDR-радіостанцію і вбудовані системи глобального позиціонування (GPS), можуть транслюватись у мережі так, що всі кореспонденти мережі, або тільки командир, може знати, і навіть бачити на реальній карті місцевості (при підключенні планшета або комп'ютера), де вони знаходяться.

Така система може навіть контролювати життєво важливі параметри людини за допомогою спеціальних датчиків і виконувати інші, не менш важливі функції.

Строк служби військової радіостанції, як правило, дорівнює 15-20 рокам, а тому ще одна велика перевага SDR полягає у можливості оперативної її модернізації. Це подовжує життєвий цикл радіостанції, так як вона може бути пристосована до нових технологічних можливостей і сервісів просто через зміну програмного забезпечення.

На сьогодні модернізовано систему зв'язку Національної гвардії України. Розгорнуто інформаційно-телекомунікаційну мережу НГУ з використанням сучасних технологій для організації захищеного зв'язку з органами військового управління та рухомими пунктами управління.

Впроваджено захищену систему цифрового радіозв'язку військового призначення тактичного та оперативного рівня на базі сучасного обладнання радіозв'язку, яка у тому числі забезпечує зв'язок взаємодії зі складовими сектору оборони та безпеки України.

Розпочато впровадження системи кібернетичного захисту інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури НГУ.

Зауважимо, що розвиток не стоїть на місці, не припиняється, і поява новітніх засобів зв'язку зміцнить нашу організацію військ та обороноздатність.

УДК 654.1

Сіннік О.С., курсантка 268 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ СУЧАСНОГО РАДІОЗВ'ЯЗКУ У ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Рівень готовності Національної гвардії України до виконання завдань за призначенням безпосередньо залежить від наявності новітнього озброєння і військової техніки, але жодне озброєння і техніка не зможуть забезпечити

ефективного виконання бойових задач без своєчасного, достовірного та безпечного управління військами і озброєнням.

Радіозв'язок є складовою частиною системи зв'язку Національної гвардії України і забезпечується стаціонарними, рухомими та переносними радіозасобами.

Якщо звернутися до джерел, то радіозв'язок - це рід електричного зв'язку, який здійснюється за допомогою радіохвиль з використанням радіостанцій. Радіозв'язок є одним з основних родів зв'язку, що забезпечує безперервне управління військами і єдиним родом зв'язку, здатним забезпечити управління літальними апаратами в повітрі.

Радіозв'язок призначений для передачі та прийому телеграфних, телефонних і факсимільних повідомлень, а також передачі даних в автоматизованих системах управління. З його допомогою здійснюється передача бойових наказів, розпоряджень, повідомлень і сигналів бойового управління одночасно великому числу командирів, штабів, пунктів управління. Радіозв'язок використовується у випадках, коли інші види зв'язку відсутні.

До 2014 року підрозділи Національної гвардії України були оснащені аналоговими засобами радіозв'язку, основним недоліком яких була можливість прослуховування наших радіопереговорів.

Останнім часом в стислі терміни в Національній гвардії України було впроваджено захищену цифрову систему радіозв'язку виробництва Моторола.

Ця система складається з:

- ретрансляторів;
- автомобільних радіостанцій;
- автомобільних радіостанцій адаптованих для установки на броньовані автомобілі.
- ранцевих радіостанцій;
- портативних радіостанцій.

Слід зазначити, що дана система не є системою військового призначення і основним її недоліком є враження засобами радіоелектронної боротьби (РЕБ), тому управлінням зв'язку та інформатизації були відпрацьовані та впроваджені рішення, направлені на підвищення безпеки використання даної системи:

- використання направлених антен;
- використання ранцевих радіостанцій та інші.

Управлінням зв'язку та інформатизації відпрацьована концепція впровадження сучасних польових апаратних. Крім того, ведеться робота щодо впровадження єдиної системи військового радіозв'язку з використанням обладнання типу Харріс.

Отже, радіозв'язок володіє цілим рядом позитивних властивостей, завдяки яким він знайшов широке застосування для управління військами, незалежно від наявності і стану інших родів зв'язку.

УДК 355.01

Третяков Д.В., курсант 249 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ВІЙСЬКОВІ ЕКСПЕРИМЕНТИ НАЦИСТІВ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Коли наш світ зіткнувся з цим жахіттям та «Новою ерою» нацистів, народ не був готовий до цього, але попри всі турботи, ворог був переможений. Ми усі повинні знати і пам'ятати ці події, та героїв, які врятували нас.

Серія медичних експериментів, що проводилися на великій кількості ув'язнених у нацистській Німеччині на території концентраційних таборів під час Другої світової війни, приголомшує. Ув'язнені примушувалися до участі в цих експериментах і, як правило, експерименти призводили до смерті, спотворення або втрати дієздатності. В Освенцимі та інших таборах під керівництвом доктора Едуарда Віртса відібрані ув'язнені піддавалися різним експериментам, які були розроблені для того, щоб допомогти німецьким військовослужбовцям у бойових ситуаціях, розробити нову зброю та методики лікування німецьких солдатів, які отримали поранення. Також ці експерименти проводилися для просування расової теорії, якої дотримувався третій рейх. Після війни ці експерименти стали приводом для Нюрнберзького трибуналу у справі лікарів, а також поштовхом для розвитку Нюрнберзького Кодексу медичної етики.

Проводилося дуже багато експериментів, ось, наприклад, перелік, щоб уявити масштаби жахливої діяльності цих нелюдів:

- Експерименти над близнюками
- Експерименти над гомосексуальними чоловіками
- Експерименти з гіпотермією
- Експерименти з малярією
- Експерименти з гірчичним газом
- Експерименти з сульфаніламідом
- Експерименти з морською водою
- Експерименти зі стерилізації
- Експерименти з отрутами
- Експерименти із запальними сумішами
- Експерименти впливу перепадів тиску

Одним із найжорстокіших злочинців Другої світової був нацистський лікар Йозеф Менгеле. На в'язнях концтаборів цей диявол у білому халаті проводив страшні експерименти.

Він ретельно оглядав кожного, цікавився станом здоров'я, а потім лагідно давав команду: наліво або направо. Дорога ліворуч прямувала до газових камер, а праворуч – означала, що тобі подарували життя. Та у концтаборі Освенцимі

воно було гірше, ніж смерть, якщо ти потрапляв до рук усміхненого лікаря Йозефа Менгеле. В'язні називали його «ангелом смерті». Головний лікар концтабору не вважав за доцільне витратити медикаменти на «недолюдей». Проводячи досліди, він без наркозу ампутував частини тіла і внутрішні органи, зшивав дітей, коли йому кортіло створити сіамських близнюків. Удаючи із себе бога, він експериментував із кольором волосся та очей безпомічних в'язнів, вприскуючи їм хімікати, аби у всіх була лише арійська зовнішність. Він навмисно заражав в'язнів концтабору віспою, туберкульозом чи іншими хворобами, а далі намагався створити вакцину для протидії. Тестував кривавий медик і отруйні гази, які згодом використовували на фронті.

У 1942 р. з ініціативи Гімлера був створений Ентомологічний Інститут Ваффен-СС, основною метою якого була боротьба з епідеміями тифу, який розносили воші серед в'язнів концтаборів, що їх використовували як рабів на військово-промислових підприємствах.

Міжвоєнна німецька держава нібито ще більше послабила німецьку «арійську» расу, толеруючи розмноження людей, яких нацисти вважали «генетичними виродками», шкідливими для гігієни раси в цілому. Йшлося про людей з фізичними та розумовими вадами, злочинців-рецидивістів, а також осіб, які буцімто з внутрішнього примусу провадили «соціально девіантний триб життя». На думку нацистів, це були, зокрема, безхатченки, «розпусні» жінки, люди, нездатні втримати роботу, особи з алкогольною залежністю тощо.

В роки Другої світової війни Третій Рейх масово не розробляв та не застосовував біологічної зброї. На питання, що вплинуло на відмову Гітлера від біологічної зброї, серед істориків немає згоди. Можливо, тут далися взнаки особисті фобії фюрера, зокрема спогади про отруєння отруйними газами під час Першої світової війни або страх перед мікробами.

На мою думку, усі ми, не повинні боятися нашої історії, а навпаки, пишатися нашою силою. Вона має місце бути у нашій пам'яті. І ми повинні пам'ятати, щоб цього страхіття не повторювалось більше ніколи.

УДК 356.

Чех М.М., курсант 511 навчальної групи Національної академії Національної гвардії України

СИСТЕМА РОЗВІДКИ RABE АБО РОБОТ ДЛЯ РОЗВІДКИ ТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Бундесвер бере на озброєння нових роботів-розвідників. Однією із систем, що надійшла до німецької армії, є роботизована розвідувальна система RABE (Roboter zur Aufklärung, Beobachtung and Erkundung im Orts-und Häuserkampf — робот для розвідки, спостереження та рекогносцювання у міському бою). В

даний час на озброєнні Бундесверу знаходяться 44 роботизовані розвідувальні системи RABE, планується закупити ще 150 міні-роботів. Система виробляється компанією Endeavour Global. Безпосереднім постачальником для ЗС Німеччини є німецька компанія European Logistic Partners.

Розвідувальна система RABE є дистанційно керованим мініатюрним гусеничним транспортним засобом масою 2,5 кг. На озброєнні робота чотири камери кругового огляду, а також система цифрового радіозв'язку. За підсумками попередніх випробувань та отриманих зауважень від Бундесверу, розробники передбачили встановлення на міні-робот додаткової камери для спостереження в умовах недостатнього освітлення. Робот легко долає перешкоди, такі як сходи або нерівна місцевість і практично не піддається руйнуванню. Для обстеження приміщення можна закинути його через вікно або, при необхідності, скинути з висоти п'яти метрів без серйозного пошкодження. У разі приземлення на спину робот перевертається та готовий до негайної дії.

Відповідно до заявлених характеристик, робот здатний виконувати завдання у температурному діапазоні від -19С до +48С, при цьому корпус водонепроникний і має захист від пилу. Радіус дії не перевищує 400 метрів, заряду акумулятора вистачає на 6 годин.

Розвідувальна система RABE вже стоїть на озброєнні деяких спецслужб німецької поліції та армії США. Вони використовують його при діях у міських умовах та при проведенні спеціальних операцій. У бундесвері RABE спочатку планується використовувати підрозділи піхоти та сил спеціального призначення.

Як заявив керівник проекту RABE у Федеральному відомстві з озброєння, інформаційних технологій та використання бундесверу Деніс Ділленбергер (Denis DILLENBERGER), він ще не бачив настільки високо мобільного і надійного пристрою подібного вагового класу та розміру. Продукт готовий і майже вимагає доробок.

Тактико-технічні характеристики:

1. Розміри з подовженим гусеничним приводом: довжина 38,1 см, ширина 22,9 см, висота 10,2 см
2. Вага: 2,5 кг
3. Батарея: перезаряджаємий літій-іонний акумулятор
4. Тривалість роботи батареї: в середньому 6 год.
5. Тривалість заряджання: близько 3 год
6. Зв'язок: повністю цифровий на дальності до 300 м
7. Розворот: розворот на місці
8. Швидкість: до 5,5 км/год.
9. Кут підйому: до 35 град. по металевій сітці

Як повідомляє Федеральне управління Бундесверу з обладнання, інформаційних технологій і технічної підтримки (Bundesamt für Ausrüstung,

Informationstechnik und Nutzung der Bundeswehr; BAAINBw) у військово-технічному центрі № 41 перевіряються функції та мобільність розвідувальної системи RABE (робот для розвідки, спостереження та рекогносцювання у міському бою.). Сухопутні війська Німеччини вже використовують цих маленьких роботів. RABE було введено в експлуатацію у 2018 році, і його планується поставити у військові частини сухопутних військ, ВПС, ВМФ та бази збройних сил (ВКВ) до кінця 2022 року. Наразі тривають закупівлі. Усього планується 155 систем для сухопутних військ, 18 для ВПС, 16 для ВМФ і чотири RABE для Об'єднаних сил забезпечення Німеччини. Оснащення цих роботів дуже різне. Сухопутні війська, ВПС та Об'єднані сили забезпечення Німеччини отримують як модулі камери слабкого освітлення та тепловізійні камери. З іншого боку, модулями для RABE ВМФ є: камера слабкого освітлення, тепловизорна камера, невеликий маніпулятор C-IED і верхня пластина транспортування знімних об'єктів чи датчиків

УДК 356/358

Шведов І.А., курсант 219 навчальної групи командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України

ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НГУ ПІД ЧАС ДЕСАНТУВАННЯ: ВІЛЬНЕ ПАДІННЯ

В роботі досліджується досвід десантування підрозділів спеціального призначення країн НАТО; проводиться порівняльний аналіз різних методик виконання вільного падіння; проаналізовано особливості фізики виконання вільного падіння та основні ризики; визначено особливості десантної підготовки особового складу Національній гвардії України.

Хоча перший стрибок у вільному падінні, який приписують Леслі Ірвіну, був зареєстрований ще в 1919 році, а найперші змагання датуються 1930-ми роками, американські військові повністю прийняли тактику вільного падіння і запустили проект HALO, щоб розвинути використання вільного падіння своїми спецпідрозділами лише в 1958 році. SAS став першим підрозділом британської армії, який розробив та застосував тактику HALO для інфільтрації невеликої кількості спецназу в ситуаціях, що вимагають таємного проникнення.

Висотний військовий парашутизм, або вільне падіння десанту, – це метод доставки військового персоналу, військового спорядження та інших військових припасів з повітряних суден на великій висоті за допомогою техніки десантування у вільному падінні. У підрозділах спеціального призначення НГУ та спецслужбах країн членів НАТО використовуються дві основні методики: HALO (на великій висоті – відкриття парашута здійснюється на гранично малій висоті, часто званий стрибком HALO) та HANO (на великій висоті – при

розкритті парашута на великих висотах). Кожна з зазначених методик має свої особливості, переваги та ризики.

Десантна підготовка підрозділів спеціального призначення НГУ проводиться на базі авіаційного формування у складі Національної гвардії України, що забезпечує авіаційні перевезення та повітряну вогневу підтримку.

Невід'ємною частиною десантної підготовки є наземна підготовка особового складу до виконання стрибків з парашутом. Наземне навчання має на меті мінімізацію потенційних ризиків та здійснюється за напрямками:

- теорія стрибків з парашутом;
- вивчення будови основного та запасного парашутів і парашутного пристрою того типу, за допомогою якого буде виконуватися стрибок з парашутом;
- навчання укладанню основних і запасних парашутів;
- навчання з підготовки та монтажу озброєння та спорядження для стрибків з парашутом;
- відпрацювання елементів стрибка з парашутом на тренажерах десантного комплексу.

Правильність цих ідей підтвердила війна на Донбасі. Досвід десантування підрозділів спеціального призначення НГУ доказує, що якість наземної підготовки та належна фізична форма є запорукою успішного виконання поставленого завдання. Крім того, саме підрозділи спеціального призначення мають більшу мобільність, ніж звичайні механізовані підрозділи, що надзвичайно важливо в умовах ведення гібридної війни.

Підсекція № 4.1 Проблеми стратегічних комунікацій.....	3
Блудов Д.К. ЛІДЕРСТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	3
Бондаренко С.В. ІНФОРМАТИВНІ ТА МАНІПУЛЯТИВНІ ТИПИ КОНТЕНТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА.....	7
Ванієва А.Т. РОЛЬ ХУДОЖНИХ КІНОФІЛЬМІВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ: МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
Власов Д.А. ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕМІВ ПРО СИЛОВІ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ ТА США.....	13
Гнедін А.В. ІМІДЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ (НА МАТЕРІАЛІ ОФІЦІЙНОЇ СТОРІНКИ НГУ У ФЕЙСБУЦІ).....	14
Доля А.О. СТРАТЕГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (НА МАТЕРІАЛІ ДОПИСІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ).....	16
Дудар А.Д. ПІДРОЗДІЛ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ.....	18
Катріченко В.С. ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ.....	20
Косакова А.Б. СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	24
Леусенко В.О. ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА ЯК МЕТА ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ.....	27
Лебєдєва А.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНОГО НАРАТИВУ НА ОФІЦІЙНИХ САЙТАХ СИЛОВИХ СТРУКТУР СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....	28
Мазко О.В., Івасишина Т.А. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВ (НА МАТЕРІАЛІ ВИСТУПУ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО).....	30
Мірошин Є.В. АНГЛОМОВНИЙ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНИЙ НАРАТИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	33
Морис М.П. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ ІЗ НАТОВПОМ У ПРОЄКЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ НГУ.....	34
Пушкіна К.С. МЕЖІ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ	

ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ: МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	37
Рімша В.О. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕСКОНФЕРЕНЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....	41
Романченко Д.О. ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІЙ ПРИЗМІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ.....	43
Руденко А.Б. РОЛЬ ЗАГОЛОВКІВ У СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	45
Скринніков А.О. ПЕРЕГОВОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСТАНОВЛЕННЯ ДІЛОВИХ ВЗАЄМИН У ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	46
Тробюк А.В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІМІДЖЕФОРМУВАЛЬНОГО НАРАТИВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ НА ОФІЦІЙНОМУ САЙТІ.....	48
Чернишенко В.О. ЛІДЕРСТВО І ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ.....	49
Шалюта С.С. ЛІДЕРСТВО В АСПЕКТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	50
Шидловська Ю.С. ЕВОЛЮЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ.....	52
Шило А.М. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ХАРАКТЕРИСТИК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА.....	54
Підсекція № 4.2 Актуальні проблеми перекладу.....	57
Богнат О.О. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СКОРОЧЕНЬ У ГАЛУЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ	57
Гонтковська Г.О. АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПЕРЕКЛАДУ.....	58
Дробот В.С. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	60
Дудар Я.О. ВІДТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКОНАННЯ В ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	62
Корець А.С. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК У ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ У. ЧЕРЧИЛЛЯ).....	64
Кульчій Т.М. АНГЛОМОВНІ ІНТЕРНЕТ МЕМИ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	66
Любченко О.О. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ДОКУМЕНТІВ МИРОТВОРЧОЇ ТЕМАТИКИ.....	68
Малиш В.С. ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ГЕРОЙ» В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ).....	69

Овчінніков Є.В. ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «СТРАХ» В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Г.Ф. ЛАВКРАФТА «ЗОВ КТУЛХУ»)	72
Панфілова А.О. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ПОВІДОМЛЕНЬ НОВИН ПРО МІЖНАРОДНІ ВІЙСЬКОВІ НАВЧАННЯ	73
Сидорук К.В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАПОЗИЧЕНЬ	75
Титов Т.К. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУ «ГІБРИДНА ВІЙНА» В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)	77
Турчин П.А. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ НАТО	79
Підсекція № 4.3 Соціально-гуманітарні аспекти професійної діяльності фахівців сектору безпеки і оборони України	82
Афанасьєв Д.С., Плахотний А.П. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ	82
Бабич М. Р., Гегечкорі О.В. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВІЙНИ, РЕЛІГІЇ ТА АРМІЇ	84
Бараненко С.О., Гегечкорі О.В. ЖИТТЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА	85
Білоконь Д.О., Івасишина Т.А. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЗБРОЯ В УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	87
Богданчук О.О., Чупрінова Н.Ю. УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ТРАДИЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	90
Богун В.В. ТЕОРІЯ СПРАВЕДЛИВОЇ ВІЙНИ: ЕТИКО-МОРАЛЬНИЙ ВИМІР	92
Болгаренко В.М., Плахотний А.П. МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ FACEBOOK	95
Бурлаченко А.Б., Куруч А.В. РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	97
Вовк О.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО БІГУ НА СЕРЕДНІ ТА ДОВГІ ДИСТАНЦІЇ	98
Ворона Д.С., Плахотний А.П. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬК. ЇХ МЕТОДИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ	100
Гарькава С.К., Чепель М.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ СИЛАМИ БЕЗПЕКИ ІЗ ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ	102
Гілецька О.І., Шевців М.Б. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	

ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ – УЧАСНИКІВ АТО/ООС.....	103
Голобородько Л.В., Плахотний А.П. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	108
Гонтар А.А., Токар А.А. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	110
Гунько К.О., Біліченко В.В., Тінін Д.Г. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПОДОЛАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗЛАДІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	112
Гунько К.О., Тимофєєв В.П., Тінін Д.Г. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЧИ ЗАСТОСУВАННІ ЗБРОЇ.....	114
Даньшина О.С., Соколовська Ю.В. ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК МОДУС ПАТРІОТИЗМУ.....	117
Дем'янишина С.В., Непіпенко Л.П. ЖИТТЄВИЙ СВІТ ВОЇНСЬКОЇ СЛУЖБИ.....	118
Деркач Є.В., Наточій А.Д. ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	122
Доценко Д.О., Новікова О.О. ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР ЯК АТРИБУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	125
Дробот В.С., Куруч А.В. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	126
Дусяк О.С., Тимофєєв В.П., Тінін Д.Г. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДНЯТТЯ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВИХ У СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....	128
Жернаков Д.М., Тінін Д.Г. ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПЕРЕЖИВАННЯ СТРЕСУ ПРАЦІВНИКАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ.....	131
Івоніна А.О., Гіденко Є.С. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	133
Каун Є.М., Савчук О.А. МОТИВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗАТОРІВ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ.....	135
Клюкіна Т.А., Завістовський О.Д. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ.....	137
Кобилка П.А., Міршук О.Є. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ З ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОЮ	

РОБОТОЮ	139
Коверсун А.О. ПІДГОТОВКА СТІЛКА-СПОРТСМЕНА В ВВНЗ УКРАЇНИ.....	141
Корець А.С., Данилюк І.М. ЗГУРТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ.....	142
Косакова А.Б., Данильченко О.А. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПІДРОЗДІЛІ.....	144
Кушнір В.С., Савчук О.А. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МІЖОСОБИСТІСНОЇ СПІВПРАЦІ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ.....	146
Ленкова Т.Р., Завістовський О.Д. ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СИСТЕМІ КАДРОВОЇ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ.....	148
Лісова Є., Гіденко Є. ПРОБЛЕМАТИКА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ В ХОДІ СУЧАСНИХ ЛОКАЛЬНИХ ВІЙНАХ.....	150
Маковей Є.С., Завістовський О.Д. СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ (НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА КАНАДИ).....	153
Марченко В.В. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ДОСЯГНЕННЯ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ВІЙСЬКОВУ СПРАВУ.....	155
Мігура О.О. НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ВІЙСЬКОВА СПРАВА: СУЧАСНІ ЛАЗЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ.....	157
Молчанов Р.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	159
Морохіна К.Д., Тінін Д.Г. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ.....	161
Новицький С.С., Чупрінова Н.Ю. ФЕНОМЕН ШІСТДЕСЯТНИЦТВА В УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРІ.....	163
Омельянець А., Токар А. РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПЕРСОНАЛУ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	165
Павлова С.Д., Соколовська Ю.В. БЛАГОДІЙНІСТЬ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ СТУДІЇ.....	167
Позняковська С.С., Васильченко Р.В. СВІТОГЛЯДНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДІЙСНІСТЬ І ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	169
Путря М.П. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ	

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	172
Пяничук М.С., Завістовський О.Д. ЗНАЧЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ КАДРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	174
Самойленко В.М. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ВІЙСЬКОВА СПРАВА У СУСПІЛЬСТВІ РИЗИКУ.....	178
Самойлова С.Ю., Завістовський О.Д. ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ПЕРШОЧЕРГОВЕ ЗАВДАННЯ КАДРОВОЇ РОБОТИ.....	181
Сейлхалілов В.Р. ВИДИ ВЕДЕННЯ М'ЯЧА В БАСКЕТБОЛІ.....	183
Семенець А.В., Фалько С.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ІЗ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	184
Солоха В., Токар А. ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	185
Теряник В.С. БОЙОВІ ПРИЙОМИ ТА ДІЇ НА ЛИЖАХ. ПРИЙОМИ СТРІЛЬБИ ТА МЕТАННЯ ГРАНАТ НА ЛИЖАХ.....	187
Тимашова А., Токар А. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ СИЛ.....	188
Тищенко М., Непіпенко Л. НАЦІОНАЛЬНЕ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІЛОСОФСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ.....	191
Третьяков Н.В. МАРШ-КИДКИ ТА ПІШІ МАРШІ ЯК ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ.....	194
Тутова В.В., Тінін Д.Г. ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СЕКТОРІ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	195
Федоренко С.Ю., Плахотний А.П. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ.....	198
Фомичов В.В., Катихін В.М. ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ РУКОПАШНОГО БОЮ, А САМЕ КИДКІВ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	200
Шайнога О.О., Плахотний А.П. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ.....	202
Швед А.С., Завістовський О.Д. ПРІОРИТЕТНІ ПИТАННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ В	

УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	203
Шейфер Д.О. ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ЗАДУШЕННЯ У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	205
Явгусішин М.С., Новікова О.О. РОЛЬ ФАХОВОЇ МОВИ В ГЕНЕЗИ ВІЙСЬКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	206
Яйлян А.О., Завістовський О.Д. ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ.....	208
Яблонський П.М., Тушко К.Ю. ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ.....	210
Яровий Г.Г. СПЕЦИФІКА ВОЄННИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГЛОКАЛІЗОВАНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ.....	212
Підсекція № 4.4 Актуальні питання психологічного забезпечення професійної освіти та підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України.....	214
Андрущенко А.В., Ларіонов С.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ НАНГУ.....	214
Антонюк В.В., Морозова Л.В. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВВНЗ.....	215
Бедрицьких К.А., Шевченко В.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	219
Бут Є.М., Шевченко В.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	220
Васильченко І.О., Ізбаш С.С. КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА РИСА.....	223
Гаріпова А.В., Тробюк Н.Ю. ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	224
Гончар О.Ю., Ізбаш С.С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	227
Дем'янішина С.В., Шевченко В.В. ПРОКРАСТИНАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	229
Дзига І.О., Мірошніченко В.І. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ.....	231

Жолобняк М.П., Тробюк Н.Ю. ПОНЯТТЯ “ЕМПАТІЯ” У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ.....	233
Кальченко О.В., Воробйова І.В. ВПЛИВ СІМ’Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....	235
Колодяжний О.М., Шевченко В.В. ФЕНОМЕН ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПСИХОЛОГІЇ.....	238
Мантачка Ю.А., Воробйова І.В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	239
Мороз Х.В., Сукач С.С., Михайленко О.В. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В РІЗНИХ УМОВАХ.....	241
Мошенченко Ю.С., Морозова Л.В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ ДО УМОВ ВВНЗ	243
Орлова А.О., Зацерковна Ю.М., Вальчук В.М., Вальчук О.А. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕРЕД ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР.....	247
Паламарчук О.О. ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У КОНФЛІКТНІЙ СИТУАЦІЇ.....	249
Пістряк К.П., Кривоконь Н.І. САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	251
Притула О.В., Ізбаш С.С. ПРИЧИНИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ «ВИКЛАДАЧ-КУРСАНТ» В УМОВАХ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	255
Пшенична В.О., Ларіонов С.О. ПРОФІЛАКТИКА ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ ПРОЯВІВ БОЙОВОЇ ПСИХІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ.....	258
Скрипник К.О. ВИВЧЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ТА ЇЇ ЗВ’ЯЗОК З САМООЦІНКОЮ.....	259
Субота Є.І., Шевченко В.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНУ РЕФЛЕКСІЇ.....	261
Тробюк А.В., Тробюк Н.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ДО ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	263
Труш М.В., Воробйова І.В. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ СТРЕСУ.....	265
Шлапак А.В., Сивак В.Д., Ізбаш С.С. СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	267
Шпинюк О.К., Ларіонов С.О. ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ	

ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ.....	269
Щерба О.О., Ізбаш С.С. УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	270
Підсекція № 4.5. Правові аспекти забезпечення службово-бойової діяльності, проблеми та перспективи діяльності НГУ	273
Білоус І.А. ВЗАЄМОДІЯ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	273
Боклаг А., Гордєєва О. ДЕЗЕРТИРСТВО – ЯК ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН.....	276
Кухарчук А., Островерх А. ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТІЙНИХ ВИПЛАТ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ.....	278
Морозова В.О., Полтавський Е.М. ОСНОВНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ, УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ.....	280
Ольшанська К.О., Першина К.В. ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УХИЛЕННЯ ВІД ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....	283
Сабрекова А., Гордєєва О. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ США.....	285
Сивков М.О., Орел О.В. РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ НГУ.....	287
Підсекція № 4.6 Історичні аспекти та новітні технології у військовій галузі на матеріалі іншомовних першоджерел.....	288
Бабіч Н.Р. ПРОБЛЕМИ ЛОГІСТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В НГУ.....	288
Білак В.В. СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ (ССО) В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ФОРМУВАННЯ, ЗАВДАННЯ, ВІДБІР.....	290
Богданович П.П. ПЕРЕХІД НА СТАНДАРТИ НАТО: СУЧАСНІ ЗАСОБИ ТРАНКІНГОВОГО ЗВ'ЯЗКУ.....	292
Борисов В.В. ВПЛИВ ФЕЙКОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	293
Воцко Д.М. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ SAS.....	296
Гайдамака О.Є. БРИГАДА ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ	297
Гошко Є.І. ОЛІМПАДА: СОЛДАТИ СПОРТСМЕНИ.....	299

Єременко О.О. ДЕМАСКУЮЧІ ОЗНАКИ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ТА ПРЕДМЕТІВ.....	300
Ільченко А.М. ЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗАСОБИ ЩОДО ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ.....	303
Карпенко О.І. TAURUS – ОДНА З НАЙСУЧАСНІШИХ РАКЕТ ВПС ФРН.....	305
Кравец В.О. ЗАСТОСУВАННЯ СВП ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМИ В ХОДІ ІРАКСЬКОЇ КАМПАНІЇ.....	307
Липчей А.Я. ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ І ЇХ РОЛЬ У СВІТІ.....	309
Нелюбов О.Р. ПОВІТРЯНІ СИЛИ - ЯК НОВИЙ ВИД ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	312
Прокопчук А.Ю. ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ СВЯТКУВАННЯ ДНЯ ЗАХИСНИКА ТА ЗАХИСНИЦІ УКРАЇНИ.....	314
Свірідов О.І. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ЗВ'ЯЗКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	316
Сіннік О.С. РОЛЬ СУЧАСНОГО РАДІОЗВ'ЯЗКУ У ВИКОНАННІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	318
Третяков Д.В. ВІЙСЬКОВІ ЕКСПЕРИМЕНТИ НАЦИСТІВ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	320
Чех М.М. СИСТЕМА РОЗВІДКИ RABE АБО РОБОТ ДЛЯ РОЗВІДКИ ТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ.....	321
Шведов І.А. ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НГУ ПІД ЧАС ДЕСАНТУВАННЯ: ВІЛЬНЕ ПАДІННЯ.....	323

**ПІДСУМКОВА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СЛУХАЧІВ, КУРСАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

Секція 4

**«Актуальні питання лінгвістичного, правового та психологічного
забезпечення і соціально-гуманітарні проблеми службово-бойової діяльності
фахівців сектору безпеки і оборони України»**

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: *Р.С. Мельніков*

Комп'ютерне складання і верстання: *О.О. Єсінова;
О.В. Ніконенко*

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 10,53
Тираж 50 прим. Зам. № 309

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.